

สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
States, Problems and Guidelines of Intensive Islamic Studies Curriculum
Administration in the Public Schools, Songkhla Province

พิชยา ทอดทึง
Pitchaya Todting

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Education in Islamic Educational Administration and Management
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
 ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

ผู้เขียน นางสาวพิชชา ทอดทิ้ง

สาขาวิชา การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรง)

.....ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

.....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรง)

.....กรรมการ
 (อาจารย์ ดร.ซัมซุ สาอุ)

.....กรรมการ
 (ดร.นินาวาลย์ ปานากาเซ็ง แมงกาจิ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ
 การจัดการการศึกษาอิสลาม

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเองและได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะหมัด ยี่สุนทร)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวพิชชา ทอดทิ้ง)

นักศึกษา

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวพิชชา ทอดทึง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน	นางสาวพิชชา ทอดทึง
สาขาวิชา	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 12 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 155 คน มีการออกแบบวิจัย แบบผสมผสาน โดยใช้แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน อายุ โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในด้านหลักสูตร จัดหาบุคลากรครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง ให้นำหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนบริหาร

หลักสูตรอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตรทั้งสาระ วิชาและเวลาเรียน 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)ครูควรจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร สอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชา และใช้เทคนิคที่ หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ และหน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำหนังสืออิสลาม ศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล ภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษา ร่วมกันวาง แผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศ สรุปลงและรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและ ชุมชนรับทราบ และให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียน การสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Thesis Title	States, Problems and Guidelines of Intensive Islamic Studies Curriculum Administration in the Public Schools, Songkhla Province
Author	Miss Pitchaya Todting
Major Program	Islamic Educational Administration and Management
Academic Year	2015

ABSTRACT

This research aimed to examine and compare states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province and to propose guidelines of Intensive Islamic studies curriculum administration in the Schools. The key informants included 12 informants of interview data and 155 informants of quantitative data consisting of administrators, heads of academic administration unit and intensive Islamic studies teachers. A mixed method research design which based on exploratory design for developing instrument was used in this research. The statistics employed to analyze the data consists of percentage, average, standard deviation, T (t-test) and F (F-test) and content analysis for qualitative data.

The findings of this studies were as follows: the overall level of states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province is high in all dimensions. The results of the comparison of states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration of administrators, heads of academic administration nit and intensive Islamic studies teachers in the Schools based on sex, work positions, age showed that there were no significant differences between groups with respect to this demographic data. However, the level of problems of intensive Islamic studies curriculum administration was found to have a statistically significant difference between group with respect to educational qualification and work experiences at 0.05.

The proposed suggestions and guidelines of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province are 1) on the preparation for curriculum administration, there shall be a practical training conducted for administrators, heads of academic

administration unit and intensive Islamic studies teachers. The recruitment of the right teachers who graduated directly from Islamic studies program must be done and the government and private department as well as community need to provide a supporting budget to promote the teaching and learning management of Islamic studies. 2) On the curriculum implementation plan, all parties involved in the teaching of intensive Islamic studies must work collaboratively in the planning of curriculum implementation. Their plan on the curriculum implementation must be clear and consistent in order to make curriculum modification be congruent with the curriculum structure for both subjects and studiestime.3) On the curriculum administration operation (the curriculum implementation), teachers should manage the teaching and learning according to the curriculum structure, use subject contents integration in teaching and use a variety of teaching technique and interested teaching Medias. In addition, the government department should made a budget allocation for Islamic studies books and studies materials which are to be used for supporting the teaching and learning. 4) On the supervision, monitoring, follow-up and internal evaluation, the schools should appoint a supervisory board for Islamic studies, make a collaborative planning on supervision, specify an instrument to be used, conduct supervision and make a summary and report the supervision results to the concern individuals and community. In addition, the agency that oversees Islamic studies should come to the schools to give supervision on the management of teaching and learning Islamic studies regularly.

الموضوع	الاحوال,المسائل و سبيل الإدارية في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي بالمدارس الحكومية ولاية سوغكلا
الباحث	فيجايا طوتينغ
القسم	الإدارة التربوية الإسلامية
العام الجامعي	١٤٣٦ هجرية

مستخلص البحث

يهدف البحث إلى دراسة ودراسة المقارنة احوال المسائل علي سبيل الإدارية في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي بالمدارس الحكومية ولاية سوغكلا ودراسة سبل التطور. و العينات المستخدمة في هذا البحث فهو مجموع العينة للشفوية عددهم ١٢ أشخاص ومجموع العينة لإجابة الاستبيانات من مدير المدرسة ورؤوس الأقسام العلمية ومعلمي في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي وعددهم ١٥٥ نفرا، وقد صممت البحث بطريقة المخلوطة باستخدام الرواد الاستكشافية (تصميم استكشافية) النموذج في التطوير الأدوات البحث ويتم تحليل بياناتها بالبرامج الجاهزة: وهي الإحصاء الحسابي، مقياس التردد، والنسب المئوية، والوسط الحسابي، والانحراف المعياري، وقيمة (t) ، وقيمة (F) .

والنتائج المستفادة من هذا البحث أن احوال المسائل علي سبيل الإدارية في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي بالمدارس الحكومية ولاية سوغكلا بشكل عام في المستوى العالي وأما النتائج من دراسة مقارنة حول الفرق في احوال المسائل علي سبيل الإدارية في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي من مدير المدرسة ورؤوس الأقسام العلمية ومعلمي في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي بالمدارس الحكومية ولاية سوغكلا للمتغيرات الأربع يلاحظ أن تباين جنسهم ومناصبهم وعمرهم لا يؤثر فيهم و أن تباين مؤهلاتهم يؤثر فيهم ففيها اختلاف بسيط () .0.5

وأما التوجيهات و سبل التطور للإدارية في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي بالمدارس الحكومية ولاية سوغكلا وهي (١) من جانب استعداد للإدارية في المنهاج فينبغي أن يكون هناك دورة لمدير المدرسة ورؤوس الأقسام العلمية ومعلمي في المنهاج الدراسي الإسلامي الكثيفي عن المنهاج , توظيف الخريجين من الدراسات الإسلامية خاصة للحكومة و المحلية والمجتمع , وتوفر الدعم المالي لتعزيز تدریس الدراسات الإسلامية. (٢) من جانب

تخطيط لتنفيذ المنهاج الدراسي فينبغي من كل الأطراف أن يضع التخطيط في تدريس الدراسي واضحا ومعنية لضبط المناهج الدراسي بما يتماشى مع المناهج لهذين الموضوعين المواضع والوقت . ٣) من جانب تنفيذ المناهج فيجب المعلم أن يُعلم لمواضع الدراسي بالطبع ودورة متكاملة, ويستخدم مجموعة متنوعة فيها واهتمام وسائل الإعلام , ويجب على الحكومة تخصيص المالي لدراسة الإسلامية, والمواد الإعلامية لدعم التعليم. ٤) من جانب الإشراف والتقييم يجب تعيين مجلس إشرافي لدراسات الإسلامية في المدرسة , اشتراك في التخطيط , تعيين أداة الإشراف وتنفيذها , تلخيص وتقديم عن تقرير نتائج لقضايا الإشرافية , يفضل المسؤول عن الدراسة الإسلامية ليقوم بالإشراف والتقييم و استمرار عن الدراسة الإسلامية

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กิตติกรรมประกาศ

มวลดการสรรเสริญเป็นสิทธิของเอกอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเมตตาผู้ทรงกรุณาปรานีเสมอ และขอความสันติสุขจงมีแต่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ผู้ทรงเป็นศาสนทูตของพระองค์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ถ้าหากปราศจากการช่วยเหลือจากพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ และด้วยความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร และอาจารย์ประจำภาควิชา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง, รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต อาจารย์ ดร.อับดุลฮากีม เสงี่ยม และอาจารย์ ดร.ซมซุ สาอุ ในการให้คำปรึกษา แนะนำ วิธีการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไขและให้ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยต้อง ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบ ข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณาจารย์ที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการสอนทุกท่านของภาควิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลาม ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้เสียสละอุทิศตนในการรวบรวมองค์ความรู้และ ประสบการณ์ต่างๆอันทรงคุณค่า รวมทั้งได้ถ่ายทอดเทคนิควิธีการสอนที่รวบรวมศาสตร์อิสลามกับ ศาสตร์ทั่วไปมาบูรณาการในการสอนได้เป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาและดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง และ ดร.ซมซุ สาอุ อาจารย์ประจำสาขาวิชา ที่ได้กรุณาให้ ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญร่วมในการวิจัย จนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกประการ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่มอบทุนอุดหนุนการวิจัย

ขอขอบคุณวิทยาลัยอิสลามศึกษาที่ได้มอบทุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับ ผู้สำเร็จการศึกษาเกียรตินิยมอันดับหนึ่งเพื่อการทำวิจัยในครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งแด่ นายสุชัย ทอดทึง (บิดา) นางกระจาง ทอดทึง (มารดา) ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจอย่างดีเยี่ยม ทำให้ผู้วิจัยมีความพยายามมุ่งมั่นอดทน บากบั่นในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และ น้องๆทุกคนที่ไม่อาจกล่าวถึงได้ครบถ้วนที่คอยให้กำลังใจจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี

และขอพรจากเอกอัลลอฮ์ ﷻ โปรดประทานความบารออะฮ์ ความเมตตาและความปลอดภัย แก่บุคคลดังกล่าวด้วยเทอญ

พิชชา ทอดทึง

สารบัญ

บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(7)
مستخلص.....	(9)
กิตติกรรมประกาศ	(11)
สารบัญ.....	(12)
สารบัญตาราง	(14)
สารบัญภาพประกอบ	(16)
การปริวรรตพยัญชนะอาหรับ-ไทย	(17)
การปริวรรตพยัญชนะอาหรับ-อังกฤษ	(19)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 คำถามการวิจัย	5
1.4 ความสำคัญและประโยชน์การวิจัย	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	8
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร	13
2.1.1 ความหมายของหลักสูตร	13
2.1.2 หลักสูตรการศึกษาอิสลาม.....	15
2.2 การบริหาร	21
2.2.1 ความหมายของการบริหาร	21
2.2.2 การบริหารจัดการหลักสูตร.....	23
2.2.3 บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาและบริหารหลักสูตร	26

สารบัญ (ต่อ)

2.3	ขอบเขตของการบริหารจัดการหลักสูตร.....	30
2.3.1	ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	33
2.3.2	ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร.....	40
2.3.3	ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร).....	50
2.3.4	ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล	71
2.4	ความเป็นมาของการจัดหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	88
2.5	หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	91
2.6	สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา	96
2.7	การวิจัยผสานวิธี	110
2.8	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	118
3	วิธีดำเนินการวิจัย	127
3.1	แบบแผนการวิจัย	127
3.2	ประชากรในการวิจัย	128
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	132
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	136
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	138
3.6	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	139
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	141
4.1	วิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	142
4.2	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	180
4.3	วิเคราะห์แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	182
4.4	ประมวลข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจากแบบสัมพัทธ์และแบบสอบถาม	206
5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	216
5.1	สรุปผลการวิจัย	218
5.2	การอภิปรายผล	228
5.3	ข้อเสนอแนะ	263
บรรณานุกรม.....		265
ภาคผนวก		280
ประวัติผู้เขียน		348

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1	แสดงผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์..... 129
2	จำแนกข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย 131
3	กำหนดการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย 137
4	แสดงจำนวนค่าร้อยละเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 180
5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ เข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน..... 183
6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร..... 183
7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 185
8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)..... 187
9	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล 189
10	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็น เกี่ยวกับ สภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเพศ 190
11	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็น เกี่ยวกับ สภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตำแหน่งงาน 191

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
12	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็น เกี่ยวกับ สภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	192
13	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ	193
14	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามประสบการณ์.....	194
15	สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการหลักสูตรอิสลามศึกษา แบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ทั้ง 4 ด้าน.....	196

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

สารบัญญภาพประกอบ

	ภาพประกอบที่.....	หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2	ขั้นตอนกระบวนการนิเทศ.....	78
3	แผนภูมิแสดงแบบแผนวิจัยเชิงผสมผสานแบบสามเส้า.....	114
4	แผนภูมิแสดงแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบรองรับภายใน.....	115
5	แผนภูมิแสดงแบบแผนการการวิจัยเชิงผสมผสานและเชิงอธิบาย.....	116
6	แผนภูมิแสดงแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานเชิงสำรวจบุกเบิก.....	117
7	กรอบดำเนินการวิจัย.....	127
8	สรุปสภาพปัญหาการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร.....	147
9	สรุปสภาพปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร.....	152
10	สรุปสภาพปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร).....	156
11	สรุปสภาพปัญหาการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล.....	160
12	สรุป ข้อเสนอแนะ แนวทางการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร.....	164
13	สรุป ข้อเสนอแนะ แนวทางการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร.....	169
14	สรุป ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินการบริหารหลักสูตร.....	174
15	สรุป ข้อเสนอแนะ แนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล.....	179
16	ประมวลผลข้อเสนอแนะ แนวทางการการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร.....	207
17	ประมวลผลข้อเสนอแนะ แนวทางการการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร.....	209
18	ประมวลผลข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร).....	211
19	ประมวลผลข้อเสนอแนะ แนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล.....	214

การปริวรรตพยัญชนะอาหรับ-ไทย

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย	หมายเหตุ
ا	อดีฟ	อ	
ب	บอ	บ	
ع	ฮัมชะฮุ	อ.(ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกด)	เช่น อัลซะมาอ์ อัลมาอ์ ฯลฯ
ت	ตอ	ต	
ث	ษอ	ษ	
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)	เช่น ญาฮุด เคาะวาริจญ์
ح	หาอ์	ห	เช่น หะดีษ ยกเว้นบางคำ เช่น อับดุลเราะฮีม มุฮัมมัด เตาฮีด
خ	คอฮ์	ก	
د	ดาล	ด	
ذ	ษาล	ษ	เช่น มุอาษ
ر	รอฮ์	ร	
ز	ซาล	ซ	
س	สีน	ส	ยกเว้นคำว่า อีซาและมุซา
ش	ชีน	ช	
ص	ศอด	ศ	
ض	ฎอด	ฎ	
ط	ฏอฮ์	ฏ	
ظ	ซอฮ์	ซุ	
ع	อัยนุ	อ	
غ	ฆอยนุ	ฆ	
ف	ฟาอ์	ฟ	

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย	หมายเหตุ
ق	กอฟ	ก	
ك	กาฟ	ก	
ل	ลาม	ล	
م	มีม	ม	
ن	นูน	น	
و	วาว	ว	
هـ	ฮาอู	ฮ (ในกรณีเป็นตัวสะกดใช้ ฮ)	
ي	ยาอ์	ย	
الفتحـ (الفتحة)		◌ (ในกรณีเป็นตัวสะกด เช่น ตักวา อัมรุม) ◌-ะ, ◌-ะ (ในกรณีมีตัวสะกด และสระใน บางกรณี เช่น อลิบনী)	
الـ (الكسرة)		◌	
الـ (الضمة)		◌	
الـ (الفتحة الممدودة)		◌ (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟารอบ)	
الـ (الكسرة الممدودة)		◌	
ي			
الـ (الضمة الممدودة)		◌	
الشمسية		อัล-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของ คำต่อไป เช่น อัลคีนอฎฎีน	
القمرية		อัล - ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกุร อานอัลลอฮุอัลอิสลาม	

การปริวรรตพยัญชนะอาหรับ-อังกฤษ
ตามระบบที่ใช้โดยหอสมุดรัฐสภาอเมริกา (Library of Congress), USA.

พยัญชนะอาหรับ	พยัญชนะอังกฤษ
ا	a
ب	b
ء	a, i, u
ت	t
ث	th
ج	j
ح	h
خ	kh
د	d
ذ	dh
ر	r
ز	z
س	s
ش	sh
ص	ṣ
ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	'a, 'i, 'u
غ	gh
ف	f
ق	q
ك	k

พยัญชนะอาหรับ	พยัญชนะอังกฤษ
ل	l
م	m
ن	n
و	w
هـ	h
ي	y

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อมนุษยชาติ เพราะมนุษย์ไม่สามารถพัฒนาด้วยตนเองได้ การพัฒนาของมนุษย์นั้นต้องอาศัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งการศึกษาเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในการช่วยให้มนุษย์บรรลุถึงการพัฒนา ในด้านความรู้ ความคิด และทักษะพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้นในศาสนาอิสลามการจัดการด้านการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาเพื่อสร้างปัจเจกบุคคลที่มีความรอบรู้ ความศรัทธา และยำเกรงต่อพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ ﷻ ตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีงาม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและแนวทางปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นบ่าวที่ดีและคอลีฟะฮ์ (ตัวแทนของพระองค์) บนหน้าแผ่นดิน หรือเรียกว่า มุสัลมานที่สมบูรณ์ และสามารถดำรงชีวิตอยู่บนโลกนี้อย่างมีความสุขและได้รับความโปรดปรานในโลกหน้า ซึ่งท่านเราะซูล ﷺ ถูกส่งมายังมวลมนุษยชาติเพื่อให้แจ้งข่าวคราวที่ดีแก่มนุษยชาติจากหลักฐาน อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ﴾ (من الآية 119 : البقرة)

ความว่า “ และแท้จริงแล้วเราได้ส่งเจ้า มาพร้อมด้วยความจริง ในฐานะผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน ” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 119: อัลบะเกาะเราะฮ์)

ดังนั้นการจัดการศึกษาก็จะต้องจัด โดยวางอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอาน เพราะเป็นแหล่งที่มาของหลักคำสอนอิสลามเป็นคำสอนที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้า ผู้เป็นสัจจริง และตามแนวทางปฏิบัติของท่านเราะซูล ﷺ ทั้งคำพูด การกระทำและการยอมรับของท่าน สอดคล้องกับซอลีฮะห์ หะยีซะมะอะ (2551: 87) กล่าวว่า ชุมนนะฮ์ของท่านรอซูล ﷺ ถือเป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ที่สำคัญสำหรับประชาชาติอิสลามเช่นกันรองลงมาจากอัลกุรอาน ท่านนบีมุฮัมมัดเป็นรอซูล ﷺ ท่านสุดท้ายที่ถูกแต่งตั้งมาเพื่อให้ทำหน้าที่สอนแก่มวลมนุษยชาติเกี่ยวกับคัมภีร์และหลักการของพระผู้เป็นเจ้า ทุกอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับท่านรอซูล ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ หรือการประพฤติ

ปฏิบัติ ทุกอย่างนั้นถือเป็นทางนำและแบบอย่างแก่นุญษ์ ซึ่งมีระบุจากหลักฐานอัลกุรอาน อัลลอส ﷺ ทรงตรัสว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

(الأحزاب : 21)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะซูล ﷺ ของอัลลอส ﷺ มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้วสำหรับผู้หวัง (จะพบ) อัลลอส ﷺ และวันอาคีเราะฮ์และรำลึกถึงอัลลอส ﷺ อย่างมาก” (อัลอะหฺซาบ : 21)

การจัดการศึกษาจะต้องมีการ วางแผน เตรียมความพร้อม กำหนดกรอบทิศทางในการจัดการศึกษา หรือ เรียกว่า หลักสูตร ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อที่จะตอบสนองต่อสังคมนั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตร ซึ่งกล่าวได้ว่า“หลักสูตร คือ หัวใจของสถานศึกษา การสร้างหลักสูตรต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการที่ต้องอาศัยบุคลากรจำนวนมากในการปฏิบัติงาน ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ เมื่อสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้ว ขึ้นต่อไปก็คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ที่จะช่วยให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา นั้นประสบความสำเร็จ การที่จะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้น ต้องอาศัยการบริหารหลักสูตร เป็นปัจจัยสำคัญ (ชวลิต ชุกาแพง, 2551: 63; อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2550: 1; แฮร์รี่ นูร์ อาลีย, 2557: 93)

ดังนั้นการบริหารการศึกษาตามมโนทัศน์อิสลาม ต้องใช้กระบวนการเพื่อนำพาสมาชิกของสังคมโรงเรียนสู่การมีชีวิตที่ดีทั้งโลกนี้และโลกหน้า บทบาทสำคัญที่สุดของผู้บริหาร คือ การระดมใช้ทรัพยากรมนุษย์และวัตถุที่มีอยู่ใน โรงเรียน สู่การบรรลุเป้าหมายของสถาบันการศึกษาโดยที่ทุกคนได้รับความสุขเพื่อพัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อสังคม ซึ่งการจัดการศึกษาเป็น ไปเพื่อพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์แบบในทุกๆด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความศรัทธาต่ออัลลอส ﷺ และปฏิบัติตนตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม อิสลาม มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านอัล-กุรอานและสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีเหตุผลในการวินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่างๆ โดยยึดหลักการอิสลาม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มี

ความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เสียสละเพื่อส่วนร่วม เห็นคุณค่าของตนเอง สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 3-7)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นและวางแผนในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อำนวยความสะดวกแก่ครู ปฏิบัติการในทุกด้าน เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นแบบอย่างแก่ครูทุกคนในโรงเรียน ประสานและสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา (สมศักดิ์ สมมาคุณ, 2552:24)

ซึ่งการจัดการศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นประเด็นที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยตระหนักว่า การศึกษาคือ หัวใจสำคัญของการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และก่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในบริบทพื้นที่ เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่หลากหลาย การจัดทำหลักสูตรในพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำรายละเอียดหลักสูตรแกนกลางไว้ในสัดส่วนร้อยละ 70 ส่วนร้อยละ 30 เปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมสาระของหลักสูตรท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป (ถวัลย์ มาศจาริส และนิชนันท์ ประสงค์, 2556: 23; พงษ์พัชรินทร์ พุทธิวัฒนะ, 2550: 12 และบรรจง ฟ้ารุ่งแสง, 2555: 209)

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน ที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลาม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สถานศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งคำนึงถึงความพร้อมด้านทรัพยากร แหล่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 2)

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา พบว่า การบริหารหลักสูตรมักจะประสบปัญหา ด้านหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไป การจัดการเรียนการสอน ขาดแคลนสื่อและงบประมาณที่สนับสนุนใช้ในการเรียนและการ

สอน ด้านบุคลากรครู ปัญหาการขาดแคลนครู มีครูไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน ครูที่สอนจบไม่ตรงสาขา การจัดอบรมครูเพื่อพัฒนาทางวิชาการมีน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น และด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร คือ ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่ ไม่มีเวลาในการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนด ขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในโรงเรียนเครือข่าย โรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และบางพื้นที่ไม่มีศึกษานิเทศก์ และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางวิชาการซึ่งสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยดำเนินการจัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สนับสนุนให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อบริหารจัดการความรู้ในส่วนที่เป็นประสบการณ์ในตัวครู นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้หรือบริหารชั้นเรียนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็นนักวิชาการให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป และที่สำคัญจะต้องมีกระบวนการบริหารหลักสูตรที่ดี ในทุกๆด้าน เริ่มจากการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล เพื่อให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (อามีเนาะ มามู , 2543; กระทรวงศึกษาธิการ, 2545; มุฮัมมัดนาเซ สามะ, 2551; ฮอซาลี บิน ล่าเต๊ะ ,2552 ; อัดนันย์ อาลีกาแห, 2553 ; มุฮัมมัด มอลอ, 2554 ; ลุกมาน หนุยาหมาด ,2556)

จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจำเป็นจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียน ซึ่งพบว่าในปัจจุบันนี้การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในจังหวัดสงขลา กำลังประสบปัญหาหลายๆด้าน ซึ่งในบริบทพื้นที่ดังกล่าว ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษา สภาพปัญหาและหาแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ว่าประสบปัญหาใดบ้างในการบริหารหลักสูตร และมีวิธีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในอนาคตอย่างไร ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

1.3 คำถามของการวิจัย

1. สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา มีหรือไม่ อยู่ในระดับใด
2. สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาเมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ควรเป็นอย่างไร

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยครั้งนี้จะเอื้อประโยชน์สำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทราบถึงสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา
2. ทราบผลการเปรียบเทียบโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน
3. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในสถานศึกษา สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลพัฒนาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา
4. ทราบถึงข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ ต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหา ประชากร และตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการบริหารหลักสูตร จากเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์สังเคราะห์จากงานวิจัย แล้วนำองค์ประกอบแต่ละด้านมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นกระบวนการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสามารถสรุปขอบข่ายการบริหารได้ 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ อาศัยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball Selection) คือผู้ให้ข้อมูลระบุชื่อบุคคลอื่นๆ ที่คิดว่าเป็นผู้รู้ ด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการระบุชื่อต่อกันเป็นทอดๆ ผู้วิจัยก็ได้รายชื่อบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 คน หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 4 คน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

2.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงสำรวจ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2558 จำนวนทั้งสิ้น 155 คน จำแนกเป็นผู้บริหารและรองผู้บริหารจำนวน 39 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 24 คน และครูผู้สอนอิสลามแบบเข้ม จำนวน 92 คน โดยศึกษาจำนวนประชากรทั้งหมด

3.ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 เพศ จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) เพศชาย
- 2) เพศหญิง

3.1.2 ตำแหน่งงาน จำแนกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) ผู้บริหาร
- 2) หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ
- 3) ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

3.1.3 วุฒิการศึกษา จำแนกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- 3) ปริญญาโท
- 4) อื่นๆ (ระบุ).....

3.1.4 อายุจำแนกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) ต่ำกว่า 30 ปี
- 2) 30 - 40 ปี
- 3) 41 - 50 ปี
- 4) 51 ปีขึ้นไป

3.1.5 ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น 4 ระดับ คือ

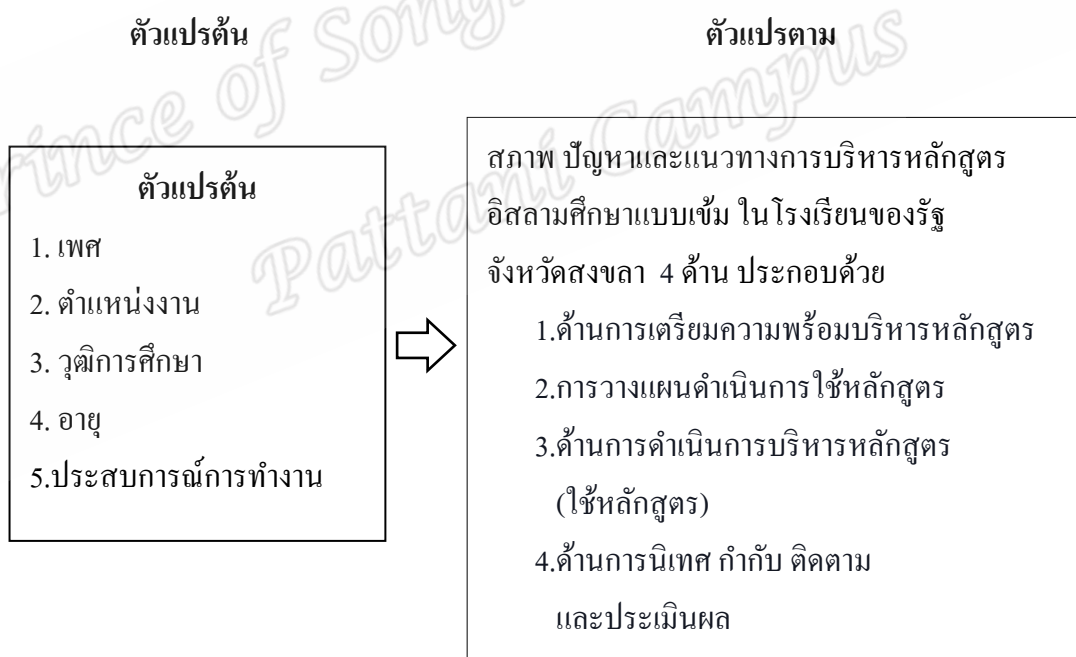
- 1) 1 - 5 ปี
- 2) 6 - 10 ปี
- 3) 11 - 15 ปี
- 4) 15 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม คือสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร
2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)
4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาโดยใช้กรอบแนวคิดดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารหลักสูตร แล้วนำองค์ประกอบแต่ละด้านมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นกระบวนการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ

ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เหลือเพียง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล (สมมาศ ทองรุ่ง,2537; ชนวิวัฒน์ นาคนคร,2538 ; บุญธรรม แก้วสารม,2539 ; สุชาติ สุมณศิริ, 2540; อรรณพ มะเน็ง, 2540 ; กรมวิชาการ,2545 ; นิตยา มัสยาเย,2545 ; วิไลลักษณ์ แก้วจินดา,2546 ; โกสิทธิ์ สิงห์เสน,2548; วิริยะ สู้เสงี่ยม ,2549 ; มณฑิพย์ เกตแก้ว ,2549 ; ชูมัยยะห์ สาและ,2550 ; รัตนดอน วินทะไชย,2550 ; วิมล ณ พัทลุง, 2550 ; กิ่งเพชร ธารพร ,2551 ; ขวลิต ชูกำแพง,2551; นิพล พิณเมือง ทอง,2552 ; ภัญญูพิดา จงคง,2553 ; บังอร วิเศษศักดิ์, 2554 ; มุฮัมมัด มอลอ ,2554 ; บุญณิส แซ่เต๋น,2555 ; อารีฟิน เทพลักษณะ,2555 ; มาหามะรือสะลี บินเซ็ง, 2556 และลูกมาน หนูยาหมาด ,2556)

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาเกี่ยวกับ สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา แบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอาน ผู้วิจัยยึดคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ฉบับแปลศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์ อัลกุรอาน อัลมาดินะฮ์ ซาอูดิอาราเบีย

2. การอ้างอิงตัวบทอัลกุรอาน ผู้วิจัยอ้างอิงสุเราะฮ์และอายะฮ์ไว้ด้านหลังของตัวบทและความหมาย

3. การอ้างอิงอัลหะดีษจะระบุชื่อผู้บันทึกกับหมายเลขหะดีษ

4. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

4.1 ﴿﴾ อ่านว่า “สุบฮานะฮฺวะตะอาลา” เป็นคำสรรเสริญต่อเอกองค์อัลลอฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ผู้ทรงมหابริสุทธิ

4.2 ﴿﴾ อ่านว่า “คีอ์ลัดลลอฮ์อะลัยฮิวะสัลลัม” เป็นคำสรรเสริญและขอพรแด่ท่านนบีมุฮัมมัด แปลว่า ขออัลลอฮ์ ﴿﴾ ทรงสดุดีและให้ความสันติแก่ท่าน

4.3 ﴿﴾ อ่านว่า “เราะฎิยัลลอฮูอันฮู” เป็นคำขอพรแด่เศาะหาบะฮ์ แปลว่าขออัลลอฮ์ ทรงพอพระทัยต่อท่าน

4.4 ﴿﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

4.5 ((...)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

4.6 (...) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

4.7 “...” ัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอานอัลหะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของอูละมาอ์

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ศัพท์ในความหมายและขอบเขต ดังนี้

การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม หมายถึง การที่ทีมผู้บริหารร่วมกันควบคุม ดูแลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆด้าน เช่น ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หลักสูตร

ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร หมายถึง การที่โรงเรียนได้จัดเตรียมความพร้อมในด้านหลักสูตรทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ เตรียมงบประมาณ การเตรียมชุมชนและสังคม

การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง กระบวนการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า ในการ เตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การวางแผนจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การวางแผนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การวางแผนนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้การจัดการหลักสูตรมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) หมายถึง การที่โรงเรียนนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำแล้ว มาดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ต่อปกครองและชุมชน

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง การที่โรงเรียนมีการวางแผนกำหนดทำการนิเทศ ติดตามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้บริหารหรือคณะกรรมการนิเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการใช้หลักสูตร มาสรุปผลและนำไปปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 และ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน และรองผู้อำนวยการ
โรงเรียน

หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ หมายถึง หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการใน
โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 และ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 16

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม หมายถึง การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา
ซึ่งสอนควบคู่กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เน้นอิสลามศึกษาระดับขั้น
พื้นฐาน (อับดีคาอียะห์) และระดับกลาง (มูตะวัชชีญะฮ์) โดยการเพิ่มชั่วโมงอิสลามศึกษา จาก
2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็น 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ประกอบด้วย 8 สาระวิชา ได้แก่ อัลกุรอาน อัล
หะดีษ ศาสนบัญญัติ ศาสนประวัติ หลักศรัทธา จริยธรรม ภาษามลายู และภาษาอาหรับ

โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนสองระบบ หมายถึง โรงเรียนรัฐบาล ที่จัดการเรียนการ
สอนระดับประถมศึกษาหรือระดับมัธยมศึกษา เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ โดยใช้
หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 24 โรง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้กำหนดหัวข้อ ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

2.1.2 หลักสูตรอิสลาม

2.2 การบริหาร

2.2.1 ความหมายของการบริหาร

2.2.2 การบริหารจัดการหลักสูตร

2.2.3 บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาและบริหารหลักสูตร

2.3 ขอบเขตของการบริหารจัดการหลักสูตร

2.3.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

2.3.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

2.3.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

2.3.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.4 ความเป็นมาของการจัดหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนของรัฐ

2.5 หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 (หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม)

2.6 สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา

2.7 การวิจัยแบบผสานวิธี

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยเกี่ยวกับตัวแปร

รายละเอียดในแต่ละประเด็นผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าและนำเสนอเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศ ที่กำหนดกรอบทิศทางในการจัดการศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาจะต้องดำเนินปฏิบัติตามกรอบที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษานั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายที่วางไว้คือผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม ความรู้ และสามารถดำรงอยู่ในโลกนี้และโลกหน้าได้อย่างมีความสุข

หลักสูตรถือเป็นหัวใจหลักของการศึกษาที่จะต้องเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ (الإنسان الكامل) ที่พร้อมจะเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ และพร้อมสำหรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของพระองค์บนแผ่นดินแผ่นดินนี้ หลักสูตรของการศึกษาอิสลามต้องมีลักษณะ ดังนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ เกี่ยวเนื่องกับศาสนา สัมพันธ์กับมนุษย์สอดคล้องกับทุกชีวิตบนแผ่นดิน(อิบรอฮีม ณรงครักษาเขต, 2558:142)

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

คำว่า หลักสูตร มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Curriculum มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า Currere หมายถึงเส้นทางที่วิ่งแข่ง (running course หรือ running sequence of courses or learning experiences) การเปรียบหลักสูตรกับสนาม หรือเส้นทางที่วิ่งแข่งกัน

แฮร์รี่ นูร์ อาลี (2557 : 56-57) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการศึกษาที่ให้ข้อบ่งชี้ถึงประเภท ขอบเขต และลำดับ รวมทั้งกระบวนการทางการศึกษา ความหมายของหลักสูตรพัฒนาขึ้นอย่างสอดคล้องกับการพัฒนาด้านทฤษฎีและการปฏิบัติทางการศึกษา ในมุมมองแบบเก่า มองว่าหลักสูตรเป็นกลุ่มวิชาที่ครูจะต้องสอนให้นักศึกษา ทศนะนี้ให้ความสำคัญในความหมายของหลักสูตรในเรื่องของเนื้อหา แต่ทศนะที่เกิดมาภายหลังให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ในเรื่องการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้หลักสูตรจึงหมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่ถูกเตรียมไว้ให้นักเรียนที่อยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของโรงเรียน

ซาร์ง บัวศรี (2542:7) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่ได้กำหนด

นิตยา เปลื้องนุช (2555: 8) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 5 ประการซึ่งมีตัวย่อว่า SOPEA ดังนี้

1. Curriculum as Subject Matter หลักสูตร คือ รายวิชา หรือเนื้อหาวิชาที่เรียน
2. Curriculum as Objectives หลักสูตร คือ จุดหมายปลายทางที่ผู้เรียนพึงบรรลุ
3. Curriculum as a Plan หลักสูตร คือ แผนตามโครงการที่เปิดโอกาสเรียนรู้ จัด

ประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเจริญต่อผู้เรียน

4. Curriculum as an Experience หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดขึ้น

5. Curriculum as Educational Activities หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียน

สุนทร โคตรบรรเทา (2553:4) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการปฏิบัติหรือเอกสารที่เขียนขึ้น โดยมียุทธวิธีเพื่อบรรลุเป้าหมายปลายทางที่พึงประสงค์

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973 อ้างถึงใน สุทฤษฎี ศรีไสย์, 2551: 56-57) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร จำแนกออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา
2. เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน โดยโรงเรียนเป็นผู้จัดให้กับเด็กเพื่อให้สำเร็จการศึกษา

3. กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียน ภายใต้คำแนะนำของโรงเรียนและสถาบันการศึกษา

เซย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1944: 6) ได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทาบ (Taba, 1962 : 10) ที่กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะการเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล (อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง , 7 : 2553)

Posne (1995:5 อ้างถึงใน ประสาท เนืองเฉลิม, 2553: 18) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า เป็นเนื้อหาสาระหรือวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องจัดให้นักเรียนเป็นกลุ่มยุทธศาสตร์การสอนที่ครูวางแผนจะใช้สอน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน ชุดวิชาที่เรียน เนื้อหา โปรแกรมการเรียน ชุดของอุปกรณ์การเรียนการสอน ลำดับของกระบวนการวิชา จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ กระบวนการวิชาที่ศึกษา ทุกสิ่งทุกอย่างที่ดำเนินการภายในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557:3) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายซึ่งเป็นแนวทางสำหรับจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้เขามีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้

จรูณี เก้าเอียน (2556:159) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร คือ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติ ค่านิยม พัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนก้าวหน้า บุคคลที่นำพาสิ่งเหล่านี้ให้ประสบผลสำเร็จก็คือครูนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทาง การจัดกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้จัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความรู้ ประสบการณ์ และมีทักษะในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 หลักสูตรการศึกษาอิสลาม

หลักสูตรการศึกษาอิสลามมีหลักฐานที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ อิบราฮีม ณรงค์์รักษาเขต (2550: 18) กล่าวว่า การศึกษาสมัยท่านศาสดา นั้นยังไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สามารถวิเคราะห์จากหะดีษต่างๆ หรือบางเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นอย่างไร มีหลักสูตรทั่วไป และหลักสูตรเฉพาะด้าน วิชาทั่วไปที่มีสอนในสมัยท่าน คือ วิชาอัลกุรอาน หะดีษ ตัจญูวิด พลศึกษา (ยิงธนู วายน้ำและขี่ม้า) การอ่าน การเขียน ภาษาอาหรับ เตาฮีด และ อักลาค เป็นต้น และหลักสูตรการศึกษาเฉพาะด้าน คือ ผู้ที่ต้องการเรียนอัลกุรอาน ตัจญูวิด หรือ วิชาหลักซารีอะฮ์ เขาก็ต้อง ไปเรียนกับครูที่มีความถนัดเฉพาะด้าน

ต่อมาในสมัยของคุลาฟาอ อัลรอชีดีน สมัยต่อเนื่องจากสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ หลักสูตรการศึกษาสมัยนี้โดยทั่วไปแล้วก็คล้ายกับสมัยท่านศาสดา การศึกษาในสมัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งหลักสูตรระดับต้นมีวิชา การอ่าน การเขียน การอ่านและท่องจำอัลกุรอาน วิชาพื้นฐาน เช่น การอาบน้ำละหมาด การถือศีลอด ในสมัยของอุมัร อัล ก้อฏูอบ ﷺ ท่านได้บรรจุวิชาการว่ายน้ำ วิชาขี่ม้า วิชายิงธนู และวิชาวรรณกรรมเข้าไปในหลักสูตรระดับนี้ หลักสูตรระดับกลางและระดับสูงมีดังนี้ คือ อัลกุรอานและตัฟซีร หะดีษ และการรวบรวมหะดีษ หุกมทางศาสนา ซึ่งวิชาปรัชญายังไม่ได้รับการบรรจุเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนในสมัยของคุลาฟาอ อัลรอชีดีน (Hitti , 1983 : 32 อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงค์์รักษาเขต, 2550 : 32)

การศึกษาในสมัยอุมัยยะฮ์ สมัยนี้เป็นสมัยที่ต่อเนื่องจากสมัยคุลาฟาอ อัลรอชีดีน สมัยนี้เป็นสมัยที่มุสลิมมีดินแดนครอบคลุมกว้างใหญ่ไพศาล มุสลิมเริ่มมีความสัมพันธ์กับชนชาติต่างๆ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างจักรวรรดิมุสลิมและชนชาติอื่นๆ

(Lunggulung , 1991: 132 อ้างถึงใน อิบราฮีม ฌรงค์รักษาเขต, 2550 : 32) แต่การศึกษาในสมัยนี้ก็คล้ายกับสมัย คูลาฟาอู อัลรอซิดีน ซึ่งหลักสูตรวิชาที่สอนในสมัยนี้มีวิชาภาษาและไวยกรรมอาหารับวรรณคดี หะดีษ ตัฟซึร และวิชาศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะวิชาตัฟซึร เพราะได้เขียนตำราเกี่ยวกับตัฟซึรเล่มแรก โดยได้รับการชี้แนะจากเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก ผู้ที่เขียนตำราเกี่ยวกับตัฟซึร คือ สัยคุ อิบนู อุมร์ ซึ่งสังเกตว่า วิชาต่างๆในสมัยนี้เป็นวิชาภาษาอาหารับและวิชาการอิสลาม ให้มุสลิมได้เรียนรู้วิชาที่เกี่ยวกับอิสลาม เพื่อปกป้องจากการครอบงำของแนวคิดอื่นๆ (Hitti , 1983 : 32 อ้างถึงใน อิบราฮีม ฌรงค์รักษาเขต, 2550 : 32)

การศึกษาในสมัยอับบาซียะฮ์ เป็นสมัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวิชาการ เพราะมุสลิมได้ติดต่อกับต่างประเทศ เริ่มรับวิทยาการต่างๆจากภายนอก จากการบริหารวิทยาการจากภายนอกเข้ามา ทำให้เกิดนักคิดมุสลิมจำนวนมาก ซึ่งนักการศึกษาถือว่าเป็นยุคทองทางวิชาการ ซึ่งนักคิดมุสลิมก็ได้กล่าวถึงแนวคิดในการจัดหลักสูตรที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผล

อัล มาวีรดี ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตร ว่าเราจะต้องศึกษาวิชาศาสนา ก่อนวิชาการอื่นๆ เพราะการศึกษาวิชาศาสนาเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน และท่านก็ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของวิชาสาขาอื่นๆและยังถือว่าทุกวิชามีความสำคัญและมีคุณค่าในตัวเอง ท่านจึงเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนหลายๆสาขาวิชา ในขณะที่เดียวกันก็ให้เลือกเรียนในบางสาขาวิชาให้ลึกซึ้ง เพราะการเรียนและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ

เคาะฎิบ อัลบัฆดาดี ได้เสนอให้ผู้สอนใช้หลักสูตรบูรณาการให้ผสมผสานระหว่างวิชาฟิสิกส์ (ศาสนบัญญัติ) และวิชาหะดีษ เพราะท่านเชื่อว่าวิชาฟิสิกส์และวิชาหะดีษไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ ดังนั้นท่านจึงเสนอให้บูรณาการทั้งสองวิชานี้เข้าด้วยกัน และเชื่อว่าหลักสูตรบูรณาการนี้จะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง (Narongraksakhet, 1993a: 8)

อัลฆะฆะซาลีให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตรว่า การศึกษาของเด็กควรเริ่มจากการศึกษาอัลกุรอาน สำหรับการเรียนการสอนวิชาต่างๆนั้น ท่านถือว่าเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องจัดการศึกษาสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็กเพราะการเรียนรู้วิชาที่ตนสนใจจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และท่านได้เสนอให้ครูผู้สอนบรรจุทั้งวิชาศาสนาและวิชาทางโลกเข้าไปในหลักสูตรต่างๆ วิชาทางโลกที่อัลฆะฆะซาลีเสนอมีดังต่อไปนี้ คือ วิชาการถักร้อย การเกษตร การตัดเย็บ การตัดผม และวิชาพลศึกษา เพราะจะช่วยให้เด็กมีความแข็งแรงและปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ (Khan,1986 อ้างถึงใน อิบราฮีม ฌรงค์รักษาเขต, 2550:64-65)

อัลซรรนุญญีให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตรว่า นักเรียนควรจะศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ และศาสนบัญญัติเป็นอันดับแรก ต่อมาค่อยเรียนเวชกรรมศาสตร์ ในทัศนะของท่านนักเรียนควรจะ

เลือกเรียนวิชาที่มีประโยชน์กับตนและเป็นวิชาที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเองเพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นและมีประสิทธิภาพหากนักเรียนมีความพร้อม คือประกอบด้วยความตั้งใจ ความขยันและมอบหมายต่ออัลลอฮ์

อิบน์ คอลดูล ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตรว่า หลักสูตรควรมีความหลากหลาย และควรมีการผสมผสานวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันต้องกว้างและแคบ (Ashraf, 1985: 125 อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2550: 71) กว้างในที่นี้หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ในหลายๆสาขาวิชา และ แคบในที่นี้หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในทัศนะของอิบน์ คอลดูล กล่าวได้ว่า ผู้รอบรู้จะมีความสำคัญมากกว่าผู้ชำนาญเฉพาะด้าน โดยท่านให้เหตุผลว่า ผู้ชำนาญเฉพาะด้านนั้นจะรู้เฉพาะสาขาที่ตนได้เรียนรู้เท่านั้น แต่ผู้รอบรู้จะมีความรู้กว้างขวางมากกว่าและบางครั้งอาจจะรู้เฉพาะด้านด้วย

การศึกษาอิสลามในปัจจุบัน มุสลิมส่วนใหญ่มีระบบการศึกษาอยู่สองระบบ มีระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม ที่เน้นหนักในเรื่องศาสนา และวิชาการศึกษาศสมัยใหม่ ที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาตะวันตก ที่แยกศาสนจักรออกจากอาณาจักร ซึ่งการศึกษาในประเทศไทยก็จะมีจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมและระบบการศึกษาศสมัยใหม่ บางสถานศึกษาก็จะมีการจัดการศึกษาสองระบบ แต่จะเป็นจัดแบบแยกออกจากกัน แม้บางโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรบูรณาการก็ตาม แต่ความเป็นจริงนั้น การศึกษาอิสลามเป็นการศึกษาแบบบูรณาการทั้งวิชาศาสนาและวิชาทางโลกเข้าด้วยกันอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เหมือนสมัยของท่านศาสดาและยุคแรกของอิสลาม

สรุปได้ว่า ในสมัยของท่านศาสดา สมัยคัลฟาอู อัครอซีดีน สมัยอับบาซียะฮ์ ยุคต้นของอิสลาม ได้ให้ความสำคัญกับวิชาการศาสนาและวิชาการทางโลก ซึ่งวิชาต่างๆจะไม่แยกออกจากกัน จะรวมอยู่ในหลักสูตรเดียวกัน แต่เมื่อประเทศมุสลิมตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกก็ได้มีการแบ่งแยก รายวิชาสามัญกับวิชาศาสนาทำให้ยากต่อการบูรณาการหลักสูตรที่ครอบคลุมสมบูรณ์แบบ ซึ่งจะต้องมีหลักสูตร หนังสือเรียน ตลอดจนวิธีการจัดการเรียนการสอนวางอยู่บนพื้นฐานของอิสลาม

ซึ่งหลักการต่างๆของการศึกษาในอิสลามมีรูปแบบของกระบวนการหลักสูตรประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ หลักสูตรวิชาการ หลักสูตรทางมนุษยศาสตร์ หลักสูตรทางด้านเทคโนโลยี และหลักสูตรการสร้างสังคมใหม่ (Social Reconstruction) รูปแบบต่างๆ เหล่านี้เกิดจากทฤษฎีหรือแนวทางการการศึกษา ประการแรก เกิดจากการศึกษาศาสตร์ ประการที่สอง เกิดจากการศึกษานวัตกรรม ประการที่สาม เกิดจากการศึกษาเทคโนโลยี และประการที่สี่ เกิดจากการศึกษาการปฏิสังสรรค์

การศึกษาในอิสลาม วางอยู่บนฐานรากของแนวความคิดอิสลาม โดยคำนึงถึงแนวทางการดำเนินชีวิตและแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ ตลอดจนคำนึงถึงเป้าหมายของการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการอิสลาม แนวคิดดังกล่าวจะทำให้เกิดหลักสูตรเฉพาะของอิสลาม

ตามทัศนะของอับดุลเราะมาน อัลนะฮฺละวี (Al-Nahlawi) เห็นว่า หลักสูตรดังกล่าว คำนึงถึงหลักต่างๆ ดังนี้(อ้างถึงใน แฮร์รี่ นูร์ อาลี, 208-211:2557)

1. ระบบและการพัฒนาหลักสูตรจะต้องให้ความสนใจธรรมชาติของตัวมนุษย์ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่บริสุทธิ์และไม่ไขว้เขว
2. หลักสูตรควรคำนึงถึงการบรรลุถึงเป้าหมายสุดท้ายของการศึกษาอิสลาม รวมทั้งให้ความสนใจต่อเป้าหมายของการศึกษาอิสลาม
3. หลักสูตรควรมีการจัดระบบอย่างเป็นลำดับขั้นตามพัฒนาการของผู้เรียน ควรมีการจัดระบบหลักสูตรเฉพาะที่ยึดความแตกต่างของเพศ (ชาย-หญิง) โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินชีวิตในสังคม
4. หลักสูตรควรให้ความสำคัญแก่สังคม เช่น สุขภาพ พละนาถัย ความสงบสุข การบริหารและการศึกษา หลักสูตรยังจะต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บรรยากาศ เช่น ภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศที่อาจทำให้เกิดความแตกต่างในการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม แบบอุตสาหกรรม หรือธุรกิจการค้า
5. หลักสูตรควรมีอย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างสาขาการศึกษา ภาษาหลักและสาขาวิชาของการศึกษาโดยผสมสัมพันธ์กัน และให้ความสำคัญกับเป้าหมายสุดท้ายของการศึกษาในอิสลาม โดยยึดหลักพื้นฐานซึ่งมองว่าจักรวาลทั้งมวลเป็นกรรมสิทธิ์ของ อัลลอฮ์ ﷻ และมนุษย์ทุกคนเป็นบ่าวของพระองค์ ซึ่งดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับความต้องการและหลักชะรีอะฮ์ของพระองค์ จากหลักการนี้เองเหตุการณ์ทุกอย่างและสภาพการดำรงชีวิตถือว่าเป็นสหวิชาการ ความหมายคือ ในหลักสูตรการศึกษาในอิสลาม จะไม่สามารถที่จะแบ่งขั้วระหว่างศาสตร์ทางธรรมและศาสตร์ทางโลก
6. หลักสูตรต้องเป็นจริง หมายถึง หลักสูตรสามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความสะดวกอันหลากหลายของประเทศ
7. วิธีการศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่น หมายถึง วิธีการสามารถที่จะปรับให้มีความเหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ในท้องถิ่นต่างๆ ได้ รวมทั้งความแตกต่างทางปัจเจกบุคคล เช่น ความสามารถ ความสนใจ และศักยภาพของนักเรียนในการตอบรับ การจัดระเบียบและการวิเคราะห์เนื้อหา

8. หลักสูตรต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุถึงพฤติกรรมและอารมณ์เชิงบวก

9. หลักสูตรควรรีความสำคัญกับลำดับพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ หรือความเฉลียวฉลาด รวมถึงปัญหาต่างๆที่ประสบในทุกๆระดับของพัฒนาการ เช่น การเติบโตของภาษา วุฒิภาวะทางสังคม และความพร้อมด้านศาสนา

10. หลักสูตรควรรีความสนใจต่อปัจจัยต่างๆของพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอิสลามที่รวบรวมอยู่ในหลักการทุกอย่าง สัญลักษณ์คุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ทั้งในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนหรือความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียน

ทั้งหมดที่กล่าวมาสอดคล้องกับแนวคิดของ Ali Ahmad Madkour (อ้างถึงใน ซอลี สะห์ หะยีสะมะแอ ,2551 :157-158) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาอิสลามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป ซึ่งมีโนทัศน์หลักสูตรการศึกษาอิสลามมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นระบบ (ในที่นี้ หมายถึง มโนทัศน์และคุณลักษณะของหลักสูตร โครงสร้าง และพื้นฐานต่างๆ) ที่ประกอบไปด้วยการบูรณาการของทุกส่วนที่มีผลกระทบและได้รับผลกระทบจากส่วนอื่นๆ

2. เป็นหลักสูตรที่ถูกประทานลงมา หรือแผนที่มีหลักฐานและเป้าหมาย ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะที่สมบูรณ์และบูรณาการ

3. เป็นหลักสูตรแห่งเตฮีด (การให้การสรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ) หลักเตฮีดถือเป็นหลักการของระบบอิสลามและหลักสูตรการศึกษา และเป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานในการสรัทธาในอิสลาม

4. เป็นหลักสูตร”นานาชาติหรือไร้พรมแดน) มีความสมบูรณ์และครอบคลุมซึ่งไม่จำกัดอยู่เฉพาะ “ความเป็นพลเมืองที่แคบ”

5. เป็นหลักสูตรที่ มั่นคง บนพื้นฐานการเคลื่อนไหวภายในกรอบและกฎที่ได้กำหนดไว้ ทุกการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาจะครอบคลุมและคงไว้ซึ่งข้อเท็จจริง ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ได้กำหนดไว้ในกฎของชีวิตที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้

6. เป็นหลักสูตรที่มีความครอบคลุม เพราะเป็นหลักสูตรที่ถูกประทานลงมาจากพระเจ้าที่จัดการเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ครอบคลุมทั้งการวะฮยู การเป็นป่าว จักवालและมนุษย์ ในลักษณะของมโนทัศน์ที่ครอบคลุม เป็นธรรมชาติและมีเหตุผล

7. เป็นหลักสูตรที่มีความสมดุล อาทิ ในขอบข่ายของการประทานวะฮยู และข้อจำกัดของมนุษย์ครอบคลุม แหล่งของความรู้ที่มาจาก การประทาน (วะฮยู) และการได้มาจากจักवालและชีวิต

8. เป็นหลักสูตร “เชิงบวก” ที่ได้มาจากความสัมพันธ์เชิงบวกของพระองค์อัลลอฮ์ ที่มีต่อสิ่งถูกสร้างต่างๆรวมถึงมนุษย์ด้วย

9. เป็นหลักสูตรที่มีความเป็นจริงใช้กับโลกแห่งความเป็นจริงจัดการเกี่ยวกับความเป็นจริงที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจน

หลักพื้นฐาน 10 ประการที่ได้กล่าวมาโดยอัลนะฮฺลุละวีย์ข้างต้นจะครอบคลุมทั้งทางด้านเทคนิคแนวทางของหลักสูตรและหลักการต่างๆทั่วไปของหลักสูตร แนวทางของหลักสูตรนี้หมายถึง แนวทางปรัชญา จิตวิทยา และสังคมวัฒนธรรม ส่วนหลักการทั่วไปของหลักสูตรคือ หลักของความเกี่ยวข้องกัน พื้นฐานของความยืดหยุ่น พื้นฐานของความต่อเนื่อง พื้นฐานของการปฏิบัติ หรือประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ทั้งหมดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรอิสลามจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากหลักสูตรอื่น จะครอบคลุมทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ครอบคลุมวิชาต่างๆ ทางภาษา ศาสนา และวิชาเกี่ยวกับทางโลกนี้ วิชาพื้นฐานในหลักสูตร คือ วิชาอัลกุรอาน และศาสนา การอ่าน การเขียน และกลอน ส่วนการสอนที่เป็นเฉพาะทางคือ วิชานะฮฺลุ ไวยกรณ์ การเล่าเรื่อง การว่ายน้ำ และมีหลักสูตรอีกอย่างหนึ่งจะเน้นเฉพาะ การอ่านอัลกุรอานและทางด้านศาสนา ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้นสิ่งที่มีความสำคัญรองจากครูผู้สอนก็คือหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการกำหนดเนื้อหากิจกรรมที่จะจัดกระบวนการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ได้ความรู้ทั้งทฤษฎีและแนวปฏิบัติ และหลักสูตรการศึกษาอิสลามสามารถเปลี่ยนแปลงให้ผู้ศึกษาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีมารยาทที่ดีงาม สามารถขัดเกลาจิตใจให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ทำให้มนุษย์รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ รู้ทั้งทางด้านศาสนาและการดำเนินชีวิตในสังคม และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

จากการศึกษาหลักสูตรในครั้งนี้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาหลักสูตรโดยมีการบูรณาการวิชาศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทั้งโลกนี้และโลกหน้า และเป็นแนวทางให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน คำนึงถึงสภาพ บริบทพื้นที่ ความพร้อมของผู้เรียน เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งสอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน สามารถจัดได้ครอบคลุมในทุกๆด้าน และที่สำคัญจะต้องจัดให้สอดคล้องกับ หลักพื้นฐาน คือ อัลกุรอานและแบบอย่างของท่านรอซูล ﷺ ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการดำเนินชีวิตเพื่อความสมบูรณ์แบบทั้งโลกนี้และโลกหน้า

2.2 การบริหาร

2.2.1 ความหมายของการบริหาร

มีนักวิชาการมุสลิมและนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมาย ของ การบริหารไว้แตกต่างกัน ดังนี้

นักการศึกษามุสลิมยุคก่อน เช่น อิบน์ค็อยมียะฮ์ และอัลมาวัรดีฮ์ ใช้คำว่า วิลายะฮ์ รืออายะฮ์ และอามานะฮ์ แทนความหมาย การบริหาร ซึ่งวิลายะฮ์ รืออายะฮ์ หมายถึง การดำเนินการ และการเอาใจใส่ต่องานของผู้อื่น ส่วนอามานะฮ์ หมายถึง ข้อผูกมัดต่อหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติและการเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ และได้มีการใช้คำว่า ตัดบิร และคำกริยาของ ตัดบิร คือคำว่า ยูต็อบิร ในอัลกุรอานให้ความหมายของการบริหารกล่าวถึงคำดังกล่าวนี้สี่ครั้งด้วยกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ﴾
(من الآية 3 : يونس)

ความว่า “แท้จริงพระเจ้าของพวกท่านคืออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลาย และแผ่นดินในเวลา 6 วัน แล้วพระองค์ทรงประทับบนบัลลังก์ ทรงบริหารกิจการ”
(ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 3: ยูनुส)

ในอีกอายะฮ์หนึ่ง อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงการทรงไว้ซึ่งอำนาจในการปกครองสรรพสิ่งทั้งหลาย ว่า

﴿ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴾
(يونس : 31)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ﷺ ใครเป็นผู้ประทานปัจจัยยังชีพที่มาจาก ฟากฟ้าและแผ่นดินแก่พวกท่าน หรือใครเป็นเจ้าของการได้ยิน และการมองเห็น และใครเป็นผู้ให้มีชีวิตหลังจากการตาย และเป็นผู้ให้ตายหลังจากที่มีชีวิตมา และใครเป็นผู้บริหารกิจการ แล้วพวกเขาจะกล่าวกันว่า อัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้น จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ﷻ พวกท่านไม่ยำเกรงหรือ” (ยูनुส : 31)

อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงดูแลสรรพสิ่งทั้งหลายที่พระองค์สร้าง พระองค์จึงเป็นผู้ซึ่งนำ
บริหารปกครอง และควบคุมกิจการทั้งปวง พระองค์ ได้ตรัสว่า

﴿يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ﴾ (من الآية 2 : الرعد)

ความว่า “ทรงบริหารกิจการ ทรงจำแนกโองการทั้งหลายให้ชัดเจน เพื่อพวกเจ้า
จะได้เชื่อมั่นในการพบพระเจ้าของพวกเจ้า” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 2: อีรเราะฮ์)

ในอายะฮ์ดังกล่าวนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของความหมาย
ของการบริหารในลักษณะเดียวกันนี้ เมื่อพระองค์ตรัสไว้ว่า

﴿يُدِيرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ﴾

(السجدة : 5)

ความว่า “พระองค์ทรงบริหารกิจการจากชั้นฟ้าสู่แผ่นดิน แล้วมันจะขึ้นไปสู่พระองค์
ในวันหนึ่ง ซึ่งกำหนดของมันจะเท่ากับหนึ่งพันปีตามที่พวกเจ้านับ” (อิซซัจญะฮ์: 5)

จากอายะฮ์ดังกล่าวมานี้ เห็นได้ว่า ในโลกนี้ดำเนินไปได้มันจะต้องมีผู้ที่อยู่เบื้องหลัง
การบริหารกิจการทั้งหลาย ก็คือ อัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นงานทุกอย่างของมนุษย์ก็เช่นเดียวกันจะต้องมี
การบริหารจัดการ เตรียมความพร้อมในด้านทรัพยากร วัสดุ และบุคลากร มีกระบวนการวางแผนใน
การจัดทำงบประมาณของสถาบัน การจัดแบ่งงานที่เหมาะสมให้กับบุคลากร การตัดสินใจ และการ
จัดทำแผนกลยุทธ์ระยะยาวเพื่อพัฒนาสถาบัน มีการจัดองค์การ การควบคุมงานสามารถสอนงาน
ให้แก่สมาชิกในหน่วยงานให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยทุกคนในหน่วยงานมีความสัมพันธ์
ต่อกันในทุกๆด้าน และมีการนิเทศงาน เพื่อให้กระบวนการทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุ
วัตถุประสงค์ (Qutub ,1992 ; Al-Samalouti, 1986 ; Shamsuddin , M,1991 ;An-Hawari,1982 ; Al-
Dhahyan , 1986 อ้างถึงใน Ali Mohammad Jubran Saleh , นิเลาะ แวอุเซ็ง แปล,2551)

ดังนั้นในการบริหารสถานศึกษาก็ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกๆ
ด้าน ทั้งด้านงบประมาณ ครูผู้สอน ห้องเรียน อาคารละหมาด สื่อการเรียนการสอน เอกสารประกอบ
หลักสูตร มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน และในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของ
ครูผู้สอนนั้นจะต้องมีการทำแผนการสอน เตรียมสื่อการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการ
สอนจริง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและที่สำคัญในการดำเนินงาน

ของครูนั้นจะต้องมีผู้นิเทศ และประเมินผล เพื่อให้ข้อเสนอแนะ แก่ครูผู้สอนนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อไป ที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับการบริหารอิสลามซึ่งจะครอบคลุมในทุกๆด้าน เพราะการทำงานจะดำเนินไปได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งหวังผลตอบแทนทั้งโลกนี้และโลกหน้า ผู้บริหารจึงสามารถพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้ทำงานอย่างเป็นระบบ จนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหาร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Administration หรือ Management สำหรับการบริหารที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ในภาษาอังกฤษ นิยมใช้คำว่า Administration เช่น การบริหารการศึกษา ใช้คำว่า Education Administration ส่วนการบริหารกิจการที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่วนบุคคล หวังผลกำไรในการบริหารกิจการนั้นๆ ใช้คำว่า Management

ดังนั้นความหมายของการบริหารที่ตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า Administration นักการศึกษาได้ให้คำจำกัดความ บริหาร ไว้แตกต่างกันออกไป ดังนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2555:1) ได้กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร ซึ่งนักวิชาการทางการบริหารในระบปัจจุบัน เช่น Carroll and Gillen (1987); Schermerhorn (2008) ได้จำแนกเป็น 4 หน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การบริหารเป็นกระบวนการทำงาน หรือการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีผู้บริหารใช้อำนาจควบคุม สั่งการ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่ โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายสูงสุดขององค์กร (สันติ บุญภิรมย์, 2547; ภาวดี อนันต์นารี, 2551; สุนทร โคตรบรรเทา, 2551 และพนัส หันนาคินทร์, 2524)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหาร เป็นการร่วมมือกันหน่วยงาน โรงเรียน โดยมีกระบวนการวางแผน เตรียมการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนได้กำหนดไว้ ทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ หวังผลตอบแทนทั้งโลกนี้และโลกหน้า สามารถที่จะพัฒนาบุคลากรให้ทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

2.2.2 การบริหารจัดการหลักสูตร

การบริหารจัดการหลักสูตร นักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความแตกต่างกัน วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543:174) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการวางแผนการควบคุมกำกับดูแลการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน โครงการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอน โดยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตาม

ลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้และการตอบสนองตามเจตนาารมณ์ของหลักสูตร และหลักการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. เอกสารหลักสูตรมีความชัดเจน สมบูรณ์ ทันสมัย และชี้แนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้สอนมีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายของหลักสูตร
3. ผู้เรียนมีความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะพื้นฐานพร้อมที่จะเรียนหลักสูตรนี้ได้
4. มีการสนับสนุน ส่งเสริมการใช้หลักสูตรที่ดีและเพียงพอที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร
5. ระบบการบริหารหลักสูตรที่ดีและมีประสิทธิภาพพร้อมที่จะช่วยเหลือแนะนำการใช้หลักสูตรการเรียนการสอนกับผู้เรียน
6. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ พร้อมที่จะช่วยเหลือแนะนำการใช้หลักสูตรการเรียนการสอนกับผู้เรียน
7. มีบรรยากาศวิชาการที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ และบรรยากาศทางสังคมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมกับผู้เรียน
8. ระบบควบคุมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

พูนสุข อุดม (2556:162) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แนวทางการดำเนินการและนำองค์ประกอบในหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545:43) ได้กล่าวถึง การประเมินหลักสูตร ด้านการบริหารหลักสูตรเพื่อให้ครูได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

1. การวางแผนงานทั่วไป

โดยมีหลักฐานแผนงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียน โดยมีแผนการประชุมชี้แจงให้บุคลากรทราบแผนงานของโรงเรียน

2. การจัดทำแผนงานด้านวิชาการ

โดยมีการเลือกรายวิชาหลากหลายสนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งมีรายวิชาเลือกสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตรที่หลากหลายและสนองความต้องการของผู้เรียน โดยกระตุ้นให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือจัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียน ซึ่งมีแผนงานหรือโครงการจัดทำสื่ออำนวยความสะดวกด้านวิชาการอย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมที่ครูร่วมกันพิจารณาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน มีหลักฐานแสดงว่ามีระบบควบคุมการจัดทำระเบียบเอกสารและหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ได้ถูกต้อง และกระตุ้นให้ครูใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคำเนิการของหลักสูตร

3. การดำเนินงานตามแผน

มีการรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ โดยการสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ และมีการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการและส่งเสริมขวัญและกำลังใจ รวมถึงการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

มีการสรุปผลการดำเนินงานในตอนสิ้นปีการศึกษา เพื่อเผยแพร่ผลงานให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องและชุมชนทราบ มีการใช้ผลการดำเนินงานเพื่อวางแผนของปีต่อไป และมีการติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษา

ซึ่งการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารจัดการหลักสูตรนั้นต้องนั้นเป็นระบบของหลักสูตรจะต้องบริหารอย่างเป็นระบบระเบียบ ระบบการบริหารหลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ดังนี้ (สันต์ ธรรมบำรุง, 2525: 197-198 อ้างถึงใน ประสาท เนืองเฉลิม, 59 :2553)

1. ความพร้อมของสถานศึกษา เช่น ความพร้อมในเรื่องครูผู้สอน สถานที่ อุปกรณ์ วัสดุฝึกเรียน
2. ความมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องดูหลักการ โครงสร้าง ตลอดจนหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร
3. ความเหมาะสมของการจัดแผนการสอน จะต้องจัดให้เหมาะสมกับบุคลากรคือครูผู้สอน ที่มีอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนด
4. การจัดสรรเงินงบประมาณและเงินบำรุงการศึกษา ควรตกลงให้เรียบร้อยในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา

5. การจัดให้มีการนิเทศการศึกษาและการประเมินผลการสอน

ประสาธต์ เนื่องเฉลิม (2553:59-60) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรจึงเป็นการนำกระบวนการบริหารมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร โดยอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการบริหารหลักสูตรใดๆให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับตัวหลักสูตรนั้นและนำหลักสูตรนั้นไปใช้

จรูณี เก้าเอี้ยน (2555:204) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร มีความสำคัญต่อการวางแผนงานวิชาการ การจัดระบบข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควบคุมกำกับดูแลเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน

Ali Mohammad Jubran Saleh (2551:55) กล่าวว่า ในด้านหลักสูตรผู้บริหารควรเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบอิสลามที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและศาสตร์สมัยใหม่ มีเป้าหมายเพื่อสร้างครอบครัวและทำงานเพื่อพัฒนาสังคม

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มจะต้องมีองค์ประกอบหลักหลายประการในการวางแผน เตรียมความพร้อมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะ ด้านบุคลากรทางการสอนต้องคัดเลือกครูผู้สอนที่จบด้านอิสลามศึกษา มีความรู้ความสามารถในด้านอิสลามศึกษาเป็นอย่างดี ต้องมีความพร้อมทั้งเอกสารหลักสูตร อาคารสถานที่ที่เหมาะสม สถานที่อาบน้ำละหมาด ห้องเรียน งบประมาณต้องมีเพียงพอเพื่อสามารถนำไปพัฒนาบริหารจัดการในด้านการเรียนการสอน กิจกรรมส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา ฯลฯ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารหลักสูตรและประเมินหลักสูตร ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้และทั้งนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะต้องให้การสนับสนุนบุคลากรทางการสอน นักเรียนหลักสูตร และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและช่วยเหลือโรงเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2.3 บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาและบริหารหลักสูตร

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการบริหารหลักสูตรเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษابรรลุเป้าหมายของหลักสูตรนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในด้านหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการถ่ายทอดความรู้ให้ครูได้รับทราบและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งผู้บริหารต้องมีการเตรียมความพร้อม วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุนการศึกษา ทางด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ เพื่อจัดทำสื่อ เอกสารหลักสูตร ด้านบุคลากรเพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจใน

การทำงาน และด้านอื่นๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาและบริหารหลักสูตร ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ (2544:9) กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารพัฒนาหลักสูตร มีการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

2. ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำเนินชีวิต และปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น โดยตรง แต่เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนไว้ครอบคลุมค่อนข้างกว้าง ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้มีอยู่แล้ว ก็อาจจะกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่น

3. ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้รายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม

4. ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แบ่งแยกตามรายหัวข้อแต่ละระดับชั้นเรียน ในการบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี

อุทัย บุญประเสริฐ (2540:67) ได้กล่าวว่า บทบาทสำคัญของผู้บริหารหลักสูตร มีดังนี้

1. ต้องศึกษา ทำความเข้าใจหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ให้ชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ การวัดและประเมินผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการและจุดหมาย ซึ่งโรงเรียนจะต้องยึดเป็นหลักที่สำคัญเพื่อให้การจัดกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนได้ตอบสนอง และบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2. เป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้ จัดประชุมเพื่อวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ ดูแลดำเนินการ ประสานงานการดำเนินการใช้หลักสูตร ประชุมผู้เกี่ยวข้อง และครูผู้สอนเพื่อชี้แจง แนะนำ ทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรก่อนเปิดภาคเรียนและก่อนลงมือสอน ติดตามผลการปฏิบัติและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3. จัดหาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร (คู่มือการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว คู่มือการประเมินผลการเรียน คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน คู่มือการบริหารหลักสูตร คู่มือครู คู่มือนักเรียน คู่มือผู้ปกครอง ฯลฯ) ให้เพียงพอและให้ครบถ้วนทุกระดับชั้นเรียนและทุกหมวดวิชา รวมทั้งจัดหาและเสนอแนะให้ครูรู้จักและใช้เอกสารรายการสื่อการศึกษาทั้งของโรงเรียนและของศูนย์เทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงตลอดถึงเอกสารรายการแหล่งความรู้และทรัพยากรในท้องถิ่นที่โรงเรียนได้จัดรวบรวมไว้

4. เตรียมครูให้พร้อมที่จะใช้หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรใหม่ หรือหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร และวิธีการใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผลตามที่หลักสูตรกำหนด ช่วยให้ครูพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติที่เคยปฏิบัติอยู่แต่เดิม แบบเดิมสู่แนวของหลักสูตรใหม่ที่โรงเรียนจะใช้

5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบและเข้าใจ เพื่อผู้ปกครองจะได้ร่วมมือและช่วยส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเกิดผลดีแก่ตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะได้มีบทบาทในการกำกับดูแลการจัดการของสถานศึกษาด้วย

6. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และให้จัดทำแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาครูและบำรุงรักษาครูให้อุทิศตัวปฏิบัติหน้าที่และคงอยู่กับหน่วยงาน

7. จัดสถานที่ให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น ห้องเรียน ห้องวิชาการต่างๆ ห้องสมุด ห้องเรียนรวม ห้องโสตทัศนศึกษา แปลงเกษตร ฯลฯ และจัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศทางวิชาการและส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักเรียน

8. จัดให้มีการบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ และการจัดทำโครงการตามสาระการเรียนรู้และโครงการตามความสนใจ

9. นิเทศการใช้หลักสูตรและนิเทศการสอนและจัดให้มีการนิเทศ และติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อจะได้ทราบสภาพที่เป็นอยู่ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบอยู่จะได้ให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือตามที่ครูต้องการ เพื่อส่งเสริมให้ครูใช้หลักสูตรให้ถูกต้องและสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพจนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรศึกษา

จรูณี แก้วเอียน (2555:213) ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร การนำหลักสูตร ไปใช้ และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดหมายของการศึกษา

ในการบริหารหลักสูตรนั้น แม้ผู้บริหารจะมีความรู้ทางวิชาการทุกอย่างแต่จะดำเนินการเพียงคนเดียวไม่ได้ ดังนั้นจึงควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียนซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดทำ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนกำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือในด้านการนำแผนการบริหารหลักสูตรหรือนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นในสถานศึกษาจึงมีตำแหน่งผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดช่วยบริหารงานหลักสูตรด้วย

รุจิระ ภู่อาระ (2546:198) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารนอกจากจะมีหน้าที่ทางด้านวิชาการแล้ว ยังต้องเป็นผู้ให้บริการการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่

1. การบริหารจัดการห้องสมุด ให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญที่สุดในโรงเรียน โดยจัดหาเอกสารอ้างอิง การใช้วิธีสืบค้นที่ทันสมัย ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการอ่าน เพื่อเชิญชวนให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
2. จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ภายนอกสถานศึกษาเช่น จัดหาสื่อธรรมชาติแทนการใช้สื่ออุปกรณ์ราคาแพง รวมทั้งจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดเป็นทำเนียบเพื่อช่วยให้ครูได้มีโอกาสใช้บุคลากรเหล่านี้เสริมสร้างความรู้ในสภาพจริงของท้องถิ่น
3. จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้สวยงาม สะอาด น่าอยู่ปลอดภัย และปราศจากอบายมุข
4. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเป็นประจำ เพื่อรับฟังความคิดเห็นผลการใช้หลักสูตร คือ พฤติกรรมและการปฏิบัติของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้หลักสูตร
5. จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องเรียนเฉพาะเท่าที่มีโอกาสจัดได้ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ
6. จัดทำและจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามที่หลักสูตรกำหนด
7. จัดสรรงบประมาณ โดยคำนึงถึงการใช้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอาคารสถานที่
8. จัดโครงการในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารและครูมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ต้องมีความพร้อม รู้และเข้าใจเป็นอย่างดีสามารถนำมาถ่ายทอด มอบหมายงานให้กับครูได้อย่างเหมาะสม และผู้บริหารต้อง

บริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการศึกษามีการจัดห้องเรียนคุณภาพ ส่งเสริมด้านการศึกษา อุปกรณ์การเรียน แหล่งการเรียนรู้อิสลามศึกษา พัฒนาโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองยอมรับไว้วางใจ โรงเรียน ส่งลูกหลานเข้าเรียน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องจัดสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เช่น สถานศึกษาที่มีนักเรียนมุสลิม ต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมสร้างบรรยากาศแบบอิสลามเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2.3 ขอบเขตของการบริหารจัดการหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรมีขอบเขตที่กว้าง เพราะการบริหารหลักสูตรเป็นการดำเนินการตั้งแต่ การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการประเมินหลักสูตรซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงขอบเขตการบริหารหลักสูตร ไว้ ดังนี้

จรุณี เก้าเอียน (2555 : 207) กล่าวถึง การบริหารหลักสูตร คือ การนำกระบวนการบริหารมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ สามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยต้องเริ่มการล่วงหน้าก่อนเปิดหลักสูตร วางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วย ซึ่งมีขั้นตอน คือ การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธหลักสูตร การเตรียมความพร้อม การจัดทำโครงการสอน การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วย การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การปฐมนิเทศนักเรียน การจัดทำคู่มือครู การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การฝึกงาน เป็นต้น

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร เมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้ ควรมีการจัดการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อจะได้นำไปใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

ผู้บริหารการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทการใช้หลักสูตร ซึ่งจะต้องทำการศึกษาลักษณะให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้จัดวางแผนการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2521 : 140-144 อ้างถึงใน ประสาท เนืองเฉลิม, 59:2553)

การเตรียมวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรใหม่

1. การเตรียมจัดการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
2. การจัดครูเข้าสอน

3. การจัดตารางสอน
 4. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
 5. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียน ชุมชน เกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
 6. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรร โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 7. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร
- นอกจากนี้แล้วยังได้แบ่งขอบเขตการบริหารหลักสูตรไว้ 3 ด้านใหญ่ๆซึ่งสรุปได้

ดังนี้

1. การวางแผนหลักสูตร ซึ่งแบ่งได้ 4 ด้าน คือ
 - ขั้นตอนการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้
 - การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - การวางแผนการนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเก่า
 - การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
2. การสนับสนุนการใช้หลักสูตร ซึ่งแบ่งได้ 5 ด้าน คือ
 - การเตรียมความพร้อมผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
 - การแปรงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน
 - การทำแผนการสอน
 - การส่งเสริมสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้
 - การจัดประสบการณ์เพื่อตอบสนองหลักสูตร
3. การตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตร
 - การนิเทศกำกับดูแลการใช้หลักสูตร
 - การประเมินตนเองที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
 - การวางแผนการประเมินการใช้หลักสูตรระดับโรงเรียน

สังัด อุทรานันท์ (2532:263) นำเสนอถึงขอบข่ายของการบริหารหลักสูตร ไว้ 3

ประการ คือ

1. งานบริหารและการบริการหลักสูตร ซึ่งจะเกี่ยวกับงานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าทำการสอนตามหลักสูตร การบริหารและการบริหารวัสดุหลักสูตร การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น การจัดทำแผนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. งานสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การติดตามผลการใช้หลักสูตรการนิเทศการศึกษา และการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนการใช้หลักสูตร
 สุภางค์ ศรีอินทร์ (2538, อ้างถึงใน ชวลิต ชูกำแหง, 2551: 67) ได้สรุปขอบเขตการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ด้านเตรียมการบริหารหลักสูตร

- ด้านเตรียมบุคลากร
- ด้านจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
- ด้านจัดตารางสอนและห้องเรียน

2. การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

- ด้านดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- ด้านดำเนินเกณฑ์การใช้หลักสูตร
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- การฝึกงาน
- การประเมินผลการเรียนการสอน

3. ด้านสนับสนุนหลักสูตร

- การจัดสรรงบประมาณและวัสดุฝึก
- การบริการสื่อการเรียนการสอน
- การจัดเอกสารหลักสูตร
- การนิเทศการศึกษา

สรุปขอบเขตการบริหารหลักสูตร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การแปรงหลักสูตรสู่การเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และการนิเทศและการติดตามผล (ชวลิต ชูกำแหง, 2551: 68 และ ประสาท เนิ่งเฉลิม, 2553)

จากแนวคิดเกี่ยวกับขอบเขตการบริหารหลักสูตร และจากการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของนักวิชาการหลายท่าน สามารถสรุปขอบเขตของการบริหารหลักสูตรได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.3.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการแรกที่สำคัญของสถานศึกษาที่จะดำเนินการเตรียมความพร้อม ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมในทุกๆด้าน เพื่อให้การดำเนินใช้หลักสูตรเป็นไปด้วยความราบรื่นและส่งผลกระทบต่องานบริหารน้อยที่สุด โดยมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา จัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย ฯลฯ ในการร่วมกันวางแผน เตรียมความพร้อมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ซึ่งสอดคล้องกับพูนสุข อุดม (2556:123) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร เป็นการบริหารที่ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่จะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อให้การทดลองใช้หลักสูตรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเกิดอุปสรรคหรือปัญหาน้อยที่สุด โดยจะต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ได้แก่

1. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร หมายถึง ครูผู้สอน ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนการสอน ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือผู้ที่จะเป็นผู้ตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหาใดๆที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรดังกล่าว รวมทั้งการมอบหมายและจัดครูผู้สอนเข้าสอนแต่ละรายวิชาอย่างเหมาะสม

2. ความพร้อมด้านสถานที่ หมายถึง ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ วัสดุ/อุปกรณ์ สื่อและนวัตกรรมประกอบในการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการเรียนการสอน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น รวมทั้ง การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุน ประสานงาน และบริการครูผู้สอนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเสริมความรู้และประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน

3. ความพร้อมด้านเอกสาร หมายถึง เอกสารหลักสูตร (ตัวหลักสูตร) และเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น เอกสารคำแนะนำหรือคู่มือในการใช้หลักสูตร คู่มือการวัดประเมินผล ประมวลรายวิชา โครงการสอนหรือกำหนดการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งสถานศึกษาต้องบริการ อำนวยความสะดวก และสนับสนุนให้ครูผู้ใช้หลักสูตร ได้มีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกรนำหลักสูตรไปใช้นั่นเอง

ก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น (กรมวิชาการ, 2545:29)

1. โดยการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็น

ที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการดำเนินการ

2. การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาคณะต่างๆตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและตามความจำเป็นของสถานศึกษา

4. การจัดทำระบบสารสนเทศใช้ในการจัดการศึกษา

5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และขอความร่วมมือ

ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา โดยจะต้องสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษา โดยสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร ออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรอิสลามศึกษา จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษา ประชุมชี้แจง ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตร และไปศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อนำมาปรับใช้กับหลักสูตรที่สถานศึกษาจะจัดขึ้น และมีการพัฒนาหลักสูตรต่อไป (สมนึก ธาตุทอง, 2548: 267)

จรรณี เก้าเอียน (2555: 205) กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีดังนี้

1. การสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร โดยวิธีการ มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีวิธีการ มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ของบุคลากรในสถานศึกษา มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เป็นแหล่งเรียนรู้

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาเพื่อ การบริหารจัดการหลักสูตรของ

สถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่นๆ ตามความต้องการจำเป็น โดยการ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการตามหลักสูตรสถานศึกษา มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอื่นๆ ได้แก่ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ โดยการมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ให้บุคลากรในสถานศึกษาผู้ปกครองชุมชนทราบ บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553:44-47) กล่าวว่า การเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยต้องเตรียมการล่วงหน้าก่อนเปิดหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วยเป็นสิ่งจำเป็น การเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร มีดังนี้

1.การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบว่าเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษานั้นๆ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพท้องถิ่นแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงบ้างตามความเหมาะสม

2.การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรก่อนนำไปใช้เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร นับตั้งแต่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา จะต้องได้รับผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงมากบ้างน้อยบ้างในลักษณะที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ก็เพราะการจัดหลักสูตรเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง ไม่เฉพาะการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับสื่อการสอน ห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่บริหารหลักสูตร ได้แก่ ฝ่ายวิชาการจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของสิ่งเหล่านี้ และต้องปรับปรุงแก้ไขวิธีบริหารงาน เพื่อจะใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ทำได้หลายรูปแบบ ทั้งการออกเอกสาร ใช้สื่อมวลชน การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ เพื่อให้เกิดการยอมรับในหลักสูตร ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาท หน้าที่ ความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับการเรียนการสอน

3. การเตรียมความพร้อมของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็น เหมือนกับการจัดของต่างๆ ก่อนออกเดินทาง เพื่อมาให้เกิดความขัดข้องระหว่างหลักสูตรกำลังดำเนินการ หรือระหว่างการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมมีหลายเรื่อง ดังนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1.1 การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียน สิ่งที่ต้องทำในการเตรียมความพร้อมทางด้านครูผู้สอน คือ การสำรวจจำนวนครูผู้สอน ความพร้อมในการสอน โดยเฉพาะความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร รวมทั้งทักษะในการสอน การประเมินผลการเรียนรวมทั้ง การให้ความเข้าใจกับครูผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอิสลาม คือ เมื่อให้คนดำรงตำแหน่งทำงานใดๆก็ตามจะต้องเลือกบุคคลที่ดีมีความรู้ ความสามารถในงานนั้นๆเป็น อย่างดี เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย จากหลักฐานอัลกุรอาน

﴿ إِنَّ خَيْرَ مَنْ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴾ (من الآية 26 : القصص)

“ความว่า แท้จริงคนดีที่ท่านควรจ้างเขาไว้ คือ ผู้ที่แข็งแรง ผู้ที่ซื่อสัตย์”
(ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 26: อัล-เกาะศ็อศ)

ใช้วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในรูปแบบอิสลามโดยมีการปรึกษาหารือกัน คัดเลือกผู้ที่มีความสามารถเลือกคนที่มีความแข็งแกร่งก็คือ คนที่มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในความรู้ และผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ คัดเลือกคนดีมีคุณธรรม สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้เต็มศักยภาพ

3.1.2 การเตรียมผู้นิเทศการสอนและนักแนะแนวทางการศึกษา บุคคลเหล่านี้มีส่วนส่งเสริมให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปบุคลากรที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ มีความเข้าใจเรื่องหลักสูตร ก็จะช่วยครูในด้านการเรียนการสอนได้ดีในการพัฒนาคุณภาพการสอน

3.1.3 การเตรียมผู้บริหาร โดยทั่วไปผู้บริหารจะมีหลายระดับ หากเป็นผู้บริหารสถานศึกษาก็มี ผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนกวิชา ตลอดจนหัวหน้าอื่นๆ ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่ยิ่งหย่อนกว่าครูและผู้นิเทศการสอน เพราะเป็นผู้กำกับหลักสูตรให้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรตรวจสอบสภาพและปัญหาของสถานศึกษา ในความดูแลของตนเองเพื่อจะได้พัฒนาและแก้ไขได้ถูกต้อง การประชุมบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร จึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมทั้งแนวคิดและเทคนิคของงานบริหารหลักสูตร

3.2 การเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ วัสดุฝึก สื่อการสอน ห้องสมุด อาคารสถานที่ งบประมาณ สถานที่ฝึกงาน รวมทั้งการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นต้น

3.2.1 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุ ในการสอนด้านทักษะปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านวิชาชีพ วัสดุฝึกในโรงประลองและห้องปฏิบัติการเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเตรียมจัดซื้อ และจัดการไว้ล่วงหน้าก่อนการสอน มิฉะนั้นอาจเกิดการจัดซื้อและขาดแคลนในเวลาสอน จึงควรจะได้วางแผนการไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุ

3.2.2 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอนหลักสูตรใหม่ ย่อมต้องการสิ่งใหม่ๆ การจัดหาไว้พร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอน เช่น แผ่นใส เทป ตลอดจนอุปกรณ์ในการใช้สื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงสภาพของสถานศึกษา เช่น ห้องที่จะใช้สื่อความสามารถของครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ ช่างเทคนิคที่จะช่วยบริการการใช้สื่อด้วย

3.2.3 การเตรียมอาคารสถานที่ อาคารสถานที่เป็นห้องเรียนบรรยาย ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง โรงประลอง ควรจัดหาให้พร้อม ถ้าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงอาคารสถานที่เหล่านั้น เช่น ห้องปฏิบัติก็ต้องจัดทำล่วงหน้าก่อนนำหลักสูตรไปใช้

3.2.4 การเตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นมาก งบประมาณจะเป็นตัวบ่งชี้ที่จำทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จหรือไม่ นอกจากจะใช้ในด้านค่าจ้าง ค่าตอบแทน และยังเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาวัสดุ หลักสูตร คู่มือครู คู่มือนักเรียน เอกสาร และอุปกรณ์การสอน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนต่อการสอน

3.2.5 การเตรียมห้องสมุด เป็นส่วนที่จะสนับสนุนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ครูและนักเรียนมีแหล่งค้นคว้า สามารถศึกษาเพิ่มเติมจากห้องสมุด จึงจำเป็นต้องจัดหาเอกสารต่างๆที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนไว้ในห้องสมุด

3.2.6 การเตรียมสถานที่ฝึกงาน การเรียนในด้านวิชาชีพ จำเป็นต้องมีสถานศึกษาเพื่อเป็นการฝึกทักษะปฏิบัติ และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจริง การเตรียมสถานที่ฝึกงานไว้พร้อม จะช่วยให้การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรได้สะดวกและมีคุณภาพ

4. การจัดทำโครงการสอน บางทีเรียกว่าแผนการสอนเป็นการเตรียมของครูเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการและการวัดประเมินผล การจัดทำโครงการสอน จะช่วยให้ครูได้ดำเนินการสอนไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

5. การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็น ได้แก่ การรับสมัครนักศึกษาเพื่อเข้าเรียน การสอบ ตลอดจนการตรวจสอบหลักฐานก่อนเข้าเรียน หากมีความจำเป็นเพื่อปรับพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ในหลักสูตรใหม่ได้

6. การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม เป็นการตรวจสอบความพร้อมของชุมชน เช่น ความคิดเห็นของผู้ปกครอง เพื่อจะได้การสนับสนุนจากชุมชน โดยการสำรวจความคิดเห็นเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตร

7.การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน การบริหารหลักสูตรอยู่ในการบริหารของฝ่ายวิชาการ และคาบเกี่ยวกับฝ่ายอื่นๆ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนการสอน การจัดโครงสร้างของหน่วยงานเพื่อจะได้มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สถานศึกษาต้องมีการเตรียมความพร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ด้านบุคลากรจัดหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในสาขาเฉพาะที่ต้องการ จัดสถานที่อำนวยความสะดวกให้มีความพร้อม ทั้งห้องเรียน ห้องละหมาด สื่ออุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร งบประมาณส่งเสริมหลักสูตร และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อส่งนักเรียนเข้าเรียน รับนักเรียนเข้าเรียน ปรับพื้นฐานให้นักเรียน ก่อนนำหลักสูตรใหม่เข้ามาใช้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีความพร้อมเป็นไปในทิศทางเดียวกันบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

2.3.1.1 ขั้นตอนการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยทั่วไปนั้นดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ หรือคณะทำงานซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2554: 6)

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน: คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการด้านสามัญ ครูวิชาการด้านศาสนา และครูผู้สอนอิสลามศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ: ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑หลักสูตรอิสลามศึกษา

3. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา: พิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (เวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน/เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การจบหลักสูตรพร้อมกันนี้สถานศึกษาจะต้องทำเอกสารระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษา

4. คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ: นำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา และระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ หากมีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการต้องนำไปพิจารณา ทบทวนและปรับปรุงร่างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม ชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนการนำข้อเสนออนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ให้จัดทำ

เป็นประกาศหรือคำสั่งเรื่องให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและประธานกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ลงนาม

5. ใช้หลักสูตรสถานศึกษา: ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย

6. วิจัยและ ติดตามผลการใช้หลักสูตร: ดำเนินการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อนำผลจากการติดตามมาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถานศึกษา นั้น ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันศึกษาหลักสูตรเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นทำหลักสูตรสถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อเสนอให้ความเห็นชอบต่อหลักสูตร เมื่อได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่ายทาง โรงเรียนก็ตั้งคำสั่งใช้หลักสูตร จากนั้นจึงจะสามารถใช้หลักสูตรได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับครูผู้สอนโดยตรง เมื่อใช้หลักสูตรแล้วก็มีการติดตามผลการใช้เป็นระยะ เพื่อปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้นต่อไป

2.3.1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันดำเนินการ วางแผน จัดทำ หลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ (2554:7) กล่าวถึง การจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในสถานศึกษาและบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิด ประสพการณ์ มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของกระบวนการจัดการศึกษา การจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษา มีข้อควรคำนึง 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษา จะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นกรอบทิศทางสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ

2. หลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษา จะต้องยึดมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. หลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษา จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพถึงขีดสูงสุด

ซึ่งสถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรอย่างอิสระโดยยึดนโยบายและกฎหมายเกี่ยวข้องกับหลักวิชาการในการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษานั้น สถานศึกษาต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น จะต้องสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เกี่ยวข้องเห็นถึงความสำคัญและยอมรับด้านหลักสูตร สถานศึกษาจะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษาเป็นอย่างไร ซึ่งก่อนนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้บริหารและครู รวมทั้งสื่อการเรียนรู้ และการใช้หลักสูตรจะสำเร็จได้นั้น ผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารและครูต้องเตรียมความพร้อมในหน้าที่ของตน และนำเสนอเรื่องหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปนำเสนอ ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และเข้าใจ มีการเตรียมความพร้อมทุกด้านเพื่อพัฒนาการบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า เมื่อโรงเรียนได้รับนโยบายและได้เข้าร่วมโครงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องบริหารจัดการเต็มรูปแบบ และต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกๆด้าน ซึ่งในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถานศึกษาจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้ง โรงเรียนและชุมชน เพื่อช่วยกันคิดกระบวนการจัดทำหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งสถานศึกษาต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านครูผู้สอน อาคารเรียน อาคารปฏิบัติการสาธิต ใช้อุปกรณ์เกี่ยวข้องกับการศึกษา และผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะต้องสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้การจัดการเรียนการสอนตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทั้งหลักสูตรอิสลามศึกษาและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2.3.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

การวางแผน คือ การรู้จักคิด วิเคราะห์หาแนวทางที่หลากหลาย ลำดับขั้นตอนการทำงาน ก่อนดำเนินงานจริง โดยการเลือกวิธีที่เหมาะสม ดีที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามศักยภาพ ซึ่งอาศัยการวางแผน สามารถกำหนดแนวทาง แผนปฏิบัติงานล่วงหน้าได้ เช่น แผนประจำปี เพื่อให้สามารถวางแผนงานล่วงหน้า ในการกำหนดทิศทางการศึกษาต่อไป (Abdul-

Azim, 1988: 95 , Abu Sin , 1986 : 58 อ้างถึงใน Ali Mohammad Jubran Saleh , นิเลาะ แวอุเซ็ง แปล,2551) (อะหมัด อิบรอฮีม อบูซัน, ฮาเร๊ะ เจ๊ะโค แปล, 2553: 129)

กรมวิชาการ (2545: 10) กล่าวว่า การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ต้องดำเนินการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดหาเลือกใช้ ทำและพัฒนาสื่อ จัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วัดผลและประเมินผล แนะนำ วิจัยเพื่อพัฒนา และนิเทศ กำกับและติดตาม มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยและพัฒนา ฯลฯ

2. การบริหารจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งในด้านการศึกษาต่ออาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ ให้กับผู้เรียน และร่วมกันวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ลูกเสือ เนตรนารี สนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เช่น เช่น ชุมนุมภาษา สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เช่น ชุมนุมกีฬา ชุมนุมแนะแนว

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานที่ มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนา นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นสถานศึกษาต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของการจัดในเรื่องต่อไป (กรมวิชาการ 2545: 46-48)

1.การบริหารวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประสบความสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่า ฯลฯ

1.2 โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน

1.3 การจัดการการสอนของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการสอนของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาควรมีการพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึง หลักการเรียนรู้ จิตวิทยาการเรียนรู้ เทคนิควิธีสอน

1.4 การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน โดยยึดหลักการจัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

1.5 การลงโทษ และให้รางวัล ต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.6 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

1.7 กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม ฯลฯ

1.8 โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์

1.9 เครือข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

2.การบริหารทั่วไป

2.1 โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย

2.2 แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อประสานและพัฒนางาน

2.4 อาคารสถานที่สำรวจว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าอย่างน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ฯลฯ

2.5 การบริการและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงความถนัด ความรู้ ความสามารถ รวมทั้ง การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2.6 งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้

หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.7 การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกัน ใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

2.8 การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง ประเมินผลงานเป็นชั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมินรวมทั้งสถานศึกษา เพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด

การวางแผนหลักสูตรเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้ (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2554:31-33)

1. ต้องสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทั้งสถานศึกษา โดยทำความเข้าใจหลักสูตร คือ การสร้างความเข้าใจให้เห็นแนวคิดพื้นฐาน ปรัชญาความเชื่อของหลักสูตร รวมไปถึงการทำความเข้าใจในบทบาท ภาระหน้าที่และขั้นตอนต่างๆ การทำความเข้าใจให้ตรงกันนั้น โรงเรียนต้องมีแผนการที่ชัดเจน

2. มีการวางแผนที่ชัดเจน ในเรื่องของคนและทรัพยากร โดยจัดวางคนตามกรอบและโครงสร้างของหลักสูตรนั้นๆ การจะใช้หลักสูตรได้จะต้องจัดวางตำแหน่งงานที่ชัดเจน ในทางปฏิบัติ มักเป็นตำแหน่งรองจากผู้บริหารหรือผู้ช่วยมีหน้าที่ที่จะตัดสินใจและดูแลแทนในกรณีที่ผู้บริหารไม่อยู่ ในขณะเดียวกันก็คือ การวางตำแหน่งบุคลากรอาจเป็นคณะกรรมการหรือบุคคลที่สามารถประสานงานให้หลักสูตรดำเนินการไปได้ โดยทั่วไปจะเป็นกรรมการบริหารหลักสูตร อยู่ภายใต้กรอบของฝ่ายวิชาการโดยตรง โดยมีผู้บริหารเป็นประธาน และมีกรรมการ จนกระทั่งจัดบุคลากรลงสอนเป็นรายวิชา ส่วนเรื่องทรัพยากรนั้น รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ ของที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เอกสาร ซึ่งการวางแผนเอกสาร จำเป็นจะต้องมีผู้ดูแลตั้งแต่หลักสูตร หนังสือ แบบฝึกหัด รวมถึงคู่มือ แบบฟอร์มต่างๆ ที่จะต้องเตรียมการให้พร้อมใช้งานได้

3. มีการวางแผน ด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรมพัฒนาลักษณะนิสัย ฯลฯ ซึ่งการวางแผนกิจกรรมนี้เป็นการวางแผนที่จะต้องใช้เวลาหลายสิ่ง หลายอย่าง ซึ่งรวมถึง บุคลากร วัสดุ/อุปกรณ์ งบประมาณ

4. การวางแผนการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ งานส่วนใหญ่ของการให้บริการนักเรียนจะเกี่ยวข้องกับงานบริหาร เช่น การจัดอาคารสถานที่ ห้องอาหาร เป็นต้น ดังนั้นการวางแผนการใช้หลักสูตรจึงเกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านการบริหารจัดการด้วย ซึ่งการ

บริหารงานนั้นจะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย แต่ท้ายที่สุดการตัดสินใจขึ้นอยู่กับการจัดโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษานั้นๆ

เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยวางพื้นฐานประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้หลักสูตรในภาพรวมมีความต่อเนื่อง สอดคล้องสัมพันธ์กันตลอดหลักสูตร อันจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความมั่นใจว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

จรูณี เก้าเอี้ยน (2555: 206) กล่าวถึง การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีเอกสาร/หลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดทำสาระการเรียนรู้/รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวคิดของตนเอง มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้ มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีการที่หลากหลาย

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมอื่นๆตามความเหมาะสม มีแผนงาน/โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักการของศาสนา การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ มีการจัดระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เพียงพอต่อความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ซอลีสะห์ หะยีสะมะแอ (2551: 191-192) กล่าวว่า การออกแบบและการวางแผนนั้น ครูควรทุ่มเทเวลาและความพยายามในการวางแผนและดำเนินการใช้กลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน มีการจัดระเบียบการทำงาน รวมถึงการวางแผน การจัดการห้องเรียน การสอน การแนะแนวและการให้คำปรึกษา การศึกษาและการเตรียมการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งในการวางแผนหลักสูตร ครูควรจะทบทวน วิเคราะห์ ประเมินและออกแบบแผนหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

พูนสุข อุดม (2556:124) กล่าวว่า การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นการดำเนินการเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับชั้นเรียน สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ผู้เรียนหลักสูตรเดิมได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเดิม ซึ่งมีงานสำคัญที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงว่า คืออะไร สำคัญอย่างไร ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนและผู้อื่นอย่างไร ซึ่งประเด็นที่สามารถนำมาประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจก็คือ ผลลัพธ์ (outcome) ที่จะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนนั่นเอง

2. การพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน โดยการจัดประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากของจริง เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง ต้องมีการใช้ความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเข้าใจต่อการดำเนินงานตามแนวคิดของหลักสูตร และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การให้ขวัญกำลังใจแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ต้องจัดให้เอื้อต่อการดำเนินงานตามแนวคิดของหลักสูตร ทั้งในระดับสถานศึกษาและชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างหน่วยงานด้วย

ผู้ที่มีดำเนิการวางแผนนำหลักสูตรไปใช้นั้นต้องร่วมกันจัดทำแผน จัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้หลักสูตร กำหนดแผนการเรียนการสอนในหลักสูตรจะช่วยให้ทราบว่า จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดและอย่างไร ทั้งยังสามารถกำหนดสื่อการเรียนการสอน การประเมิน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนจริง ซึ่งในการวางแผนนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือปรึกษาหารือกัน จึงจะทำให้แผนนั้นประสบความสำเร็จได้ซึ่งสอดคล้องกับอัลกุรอานในซูเราะฮ์ อัจซุรอ อายะฮ์ที่ 38 ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการปรึกษาหารือกันก่อนดำเนินงานจริง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้

﴿ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴾

(الشورى : 38)

ความว่า “และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขา และเขาก็บริจาคล สิ่งที่เราได้ให้ เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา” (อัจซุรอ : 38)

และในการวางแผนนั้นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจที่หลากหลาย ทั้งด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา เนื้อหาหลักสูตร การบริหาร ขั้นตอนกระบวนการวางแผน วิเคราะห์สภาพทั่วไปของโรงเรียน วิเคราะห์ผู้เรียน สามารถจัดทำแผนได้สอดคล้องกับความพร้อมและความต้องการของสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำแผนนั้นไปปรับใช้ได้โดยตรง

ดังนั้นในสถานศึกษาถ้าผู้บริหาร ครู ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ก็ต้อง ศึกษาอบรม ถามผู้ที่มีความรู้ผู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องของหลักสูตร เพื่อให้การวางแผนงานประสบผลสำเร็จ และในการวางแผนงานหรือการทำงานทุกอย่างนั้นที่สำคัญจะต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพราะเราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าในอนาคตการดำเนินงานจะเป็นอย่างไร ดังนั้น ผู้บริหารและผู้ร่วมวางแผนงานหลักสูตรจะต้องมอบหมายขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴾
(من الآية 159 : آل عمران)

ความว่า “และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์ ﷻเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 159 : อาลาอิมรอน)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการคิด วางแผน เพราะถือเป็นภารกิจที่สำคัญเป็นอย่างมาก ต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เพราะเป็นการคาดคะเนพิจารณาวางแผนทางการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ ทั้งทรัพยากรมนุษย์ บุคลากร งบประมาณ เพื่อให้มั่นใจในการดำเนินงาน เป็นการพยายามในการวิเคราะห์แนวทางต่างๆ ก่อนดำเนินงานใดงานหนึ่ง จากนั้นจึงตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (Ali Mohammad Jubran Saleh ,2551)

ดังที่ได้ระบุไว้ในอัลกุรอาน ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้กระตุ้นและสั่งใช้ให้มุสลิมวางแผนปฏิบัติงานและพิจารณาโอกาสและปัญหาในอนาคตโดยใช้ทุกวิธีการที่เป็นไปได้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ (من الآية 60 : الأنفال)

ความว่า “และพวกเจ้าจงเตรียมไว้สำหรับ (ป้องกัน) พวกเขา สิ่งที่พวกเจ้าสามารถ อันได้แก่ กำลังอย่างหนึ่งอย่างใด” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 60 : อัมฟาล)

ดังนั้นการบริหารหลักสูตร และกิจการงานทุกอย่างจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผนงาน เพราะมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการบริหารจัดการ และถือว่าเป็นก้าวแรกของงาน ก่อนที่จะดำเนินงานจริง เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ตามแผน ซึ่งการวางแผนของอิสลาม

นั้น มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ และไม่ขัดแย้งต่อกัน แผนงานและกลยุทธ์ ควรจะได้รับการจัดวางให้ดี ในช่วงของการปฏิบัติงานด้านการบริหารทางการศึกษา แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อได้ปฏิบัติตามแผนแล้ว จะต้องขอพรเพื่อขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเช่นกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติไว้ เช่น ในการเผยแพร่ศาสนาของท่านเราะซูล ﷺ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดหลักการในลักษณะกว้างๆ โดยได้ประทานมายังท่านเราะซูล ﷺ เพื่อถือปฏิบัติ โดยยึดทางนำที่พระองค์ประทานมา และยึดความเหมาะสมของการดำเนินชีวิตในสังคม การเผยแพร่ศาสนาอิสลามในสมัยท่านเราะซูล ﷺ ได้ดำเนินไปอย่างลับๆ เป็นเวลา 13 ปี หลังจากนั้นพระองค์อนุญาตให้ทำการเผยแพร่ศาสนาอิสลามอย่างเปิดเผย (อะหมัด อิบรอฮีม อูซุน , ฮาเราะะ เจ๊ะ โด แบล, 2553: 129) พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴾ (الحجر: 94)

ความว่า “ ดังนั้น จงประกาศอย่างเปิดเผยในสิ่งที่เจ้าถูกบัญชาและจงหันหลังให้พวกมุชริกีน (อัลหิจร : 94)

พระองค์ได้กำหนดแผนการดำเนินงานของท่านเราะซูล ﷺ ในการเผยแพร่ศาสนา ในช่วงแรกท่านได้ให้ท่านเราะซูล ﷺ เผยแพร่ศาสนาให้กับครอบครัวและเครือญาติ เมื่อท่านประสบผลสำเร็จในหมู่เครือญาติแล้ว ก็สามารถสร้างความมั่นใจในด้านศาสนาให้กับผู้อื่นได้ อิสลามจึงมีปรัชญาการวางแผน โดยยึดหลักการในการกำหนดแผนงาน การศึกษา การประชุมหรือกับผู้เชี่ยวชาญ และการอ้างอิงถึงบุคคลที่มีความสามารถสูงเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งสอดคล้องเกี่ยวข้องกับวางแผนเตรียมการหลักสูตร เมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการการศึกษาให้พัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มต้นด้วยการ พิจารณาความต้องการหรือเป้าหมายของหลักสูตร จากนั้นพัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยพิจารณางบประมาณที่จะใช้สำหรับศึกษาหลักสูตร พิจารณานุเคราะห์ในโรงเรียนที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษาหลักสูตร จัดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับศึกษาหลักสูตร พิจารณาลำดับความสะดวก อุปกรณ์และวัสดุต่างๆที่จะใช้ศึกษาหลักสูตร พิจารณาข้อจำกัดและวางแผนแก้ไขข้อจำกัดเหล่านั้น เมื่อมีความพร้อมในทุกๆด้าน ก็จัดตั้งคณะกรรมการหลักสูตร แล้วกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละคน พิจารณาหลักสูตรใหม่ เลือกหลักสูตรใหม่ จากนั้นเมื่อมีความพร้อมก็นำหลักสูตรใหม่ไปใช้ ขั้นสุดท้ายก็ทำการวัดและประเมินผลของหลักสูตร ว่าประสบผลตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่ สามารถเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป (สุทธนุ ศรีไสย , 2551)

อิสลามยึดถือหลักการเฉพาะในการกำหนดแผนงาน การศึกษา การประชุมหารือกับผู้เชี่ยวชาญและการอ้างอิงถึงบุคคลที่มีความสามารถสูงเป็นพื้นฐานสำคัญ เพราะในการวางแผนงานด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ ทั้งผู้บริหาร ครู ยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ดี จึงต้องมีการอบรม ค้นหาความรู้เพิ่มเติม หรือถามบุคคลที่มีความรู้ในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ (من الآية النحل: 43)

ความว่า “ดังนั้นพวกเจ้าจงถามผู้รู้ หากพวกเจ้าไม่รู้” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 43 : อันนะหฺล)

สำหรับผู้บริหารการศึกษาที่ต้องการดำเนินการวางแผนหลักสูตรและนำ ผู้การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดของออร์มสไตน์ และฮันกินส์ (Ormstein and Hunkins, 1998) ซึ่งได้เสนอแนะขั้นตอนต่างๆ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรก่อนเริ่มดำเนินการเพื่อช่วยให้บุคลากรเขตพื้นที่เกิดความมั่นใจในความพร้อมของการดำเนินการ

2. ประเมินปัญหาความต้องการจำเป็น ซึ่งส่วนมากจะมุ่งไปสู่รายบุคคลอาจจะเป็นตัวผู้เรียนและบางครั้งก็เป็นครู ไม่บ่อยนักที่จะประเมินความต้องการจำเป็นของโรงเรียนในภาพรวม

3. ระบุปัญหาและความต้องการจำเป็น พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตลักษณะที่เชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในกระบวนการวางแผนไม่จำเป็นจะต้องระบุปัญหาและความต้องการจำเป็นทุกอย่าง เพราะจะมีปรากฏในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

4. ทบทวนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาและความต้องการจำเป็นปรากฏเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนขึ้น

5. ประกาศข้อเสนอแผนหลักสูตรที่จะนำไปสู่การปฏิบัติและการประเมิน ในขั้นนี้เป็น การพิจารณาปัญหาและความต้องการจำเป็นสำคัญและวิธีการที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา ด้วยการพิจารณาจุดมุ่งหมายทั่วไปและเป้าหมายที่เหมาะสมกับโรงเรียน

6. เตรียมออกแบบด้วยการเลือกตัวแบบ ในขั้นนี้ต้องทบทวนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการสอน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะไว้ด้วย

7. จัดระบบการทำงานในการสร้างหลักสูตรและนำ หลักสูตรสู่การปฏิบัติให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

8. นิเทศติดตามกระบวนการวางแผนและการนำแผนไปใช้ เพื่อให้การวางแผนดำเนินไปอย่างราบรื่นกระบวนการวางแผนจะต้องได้รับการบริหารและการนิเทศควบคู่กันไป นโยบายการนิเทศอาจจะควบคุมจากส่วนกลางหรือเขตพื้นที่ แต่ตามปกติแล้วควรจะดำเนินการโดยผู้นำหลักสูตรในระดับโรงเรียน

9. ใช้ประโยชน์จากผลผลิตของการวางแผน หากครูทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ซึ่งจะทำให้ครูเกิดการยอมรับ และรู้สึกสบายใจในการทำงานกับโครงการหลักสูตรใหม่

10. นำวิธีการประเมินไปประยุกต์ใช้ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามแผน และตรวจสอบประสิทธิผลว่าผลที่ได้รับสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และจุดประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่

ธีระ รุณเจริญ (2550:324-326) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรให้ครอบคลุม 3 ภารกิจ คือ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดหาแหล่งการเรียนรู้หลากหลาย ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศส่งเสริมและเอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ครูสอนซ่อมเสริม ให้ครูทำการวิจัยและใช้วิธีวิจัยในการสอน

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยให้ครู กรรมการศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดให้มีการแนะแนวทางการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและปัญหาอื่นๆ และจัดหาทรัพยากรสนับสนุนการจัดกิจกรรม

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น ให้มีกิจกรรมตามความสนใจ ความต้องการ มีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและต่อส่วนรวม โดยการบำเพ็ญประโยชน์หรือให้บริการ ส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ฯลฯ สนับสนุนให้หุ้มตามความสนใจ ทั้งด้านวิชาการและบริการสังคม เช่น กีฬา ดนตรี อนุรักษ์

จะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้บริหารในการวางแผนตามขั้นตอนดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้ได้ในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ครูศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น และบุคลากรเหล่านี้ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรได้หลายระดับตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า ในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาจะต้องมีการวางแผนหลักสูตรล่วงหน้า มีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ก่อนจะดำเนินการใช้

หลักสูตรจริง ซึ่งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน เพราะถือเป็นภารกิจที่สำคัญเป็นอย่างมากที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา และทุกครั้งที่วางแผนและได้ปฏิบัติตามแผนแล้วนั้นจะต้องการมอบหมายกิจการงานต่ออัลลอฮ์ ﷻ และขอพรเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากพระองค์

2.3.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) หมายถึง การดำเนินงานต่างๆ ตามแผนการที่วางไว้ เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้ นับตั้งแต่การเตรียมบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 220 ; สัจด์ อุทรานันท์ , 2532 : 302 ; บุญเลี้ยง ทุมทอง , 2553 : 262)

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2554: 33) กล่าวว่า การดำเนินงานการใช้หลักสูตรเกี่ยวข้องกับเรื่องเวลา คือ การดำเนินงานตามเวลาที่วางไว้ทุกขั้นตอน กระบวนการของหลักสูตรจะเริ่มตั้งแต่ กระบวนการรับนักเรียน การจัดนักเรียนเข้าชั้น การปฐมนิเทศ ไปจนถึงการเข้าชั้นเรียน การดำเนินการนี้ทำตั้งแต่เข้าชั้นเรียน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครูอาจารย์ไปจนถึงนอกชั้นเรียน เช่น การรับประทานอาหาร และการดูแลเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน แต่อยู่นอกชั้นเรียนไป รวมถึงการติดตามนักเรียนเมื่อออกนอกโรงเรียนไป สิ่งที่ควรพิจารณา คือ ชั่วโมงแรก วันแรก สัปดาห์แรก เทอมแรก ถ้าสิ่งที่เป็นครั้งแรกดำเนินไปได้แล้วเรื่องอื่นๆ ก็จะดำเนินไปตามขั้นตอนได้ ตามระบบ

การดำเนินการใช้หลักสูตร มีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำแผนการ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไปใช้กับผู้เรียนจริง ซึ่งเป็นตัวชี้ถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของหลักสูตร หลักสูตรนั้นจะสร้างไว้ดีมากแค่ไหนก็ตามก็ไม่สามารถบอกได้ว่า หลักสูตรนั้นดีหรือประสบผลสำเร็จ แต่จะต้องดำเนินการใช้หลักสูตรกับผู้เรียน อย่างถูกต้อง ตามกระบวนการที่วางไว้ จึงสามารถประเมินผลได้ว่าหลักสูตรมีลักษณะอย่างไร ดังนั้นในการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความสำคัญอย่างมาก ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจ ในขั้นตอน วิธีการต่างๆ ให้ดี และจะต้องติดตามผลการดำเนินงานใช้หลักสูตรอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 22 ; ช่าง บัวศรี, 2542 : 302 ; บุญเลี้ยง ทุมทอง , 2553 : 261)

ในการแปลงหลักสูตรสู่การปฏิบัติใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม มีวิธีการสอนใหม่ๆ ครูควรจะเป็นบุคคลที่สร้างสรรค์และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลในรูปแบบหรือวิธีการสอนการควรมีการผสมผสานระหว่างผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางและการประเมินการศึกษาจะต้องขนานอย่างใกล้ชิดกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตร และครอบคลุมจุดประสงค์ทางด้านจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม หากไม่เช่นนั้น

หลักสูตรจะต้องมีการทบทวนประสบการณ์ การสอนที่นำเสนอ วิธีการสอน และวิธีการประเมินที่ปฏิบัติใช้ในสถานศึกษาดังกล่าว (รูสนานี ฮาซิม Rosnani Hashim ,2001 อ้างถึงใน ซอลิสะห์ หะยี สะมะแอ , 2551: 159)

พูนสุข อุดม (2556:124-125) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุด เป็นกระบวนการแปลงหลักสูตรลงไปสู่ชั้นเรียนจริงๆ โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

การดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร เป็นภารกิจหลักของครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง เป็นการตรวจสอบว่าแนวความคิดของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้หรือไม่ อย่างไร “ครูผู้สอนทุกคนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการสอนหรือการจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล” ต้องพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องปฏิบัติให้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เอง และจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างครอบคลุมแนวความคิดของหลักสูตร ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ การพิจารณาเลือกกิจกรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายที่รวดเร็วและประหยัด และต้องเลือกกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ซึ่งในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะต้องให้มีการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้รับว่าการบริหารประสบปัญหาอะไรบ้าง เพื่อหาทางแก้ปัญหาได้ทันเวลา สามารถใช้การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตรนั้นจะเป็นการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครู เพื่อให้ดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน การใช้หลักสูตรจะมีงานหลัก 3 ลักษณะ คือ

1. การบริหารและบริการหลักสูตร
2. การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
3. การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

สรุปได้ว่า ในการใช้หลักสูตรนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ ซึ่งกระบวนการใช้หลักสูตรนั้น ต้องประกอบด้วยการบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร เพื่อให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

2.3.3.1 การบริหารและบริการหลักสูตร

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ คือ มาตราที่ 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมๆกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานงาน ความร่วมมือจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนอย่างมีศักยภาพ

ตามมาตราที่ 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย การกำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบงาน ควรวางกรอบงานหลักตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แยกส่วนตามงานที่ปฏิบัติจริง จากนั้นจึงกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขอบข่ายงาน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 ก. อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ.2556:47)

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนส่งเสริมอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ ในการจัดการ

เรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิด การใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียน ให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่นในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จะต้องให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการอาบน้ำละหมาด การละหมาด การแสดงบทบาทสมมุติให้ดำเนินกิจกรรมเหมือนจริง เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน และผู้สอนจะต้องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นคุณธรรมจริยธรรม ฝึกให้มีระเบียบวินัยเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ และจะต้องมีการประเมินการจัดการเรียนการสอนและประเมินผู้เรียนเพื่อกำหนดขอบข่ายการดำเนินงานของสถานศึกษา

2.3.3.2 การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอน การแสวงหาความรู้เป็นอภิวาจาที่ประเสริฐที่สุด เพราะความรู้เป็นพื้นฐานแรกในการปฏิบัติงานของมนุษย์ มีเป้าหมายสำคัญ คือ แสวงหาความโปรดปรานจากพระเจ้าใน โลกหน้า ส่วนเป้าหมายการสอน คือ การสร้างคอลีฟะฮ์ผู้ที่มีศรัทธา เป็นแบบอย่างที่ดี ให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักการอิสลาม และสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของท่านรอซูล (ซ.ล.) ที่ว่า การงานและกระทำความดีที่ดีที่สุด คือ ผู้ซึ่งสามารถที่จะทำคุณประโยชน์แก่มนุษย์ชาติได้สูงสุด

มุฮัมมัด อะฎีเยฮ์ อัลอิบรอฮีม ; บรรจง บินกาซัน แปล (2554) กล่าวว่า อิสลามได้ให้ความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นหาความรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์แบบสามารถปฏิบัติตนในการแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ด้วยความสำคัญของการศึกษา อิสลามจึงได้ยกย่องและให้เกียรติแก่ผู้ที่ศึกษาค้นหาความรู้ และครูผู้สอน ดังหลักฐานจากอัลกุรอาน และอัลหะดีษต่อไปนี้ หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (آل عمران : 18)

ความว่า “ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยืนยันว่า แท้จริงไม่มีผู้ที่ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ นอกจากพระองค์เท่านั้น และมลาอิกะฮ์ และผู้มีความรู้ในฐานะดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมนั้น ก็ยืนยันด้วยว่าไม่มีผู้ที่ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ นอกจากพระองค์ผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณเท่านั้น” (อาลาอิมรอน : 18)

จากอาเยฮ์อัลกุรอานข้างต้น เห็นได้ว่าพระองค์ได้สรรเสริญพระองค์ก่อน แล้วจึงสรรเสริญบรรดา มลาอิกะฮ์ หลังจากนั้นจึงได้สรรเสริญผู้มีความรู้ และอีกอาเยฮ์หนึ่งที่ได้ยกย่องผู้มีความรู้ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالَمُونَ﴾ (العنكبوت: 43)

ความว่า “และเหล่านี้คืออุปมาทั้งหลายที่เราได้เปรียบเทียบมัน สำหรับปวงมนุษย์ แต่ไม่มีผู้ใดตระหนักรู้มันหรือ นอกจากผู้มีความรู้” (อัลอังกะบูต: 43)

อิสลามได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการศึกษา และสำหรับมุสลิม การศึกษา คือ สิ่งสูงสุดในชีวิต ท่านรอซูล ﷺ ได้เรียกร้องให้มุสลิมศึกษาหาความรู้และถือว่าเป็นหน้าที่ ท่านได้กล่าวว่า

((طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ))¹

ความว่า : “การศึกษาเป็นสิ่งบังคับสำหรับมุสลิมทุกคน”

ดังนั้นมุสลิมจำเป็นจะต้องศึกษาหาความรู้ เพื่อเป็นฐานปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักแยกแยะระหว่างสิ่งที่ผิดและถูก เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีพัฒนาการที่ดีทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง เป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ อิบรอฮีม ณรงครักยาเขต (2558:133) กล่าวว่า การศึกษาในอิสลามเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาทุกส่วนของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา และร่างกาย สนองตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างมนุษย์ กล่าวคือเพื่อเป็นบ่าวของอัลลอฮ์และเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์บนพื้นแผ่นดิน และทำให้เป็นสมาชิกของสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับ ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (2551:152 อ้างถึงใน ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ, 2544:4) กล่าวว่า การศึกษาอิสลามเพื่อสร้างปัจเจกบุคคลที่มีความรู้ ความศรัทธา และยำเกรงต่อพระเจ้า ตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรมสามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีงาม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและแนวทางปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นบ่าวที่ดีและคอลลีฟะฮ์ (ตัวแทนของพระองค์) บนหน้าแผ่นดิน หรือ เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตในโลกนี้ได้อย่างมีความสุขและได้รับความโปรดปรานในโลกหน้า และสอดคล้องกับ

¹ หะดีษบันทึกโดยอิบนุมาญะหฺ. 1984: 48 หะดีษหมายเลข 86

อิบนุ สีนา มีทัศนะว่าเป้าหมายของการศึกษา คือ การนำประโยชน์จากความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิต (Rizavi,1990:102 , อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต,2558:133) และสอดคล้องกับ อัลเฆาะซาลี มีทัศนะว่า การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่ออัครากที่ดีอันจะทำให้มนุษย์สามารถแยกแยะระหว่างความดีกับความชั่วได้ (Khan,1986:81 , อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต,2558:134) และยังสอดคล้องกับ มุฮัมมัด อะฎีเยฮ์ กล่าวว่าเป็นเป้าหมายแรกและเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลาม คือ การขัดเกลาทางศีลธรรม และการอบรมทางจิตวิญญาณ ท่านมีทัศนะว่า จริยธรรมทางศาสนาเป็นอุดมการณ์ เป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์ และลักษณะสูงส่งนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาอิสลาม(มุฮัมมัด อะฎีเยฮ์,2521:7 อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต,2558:134) และที่สำคัญสอดคล้องกับ อิบนุ คอลดูน กล่าวว่า เป้าหมายวิชาความรู้อิสลามเป็นเป้าหมายการศึกษาอิสลาม ท่านได้กล่าวว่ามี 2 เป้าหมาย คือ เป้าหมายศาสนา การศึกษาต้องนำพาปัจเจกบุคคลให้รู้จักพระเจ้าของเขา และสามารถปฏิบัติกิจการงานเพื่อโลกหน้าและสามารถปฏิบัติสิทธิของอัลลอฮ์ที่เป็นข้อบังคับเหนือบุคคลนั้น เป้าหมายความรู้ คือ สามารถนำพาบุคคลๆหนึ่งสู่ความเชี่ยวชาญเพื่อบุคคลนั้นสามารถเผชิญชีวิตโลกนี้ได้ (Darusalam,Ghazali,2001 อ้างถึงใน ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ ,2551:149)

การศึกษามีความสำคัญต่อมนุษยชาติดังนั้นการจัดการศึกษาจะต้องจัดเพื่อตอบสนองหลักสูตร ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้นครูผู้สอนจำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรทั้งสาระและเวลาเรียน และที่สำคัญจะต้องมีเทคนิค รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ใช้แนวคิดที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดการศึกษา

แนวคิดการจัดการศึกษาของ อิบนุชะฮุนนุ เสนอวิธีการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง โดยระหว่างการเรียนการสอนนั้นครูจะต้องมีการเสริมแรงให้กับผู้เรียน และท่านได้กล่าวถึงสภาพของห้องเรียนที่อำนวยความสะดวกการเรียนการสอนว่าเป็นอย่างไร ท่านได้นั้นถึงความจำเป็นครูที่สมบูรณ์ว่า ครูต้องมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ภายนอกห้องเรียนครูจะต้องติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเขาปฏิบัติตัวในสังคมอย่างไร และครูจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้ปกครอง ของผู้เรียนด้วย (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต,2550:54) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2542:13-16) ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษากับชุมชนไว้ ดังนี้ มาตรา 24 (6) การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนา ผู้เรียนตามศักยภาพ

แนวคิดการจัดการศึกษาของอิหม่าม อัลฆอซาลี ท่านมีทัศนะว่า ครูจะต้องปฏิบัติตนต่อนักเรียนด้วยความรักและเมตตาและนักเรียนก็ต้องเคารพต่อครูบาอาจารย์ ในการจัดการเรียนการสอนครูที่ดีจะต้องรู้จริงในเนื้อหาที่จะสอน และจะต้องมีการเตรียมแผนการสอนล่วงหน้า ท่านนำเสนอเทคนิคการสอน โดยเริ่มจากสอนสิ่งที้ง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก และให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน และยังเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และท่านเชื่อว่าความรู้เดิมจะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการถ่ายโยงความรู้ของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาสมัยใหม่(Khan, 1982: 83-84 อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2550:54)

แนวคิดการจัดการศึกษาของอัลมาวัรดี ท่านได้เน้นวิธีการสอนแบบการใช้คำถาม เพราะท่านเชื่อว่า การตั้งคำถามเป็นกุญแจดอกสำคัญสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ท่านได้นำเสนอเทคนิคการสอนของท่าน ดังนี้ ในการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะต้องสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอนให้เหมาะสม ในการเรียนจะต้องเรียนจากเรื่องต่างๆ ไปสู่เรื่องเฉพาะ และที่สำคัญจะต้องคำนึงถึงความรู้ลึกของผู้เรียน (กีลานี,1978: 140 -143) ซึ่งสอดคล้องกับอิบนุซึนา กล่าวไว้ว่า

ในทัศนะอิสลาม ครูถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษาอิสลาม เพราะครูเป็นผู้ให้ความรู้ อบรมบ่มนิสัย ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน เป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2554: 58-59) กล่าวถึง แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ไม่ได้เน้นที่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง ไม่ได้เน้นว่าจะต้องพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการเน้นพื้นฐานหลักกว่า ให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตเสียก่อน เพื่อสามารถประกอบอาชีพ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปได้อย่างประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยมีการศึกษาพื้นฐานพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะดังกล่าว และนำการศึกษาไปเป็นรากฐานสำหรับประกอบอาชีพต่อไป คือ ต้องเป็นคนที่มีสมบูรณ์ก่อนที่จะไปเป็นครูที่สมบูรณ์ เป็นนักธุรกิจที่สมบูรณ์ต่อไป ก็จะต้องเป็นคนดีโดยพื้นฐานเสียก่อน ภารกิจหลักของการจัดการศึกษา คือ ต้องพยายามให้เห็นภาพเป้าหมายหลักให้สมบูรณ์เสียก่อน โดยการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา เพื่อให้สามารถวางแนวทางการจัดการศึกษา

เป็นไปอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของบุคคลของสังคม และขยายผลไปสู่การดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้จัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ในการเลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นบทบาทหลักของครูและผู้เรียน โดยครูจะต้องเป็นผู้จัดการหลักในห้องเรียน ดังนั้นครูจำเป็นจะต้องพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติและวัตถุประสงค์ของรายวิชา และธรรมชาติของผู้เรียน จึงจะนับเป็นครูมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า Best teacher is the best manager เพราะฉะนั้น การสอนจึงไม่มีวิธีการสอนที่ดีที่สุด แต่เป็นวิธีการที่ครูจะจัดการให้ผู้เรียนเรียนอย่างไร ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนเมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว ควรเปิดโอกาสให้ครูเป็นผู้จัดการและดำเนินการเรียนการสอนเอง แม้กระทั่งหลักสูตรสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน เมื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นกรอบใหญ่ๆแล้ว ก็ควรให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ เพราะเมื่อครูมีเป้าหมายที่ชัดเจน เขาก็จะมีแนวทางและสามารถจัดการเรียนการสอนได้ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Methodology) ในชั้นเรียนครูต้องเป็นผู้สร้างเอง ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย การที่ครูจะสร้างกระบวนการเรียนการสอนได้ ต้องมีเครื่องมือซึ่งไม่ใช่รูปแบบการเรียนการสอน ไม่ใช่การให้รูปแบบแต่เป็นการให้เครื่องมือ เพื่อครูนำไปสร้างรูปแบบ ซึ่งหมายถึง วิธีการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยมีเทคโนโลยีต่างๆเป็นเครื่องมือเสริมประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็กเพราะการเรียนรู้วิชาที่ตนสนใจ จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและยังได้เสนอให้ครูผู้สอนบรรจุทั้งวิทยาศาสตร์และวิชาทางโลกเข้าไปในหลักสูตรต่างๆ วิชาทางโลกที่อัลอะซะลีเสนอมีดังต่อไปนี้ คือ วิชาการถก ร้อย การเกษตร การตัดเย็บ การตัดผม วิชาพลศึกษา(ไพฑูรย์ สนิลรัตน์ .2554: 22-23 และ อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต ,2550)

2.รูปแบบและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้เรียนสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งท่านท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีเทคนิคการสอนที่มีความโดดเด่นและมีความหลากหลาย ท่านนำจิตวิทยามาใช้กับการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีสอนที่สำคัญ ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบฝึกฝนและปฏิบัติ วิธีสอนแบบใช้คำถาม วิธีสอนแบบตั้งคำถาม วิธีสอนแบบตั้งคำถามและตั้งข้อสงสัย วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย วิธีสอนแบบเล่าเรื่อง และวิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็มีการสอนในรูปแบบที่เหมือนกับในสมัยของท่าน นบีมุฮัมมัด ﷺ

โดยมีการสอนแบบบรรยายซึ่งใช้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาโดยตรง โดยมีการแทรกการอภิปราย และการซักถามหลังการบรรยาย เพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจขึ้น การเรียนการสอนแบบกลุ่ม การเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนโดยแสดงบทบาทในสถานการณ์จำลอง

ผู้ใดได้ศึกษาในสุนนะฮ์ของท่านเราะซูล ﷺ เกี่ยวกับการใช้สื่อในการเรียนการสอนของท่านนั้น แน่ใจเป็นที่ประจักษ์สำหรับเขาว่าท่านเราะซูล ﷺ นั้นได้ใช้สื่อต่างทั้งในด้านการมองและการฟัง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงหรือสามารถให้ผู้เรียนนั้นเข้าใจถึงความหมายอย่างลึกซึ้ง ถ้ามีการศึกษาค้นคว้าถึงการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ของท่านเราะซูล ﷺ นั้น ไม่นึกว่าวิธีการใช้สื่อของท่านเราะซูล ﷺ นั้นจะออกมาในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งจะนำพาให้ผู้เรียนนั้นเข้าใจได้อย่างง่ายดาย จากการศึกษาในสุนนะฮ์ของท่านเราะซูล ﷺ พบว่าการใช้สื่อของท่านนั้นมีดังต่อไปนี้ (อิบราฮีม ฌรังก์รักษาเขต อ่างถึงใน มุฮัมมัดรฺยูยานี บากา ,2554 :25) ซึ่งเทคนิคการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีความหลากหลายเช่นเดียวกัน ซึ่งประกอบไปด้วยเทคนิคที่สำคัญ ได้แก่ เทคนิคการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน เทคนิคการให้ความสำคัญต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล เทคนิคการสร้างความสนใจ เทคนิคการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เทคนิคการสร้างความเป็นมิตรกับผู้เรียน เทคนิคการสอนแบบหยอกล้อ เทคนิคการสอนโดยการเย็บและขอมรับ เทคนิคการสอนโดยการสาบานยืนยัน เทคนิคการสอนแบบเน้นย้ำ เทคนิคการสอนตามกาลเทศะ เทคนิคการใช้ความเกรี้ยวกราดและลงโทษ เทคนิคการให้กำลังใจและการกล่าวชมเชย (ยุทธนา เกื้อกูล, 2550 ; อิบราฮีม ฌรังก์รักษาเขต,2550; มุฮัมมัด บิน อับดุลลอฮ์ ฮัดควัยซ ,2555) ตัวอย่างเทคนิคการสอน โดยการใช้สื่อการสอนของท่านเราะซูล ﷺ เช่น การใช้นิ้วมือเป็นสื่อการสอน

((عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : " كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ هُرَيْرَةٌ

أَوْ لغيرِهِ ، أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ " وَأَشَارَ مَالِكٌ بِالسَّبَابَةِ وَالْوَسْطَى)) 2

ความว่า: จากท่านอาบิฮุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه กล่าวว่าท่านเราะซูล ﷺ กล่าวว่า “ผู้อุปการะเด็กกำพร้าที่อยู่ในความดูแลของเขาหรืออยู่ในความดูแลผู้อื่นนั้นฉันและเขาจะได้อยู่ในสวรรค์เช่นนี้และท่านได้ชูนิ้วชี้กับนิ้วกลางขึ้น”

จากหะดีษที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าท่านเราะซูล ﷺ ได้นำเสนอการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยการชูนิ้วชี้กับนิ้วกลางแสดงถึงความใกล้ชิด เพื่อแสดงให้บรรดาเศาะหาบะฮ์ رضي الله عنهم ได้เห็นถึงความใกล้ชิดกัน พร้อมได้อธิบายประกอบ โดยมุ่งเน้นให้เศาะหาบะฮ์ رضي الله عنهم มีความเข้าใจ

²หะดีษบันทึก โดย มุสลิม, 2000 หมายเลขหะดีษ 2983 ; และอิบนุ มาญะฮ์, 1984 หมายเลขหะดีษ 3679

เพิ่มมากขึ้นและติดอยู่ในความทรงจำได้นาน เช่น การใช้สองมือ

ได้มีรายงานจากท่านเราะซูล ﷺ ว่าท่านเราะซูล ﷺ นั้นเคยใช้สองมือของท่านประกอบการบรรยายต่อบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ เพื่อง่ายต่อการเข้าใจ

((أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرِيرًا بِشِمَالِهِ وَ دَهَبًا بِيَمِينِهِ
ثُمَّ رَفَعَ بِهِمَا يَدَيْهِ فَقَالَ إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَيَّ ذُكُورِ أُمَّتِي، حِلٌّ لِنِسَائِهِمْ)) 3

ความว่า “ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถือผ้าไหมไว้ในมือซ้ายและทองคำไว้ในมือขวา หลังจากนั้นท่านก็ยกสองมือ แล้วท่านกล่าวว่า “แท้จริงทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับประชาชาติของฉันที่เป็นชาย และเป็นสิ่งที่ยอนุมัติสำหรับสตรีของพวกเขา”

และในการจัดการเรียนการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีทั้งการสอนเป็นรายบุคคลและการสอนเป็นรายกลุ่ม ซึ่งในการสอนเป็นรายบุคคลท่านได้สอนบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ เป็นกรณีเฉพาะ ดังมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย ตามเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยพวกเขาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและสนิทสนมกับท่าน เช่น ผู้ที่มีความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติ ผู้ที่อยู่ในครอบครัวของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และผู้ที่มีบ้านใกล้เคียงกับท่าน และครอบคลุมถึงบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ที่มีความรู้ทั้งหลาย เช่น ท่านอับดู สุรัยเราะฮ์อิบนุ อับบาส และมูอาซ บิน อุบัยด เป็นต้น

การสอนเป็นรายกลุ่ม เป็นรูปแบบการสอนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สอนบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ที่มีจำนวนคนหมู่มาก ซึ่งแตกต่างกับการสอนเป็นรายบุคคล ที่ท่านได้สอนแบบเน้นเฉพาะบุคคลบางคนเท่านั้น ท่านได้ใช้สถานที่สอน ณ ที่บ้านของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สถาบันฮัรอม บิน อิบิ อัสฮัรอม มัสยิด หรือสถานที่ทั่วไป (ยุทธนา เกื้อกูล, 2550) ทั้งนี้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หรือในสมัยปัจจุบันก็เพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน โดยผู้สอนจะต้องมีรูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีวิธีการสอนที่แปลกใหม่ เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้เรียนสนใจ และเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะในการดำเนินชีวิต ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันจะมีการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม เป็นชั้นเรียน ซึ่งชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557: 261) กล่าวว่า การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีขอบเขตของงาน ดังต่อไปนี้

³ ศึกษบัณฑิตโดย อิบน์ มาญะห์, 1975 : หมายเลขหะดีษ 3726

1. ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและสามารถสนองความต้องการของผู้เรียน จึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรกลางให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2. การบริหารงานวิชาการ รุจีร์ ฎุสเราะ และ จันทรานี สวงวนนา (2545: 154 -172) เสนอแนะ ดังนี้

2.1 การจัดชั้นเรียน หรือ การจัดกลุ่มผู้เรียน สามารถทำได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และนโยบายของโรงเรียนซึ่งมีแนวทางในการจัดชั้นเรียน ดังนี้

2.1.1 จัดกลุ่มผู้เรียนเป็นชั้น การจัดกลุ่มผู้เรียนลักษณะนี้ ง่ายและสะดวก ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน จึงเป็นที่นิยมในการจัดการเรียนการสอนมาก

2.1.2 จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถ วิธีการจัดการแบบนี้ไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน แต่คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนที่มีอยู่ใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

2.1.3 จัดกลุ่มผู้เรียนตามสนใจ การจัดกลุ่มแบบนี้ หมายถึง ผู้เรียนสนใจวิชาใดก็อาจรวมกลุ่มกันให้โรงเรียนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ เป็นการจัดกลุ่มที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาที่ว่า ผู้เรียนย่อมเรียนได้ดีถ้ามีความสนใจที่จะเรียน การจัดกลุ่มวิชาให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจ นับว่าเป็นการจัดที่ตอบสนองความถนัดและความสนใจของบุคคล

2.2 การจัดครูเข้าสอน มีแนวทางจัดครูเข้าสอน ดังนี้

2.2.1 การจัดผู้สอนประจำชั้น

2.2.2 การจัดครูแนะแนว เพื่อให้คำแนะนำในการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่สนใจ การซ่อมเสริมส่วนที่บกพร่อง นอกจากนั้นการช่วยเสนอแนะการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ร่วมมือกับครูประจำชั้นในการจัดกิจกรรมวิชาการ นอกห้องเรียน การประสานงานกับผู้ปกครอง และภารกิจอื่นๆ ที่ครูแนะแนวจะปฏิบัติได้ตามขอบเขตของความรับผิดชอบ

2.2.3 การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในกลุ่มวิชานั้นๆ การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนได้รับทราบสาระการเรียนรู้ ประสบการณ์ แนวคิดจากครูอย่างลึกซึ้งมากกว่า

2.2.4 การจัดครูสอนเป็นคณะ หมายถึง การจัดครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำหน้าที่วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน สอนร่วมกัน วัดและประเมินผลร่วมกันรับผิดชอบผลการปฏิบัติและพฤติกรรมของผู้เรียนร่วมกัน

2.2.5 การจัดตารางสอนหรือตารางเรียน ตารางสอนหรือตารางเรียน หมายถึง ตารางกำหนดวิชาและเวลาที่เรียนในแต่ละวันตลอดสัปดาห์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสอน

1. ตารางสอนแบบตายตัว เป็นตารางที่มีช่วงเวลาเรียนเท่ากันหมด ไม่ว่าจะเรียนวิชาใด การจัดช่วงเวลาเรียนอาจเรียกเป็นคาบหรือชั่วโมง ถ้าเรียกเป็นคาบจะต้องกำหนดด้วยว่า แต่ละคาบใช้เวลากี่นาทีกี่ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัยและความพร้อมของผู้เรียน

2. ตารางสอนแบบยืดหยุ่น เป็นการจัดตารางที่ไม่กำหนดตายตัวว่ามีกี่คาบ คาบละกี่นาที/ชั่วโมง การจัดตารางแบบนี้มาจากความคิดที่ว่าเนื้อหาวิชา กิจกรรมต่างๆ ใช้เวลาและความพยายามในการเรียนต่างกัน เป็นการจัดตารางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียน

2.3 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเอกสารที่สำคัญที่สุดสำหรับครูที่จะใช้สอน เพื่อให้บรรลุผลตามหลักสูตร เพราะแผนการจัดการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่จะต้องสอน กระบวนการสอนและกำหนดเวลาในการสอนไว้อย่างครบถ้วน ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องนำหลักสูตรมาวิเคราะห์ และอาจจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แล้วเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาในท้องถิ่นนั้นอาจร่วมด้วย ซึ่งรุจิรุ ภูสาระ ละจันทรานี สงวนนาม (2545) เสนอแนะว่าจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ทำเรียนได้เป็นอย่างดี ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ว่าการสอนในครั้งนั้นๆ มีจุดประสงค์การเรียนรู้สำคัญอย่างไร การที่จะให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้นั้นจะต้องให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรบ้าง บางครั้งการที่จะให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ใดจุดมุ่งหมายหนึ่ง อาจจะสามารถจัดกิจกรรมได้หลายๆชนิด แต่ละชนิดอาจจะแตกต่างกันในเรื่องของการใช้เวลา การใช้แรงงาน การใช้ทรัพยากร ตลอดถึงการใช้งบประมาณ

2.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเป็นส่วนที่จะใช้พิจารณาตัดสินว่า ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด การวัดผล ประเมินผลจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งจำเป็นต้อง

จัดให้เป็นระบบที่ชัดเจน เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอน อันเป็นส่วนสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้

ทิสนา แคมมณี (2550:120) ได้สรุปว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียน เป็นตัวตั้งโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆอันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิด การเรียนรู้ที่แท้จริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ใน มาตรา 24 ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้ สดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ การเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อ การเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า จากแนวคิดทางการศึกษาและเทคนิคการจัดการเรียนการสอน ของศาสดาและนักวิชาการสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยตรง คือในการจัดการเรียนการสอนนั้นจะต้องจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นเพื่อสนอง ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะ โรงเรียน ที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผู้บริหารและครูจะต้องสร้างให้โรงเรียนมีบรรยากาศแบบอิสลาม ใน การจัดการเรียนการสอนครูจะต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหา เพื่อให้มีความรู้จึงสามารถ สอนนักเรียนได้ คือต้องทำแผนการสอน ครูต้องเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการสอน ออกแบบการจัด

ชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสนใจ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ รวมทั้งมีสื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มีการใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้เทคนิคการตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะทางการคิด และใช้ทักษะอื่นๆ ที่สำคัญการเรียนการสอนนั้นจะต้องเน้นถึงความแตกต่างของผู้เรียน เช่น ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม นักเรียนจะมีความรู้ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นฐานทางภาษา ดังนั้นครูจะต้องมีการสอนพื้นฐานให้แก่ นักเรียน และใช้เวลาว่างสอนซ่อมเสริมให้นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งความรู้ ควบคู่คุณธรรม และที่ขาดไม่ได้ก็คือ การให้ชุมชนเขามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกิจกรรมของโรงเรียน

2.3.3.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

การบริหารหลักสูตรจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับผู้สอน เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนว่าให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนมากน้อยแค่ไหน และขึ้นอยู่กับผู้บริหารในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในทุกๆด้าน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องปฏิบัติดังนี้

บทบาทของผู้บริหารต้องนำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงในการควบคุมและส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรมีดังนี้ (อมรา เล็กเริงสินธุ์ ,2540: 150-152 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557:267-271)

1. การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ ผู้บริหารจำเป็นต้องรับบทบาทผู้นำในการใช้หลักสูตร จะต้องมีการประชุมชี้แจงทบทวนการปฏิบัติตามหลักการ จุดหมายของหลักสูตร และจุดหมายของหลักสูตรการเรียนรู้ต่างๆ โดยผู้บริหารต้องมีการประชุม ชี้แจง และปฏิบัติการเตรียมการใช้หลักสูตร รวมทั้งประชาสัมพันธ์หลักสูตรใหม่ให้ผู้ปกครองและผู้เรียนได้ทราบ เพื่อจะได้ส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเกิดผลดียิ่งขึ้น

2. การบริการเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารหลักสูตร ประกอบด้วย เอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือการวัดผลประเมินผล จุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาต่างๆ และเอกสารอื่นๆ ควรจัดไว้ในที่ผู้สอนทุกคนสามารถนำไปหยิบใช้ได้สะดวก ผู้บริหารจึงต้องให้บริการและสนับสนุนในการจัดให้มีการทำวัสดุหลักสูตรด้วย ซึ่งวัสดุประกอบหลักสูตร คือ สิ่งต่างๆที่จะนำมาใช้ประกอบกับหลักสูตรเพื่อให้ผลการจัดการเรียนการสอนบรรลุถึงจุดหมายของหลักสูตร ประกอบด้วย

2.1 เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ หนังสือเรียน คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือการวัดประเมินผลการเรียน คู่มือการจัดกิจกรรม คู่มือการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน คู่มือการบริหารหลักสูตร คู่มือผู้สอน คู่มือผู้เรียน คู่มือผู้ปกครอง ละเอกสารอื่นที่ใช้ประกอบหลักสูตร

2.2 สื่อการเรียนการสอน ได้แก่เอกสารประกอบการเรียนการสอน หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึก บทเรียนสำเร็จรูป แบบต่างๆ ใบงานและ อุปกรณ์การสอนอื่นๆ เป็นต้น

3. การบริหารเกี่ยวกับอาคารสถานที่ เมื่อผู้สอนมีความเข้าใจหลักสูตร ชัดเจนแล้ว ผู้บริหารและกรรมการวิชาการของสถานศึกษาจะต้องมาพิจารณาร่วมกันว่า ควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่และกำหนดการใช้อย่างไร การเรียนการสอนในบางวิชาต้องมีห้องพิเศษ เช่น ห้องศิลปะ ห้องปฏิบัติการงานอาชีพและเทคโนโลยี ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ ห้องเรียนทางภาษา เป็นต้น ซึ่งการเตรียมสถานที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และเอกสารประกอบการสอน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้กับผู้สอนแต่ละรายวิชาจะต้องช่วยกันคิดทำรายการเสนอผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ พิจารณาขอตั้งงบประมาณ กรรมการงบประมาณจะช่วยกันพิจารณาจัดให้ตามความเหมาะสม ซึ่งผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องคอยควบคุมดูแลให้การใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามโครงการที่วางแผนไว้

5. การนิเทศการสอน กระบวนการนำหลักสูตร ไปใช้นั้นจุดสำคัญอย่างหนึ่งอยู่ที่การเรียนการสอน การปรับปรุงวิธีสอนของผู้สอนให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับหลักสูตร เป็นวิธีการที่ค่อนข้างจะซับซ้อนและต้องใช้เวลาการนิเทศกันเองภายในโรงเรียนซึ่งอาจได้ผลในระดับหนึ่ง ผู้บริหารจึงควรส่งผู้สอนไปเข้ารับการอบรมทางวิชาการในเรื่องต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารงานวิชาการจะต้องรู้จักกระตุ้นและสนับสนุน หาทางให้ผู้สอนเกิดความรู้สึกรอยากปรับปรุงการสอนของตนเองโดยมีผู้บริหารคอยส่งเสริมและให้กำลังใจ

ประสาธ เนืองเฉลิม (2553:71) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องรู้ว่าอะไรบ้างที่ควรจัดให้ผู้เรียน และมีความมุ่งหวังที่ให้ผู้เรียนรู้น้อยเพียงใด ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจและความถนัดของแต่ละคน แนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน

โดยเฉพาะในเรื่อง หลักการ จุดมุ่งหมาย และ โครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนต้องเข้าใจถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสูตรและสื่อการเรียนต่างๆเป็นอย่างดี

2. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้

โดยการให้ความสนใจเอาใจใส่และติดตามผลการปฏิบัติของครูอย่างต่อเนื่อง ความเอาใจใส่ของ ผู้บริหารสถานศึกษา จะช่วยให้การปฏิบัติของครูเกิดผลดียิ่งขึ้น

3. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องติดตาม นิเทศ ช่วยเหลือ ให้

คำแนะนำให้ครูมีความเข้าใจในหลักสูตรไปใช้อยู่เสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า มีความจำเป็นที่จะต้องย้ำเตือนกันอยู่เสมอ

4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้ผลิตและ ใช้สื่อการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีผลดีและเกิดประโยชน์แก่เด็กตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร

5. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องได้ ทราบโดยทั่วกัน เช่น ผู้ปกครองนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรเพื่อจะ ได้รับความร่วมมือ ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

6. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการที่จะนำ หลักสูตรไปใช้ เช่น เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตรสื่อการเรียนการสอน

7. ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อ นวยต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น บริเวณสถานศึกษา โต๊ะ เก้าอี้นักเรียน ห้องน้ำถูกสุขลักษณะ และมีเพียงพอ มีมุมหนังสือหรือห้องสมุด แม้ว่าสิ่งเหล่านี้อาจจะจัดให้มีความสมบูรณ์ได้ยาก เพราะ มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณสนับสนุน แต่หากผู้บริหารได้ตระหนักถึงความจำเป็นและสำคัญ มี ความคิดในเรื่องเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา ก็สามารถที่จะพัฒนาได้ตามความต้องการหรือวิสัยทัศน์ของ ผู้บริหาร

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนส่งเสริมการใช้ หลักสูตรในโรงเรียน เพราะถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ ไม่สนับสนุนการใช้หลักสูตร ครูและผู้ใช้ หลักสูตรในโรงเรียนก็ไม่มีความรู้ และไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเรียนการสอน รวมทั้งขาดงบประมาณในการพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ ในการใช้หลักสูตร มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้ชุมชนเข้ามา ช่วยเหลือ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการจัดอบรมผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้ และมีการจัดทำเอกสารหลักสูตรให้ครูได้ศึกษา และจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนเพื่อเอื้อต่อ การศึกษาของผู้เรียน มีอาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้

พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องจัดมาตรการส่งเสริม สนับสนุนการใช้หลักสูตรในด้านต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

1. การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตร และการใช้หลักสูตรที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดประเมินผล โดยมีมาตรฐาน และตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่ม และเป็นรายบุคคลโดยการสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรกำหนดขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1.1 มอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องดำเนินงานและมีบทบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

1.2 ประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร และวางแผนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรม ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

1.3 ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน ซึ่งอาจดำเนินการได้ในหลายลักษณะ เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน โดยเฉพาะเน้นการพัฒนาครูผู้สอนซึ่งเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจะต้องสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีชม หรือศูนย์รวมความรู้ที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

1.5 ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม แลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเป็นที่ปรึกษาของครูผู้สอนในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการหรือบริหาร

จัดการ และควรจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

อิสลามส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร ควรพัฒนาความสามารถของบุคคลโดยการอบรม เพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Ali Mohammad Jubran Saleh (2551:102) กล่าวว่าผู้บริหารการศึกษามุสลิมควรที่จะแสวงหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรทางการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะให้พวกเขาได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบุคลากรก็ควรได้รับการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหาร เพราะในสมัยท่านเราะฮูล ﷺ ท่านได้มีการอบรมและเตรียมความพร้อมให้กับศอฮาบะฮ์ رضي الله عنهم ก่อนออกไปเผยแผ่ศาสนาอิสลาม โดยได้กำหนดวิธีการและมีขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเผยแผ่ศาสนา เพื่อให้ผู้อื่นไว้วางใจและมั่นใจในผู้เผยแผ่

ดังนั้นสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาผู้เรียน และการจัดชั้นเรียน โดยต้องส่งเสริมในด้านการอบรมเรื่องหลักสูตร การทำสื่อการสอนด้านอิสลามศึกษา พาไปศึกษาดูงาน โรงเรียนที่มีคุณภาพ และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เพื่อนำความรู้มาพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อและใช้สื่อได้เหมาะสม และสามารถนำหลักสูตรอิสลามศึกษามาใช้ได้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนและตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

2. การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร

การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาและการจัดการเรียนรู้ เป็นการปรับกระบวนการทัศน์การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องจัดทรัพยากรและปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

2.1 การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาหลักสูตร และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร และจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารต่างๆ อย่างเพียงพอ เป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการ ให้มีห้องเรียน สถานที่เรียน และห้องพิเศษต่างๆ อย่างเพียงพอ เช่นห้องละหมาด หรืออาคารละหมาด ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นต้น

2.3 จัดสรรการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม และคุ้มค่า โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ เช่น คำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ที่เอื้ออำนวยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

2.4 บริหารทรัพยากรบุคคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จึงควรจัดให้ครูได้สอนตรงตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด รวมทั้งมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ

ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ (2551:159) กล่าวว่า การบริการและค่าใช้จ่ายในการศึกษาในอิสลาม การศึกษาอิสลามเป็นหน้าที่ที่ واجبเหนือปัจจัยบุคคลมุสลิมและสังคม นั้นหมายถึง การบริการและค่าใช้จ่ายในการศึกษาในอิสลามมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความดีที่มีสองระบบที่เกี่ยวข้องกันและกัน คือ ระบบการบริหารจากส่วนกลาง และระบบบริหารจากส่วนท้องถิ่น ทั้งสองระบบนี้เกี่ยวข้องกันเนื่องจากทุกคนต้องรับผิดชอบต่อการศึกษาดำเนินการทางศาสนา ทุกคนมีสิทธิที่สามารถให้ได้ เขาจะต้องให้ หากไม่แล้วเขาจะถูกลงโทษว่าไม่เต็มเต็มสิทธิของอัลลอฮ์ การมีส่วนร่วมในที่นี้ด้วยเป้าหมายของการช่วยเหลือและเกื้อกูลกัน ไม่ใช่เป้าหมายของการบังคับหรือเผด็จการ ณ จุดนี้ได้เกิดระบบ วากัฟ ทางการศึกษาขึ้น การวากัฟเป็นการบริจาคเพื่อกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น การบริจาคเงินเพื่อสร้างอาคารต่างๆเพื่อการศึกษา การจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น ระบบการบริหารจากส่วนกลางและระบบการบริหารจากส่วนท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อแบกรับภาระและความรับผิดชอบทางการศึกษานั้นคือ หลักการพื้นฐานระบบการศึกษาอิสลาม

ดังนั้นสรุปได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาสถานศึกษาต้องจัดสรรทรัพยากรและปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อการนำหลักสูตรไปใช้ โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมสนับสนุนด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ อาคาร ห้องละหมาด รวมทั้งจัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวุฒิ ตามความถนัดในด้านอิสลามศึกษา และมีการส่งครูเข้าอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้เท่าทันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

การจะส่งเสริมให้การจัดทำและการใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ภายในสถานศึกษา และสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา เช่น

3.1 ให้ฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตร ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศการร่วมคิด ร่วมทำ สถานศึกษาควรจัดสรรเวลาให้ครูได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน ประสพการณ์กัน เน้นการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ลดภาระงานอื่นๆของครูโดยมุ่งเน้นที่งานสอนเป็นหลัก

3.3 สร้างเครือข่ายให้เกิดการมีส่วนร่วม และการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา ซึ่งอาจเป็นเครือข่ายภายใน เช่น เครือข่ายผู้ปกครอง หรือเครือข่ายภายนอก เช่น เครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสามารถจะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีทรัพยากรและปัจจัยในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมให้การจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในสถานศึกษาแก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน และ ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และให้ครูปฏิบัติการสอนเต็มศักยภาพ มีกระบวนการวางแผน เตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการสอน และที่สำคัญให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างความศรัทธา เชื่อมั่น ดำเนินการในการกำหนดทิศทางพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาสถานศึกษาต่อไป การจัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ชุมชนตระหนักว่า กระบวนการจัดการศึกษา เป็นหน้าที่ของคนทุกคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิความรู้ที่หลากหลาย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ มาให้ความรู้ด้านศาสนา เกี่ยวกับ รอมฎอน การทำขนมอาซุรอ ซึ่งการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น มีหลากหลายรูปแบบ หรือจัดงานโรงเรียนของบประมาณสนับสนุนจากชุมชน เพื่อให้มีทรัพยากรและปัจจัยในการบริหารจัดการหลักสูตร ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่เห็นความสำคัญของชุมชนและเข้าถึงชุมชน ทั้งศึกษาหาความรู้ มาเข้าร่วมกิจกรรมและเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งนี้และทั้งนั้น ก็เพื่อร่วมกันคิด แก้ปัญหาเพื่อความก้าวหน้าของโรงเรียน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ รุสดีย์ คอหะ (2555: บทคัดย่อ) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการนั้น ให้สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมหารือกับคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการบริหารงานงบประมาณ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

การใช้งบประมาณ ในด้านการบริหารงานบุคคล คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการผลักดัน สรรหา และพัฒนาบุคลากร ในด้านการบริหารงานทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานต่างๆของโรงเรียน ตลอดจนจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้ของนักเรียน

4. การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ

ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางวิชาการซึ่งสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยดำเนินการ ดังนี้

4.1 จัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกลุ่มผู้เรียน การดำเนิน โครงการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม การจัดทำรายงานของสถานศึกษา การลงโทษและให้รางวัลผู้เรียน เป็นต้น

4.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ มุมค้นคว้าแก่ครูผู้สอนและนักเรียน การพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

4.3 สนับสนุนให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษา รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ทรัพยากร เศรษฐกิจ อาชีพ และความต้องการของท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ให้ครูสามารถนำสภาพปัญหาต่างๆ บูรณาการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนได้

4.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อบริหารจัดการความรู้ในส่วนที่เป็นประสบการณ์ในตัวครู นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้หรือบริหารชั้นเรียนอย่างเหมาะสม อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม

4.5 ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้เรียนรู้นวัตกรรม ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมความเป็นนักวิชาการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ดังนั้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนในทุกๆด้าน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประโยชน์สูงสุด มีการคัดเลือกคนให้ตรงกับสาขาวิชาที่สอน พัฒนาบุคลากร โดยส่งเข้าไปอบรม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และสถานศึกษาจะต้องจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม ส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ ใช้ในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีสถานที่ที่เหมาะสม แหล่งเรียนรู้อิสลามที่หลากหลาย และที่สำคัญในการดำเนินงานของ

สถานศึกษาจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ซึ่งที่กล่าวมามีเป็นสิ่งที่สนับสนุน เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.3.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

การนิเทศตรวจตรา หรือ มุรอกอบะห์ (Muraqabah) มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกส่วนลึกที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกของบุคคลอันเนื่องมาจากมีความเชื่อว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเห็นและทรงเฝ้ามองเขาอยู่ตลอดเวลาในทุกๆ ที่ที่เขาอยู่ ดังนั้นการงานต่างๆ ที่บุคคลทำก็จะอยู่ภายใต้การเฝ้าดูของอัลลอฮฺ ﷻ และด้วยเหตุนี้เอง ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่จะทำในสิ่งที่ดีที่อยู่ในกรอบของหลักซารีอะฮ์ของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ (Ali Mohammad Jubran Saleh, 2551: 60) ซึ่งการดำเนินงานในสถานศึกษาหรือในองค์กรใดๆ ก็ต้องมีการนิเทศการดำเนินงาน คือ บุคคลต้องตรวจสอบการทำงานของตนเอง มีการตรวจสอบ ความถูกต้องของงานที่ตนเองทำ เพราะบุคคลจะคิดสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่า การทำงานใดๆ นั้นอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุด แต่ปัจจุบันการทำงานของครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของงานที่ทำจึงไม่สามารถนิเทศการทำงานของตนเองได้ จึงต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้อง เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ดังนั้นในสถานศึกษาผู้บริหาร ต้องทำการนิเทศตรวจสอบการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรได้รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองในการดำเนินงาน และสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาที่บกพร่อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดูแลสถานศึกษาด้วยใจที่ยึดมั่นศรัทธา โดยคิดอยู่เสมอว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมองดูการดำเนินงานของตนเองอยู่ตลอดเวลา ดังอายะฮ์อัลกุรอาน

﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (من الآية 1 : النساء)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงสอดส่องดูแลพวกเจ้าเสมอ”

(ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 1 : อันนิซาอ)

ซึ่งการกระทำกิจการงานใดๆ ของมนุษย์ให้รำลึกถึง อัลลอฮฺ อยู่ตลอดเวลาว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมองเราอยู่ ซึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียน ถ้าผู้บริหาร ครู และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นึกอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังทำหน้าที่ที่อัลลอฮฺ ﷻ มอบหมายให้ จะไม่กล้าปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับหลักการศาสนา ทำให้ผู้นั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง

และที่สำคัญมุสลิมทุกคนจะต้อง ยึดหลัก มุสาฮาบะฮ์ เป็นการควบคุมตนเองที่ทำให้บุคคลพิจารณาใคร่ครวญต่องานที่ทำ เนื่องจากจะต้องถูกสอบสวนในโลกหน้า ความตระหนักในเรื่องนี้ ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารการศึกษามุสลิม มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีและปฏิบัติอย่างดีเลิศ ผู้บริหารการศึกษามุสลิมควรที่จะพิจารณาตนเองและตรวจสอบงานที่รับผิดชอบอยู่เสมอ (Ali Mohammad Jubran Saleh, 2551: 62) ดังอายะฮ์อัลกุรอาน

﴿وَأَتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا﴾ (من الآية 123 : البقرة)

ความว่า “และพวกเจ้าจงหวั่นเกรงวันหนึ่ง ซึ่งไม่มีชีวิตใดจะชดเชยสิ่งใดแทนอีกชีวิตหนึ่งได้” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 123 : อัลบะเกาะเราะฮ์)

ซึ่งมนุษย์มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และทุกกิจการงานหน้าที่ทุกอย่างของมนุษย์ ต้องถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ซึ่งผู้บริหารไม่สามารถจะหนีพ้นหน้าที่ของตนได้ ในเรื่อง การควบคุมดูแลบริหารงานต่างๆของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารต้องควบคุม นิเทศ ตรวจสอบ ดูแลงานอยู่ตลอดเวลาดังอายะฮ์อัลกุรอาน

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ﴾ (المدثر: 38)

ความว่า “แต่ละชีวิตย่อมถูกค้ำประกันกับสิ่งที่มันขวนขวายไป” (อัลมุดดษซหฺร : 38)

ดังนั้นทุกคนควรตระหนักถึงความสำคัญของหลักมุสาฮาบะฮ์ และในสถานศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจในการบริหารงานควรนำไปปฏิบัติในการดำเนินงาน และควรย้ำเตือนครูให้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของหลักมุสาฮาบะฮ์ เพื่อให้ทุกคนตระหนักในงานหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติงานทุกอย่างก็จะบรรลุผลตามเป้าหมายสูงสุด

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานทุกอย่างนั้นต้องมีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะทุกการกระทำของมนุษย์นั้น ทรงมีผู้ตรวจสอบดูแลอยู่ก็คือ อัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน บางครั้งอาจจะไม่มีความรู้ในเรื่องบางอย่าง ดังนั้นต้องให้ผู้อื่นตรวจสอบก็คือผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องนิเทศ ตรวจสอบการทำงานของบุคลากร เพื่อจะได้รู้ว่า ปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้เพื่อแก้ไขการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง ดังนั้นทั้งครูและผู้บริหารก็มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ จะต้องปฏิบัติให้เต็มศักยภาพของตนเอง เพราะให้หนักอยู่เสมอว่า ทุกหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต้องถูกสอบสวนในโลก

หน้า ดังนั้นถ้าทุกคนตระหนักในเรื่องนี้ก็จะทำให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนบรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร

2.3.4.1 ความหมายการนิเทศ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547:15) ได้กล่าวว่า การนิเทศ หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547:22) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเอง แก่ครูและนักเรียนเพื่อการปรับปรุงตัวของเขา ตลอดจนสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

สันติ บุญภิรมณ์ (2547:335) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหนึ่งในหลายๆกิจกรรมของการบริหารการศึกษาหรือการจัดการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียนรู้ และความเจริญงอกงามของผู้เรียน โดยมุ่งให้ครู อาจารย์ ได้ปรับปรุงวิธีการสอน พร้อมทั้งจัดให้มีกิจกรรมอื่นๆควบคู่ไปด้วย เช่น กิจกรรมการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ กิจกรรมมนุษยสัมพันธ์ ไปพร้อมๆกัน ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่ง แต่ยังมีกิจกรรมย่อยๆอยู่ในกิจกรรมนี้อยู่จำนวนมาก ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยๆ ลงไปอีก เช่น กิจกรรมอบรมครู กิจกรรมการนำครูไปทัศนศึกษา และดูงานด้านการสอนจากครูต้นแบบ หรือครูสอนดีเด่น พร้อมทั้งให้ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรเมื่อหลักสูตรได้รับการปรับปรุงให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ครบถ้วนตามหลักสูตร

กรมวิชาการ (2539:2) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการการทำงานระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานสู่ความสำเร็จที่คาดหวัง

กระทรวงศึกษาธิการ (2543:16-17) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครูชำนาญการ ครูผู้ร่วมนิเทศ ครูแกนนำ ดำเนินการโดยใช้ภาวะผู้นำทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษานั้นๆ ในการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สถานศึกษาควรจะได้กำหนดบุคลากรรับผิดชอบที่เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ด้านต่างๆ คือ มีงานแผนงานและโครงการ งาน

พัฒนาสื่อและวิธีการนิเทศ งานบริการและอำนวยความสะดวก งานติดตามและประเมินผล และงานวิจัยในชั้นเรียน และกระบวนการนิเทศภายใน ควรจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน มีขั้นเตรียมการนิเทศ ขั้นวางแผนการนิเทศ ขั้นปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ขั้นประเมินผลการนิเทศ และขั้นการปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ ซึ่งกิจกรรมการนิเทศที่สถานศึกษาดำเนินการได้ คือ การให้ความรู้ ประชุมหารือ อบรม สาธิต ประสานงานให้ร่วมกันทำงาน การพาไปดูงาน บริการทางด้ววิชาการ วิจัยในชั้นเรียน ฝึกงาน จัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้นทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา คณะกรรมการนิเทศต้องดำเนินการอย่างมีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่า การนิเทศ หมายถึง การที่คณะกรรมการผู้เกี่ยวข้องวางแผนงานนิเทศร่วมกัน กำกับดูแลบุคลากรในสถานศึกษา ดำเนินงานตามแผน เพื่อให้ความช่วยเหลือแนะนำชี้ช่องทางให้ครูผู้สอน ตลอดจนการอบรม ศึกษาดูงาน ให้มีความรู้ในด้านหลักสูตร เพื่อให้สามารถเข้าใจ และสามารถนำมาปรับใช้กับนักเรียนได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเมื่อมีการนิเทศแล้วต้องมีการประเมินการทำงานของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูผู้สอนพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

2.3.4.2 ความสำคัญของการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการหลักสูตรซึ่งการนิเทศมีความสำคัญอย่างมากในการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อเป็นกรอบแนวทางควบคุมดูแลการดำเนินงานใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ พุทธ สุข อุดม (2556 : 125) กล่าวว่า การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นภารกิจที่มีความจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบปัญหาของการใช้หลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านบุคคล ด้านสถานที่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเอกสาร ด้านงบประมาณ ฯลฯ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหานั้นได้ทันการ โดยสถานศึกษาควรจัดทำแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และดำเนินการให้ได้ตามแผนนั้นอย่างจริงจัง ซึ่งผู้นิเทศควรมีหลากหลายบุคคล เช่น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูในกลุ่มสาระฯ ที่มีความรู้ความสามารถ หัวหน้างานวิชาการ ผู้บริหาร เป็นต้น และประเด็นสำคัญที่สุด คือการนำผลการนิเทศและติดตามมาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขอย่างกัลยาณมิตร นอกจากนี้ควรมีการจัดระบบส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น จัดระบบสารสนเทศและแหล่งการเรียนรู้สำหรับครู นักเรียน เป็นต้น

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่วางไว้ต้องดำเนินการสอดคล้องกับ จรุงณี แก้วเอี่ยม (2555: 206-207) กล่าวว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ประกอบด้วย

1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. มีเอกสารรายงานการนิเทศ

ดังนั้นสถานศึกษาที่มีการดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา จากนั้นมีการประชุม วางแผนงานโครงการนิเทศ และมีการจัดทำเอกสารประกอบการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศเพื่อให้มีกรอบ เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน รวมทั้งมีการสรุปผลการนิเทศ และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2554 : 40) กล่าวว่า การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยมและการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึก รายงานหลังการสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น สถานศึกษาควรจัดให้มีแผนนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ดำเนินการให้กระบวนการนิเทศเป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา บนพื้นฐานความรู้สึทที่เป็นกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับการเปลี่ยนสถานภาพระหว่างการเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศ ติดตาม ที่เป็นกัลยาณมิตรดังกล่าวแล้วควรดำเนินการดังนี้

1. ร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศ หรือกำกับ ติดตาม เพื่อเป้าหมายมิให้ คุณภาพการจัดทำและใช้หลักสูตรเกิดปัญหา อุปสรรคและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน
2. สร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร ในเชิงบวกแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาว่า มิได้เป็นกระบวนการจับผิด แต่เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้การใช้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
3. กำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อน การนิเทศติดตามร่วมกัน และมีแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม
4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตาม ทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา อย่างเป็นระบบครบวงจรและต่อเนื่อง

สมนึก ธาตุทอง (2548: 276) กล่าวว่า การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษา ต้องจัดเตรียมเอกสาร ข้อมูล หลักฐาน หรือร่องรอย กระบวนการทำงานและผลที่เกิดจากการทำงาน บุคลากรทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งรับการนิเทศจากภายนอก นำผลการนิเทศไปชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ และนำข้อเสนอแนะจากการนิเทศไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่า การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในโรงเรียนเป็นการควบคุมการทำงานในโรงเรียน โดยให้คำแนะนำช่วยเหลือบุคลากรครู เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในการใช้หลักสูตร ดังนั้นผู้บริหารมีความจำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ เพื่อร่วมกันในการวางแผนงานโครงการนิเทศในโรงเรียน จากนั้นทำการนิเทศ สังเกตการสอน การทำงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.4.3 กระบวนการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล

สันติ บุญภิรมณ์ (2547:335) กล่าวว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานด้านการนิเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในกระบวนการของการนิเทศการศึกษาได้กำหนดออกเป็นขั้นตอนต่างๆตามลำดับ ดังนี้ (ชารี มณีศรี,2521 และสมคิด บางโมง, 2544 อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมณ์ 2547:344-349)

1. ขั้นวางแผน จัดได้ว่าเป็นขั้นเริ่มแรกของการดำเนินการนิเทศการศึกษา ซึ่งการวางแผนเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ใครเป็นคนทำ และทำไปทำไม สำหรับในขั้นการวางแผนมีขั้นตอนย่อยๆ ในเชิงการปฏิบัติประกอบด้วย การคิด จัดทำตารางงาน การทำโครงการ แผนงานที่ดีนำไปสู่การคาดคะเน ปรับปรุงการทำแผนการให้ดีขึ้น

2. ขั้นการจัดการ เมื่อมีการวางแผนในการดำเนินงานแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ ขั้นการจัดการ หมายถึง การดำเนินการให้ไปสู่การปฏิบัติ เป็นลักษณะของการออกแบบงาน ให้มีการดำเนินการไปในรูปแบบแนวทางใด สำหรับในขั้นนี้มีการกำหนดขั้นตอนย่อยๆในเชิงการปฏิบัติ ประกอบด้วยจัดจำแนกหน้าที่ การประสานงาน ชี้แหล่งข้อมูลวิชาการ จัดให้มีการสัมพันธ มีความต่อเนื่อง เป็นตัวแทน

3. ขั้นการนำ เป็นการนิเทศการศึกษาในขั้นของการปฏิบัติ จัดทำให้เป็นรูปธรรม โดยผู้นิเทศต้องลงมือดำเนินการเป็นการนำทางให้คณะครู-อาจารย์ ได้มองเห็นเป็นแนวทาง มีความเข้าใจร่วมกัน จึงทำให้ครู-อาจารย์ ปฏิบัติตามคำชี้แนะ แนะนำของผู้นิเทศ สำหรับ

ในขั้นการนำ ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อยๆ ในเชิงปฏิบัติ ได้แก่ นำในการตัดสินใจ ข้อเสนอแนะ แรงจูงใจ การสื่อความหมาย การคิดริเริ่ม การสาธิต

4. ขั้นการควบคุม เป็นกระบวนการหนึ่งของการนิเทศ โดยผู้มีอำนาจสั่งการให้ปฏิบัติ จัดทำตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ ถือเป็นมาตราหนึ่งของ การนิเทศ เป็นการดำเนินการในรูปแบบของการดูแลให้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ในขั้นตอนของการควบคุม การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อยๆ ในเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ ทำให้ถูกต้อง ความเจริญงอกงาม การกล่าวโทษเป็นลายลักษณ์อักษร บทกำหนดโทษ

5. ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นที่เกิดจากกิจกรรมการวัดผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้วอาจจะออกมาในรูปของคะแนน แล้วนำคะแนนไปเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ก่อนแล้วทำการประเมินค่าออกมา ได้ผลมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงหาวิธีการปฏิบัติงานในการนิเทศครั้งต่อไป สำหรับขั้นการประเมินผล มีขั้นตอนย่อยๆ ในเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย การวัดผล ประเมินผล

งานวิชาการที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นงานหลักของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งในการทำงานก็อาจมีอุปสรรคก็เหมือนกับการจัดการเรียนการสอนก็อาจมีอุปสรรคต่างๆเกิดขึ้น ก็ต้องหาวิธีการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการนิเทศตามขั้นตอนดังนี้ คือ มีการวางแผน การจัดการ การนำ การควบคุม และจบลงด้วยการประเมินผล ดังนั้นการนิเทศต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคุณครู

กระทรวงศึกษาธิการ (2545:59-64) กล่าวว่า ขอบข่ายการนิเทศ คือ สิ่งที่คุณนิเทศจะต้องไปให้คำแนะนำ คำปรึกษาและช่วยเหลือ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภารกิจต่างๆตามที่กำหนดไว้ จากกรอบแนวคิดการนิเทศ ดังกล่าว สามารถกำหนดขั้นตอนกระบวนการนิเทศได้ 7 ขั้นตอน จากแผนภูมิภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 2 ขั้นตอนกระบวนการนิเทศ

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2545:60)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบข้อมูลพื้นฐาน/สภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือตรวจสอบสภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นดำเนินการตรวจสอบสภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลังจากนั้นทำการบันทึกผลการตรวจสอบสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สรุปสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนนิเทศ มีขั้นตอน ดังนี้ ร่วมกันสรุปถึงความ ต้องการ /ความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจต่างๆที่กำหนดไว้ จากนั้นร่วมกันสรุปความต้องการ /ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา จากนั้นร่วมกันหาทางเลือกและวิธีการแก้ปัญหา โดยร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา หาทางเลือกที่หลากหลาย ผู้นิเทศนำเสนอทางเลือกที่ประสบความสำเร็จ ผู้รับการนิเทศเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสภาพความพร้อมของสถานศึกษา ผู้รับการนิเทศระบุความต้องการและความคาดหวังจากผู้

นิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศวางแผนร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้ง กำหนดเวลาในการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินการบริหารจัดการ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งวิธีการ ประเมินผลการดำเนินงาน โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมการปฏิบัติงานของ สถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของการดำเนินงานที่ผ่านมา หาทางเลือก แก้ไขปัญหาปรับปรุงพัฒนา เลือกลงทางเลือกที่เหมาะสมในการปฏิบัติกรนิเทศในโอกาสต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการประเมิน เป็นการสรุปสภาพการดำเนินงานของ สถานศึกษาหลังจากผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ร่วมกันนิเทศเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามแผนและ ได้มีการประเมินผล เก็บข้อมูลต่างๆเรียบร้อยแล้ว เป็นการสรุปเปรียบเทียบให้เห็นผลการพัฒนา จากการสำรวจสภาพการดำเนินการของสถานศึกษาครั้งแรก

กรมวิชาการ (2539:16) กล่าวว่า กระบวนการนิเทศ ควรเริ่มอย่างมีขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การหาความต้องการจำเป็น คือ ในการพัฒนาครูจะต้องให้ตรงกับความต้องการของครู โดยหาความต้องการจำเป็นของครู โดยวิธีการสัมภาษณ์ครู นักเรียน ประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำรวจความต้องการ เชื่อมเชื่อมดูการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

2. การวางแผนการนิเทศ ผลจากการหาความต้องการจำเป็น ปรากฏว่า โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นมากกว่า 1 ประการที่จะต้องพัฒนา โรงเรียนจะต้องร่วมกันนำผลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญ แล้วดำเนินการวางแผนนิเทศร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง มีกำหนดการ วิธีการ เครื่องมือ สื่อ บุคคลผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมิน

3. การเตรียมการนิเทศ หมายถึง การเตรียมความพร้อมของการไปนิเทศ เพื่อให้การนิเทศดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นไปตามแผนบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ ควรเตรียมการ ดังนี้

3.1 งานธุรการ ได้แก่การขออนุมัติโครงการขออนุมัติงบประมาณ การประสานงาน เชิญวิทยากร

3.2 งานวิชาการ ได้แก่การกำหนดหลักสูตรหรือเนื้อหาสาระในการนิเทศ โดยนำผลที่ได้จากการสำรวจความต้องการจำเป็น การจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ในการนิเทศ

3.3 งานบริการ ได้แก่ การประสานงานเพื่อให้การนิเทศประสบความสำเร็จราบรื่น

4.การปฏิบัติงานนิเทศ การนิเทศทำได้หลายวิธีทั้งวิธีนิเทศรายบุคคล นิเทศภายนอกประสานการนิเทศภายใน นิเทศเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ การให้คำปรึกษา สาธิต อภิปราย ประชุมกลุ่มย่อย ประชุมปฏิบัติการ ประชุมอบรมสัมมนา การฝึกงาน ดูงาน ทัศนศึกษา จัดนิทรรศการ สังเกตการณ์สอน แต่ละข้อมีข้อดี ข้อจำกัดของตนเองและมีความเหมาะสมที่จะใช้ต่างสถานการณ์กัน ในขั้นตอนการวางแผนนิเทศได้มีการเลือกสรรและกำหนดวิธีการนิเทศเป็นขั้นตอนแล้ว จึงปฏิบัติงานนิเทศไปตามแผนที่วางไว้ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนด

5.การประเมินและปรับปรุงการนิเทศ เมื่อมีการปฏิบัติการนิเทศแล้ว จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ถ้ามีการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติการนิเทศไว้เป็นขั้นตอน ก็อาจจะประเมินผลเมื่อจบแต่ละขั้นตอนเพื่อทราบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่ดีก็จะได้นำมาพิจารณาหาเหตุผลและนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่อีก

6.การรายงานการนิเทศ เมื่อเสร็จสิ้นการนิเทศแต่ละครั้งแล้ว ครูที่รับผิดชอบงานนิเทศของโรงเรียนจำเป็นต้องทำรายงานการนิเทศเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับของสายงาน วิธีนำเสนอรายงานนั้นอาจทำได้หลายวิธี เช่น บันทึกรายงาน แบบรายงานที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหัวข้อในประเด็นต่างๆ ดังนี้ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ วันเดือนปีนิเทศ กิจกรรมที่นิเทศ เนื้อหาสาระของการนิเทศ และการประเมินผลของผู้รับการนิเทศ

การนิเทศ เป็นกระบวนการที่จัดกระทำต่อครูอาจารย์และบุคลากรฝ่ายต่างๆของโรงเรียน เพื่อให้มีผลกระทบไปสู่การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน อันจะส่งผลไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการนิเทศภายในจะตรวจสอบได้จากความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา คือ (กรมวิชาการ,2539: 32-34)

1. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน คือ มีความสะอาด ร่มรื่น มีสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเพียงพอ และ โรงเรียนมีบรรยากาศทางวิชาการ คือ กิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียนจะน้อมนำไปสู่การพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และกระบวนการอย่างแท้จริง บรรยากาศการทำงานระหว่าง ผู้บริหาร ครูอาจารย์ปฏิบัติการสอน และบุคลากรทุกฝ่าย จะร่วมกันวางแผน และปฏิบัติการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การผลิตสื่อและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นประการสำคัญ

2.ครูอาจารย์มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุเจตนารมณ์ของหลักสูตร โดยไม่ต้องบีบบังคับด้วยอำนาจบริหาร และครูมีการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพและอุทิศเวลาให้นักเรียน ครูมีความรักสามัคคีในหมู่คณะ เพราะกระบวนการนิเทศจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีและซื่อสัตย์ต่อกัน และครูอาจารย์ร่วมกันพัฒนาระบบการทำงานของตนเองและหมู่คณะให้มีบรรยากาศทางวิชาการมากขึ้น พบว่า การทำงานของหมู่คณะที่ได้รับการนิเทศเป็นอย่างดี จะมีกิจกรรมการประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นการทำงานที่มีบรรยากาศทางวิชาการอย่างแท้จริง

3.นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เพราะกระบวนการนิเทศจะช่วยให้กระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้โดยสะดวกราบรื่น ตรงเป้าหมาย กล่าวคือการนิเทศช่วยแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรในโรงเรียน นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอัตราสูง และนักเรียนมีความรักความผูกพันต่อครูอาจารย์

4.ชุมชนมีความนิยมและศรัทธาในโรงเรียน โดยจะร่วมมือและสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนากิจการของโรงเรียน สมาชิกของชุมชนมีความต้องการส่งบุตรหลานมาศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ในการดำเนินงานนิเทศการดำเนินงานของสถานศึกษาตามกระบวนการนิเทศในทุกขั้นตอน ผู้นิเทศจะต้องบันทึกข้อมูลต่างๆ ทั้งปัจจัยกระบวนการและผลการนิเทศ เพื่อการรายงานผลการนิเทศของผู้นิเทศในโอกาสต่อไป

สรุปได้ว่า การดำเนินงานในสถานศึกษาต้องมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และให้สอดคล้องกับผู้เรียนคือ โดยเริ่มจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของครู ตำราวจข้อมูลสภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรแล้วจัดบันทึกสรุปผลข้อมูล มีการวางแผนนิเทศเป็นขั้นตอน มีเครื่องมือการนิเทศ มีการเตรียมความพร้อม เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างราบรื่น จากนั้นดำเนินการนิเทศโดยมีวิธีการที่หลากหลาย ประเมินผลสรุปผล สุดท้ายมีการรายงานผล เพื่อแก้ไขปรับปรุงในการนิเทศครั้งต่อไป และพบว่าโรงเรียนที่มีการนิเทศอย่างต่อเนื่องจะประสบความสำเร็จในการบริหารงานในโรงเรียน สังเกตจาก โรงเรียนมีภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ดูแลนักเรียนในทุกๆ ด้าน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทำให้ผู้ปกครอง ไว้วางใจ เชื่อมั่นต่อผู้บริหาร

และครูในโรงเรียนจึงส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน ตลอดจนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในทุกๆด้าน

2.3.4.4 บทบาทผู้บริหารกับการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล

ในปัจจุบันได้มีการนิเทศการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากรภายในสถานศึกษา คือผู้บริหาร และครู และการนิเทศภายนอกสถานศึกษาโดยมีศึกษานิเทศก์ ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ ติดตาม ดูแลสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.การนิเทศภายในสถานศึกษา

ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากรภายในสถานศึกษา คือผู้บริหาร และครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครูภายในสถานศึกษา ให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น เพื่อให้การเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามมา ซึ่งความสำเร็จส่วนหนึ่งของการนิเทศภายในของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญและการสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นอย่างดีด้วย ซึ่งบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศการสอนภายในสถานศึกษา ครอบคลุมงานด้านวิชาการ บทบาทของผู้นิเทศก์การสอน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา จะมีบทบาทในการนิเทศการสอนอยู่ 3 ประการ คือ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546:67-68)

1. บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร
2. บทบาทในการเป็นผู้นำการเรียนการสอน
3. บทบาทในการเป็นผู้ประเมินผลการสอน

ผู้บริหารมีบทบาทในฐานะผู้นิเทศการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ (Ronald Doll, 1978 อ้างถึงใน ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546:70)

1. วางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
 2. ประเมินความเหมาะสม และคุณภาพของโครงการพัฒนาหลักสูตร
 3. อำนวยการให้เป็นไปตามนโยบาย และปรัชญาของการศึกษาและหลักสูตร
 4. อำนวยการในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในหลักสูตร
 5. ใช้ข้อมูลจากการวิจัยและส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน
 6. ประสานงานกับบุคคลอื่น ในการจัดการเรียนการสอนพิเศษ เช่น
- ศึกษานิเทศก์
7. ทำงานร่วมกับครูนิเทศในการใช้หลักสูตรและงานนิเทศให้สัมพันธ์

กัน

8. เตรียมผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
9. อำนวยความสะดวกในเรื่องเวลา และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรับปรุง

หลักสูตร

10. ช่วยเหลือครู โดยใช้เทคนิคการแนะแนว และที่ปรึกษาเกี่ยวกับการใช้

หลักสูตร

11. จัดองค์การ และอำนวยการ โครงการที่เกี่ยวกับการจัดบริการทาง

การศึกษาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ

12. แนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้ชุมชนเข้าใจ

13. ส่งเสริมการติดต่อในโรงเรียนในระดับเดียวกัน

บทบาทของผู้บริหาร ในฐานะเป็นผู้นำการจัดการเรียนการสอนมีดังนี้

(James B. Burr and Others, 1973 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546:74)

1.จะต้องเปิดโอกาสให้ครูรู้จักปัญหา ความต้องการและพฤติกรรมของนักเรียนที่สอนเป็นอย่างดี

- 2.จะต้องช่วยให้นักเรียนได้รับความเสมอภาคทุกคน

- 3.จะต้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา

4.จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนดำรงชีวิตร่วมกับเพื่อนในหมู่คณะได้อย่างมีความอบอุ่นและมีความสุข

5.จะต้องเปิดโอกาสให้เกิดการฝึกฝนการอยู่ร่วมกันของนักเรียนในระบอบประชาธิปไตยอย่างมากที่สุด

- 6.จะต้องช่วยให้เกิดบูรณาการประสบการณ์ทั้งหมดของเด็ก

- 7.จะต้องกระตุ้นให้ครู ได้ให้ความสนใจกับการพัฒนาการทุกๆด้านของ

นักเรียน

- 8.จะต้องยึดหยุ่นให้เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของเด็ก

- 9.จะต้องส่งเสริมสมรรถภาพในการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น

บทบาทของผู้บริหาร ในการนำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศการสอน ควรพิจารณาดังนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546:79)

1. เมื่อวิเคราะห์และสรุปผลการสอนแล้ว ควรแจ้งให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ เช่น ฝ่ายวิชาการ โดยเฉพาะการประเมินผลจากผู้สอน เพราะเน้นและเกี่ยวข้องโดยตรง

2. การพิจารณาผลของการประเมินผล ควรจะได้พิจารณาร่วมกันหลายฝ่าย ไม่ควรพิจารณาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้ผู้อื่นร่วมพิจารณา ฝ่ายนิเทศควรจะได้ประเมินผลทั้งในลักษณะกว้างและเฉพาะ

3. การพิจารณาผลการประเมิน ควรกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ผู้นิเทศควรใช้ข้อมูลอื่นประกอบด้วย

4. ข้อมูลจากการประเมินผลลักษณะหนึ่ง ก็ใช้เพื่อประโยชน์ในแง่การปรับปรุงบริการการสอน ก็ควรจะใช้ในด้านนั้น

การนิเทศจากบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับผู้บริหาร และครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นิเทศการสอน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่สถานศึกษาเชิญมา ซึ่งมีบทบาท 3 บทบาท คือ บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร บทบาทในการเป็นผู้นำการเรียนการสอน และบทบาทในการประเมินผลการสอน สถานศึกษาใดที่ผู้นิเทศทำหน้าที่ได้เต็มศักยภาพ สถานศึกษานั้นก็จะประสบผลสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543:10) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนมีดังนี้ คือ

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญว่าจะต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง
2. บริหารและจัดการแบบมีส่วนร่วม
3. สร้างขวัญและกำลังใจ
4. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น
5. สนับสนุนด้านงบประมาณ ยานพาหนะ และอำนวยความสะดวก

ทุกด้าน

6. สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนและสถาบันผลิตครูเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

7. ประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ และสถาบันผลิตครูในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันวางแผนในการพัฒนาบุคลากร และโรงเรียน

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2554: 35-38) กล่าวว่า เมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้ว ผู้บริหารจะต้องคอยติดตามกำกับดูแลว่าการดำเนินการเป็นไปในทิศทางของหลักสูตรหรือไม่ และประทับประคองไม่ให้เกิดการดำเนินการออกนอกกรอบมากเกินไป อย่างน้อยควรให้ดำเนินไปในทิศทางหลักๆ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด เพราะการดำเนินการสามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อเกิดปัญหา ข้อจำกัด ความแตกต่างหรือความขัดแย้ง ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องเฝ้าดู เฝ้าติดตาม หากผู้บริหารไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้โดยตรง ก็ต้องมีผู้ทำหน้าที่นี้แทนได้ในกระบวนการติดตามดูแล การติดตามกำกับดูแลที่สำคัญ คือ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจใน

กระบวนการทั้งหมดของหลักสูตร และดูว่าหลักสูตรนั้นได้ดำเนินไปตามกระบวนการนั้นมากน้อยเพียงไร ซึ่งทำได้โดย

1. ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจจากสายตา เป็นวิธีการพื้นฐานที่ง่าย สำคัญและจำเป็นที่สุด คือ การที่ผู้บริหารจะต้องประมวล รับฟังข้อมูล พยายามพูดคุยกับคนอื่น ๆ ติดตามดูแลว่าเป็นอย่างไร คอยสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จับประเด็นจากการพูดคุย เพื่อได้ภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการดำเนินการตามหลักสูตร เช่น ผู้บริหารอาจจะได้ข้อมูลจากอาจารย์ท่านหนึ่งว่า เนื้อหาของรายวิชามีมากเกินไป ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่มาถึงผู้บริหารว่ามีอะไรบางอย่างเกิดขึ้น ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีวิจารณญาณในการประเมิน วิเคราะห์ ข้อมูลที่รับรู้จากผู้อื่นอย่างมาก

2. การมอบหมายหน้าที่ให้ผู้อื่นทำหน้าที่ติดตาม ซึ่งอาจเป็นตัวบุคคลหรือคณะกรรมการก็ได้ในกรณีนี้ ผู้บริหารควรระวังการคาดเคลื่อนของข้อมูล เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นจะต้องเอาตัวเขาเองตัดสินใจ ประเมิน และวิเคราะห์จากความเข้าใจหรือจากพื้นฐานของเขาเอง ดังนั้นการมอบหมายหน้าที่ให้บุคคลอื่นทำหน้าที่ติดตามแทนนั้นควรจะต้องเลือกบุคคลที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรด้วย

3. การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องติดตามและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้บริหารเมื่อดำเนินการใช้หลักสูตรไปแล้วช่วงหนึ่ง ผู้บริหารอาจประชุมครูเพื่อปรึกษาหารือ โดยทั่วไปมักไม่ได้ข้อมูลที่ผลกระทบต่อผู้บริหาร หรือข้อมูลด้านลบ แต่มักได้ข้อมูลที่มีผลในแง่บวก ซึ่งจะ使人ส่วนใหญ่เห็นแนวทางการดำเนินงานของสถาบัน ในลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ใดบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นภาพรวมของสถาบัน ในกรณีนี้ผู้บริหารต้องการข้อมูลโดยตรงไปตรงมาทุกด้าน อาจทำได้โดยให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องลงชื่อ ซึ่งแนวทางนี้ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียเช่นกัน

4. การให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละหน่วยทำการประเมินกันเอง ติดตามกันเอง ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความกระตือรือร้น ความเอาใจจริงเอาใจของแต่ละหน่วยงาน

5. การตั้งทีมวิจัยติดตามและประเมินผล ตัวอย่างเช่น สำนักตรวจเงินแผ่นดิน ก็มีหน่วยงานติดตามว่าได้ใช้งบประมาณไปตามที่วางไว้หรือไม่ เป็นต้น

สันติ บุญภิรมณ์ (2547:21) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการช่วยเหลือครู อาจารย์ ในด้านการสอน ที่มุ่งเน้นสอนเด็กนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะทางการศึกษาให้ครบถ้วน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เจริญงอกงามตามความเหมาะสมกับวัย โดยเฉพาะผู้บริหารการศึกษาในระดับ โรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต่อการเรียนการสอน ที่จะต้องเอาใจใส่

ดูแลเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะว่าโรงเรียนจะประสบความสำเร็จ หรือพบความล้มเหลวกับงานด้านวิชาการ โดยเฉพาะมุ่งเน้นไปที่งานการเรียนการสอน

รุจิรี ภู่อาระ (2546:197) กล่าวว่า การนิเทศ ติดตามผล เป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน หรืออาจเรียกว่าเป็นการนิเทศภายในโรงเรียน ในการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรจะช่วยให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การนิเทศติดตามผล ควรมีลักษณะเป็นการส่งเสริมร่วมมือ มีใช้การจับผิด บังคับ ซึ่งพอสรุปหลักการในการนิเทศหลักสูตรได้ดังนี้

1.ช่วยให้ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการ และจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของหลักสูตร วิธีการนิเทศอาจใช้การประชุมชี้แจง ปรีกษาหารือ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร

2.กระตุ้นให้ครูเป็นผู้นำวิชาการให้แก่นักเรียนและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง

3.ช่วยให้ครูกล้าแสดงออกในการอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้

4.ช่วยทำให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคเฉพาะทางที่ผู้บริหารสามารถใช้ในการติดตามการใช้หลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. การเดินไปตามหน่วยงานต่างๆด้วยตัวเอง

2. การพูดคุยกันอย่างกว้างขวาง

3. การสังเกตจากพฤติกรรมของคน

4. การสังเกตจากลายลักษณ์อักษร

5. การดูจากผลงาน เช่น โครงการหรือกิจกรรม

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา คือ งานที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบโดยตรงเพื่อพัฒนาบุคลากรครูในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอนของครู ช่วยให้ครูเข้าใจหลักสูตรมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการนิเทศ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องเข้าใจในหลักสูตร ดังนั้นผู้บริหารมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ซึ่งต้องเป็นผู้นิเทศภายในสถานศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกัน คือบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นผู้นำการเรียนการสอนและเป็นผู้ประเมินผลการสอน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องตรวจสอบการทำงานของทุกฝ่ายงานในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการดำเนินงานในสถานศึกษาให้เป็นระบบแบบแผนที่วางไว้ ทำให้งานทุกอย่างประสบผลสำเร็จตามมา

2. การนิเทศภายนอกสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543:12) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ มีดังนี้ คือ

1.เตรียมความพร้อมของตนเองในเรื่องความรู้เชิงวิชาการในเรื่องต่างๆ และทักษะความสามารถเฉพาะในด้านการนิเทศ

2.ศึกษาข้อมูลสภาพของโรงเรียน ในเชิงปริมาณและคุณภาพในทุกด้าน เช่นผู้บริหาร ครูผู้สอน สภาพการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมต่างๆ และผลการเรียนรู้หรือตัวผู้เรียน

3.ร่วมวางแผนและกำหนดการนิเทศกับโรงเรียนโดยร่วมกับบุคลากรหลักของโรงเรียนในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา สื่อ กิจกรรมการนิเทศ กลุ่มเป้าหมาย ทีมงานที่จะนิเทศ และการติดตามประเมินผล

4.สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนและสถาบันผลิตครูเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

5.ประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ และสถาบันผลิตครูในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันวางแผนในการพัฒนาบุคลากร และ โรงเรียน

การนิเทศที่จัดโดยคณะบุคลากรภายนอกสถานศึกษา ซึ่งศึกษานิเทศก์มีหน้าที่รับผิดชอบงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีดังนี้ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546:63-65)

1. นิเทศการสอนและการบริการทางวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการในสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ

2.สำรวจ วิเคราะห์ วิจัย ในงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้านวิชาการ ตลอดจนบริหารการศึกษา

3.จัดทำ พิจารณาและช่วยเหลือในการพิจารณาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน คู่มือครู แผนการสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

4.พัฒนาและควบคุมมาตรฐานทางบริหาร และวิชาการของสถานศึกษา

5.ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการบริหารการศึกษา โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา

6.จัดหรือเป็นวิทยากรในการประชุม อบรม สัมมนาครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ

7.ติดตามและประเมินผลงานทางวิชาการ

8.เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9.ประสานงานวิชาการระหว่างสถานศึกษาและสถาบันอื่น

สรุปได้ว่า การนิเทศภายนอกสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่ดูแลสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ จะต้องมีความรู้ในเรื่องวิชาการเช่น ถ้าเป็นศึกษานิเทศก์อิสลามศึกษา จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นอย่างดี เพื่อนิเทศชี้แนะแนวทางให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนในโรงเรียนได้ มีการส่งเสริมด้านวิชาการ โดยมีการจัดอบรมให้กับครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาข้อมูลบริบทของสถานศึกษา ร่วมกันวางแผนกับทางโรงเรียน สร้างเครือข่ายโรงเรียนและร่วมมือกับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน โดยส่งเสริมด้านวิชาการและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ ซึ่ง การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษามีทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สำหรับการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลหลักสูตรอิสลามศึกษา ภายในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศโดยเลือกผู้ที่มีความรู้ในด้านอิสลามศึกษา และจะต้องศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนอิสลามศึกษาในสถานศึกษา วางแผนการนิเทศร่วมกับครู หัวหน้าวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือนิเทศ แล้วดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร จากนั้นรวบรวมวิเคราะห์ สรุปและรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาได้รับทราบ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนการนิเทศภายนอก รับผิดชอบโดยศึกษานิเทศก์ที่ดูแลด้านอิสลามโดยตรง จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นอย่างดี เพื่อสามารถนิเทศ และให้ข้อเสนอแนะ เป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้บริหาร ครูอิสลามศึกษาได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญต้องเข้ามานิเทศและติดตามการดำเนินงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางให้ครูอิสลามศึกษามีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง

2.4 ความเป็นมาของการจัดหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนของรัฐ

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสนองตอบตามความต้องการของประชาชน ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยให้ผู้เรียนในโรงเรียนของรัฐทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามได้เรียนรู้วิชาอิสลามศึกษาในหลักสูตรที่มีการพัฒนาให้เนื้อหาสาระเทียบเท่าหลักสูตรที่ใช้สอนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม หรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และจะได้ได้ผู้ปฏิบัติ

เช่นเดียวกับนักเรียนที่จบจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในกรณีคณะกรรมการนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อนุมัติสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลยุทธ์ที่ 3 ด้านพัฒนาการศึกษา ปี 2549 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 ยะลา1 และพนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้ง 7 เขต ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และเขต 3 จังหวัดสงขลา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1,2549 : 5) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อสนับสนุนสถานศึกษาจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเยาวชนในสถานศึกษา และเพื่อให้การเรียนการสอนอิสลามศึกษามีความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต1, 2549 : 5) ในการนี้ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา ปัตตานี นราธิวาส เขต 1,2,3 และสงขลา เขต3 ได้กล่าวถึงจุดประสงค์เพิ่มเติมว่า เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลามอย่างทั่วถึงทุกคน ให้นักเรียนจบหลักสูตรได้คุณวุฒิทางศาสนาและสามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อด้านศาสนาที่สูงขึ้น และเพื่อสร้างทางเลือกให้ผู้ปกครองได้ส่งบุตร-หลาน เข้าเรียนศาสนาอิสลามในสถานศึกษาของรัฐที่อยู่ใกล้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา,ปัตตานี,นราธิวาส, เขต 1,2,3 และสงขลา เขต3,ม.ป.ป. : 11)

เมื่อก่อนหน้านี้ก็มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ แต่เรียกว่า หลักสูตรคู่ขนาน โดยศึกษาจากหลักสูตรชาติกาแล้วนำมาสอนในโรงเรียนรัฐซึ่งหนังสือหลักสูตรก็ได้มาจากชาติกา จากนั้นได้มีการเปิดสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จัดเวลาเรียนอิสลามศึกษา 8-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยเปิดทำการเรียนการสอนนำร่องในปีพุทธศักราช 2549 โดยใช้ชื่อโครงการว่าโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

ในส่วนของหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา(แบบเข้ม) เริ่มแรกใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พ.ศ 2549 และหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรดูอิน พ.ศ 2548 โดยอิงมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย 4 ช่วงชั้น ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ปีที่ 1-3 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นช่วงชั้นที่ 2 ปีที่ 4-6 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น(จบช่วงชั้นที่ 2 ได้รับวุฒิอับตาดิอายะฮฺ) ช่วงชั้นที่ 3ปีที่ 1-3 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง(จบช่วงชั้นที่ 3 ได้รับวุฒิมุตะวัชชีเตอะฮฺ) ช่วงชั้นที่ 4 ปีที่ 1-3 ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (จบช่วงชั้นที่ 4 ได้รับวุฒิชานาวีฮฺ) เริ่มสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับ

มัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-2 มีเวลาเรียนอิสลามศึกษา วันละ 8-10 ชั่วโมง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549 โดยใช้ภาษามลายูกลางและภาษาไทยสื่อสารเพื่อให้สอดคล้องการเรียนรู้อิสลามศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา, ปัตตานี, นราธิวาส, เขต 1,2,3 และสงขลา เขต3, ม.ป.ป. : 12)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งต้องคำนึงถึงความพร้อมของด้านทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 2)

โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามโครงการพัฒนาการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐในปีพุทธศักราช 2553 ได้มีโรงเรียนที่ร่วมโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 350 โรงเรียน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล

เกษม บุษัด (2558) กล่าวว่า จังหวัดสงขลามีพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดปัตตานี ยะลา ซึ่งประชาชนบางกลุ่มพูดภาษามลายู และส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ในจังหวัดสงขลามีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่สามัญเป็นจำนวนมาก ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา ชาวบ้านจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งได้เรียนศาสนาควบคู่สามัญ ทำให้โรงเรียนรัฐนักเรียนลดลงเป็นจำนวนมากจากเดิมโรงเรียนหนึ่ง มีนักเรียน 500 คน ปัจจุบันมีประมาณ 100 คน ซึ่งชาวบ้านไม่ค่อยนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ ดังนั้นเมื่อมีโครงการพัฒนาการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ หรือ เรียกว่าอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งในรุ่นแรกโรงเรียนในจังหวัดสงขลาไม่ได้เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนในจังหวัดสงขลาก็ได้เข้าร่วมโครงการในรุ่นที่สอง 1 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านทางควาย และรุ่นที่สามประมาณ 2 โรงเรียน และหลังจากนั้นโรงเรียนก็ทยอยเข้าโครงการในปีต่อมา โดยเน้นการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จัดอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ให้ประชาชนสนใจ ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนของรัฐ เพราะโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนใกล้บ้าน ลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่ส่งลูกไปเรียนโรงเรียนอื่น โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ได้จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาจากเดิม 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็น 8 – 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำให้ผู้ปกครองสนใจ จึงส่งนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐเพิ่มมากขึ้น จากนั้นโรงเรียนในจังหวัดสงขลาทยอยเข้าร่วมโครงการ ปัจจุบันโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในจังหวัดสงขลามี ทั้งหมด 24 โรงเรียน

โรงได้แก่ โรงเรียนสะบ้าย้อยวิทยา บ้านโคกม้า บ้านควนตานิ บ้านคอลอมุดอ บ้านล่องควน บ้านสุโสะ เทพา บ้านพรุหาว บ้านป่าโอน บ้านเทพา นาทวีวิทยาคม บ้านแม่ที บ้านโมย บ้านป่าเร็ด บ้านคลังชัน บ้านปากบา บ้านนา ชุมชนบ้านทางควาย บ้านท่าคลอ จะนะวิทยา วัดประจำ บ้านเขาจันทร์ บ้านม่วงอน บ้านปากบาง ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำนวน 20 โรง และอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 จำนวน 4 โรง ซึ่งโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นอยู่ใน 5 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภเทพา อำเภอนาทวี อำเภสะบ้าย้อย และอำเภสะเดา

สรุปได้ว่า ก่อนจะมีหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่จัดการเรียนการสอนศาสนาควบคู่สามัญ ซึ่งในขณะนั้น โรงเรียนรัฐบาลก็มีการเรียนอิสลามศึกษา แต่จัดการเรียนการสอนอิสลาม 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ ในการจัดการเรียนการสอนนั้นจะใช้หลักสูตรคูขนาน โดยนำหลักสูตรศาตีกามาใช้สอน ซึ่งต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้อิสลามศึกษาควบคู่กับสามัญ ซึ่งมี 8 สาระวิชาและมีเวลาเรียน 8-10 ชั่วโมง/สัปดาห์ ซึ่งจากเดิมมี 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมอิสลามเพิ่มเติมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามรูปแบบอิสลาม ซึ่งเมื่อจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้นได้รับวุฒิทางศาสนา ปัจจุบันหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มนี้ใช้ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ปัตตานี ยะละ นราธิวาส สงขลา และสตูล รวมทั้งสิ้นจำนวน 350 โรง ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในจังหวัดสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ใน 5 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภเทพา อำเภอนาทวี อำเภสะบ้าย้อย และอำเภสะเดา มีโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มทั้งหมด 24 โรง ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านก็นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐเพิ่มขึ้นเพราะอยู่ใกล้บ้านและประหยัดค่าใช้จ่าย

2.5 หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรบางประเด็น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่ขึ้น ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่ปรับให้มีความเหมาะสมและชัดเจนมากขึ้น ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการนำหลักสูตรปฏิบัติ

ใช้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยในหลักสูตรได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตร แกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น ที่จัดทำ ขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการ เปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการ ได้ เริ่มสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษามา เป็นระยะเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับใช้ในโรงเรียนที่เปิดสอน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 50 โดยจัดอยู่ ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในหลักสูตรประถมศึกษา และ จัดเป็นรายวิชาในหมวดสังคมศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอน ปลาย ต่อมาเมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม หลักสูตรดังกล่าวแม้ได้เปิดโอกาสให้จัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาให้แก่ผู้เรียน แต่การ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรก็ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพราะเวลาเรียน อิสลามศึกษาน้อย ประมาณ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ เท่านั้น และเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับการศึกษา แล้ว ผู้เรียนไม่ได้รับวุฒิการศึกษาด้านศาสนาที่จะนำไปใช้เป็นหลักฐานในการศึกษาต่อด้านศาสนา หรือประกอบอาชีพได้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ นโยบายรัฐบาลที่สนับสนุน ให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัฒนธรรม และความต้องการของชุมชนที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชา ศาสนาอิสลาม จึงจำเป็นต้องจัดหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา แต่สถานศึกษาที่เปิดใช้หลักสูตรต้องซึ่งคำนึงถึงความพร้อมในทุกๆด้าน โดยมีได้บังคับให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปดำเนินการแต่ประการใด (กระทรวงศึกษาธิการ 2551: 1-2)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาจะต้องจัดบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่วิทยุทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัดในบางสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการวัดและประเมินผลที่อาจใช้ร่วมกันในการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปใช้ในสถานศึกษาที่มีเนื้อหาสาระและรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

1. จุดหมายสำคัญของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม คือ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ *สุบหานะฮูวะตะอาลา* และปฏิบัติตามแบบอย่างของนบีมุฮัมมัด คือ ล้อลลลอฮูอะลยฮิวะสัลลัม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านอัล-กุรอาน และสามารถนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข

2. สมรรถนะสำคัญของหลักสูตร หลักสูตรอิสลามศึกษา 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญนอกจากมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีตามหลักสูตรแกนกลางแล้ว ที่สำคัญผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการอ่านอัล-กุรอานด้วย

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก นอกจากรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะแล้ว ผู้เรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มยังต้องเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ คือ ต้องรักการอ่านอัล - กุรอาน รักการละหมาด รักความสะอาด มีมารยาทแบบอิสลาม มีความรับผิดชอบ

4. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 8 สาระ ได้แก่ สาระ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ และสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 8 สาระ จำนวน 9 มาตรฐาน ได้แก่ อัล - กุรอาน อัล - หะดีษ อัล - อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) อัล - ฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) อดตารีค (ศาสนประวัติ) อัล - อัคลาก (จริยธรรม) ภาษาอาหรับ และภาษามลายู / ภาษาอาหรับเสริม

5. โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย ระดับการศึกษาและชั้นปีที่ทำการเปิดสอน ได้แก่ อิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีฎะฮฺ) อิสลามศึกษาตอนปลาย (ฆานาวียะฮฺ) สารการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี/ช่วงชั้น หน่วยการเรียนรู้ทั้ง 8 สารที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน เวลาแต่ละสาระ หน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

6. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบทั้งร่างกาย และสติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มี 3 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งหลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดกิจกรรมเพิ่มเติมจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมอิสลาม

7. โครงสร้างเวลาเรียนการจัดการจัดเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามกรอบ โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น มีเวลาเรียนที่สามารถจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้ทั้ง 2 หลักสูตร และเวลาเรียนที่สถานศึกษาจะต้องจัดเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกรอบโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น กำหนดเวลาเรียน ไม่น้อยกว่า 360 ชั่วโมง/ปี ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมง/ปี และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย กำหนดเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมง/ปี โดยใช้เวลาเรียนดังนี้ เวลาเรียนพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 1,200(30นก) ชั่วโมง/3ปี กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีก 240 ชั่วโมง/3ปี จัดเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนหรือจัดบูรณาการ

8. การจัดการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองหลักสูตร ทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอิสลามศึกษา ครูผู้สอนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นดังนี้ อิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถอ่าน คติวิเคราะห์ และ การเขียนภาษามลายู/ภาษาอาหรับ การอ่านและท่องจำอัล-กุรอาน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตตะวัชชีฎะฮฺ) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักการอิสลาม และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ฆานาวียะฮฺ) การจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นสู่การศึกษาเฉพาะสาขามากขึ้น เน้นความสามารถ ความถนัด สามารถคิดพิจารณาอย่างมี

วิจารณ์ญาณ ในระดับสูง มีเป้าหมายให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจเป็นกิจนิสัย มีวิถีคิดแบบอิสลามในการตัดสินใจของตนในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข

9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ และสมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เพื่อเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

10. เกณฑ์การจบการศึกษาหลักสูตรได้กำหนดเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษาแต่ละระดับดังนี้

1. ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อบิดคาอียะฮฺ) ผู้เรียนเรียนรายวิชาและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา และมีผลการประเมินรายวิชาผ่านเกณฑ์การประเมินและมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2. ระดับอิสลามศึกษาดอนกลาง (มุตตะวัชชีญะฮฺ) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา ได้หน่วยกิตรายวิชาพื้นฐานตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

3. ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวิยะฮฺ) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตาม โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาต้องได้หน่วยกิตรายวิชาพื้นฐานตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

สรุปได้ว่า หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาควบคู่กับสามัญ ซึ่งจัดสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจากเดิมเรียนอิสลาม

ศึกษา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ก็เพิ่มเป็น 8 ถึง 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เรียน 8 สาระวิชา เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักอิสลาม โดยมีการประเมินการเรียนทุกระดับ ทั้งระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เพื่อพัฒนาผู้เรียน และยังมีกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ชุมชนที่เกี่ยวกับอิสลาม และเมื่อผู้เรียนได้ศึกษาจบหลักสูตร ในแต่ละระดับ และผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จะได้รับวุฒิการศึกษาทางด้านศาสนาอีกด้วย ดังนั้นหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สามารถจัดได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมุสลิม ผู้ปกครองจึงส่งบุตรหลานเข้าเรียนใน โรงเรียนของรัฐ ซึ่งอยู่ใกล้บ้าน สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

2.6 สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา

2.6.1 สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการ สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาพบว่า

1. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีน้อย ไม่มีความหลากหลายและ ขาดความทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขคือ จัดให้มีการอบรมวิทยากรอิสลามศึกษาในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พร้อมทั้งแนะนำวิธีการใช้สื่ออย่างถูกต้อง (นุรีซัน คอเลาะ, 2551)

2. ครูผู้สอนมีความต้องการอบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาตัวผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการนำเทคนิคใหม่ๆ ที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ ต้องการคู่มือการวัดและประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับการศึกษา (อ็ดนันย์ อาลีกาแห, 2553)

3. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดคือด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขคือ ควรจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องให้เพียงพอต่อความต้องการและให้มีการอบรมการผลิตสื่อและวิธีการใช้สื่ออย่างถูกวิธี (มุฮัมมัดนาเซ สามะ, 2551)

4. ปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบมากที่สุด คือ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ ความไม่ลงตัวในการจัดเวลาเรียน/ตารางสอน ขาดการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนด หรือปฏิทินนิเทศ แนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จัดหางบประมาณจากส่วนอื่นมาทดแทน และเสนอต้นสังกัดให้เพิ่มงบประมาณ ลดจำนวนเวลาเรียนในแต่ละคาบ พุดคุยนอกเวลาและในที่ประชุมแทนการนิเทศตามระบบ (มุฮัมมัด มอลอ , 2554)

5. ระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตร ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนด้วยการจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลแก่ครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และ ผู้บริหาร โรงเรียน สำนักงานการศึกษาเทศบาล และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ทันสมัยและหลากหลาย นอกจากนี้ ควรจัดอบรมและสัมมนาครูผู้สอนเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการใช้สื่ออย่างถูกต้อง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (มาหามะรือสะลี บินเซ็ง, 2556)

6. แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 ตามโครงการดังกล่าว พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านกานิเทศและติดตามผล การใช้หลักสูตร ไม่มีศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษา ตลอดจนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นสูงสุด แนวทางการแก้ปัญหาคือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์และศูนย์อิสลามศึกษา มาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ทั่วถึงทั้งจังหวัด และให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อม ในระดับกระทรวงมาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบและรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ (ลูกมาน หนูยาหมาด, 2557)

7. ความสัมพันธ์ระหว่างกานิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส พบว่าระดับกานิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษา ที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่าภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน ครูอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิครูเห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารส่วนมากมีปัญหาด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่ออิสลามศึกษามีไม่

เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้คำแนะนำในการผลิตสื่อ และด้านพัฒนาครูผู้สอน เช่นจัดอบรมทางวิชาการ น้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น (อามีเนาะ มามู ,2544)

จากการศึกษาเอกสารการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ,ม.ป.ป.)

1. ขาดหลักสูตรอิสลามศึกษาที่เป็นมาตรฐานกลางของโครงการ ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติของโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านการจัดชั่วโมงสอน การจัดเตรียมเอกสารประกอบการสอน ซึ่งในส่วนนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยการจัดอบรม และประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งได้ดำเนินการช่วยเหลือในการดำเนินงานด้านหลักสูตรนี้บ้างในช่วงแรก

2. ปัญหาการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ในด้านอิสลามศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษานั้น แหล่งเรียนรู้คือ การปฏิบัติตนเองตามหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่ในการประกอบศาสนกิจของนักเรียนในโครงการ ซึ่งตั้งอยู่ใน โรงเรียน ได้แก่ ห้อง หรือ อาคารละหมาดที่มีลักษณะถูกต้องตามหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม

3. ปัญหาจากความไม่พอเพียงของวิทยากรสอนศาสนาอิสลามที่มีอยู่ในบางโรงเรียน ไม่พอเพียงต่อจำนวนนักเรียนที่เรียนในโครงการ เนื่องจากการขอตำแหน่งเพื่อบรรจุ หรือ จัดจ้างวิทยากรสอนศาสนาจำนวนจากยอดนักเรียนในปีงบประมาณ

นิเลาะ แวอุเซ็ง (ม.ป.ป. : 157-165) สรุปภาพรวมการสังเคราะห์ สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

1.ด้านสภาพแวดล้อม

1.1 การจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญควบคู่กับศาสนาในโรงเรียนของรัฐนั้นสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนว่าและจะเติบโต เป็นคนดี มีศาสนา และมีคุณธรรม

1.2 ชุมชนภาคภูมิใจที่รัฐและสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของคนในพื้นที่

1.3 การดำเนินงานของโรงเรียนนั้นได้รับความร่วมมือจากชุมชนด้วยดี

1.4 นักเรียนมีการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกับคนในชุมชนเป็นบางโอกาส เช่น การละหมาดประจำวันศุกร์

1.5 มีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสริมทักษะชีวิตในชีวิตประจำวัน

1.6 การดำเนินงานของโรงเรียนนั้นได้รับความร่วมมือจากชุมชนด้วยดี

2. ปัจจัยนำเข้า

2.1 หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มมีเนื้อหาสาระวิชาที่ครอบคลุมความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง

2.2 การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไปใช้นั้น ได้กำหนดให้มีการบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่ วิทยาลัยฯ หลักสูตร จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัดในบางสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการวัดและประเมินผลในการใช้ร่วมกันเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนได้

2.3 มีการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนด้านต่างๆ ไว้ในแต่ละสาระ ประกอบด้วย สาระอัล-กุรอาน สาระอัล-หะดีษ สาระอัล-อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) สาระอัล-ฟิถุฮ์ (ศาสนบัญญัติ) สาระอัล-ตารีค (ศาสนประวัติ) สาระอัล-อ์ลาค (จริยธรรม) สาระภาษาอาหรับ และสาระภาษามลายู ภาษาอาหรับเสริมเพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

2.4 ผู้บริหารมีการวางแผนเพื่อประชาสัมพันธ์ถึงการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐตลอดจนสรรหาตลอดจนจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการเตรียมบุคลากรที่มีคุณภาพ เพื่อให้การใช้หลักสูตรเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

3.กระบวนการจัดการศึกษา มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรมมีมารยาทแบบอิสลาม และต้องการให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3.1 การบริหาร

3.1.1 โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

3.1.2 ผู้บริหารมีการรับฟังข้อเสนอแนะจากบุคลากรเพื่อมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการปฏิบัติงานในการดำเนินการสอนอิสลามศึกษา

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.1 สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.2.2 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนอิสลามศึกษาในสถานศึกษา เช่น การละหมาด การถือศีลอด

3.2.3 ผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยวิธีการฝึกทักษะปฏิบัติจริง สอดแทรก และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวทางอิสลาม แก่ผู้เรียน

3.2.4 ครูผู้สอนมีการเตรียมการสอนโดยการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรอิสลามศึกษา

3.2.5 เน้นให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้อิสลามไปใช้ในการดำเนินชีวิต นิละละ แวอุเซ็ง.(มปป : 157-165) สรุปภาพรวมการสังเคราะห์ ปัญหาในการจัดการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

1.ด้านสภาพแวดล้อม

1.1 ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนสำหรับการจัดสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ที่เหมาะสม

1.2 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนขาดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

1.3 ขาดการบูรณาการในเชิงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้เชิงอิสลาม

1.4 ห้องสำหรับปฏิบัติศาสนกิจหรือห้องละหมาดของโรงเรียนมีขนาดเล็ก ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนบางแห่งจึงต้องอาศัยมัสยิดของชุมชนเป็นห้องละหมาด

1.5 ขาดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้อิสลามศึกษา

1.6 สถานะทางครอบครัวของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนถึงปาน

กลาง

2.ปัจจัยนำเข้า

2.1 การจัดสรรครูยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่มีอยู่

2.2 การจัดสรรงบประมาณ โครงการ มีความล่าช้าไม่มีความต่อเนื่องและไม่เพียงพอ

2.3 ขาดสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นเพื่อรองรับหลักสูตรนี้โดยเฉพาะ

2.4 ขาดการพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้

2.5 ครูผู้สอนบางส่วนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของการนำหลักสูตรไปใช้

2.6 ครูผู้สอนขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2.7 ครูสอนอิสลามบางส่วนที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศประสบปัญหาในการเทียบรับรองวุฒิทางการศึกษา

2.8 การนำหลักสูตรไปใช้ยังขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน

2.9 โดยรวมแล้วเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนต้องศึกษาในแต่ละระดับชั้นมีมากเกินไปจนจำเป็น

2.10 ปัญหาด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน เพราะพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกัน แต่ต้องรับเนื้อหาที่มีความหนักเหมือนกัน

2.11 กระบวนการคัดเลือกสรรหาครูสอนอิสลามศึกษาในบางแห่งได้รับการแทรกแซงจากกลุ่มที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น

3.กระบวนการจัดการศึกษา

3.1 การบริหาร

3.1.1 การบริหารโดยรวมขาดความคล่องตัว เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่อำนวย เช่น เรื่องเวลา และงบประมาณในการดำเนินการ เป็นต้น

3.1.2 ไม่มีแผนปฏิบัติการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจน และครอบคลุมทุกโรงเรียน ซึ่งควรมีการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

3.1.3 ขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และขาดการนิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.4 การดำเนินงานโดยรวมไม่เป็นไปตามแผนเพราะเป็นอุปสรรคและภาระงานอื่นๆแทรกอยู่ตลอด

3.1.5 เวลาเรียนกับโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาและสามัญยังขาดความสมดุล ไม่สอดคล้องกัน มีความยุ่งยากในการนำไปปฏิบัติ

3.1.6 ครูผู้สอนอิสลามส่วนใหญ่ ขาดความรู้ด้านการวัดผลและการวิจัยในชั้นเรียน

3.1.7 ผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

3.1.8 โรงเรียนมีสื่อประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาค่อนข้างน้อย ไม่หลากหลายและไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

3.1.9 แบบเรียนและหนังสือเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน อีกทั้งหนังสือประกอบการเรียนการสอนยังไม่สมบูรณ์ตามที่เนื้อหาสาระในหลักสูตรอิสลามศึกษาได้กำหนดไว้

3.1.10 วัสดุที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะ กระบวนการคิด การปฏิบัติจริงและการศึกษาค้นคว้า

3.1.11 เทคนิคการสอนของครูสอนอิสลามศึกษายังคงเป็นรูปแบบเดิม ไม่มีความหลากหลาย

4. ผลผลิตทางการศึกษา

4.1 เนื้อหาหลักสูตรอิสลามศึกษาดอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) มีความซ้ำซ้อนกับการจัดการเรียนการสอนที่จัดโดยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หรือ ตาดีกา ซึ่งผู้เรียนได้ศึกษาก่อนอยู่แล้ว

4.2 สถานศึกษาหลายแห่งได้นำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้โดยมิได้คำนึงถึงความพร้อมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทำให้การจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพ

4.3 ขาดการติดตามผู้เรียนที่จบการศึกษาจาก โรงเรียนรัฐสองระบบ หลังจากที่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสามารถนำข้อมูลจากการติดตามผู้เรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรอิสลามแบบเข้มในอนาคตได้

4.4 มีการปรับลดคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงทำให้ผู้เรียนเสียโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ

พูนสุข อุดม (2556: 130-131) กล่าวถึง ปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ด้านความบกพร่องของหลักสูตรฉบับเดิม ปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาเหตุความไม่ชัดเจนของหลักสูตร ในการกำหนดโครงสร้างรายวิชา โครงสร้างเวลาเรียน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม และปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สาเหตุการวางแผน และวิเคราะห์หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ยังไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน และจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน หรือเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ในการสอน สาเหตุจากการวางแผนกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน

และรายวิชาที่เปิดสอนไม่เหมาะสม เนื้อหาสาระของเรื่องที่เรียนไม่เหมาะสมกับระดับความรู้ พื้นฐานที่แตกต่างกันของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมไม่น่าสนใจ ไม่หลากหลาย ไม่สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนกับสิ่งที่วัด ขาดสื่อและอุปกรณ์หรือนวัตกรรมที่ดึงดูดความสนใจ ไม่เหมาะสมกับระดับผู้เรียน การวัดและประเมินผลไม่สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และขาดความต่อเนื่องในการนำปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนมาสู่การวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาอย่างจริงจังและมีแบบแผนที่เป็นระบบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันยังคงประสบปัญหาต่างๆหลายด้าน ในด้านการจัดการเรียนการสอนจัดได้ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนยังไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน และยังขาดความเป็นเอกภาพจัดไม่สอดคล้องกันในการใช้หลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรมีมากจัดการเรียนการสอนไม่ทันตามเวลา และพบว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มมีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกับตาติกา ขาดแคลนสื่อการสอน ขาดงบประมาณในการส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา ขาดแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้อิสลามศึกษา ขาดสถานที่ประกอบศาสนกิจที่มีลักษณะถูกต้องตามหลักบทบัญญัติของศาสนา ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และขาดการวางแผนนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องจากโรงเรียนและศึกษานิเทศก์จากหน่วยงานภายนอกที่รับผิดชอบดูแลด้านอิสลามศึกษา

2.6.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา พบว่า นิเลาะ แวอูเซ็ง (ม.ป.ป. : 157-165) สรุปภาพรวมการสังเคราะห์ แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการจัดโรงเรียนรัฐบาลที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

1. ด้านสภาพแวดล้อม

1.1 ประสานความร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งให้ความช่วยเหลือในด้านทรัพยากรทางการศึกษา

1.2 ในช่วงเวลาการละหมาดวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะประเด็นที่ต้องการขอความร่วมมือจากชุมชน

1.3 สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บุคลากรของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาที่บูรณาการศาสนา วิชาการและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.4 รัฐควรให้การสนับสนุนในการก่อสร้างอาคารสถานที่สำหรับปฏิบัติศาสนกิจหรือละหมาด ทุกโรงเรียนควรมีสู่เหร่าหรือห้องละหมาดที่สามารถรองรับจำนวนนักเรียนมุสลิมทั้งหมดในโรงเรียน

1.5 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการบูรณาการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศความเป็นอิสลามทั้งในทางตรงและทางอ้อม

1.6 สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยการเชิญผู้นำศาสนาหรือบุคคลที่มีความรู้ศาสนาในท้องถิ่นมาอบรมให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้เรียน

2. ปัจจัยนำเข้า

2.1 ทรัพยากรบุคคล

2.1.1 ควรเพิ่มบุคลากรผู้สอนอิสลามศึกษาให้ครบตามจำนวนชั้นเรียนที่มีอยู่

2.1.2 รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษามีความก้าวหน้าและมั่นคงในอาชีพ และสร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการศึกษาวิธีการที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้

2.1.3 จัดให้มีคณะกรรมการเฉพาะหรือพี่เลี้ยงทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลเพื่อให้คำปรึกษาและให้ความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนแก่ครูสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในพื้นที่

2.1.4 ให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดตามโครงสร้างการบริหารจัดการ

2.1.5 รัฐควรจัดให้มีโครงการการอบรมบุคลากรต่อเนื่องทุกปี ทั้งนี้ผู้บริหารและกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้าใจบริบทการเรียนการสอนอิสลามศึกษาด้วย

2.2 การพัฒนาหลักสูตร

2.2.1 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอิสลามศึกษาให้มีความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียนและตามสภาพความเป็นจริงโดยเน้นความรู้ในเชิงทักษะและภาคปฏิบัติ

2.2.2 รัฐควรมีนโยบายในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ต่อเนื่องกันตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาและให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

อิสลามศึกษาในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับความพร้อมของโรงเรียนรัฐสองระบบ

2.3 งบประมาณ

2.3.1 รัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณเพิ่มให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง โดยอาจจัดหางบประมาณส่วนอื่นมาทดแทน

2.3.2 ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันขององค์กร โดยประสานการให้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่หลากหลายทั้งด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และงบประมาณร่วมกันทั้งของรัฐเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. กระบวนการจัดการศึกษา

3.1 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

3.1.1 ควรมีการพัฒนาครูด้านเทคนิคการสอนเพื่อนำมาใช้จัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ควรจัดเวลาเรียนให้มีความสอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตรของอิสลามและสามัญให้มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

3.1.3 จัดให้มีโครงการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการสอนซ่อมเสริมเพื่อปรับพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่มีความรู้ศานาน้อย

3.1.4 ควรมีการวางแผนเวลาเรียนให้ชัดเจนระหว่างวิชาสามัญและวิชาศาสนา

3.2 ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้

3.2.1 จัดให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา เพื่อให้เข้าสู่มาตรฐานความเป็นสากล

3.2.2 รัฐควรจัดเตรียมสื่อให้ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และอบรมการจัดทำสื่อเทคโนโลยีทางอิสลามศึกษาที่ทันสมัย

3.2.3 ควรส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมโครงการเพื่อศึกษาดูงานการใช้สื่อการเรียนรู้จากโรงเรียนต้นแบบที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาทั้งในระบบประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3.3 ด้านการวัดและประเมินผล

3.3.1 ควรอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาด้านการวัดผลและการวิจัยในชั้นเรียน

3.3.2 ควรมีปฏิทินการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่ทุกปี

3.3.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรทำการศึกษาวิจัย และนำผลวิจัยมาพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

3.4 ด้านอื่นๆ

3.4.1 ควรจัดอบรมหลักสูตรการบริหารการศึกษาเชิงอิสลามให้ผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

3.4.2 จัดตั้งกลไกและโครงสร้างพิเศษด้านการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รับผิดชอบในการพัฒนาและเสนอแนะนโยบาย ประสาน บูรณาการผลงาน/โครงการ งบประมาณ เร่งรัด ติดตามและรายงานการดำเนินการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดน เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ผลผลิตทางการศึกษา

4.1 รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมโครงการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน

4.2 รัฐควรให้การดูแลโครงการลักษณะนี้โดยสมควรปรับจากโครงการเป็นนโยบายการศึกษาแห่งชาติ

4.3 จัดให้มีโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โดยการจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการแข่งขันระหว่างโรงเรียน เช่น กิจกรรมตอบปัญหาอิสลามศึกษาประกวดการอ่านคุฎบะฮฺ เป็นต้น

4.4 ควรจัดให้มีโรงเรียนสองระบบต้นแบบ ที่จัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาแบบเข้มอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนอื่นได้ศึกษาเป็นแบบอย่างในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ,ม.ป.ป.)

1. สนับสนุนให้มีสถานที่อาบน้ำละหมาด ห้องละหมาด และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา

2. สนับสนุนงบประมาณในด้านการผลิตและจัดหาสื่อ โดยเฉพาะสื่อหนังสือเรียน ให้เพียงพอให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และตลอดจนถึงงบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากรในด้านการผลิตและพัฒนาสื่อ เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีความคล่องตัวมากขึ้น

3. การจัดหลักสูตรอิสลามศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนอิสลามศึกษา และการปฏิบัติตนตามหลักบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดของนักเรียนสอดคล้องของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรกำหนดเป็นนโยบายให้มีการสอน

หลักสูตรอิสลามศึกษาดังกล่าวในทุกโรงเรียนที่มีความต้องการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน

4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในด้านการวัดผลประเมินผลและการวิจัย ในหัวข้อ ครูมีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง และการจัดทำรายงานและเผยแพร่รายงานการวิจัยในชั้นเรียน ควรจัดทำโครงการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป เพื่อให้ครูสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

5. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านเกณฑ์การประเมิน นโยบาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการติดตามการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือในการสรรหางบประมาณ ดังนั้น นโยบายการเปิดการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนจึงเป็นการทำให้โรงเรียนมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

6. ควรให้มีการดำเนิน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนที่เรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาตามโครงการ ได้เรียนอย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งจะสะท้อนผลผลิตที่เป็นคุณภาพผู้เรียนได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปในอนาคต

7. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน พบว่า มีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกข้อ สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่มีความพร้อม และต้องการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วจะได้วุฒิทางศาสนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปอีกด้วย ประกอบกับนักเรียนมีเวลา และโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติศาสนกิจมากขึ้นนั้น ตรงกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรที่จะต้องสนับสนุนให้มีการต่อยอดในการดำเนินงานในโครงการนี้ให้มากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษา คือ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมที่สอดคล้องกับอิสลามศึกษาเพื่อสามารถช่วยเหลือสนับสนุนทรัพยากรที่โรงเรียนขาดแคลน โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จัดครูผู้สอนให้พอกับจำนวนนักเรียนให้ครูมีความมั่นคงในอาชีพ จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในด้านหลักสูตร การทำสื่อเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนต่อไป ด้านหลักสูตรควรปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ได้จริง

สอดคล้องกับผู้เรียนและความต้องการของชุมชน จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร และสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนให้ครูจัดสอนเสริมให้เข้าใจทันเพื่อน หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมด้านอิสลามศึกษาอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง และควรกำหนดเป็นนโยบายให้มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนที่มีความต้องการนอกจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐก็สามารถพัฒนาและบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทุกภาคส่วนให้การยอมรับ และสามารถขยายต่อไปในโรงเรียนนอกพื้นที่ได้

2.6.3 องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตร

พูนสุข อุดม (2556: 128-129) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบภายใน คือ ตัวแปรที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสัมพันธหรือมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรทั้งในด้านการปรับขยาย เพิ่มเติม การจัดทำรายวิชา การจัดทำสื่อเสริม การกำหนดกิจกรรมเสริม ได้แก่

1.1 ความพร้อมด้านบุคลากร หมายถึง การจัดเตรียมความพร้อมให้แก่บุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร การจัดสรรจำนวนบุคลากรที่เหมาะสม และการแบ่งภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 ความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ หมายถึง การวางแผนการจัดเตรียมอาคาร สถานที่ จำนวนสื่อที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนาหลักสูตร

1.3 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรของผู้บริหาร หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ในการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตร ในด้านการจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร การสนับสนุนด้านอำนาจความสะดวกในการพัฒนาหลักสูตร การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรและการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้

1.4 นโยบายการบริหาร หมายถึง การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน เพื่อให้มีการพัฒนาหลักสูตร โดยมีการประชุมชี้แจงให้บุคลากรรับทราบและเข้าใจนโยบายของโรงเรียนและถือเป็นแนวปฏิบัติ

1.5 งบประมาณ หมายถึง การจัดสรรดำเนินการใช้เงินงบประมาณและนอกงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร

2. องค์ประกอบภายนอก คือ ตัวแปรที่อยู่ภายนอกระบบ โรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาหลักสูตรนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยบุคลากรในชุมชนหรือท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาด้วย เนื่องจากในสภาพปัจจุบัน ต้องการเน้นให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา นั้น ได้สะท้อนถึง สภาพปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

2.1 ความร่วมมือจากชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมประชุม เสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรจากบุคลากรในชุมชน การสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการใน ท้องถิ่น และทุนทรัพย์ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการพัฒนาหลักสูตร

2.2 ความร่วมมือจากผู้ปกครอง หมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองในการเข้าร่วมประชุม เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนช่วยเหลือ ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาหลักสูตร

2.3 การสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น หมายถึง การช่วยเหลือจาก หน่วยงานในชุมชน ในเรื่องของงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ และการจัดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้าเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ยังคงมีองค์ประกอบอื่นๆที่ มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตร

พูนสุข อุดม (2556: 161) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบ ความสำเร็จ โดยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาให้ มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาที่มีบริบท ใกล้เคียงกันตามมิติความต้องการจำเป็นของแต่ละสถานศึกษา มีกิจกรรมร่วมมือกันในการให้ความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรม อื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ได้แก่

1. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา

2. บุคคลจะต้องมีจิตแห่งการใฝ่รู้ ตระหนักในการพัฒนานักเรียนให้เป็น คนดี มีปัญญา มีความสุข มีจิตใฝ่รู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง

3. บุคคลต้องตระหนักในการพัฒนาวิชาชีพตน โดยใช้กระบวนการวิจัยและจัดการ ความรู้

4. แต่ละสถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและแนวทาง ในการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

5.การพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ ทุกประเภท จะต้องสร้างความเข้มแข็งในสถานศึกษา

6.ทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจทักษะและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร

7.การสร้าง ความเข้าใจให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและองค์กรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมไทยในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย คือ สถานศึกษาต้องมีความพร้อมตั้งแต่การจัดทำหลักสูตร การจัดบุคลากรที่รับผิดชอบในการทำหลักสูตร ผู้ที่ทำการสอนจะต้องเลือกคนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะ ตลอดจนมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ งบประมาณที่สนับสนุนการศึกษาตามหลักสูตร และที่สำคัญผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในด้านหลักสูตรเป็นอย่างดี ในการวางแผน จัดทำหลักสูตร สนับสนุนหลักสูตร และ นิเทศกำกับติดตามและประเมินหลักสูตร เพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้บุคลากรรับรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งจะต้องให้ชุมชนและองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารวมทั้งให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา มีการพัฒนาส่งเสริมทางด้านวิชาการ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้สอดคล้องกับที่กล่าวมาก็จะทำให้การบริหารหลักสูตรประสบผลสำเร็จ

2.7 การวิจัยแบบผสมวิธี

วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาคำตอบให้กับปัญหาการวิจัย ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้เทคนิคแนวทาง วิธีการผสมผสานร่วมกัน หรืออาจผสมผสานในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการวิจัยระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการวิจัยเรื่องเดียวกัน

2.7.1 จุดมุ่งหมายความสำคัญของการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)

จากการศึกษาว่าเพราะเหตุใดต้องใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีคำตอบที่เป็นเหตุผลหลักของทุกสำนักและทุกคน ที่ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods) คือ เป็นการแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายประการดังนี้

(วิโรจน์ สารรัตนะ. 2545: 13, สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2547) คือ 1) เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ให้เพิ่มความเชื่อมั่นในผลของการวิจัย 2) เพื่อเป็นการเสริมให้สมบูรณ์หรือเติมให้เต็ม (complementarity) เช่น ตรวจสอบประเด็นที่ซ้ำซ้อนหรือประเด็นที่แตกต่างของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นต้น 3) เพื่อเป็นการริเริ่ม (initiation) เช่น ค้นหาประเด็นที่ผิดปกติ ประเด็นที่ผิดธรรมดา ประเด็นที่ขัดแย้งหรือทศนะใหม่ๆ เป็นต้น 4) เพื่อเป็นการพัฒนา (development) เช่น นำเอาผลจากการศึกษาในขั้นตอนหนึ่งไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับในอีกขั้นตอนหนึ่ง เป็นต้น และ 5) เพื่อเป็นการขยาย (expansion) ให้งานวิจัยมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีความสำคัญตามแนวคิดของ Geene and others (1989) Trocim (2002) Creswell (2003) Punch (2003) และ Punch (2005) อ้างถึงใน รัตนะ บัวสนธ์ (2555: 83) ดังนี้ คือ

1. ผลการวิจัยจากวิธีการวิจัยแบบผสมวิธีสามารถเสริมต่อกัน โดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่งช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงรูปแบบเดียว

2. การใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งไปช่วยพัฒนาการวิจัยอีกวิธีหนึ่งหรือการใช้ผลการวิจัยวิธีหนึ่งไปตั้งคำถามการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง

3. การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดเด่นในตนเอง สามารถนำจุดเด่นมาใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

4. การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดด้อยในตนเอง ผู้วิจัยสามารถใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขณะเดียวกันอาจใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงปริมาณ และ

5. สามารถนำผลผลิตจากการวิจัยแบบผสมวิธีมาสร้างความรู้ความจริงที่สมบูรณ์สำหรับใช้ในการปรับเปลี่ยนทฤษฎีหรือการปฏิบัติงาน

จากที่กล่าวว่า สรุปได้ว่า งานวิจัยแบบผสมวิธีนั้นช่วยให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ขยายผลงานวิจัยให้มีขอบข่ายเพิ่มขึ้น และผลการศึกษายังให้ประโยชน์และให้คำตอบการวิจัยชัดเจนมากขึ้นและนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆเพราะได้ผ่านการศึกษาหลายขั้นตอน ข้อมูลที่ได้มามีความสอดคล้องกันมีความน่าเชื่อถือสมบูรณ์

2.7.2 วิวัฒนาการของการวิจัยแบบผสมวิธี

วิวัฒนาการของวิธีการเชิงผสมผสานการวิจัยและประเมินแบ่งได้เป็น 4 ระยะ (Creswell and Clark, 2007:13-18 อ้างถึงใน รัตนะ บัวสนธ์, 2555, 82) ระยะแรกคือ ก่อร่างสร้าง

แนวคิด (Formative Period) เป็นระยะแรกที่มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการผสมผสานวิธีการทั้งสองเข้าด้วยกันสำหรับใช้ดำเนินงานวิจัยและประเมิน ระยะที่ 2 (Paradigm Debate Period) ระยะโต้แย้งทางกระบวนทัศน์ อาจกล่าวได้ว่า เป็นระยะสงครามทางกระบวนทัศน์ระหว่างกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม และปรากฏการณ์นิยม ว่าสามารถนำมาผสมผสานกันได้หรือไม่ เพียงไร และใน ค.ศ. 1997 Greene และ Caracelli เสนอแนวทางการก้าวผ่านข้อโต้แย้งทางกระบวนทัศน์ทั้งสองโดยการใช้กระบวนทัศน์ที่แตกต่างกันในการผสมผสานวิธีการวิจัย แต่ยังคงให้การยอมรับความแตกต่างทางกระบวนทัศน์ ระยะที่ 3 (Procedural Developments Period) ระยะแนวทางการดำเนินงาน สำหรับระยะนี้เป็นระยะของการแสวงหาและใช้แนวทางเชิงผสมผสานสำหรับการดำเนินงานวิจัย ระยะที่ 4 (Advocacy As Separate Design Period) ระยะการโน้มน้าวในฐานะที่เป็นแบบแผน โดยเฉพาะ ระยะจุดเปลี่ยนที่สำคัญของวิธีการเชิงผสมผสานที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นวิธีการวิจัยและประเมินอีกประเภทหนึ่งที่มีแบบแผนและเทคนิควิธีการดำเนินงานเป็นของตนเอง โดยเฉพาะดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทุกวันนี้วิธีการเชิงผสมผสานในการวิจัยและประเมินได้เป็นที่ยอมรับนำไปใช้อย่างแพร่หลายในหลายวงวิชาการสาขาต่างๆทั้งที่เป็นการดำเนินงานวิจัยและประเมินในสาขาวิชาชีพและในเชิงสหสาขาวิชา

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงผสมผสานนี้กว่าจะได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในปัจจุบันได้ต้องผ่านการใช้กระบวนการศึกษาหาข้อมูล นำเสนอแนวคิดทั้งที่เห็นด้วยและคัดค้านไม่เห็นด้วย ผ่านการโต้แย้งทางกระบวนทัศน์ จากนั้นแสวงหาการใช้แนวทางผสมผสานดำเนินงานวิจัย นำเสนอ และได้รับการยอมรับในทุกวันนี้ ก็มีการจัดพิมพ์หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี

2.7.3 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการเชิงผสมผสาน

การใช้วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการดำเนินการวิจัยและประเมินมีข้อดีและข้อจำกัด ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธิ ,2555: 67-69)

ข้อดีของวิธีการเชิงผสมผสาน

1. วิธีการเชิงผสมผสาน จะมีจุดแข็งในการแสวงหาคำตอบเพราะสามารถปิดจุดอ่อนที่มีอยู่ของวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพในการตอบคำถามได้บางแง่มุมเท่านั้น
2. วิธีการเชิงผสมผสานทำให้ได้คำตอบที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาอย่างกว้างขวางและลุ่มลึก คือ ได้คำตอบทั้ง เชิงปริมาณและคุณภาพ
3. วิธีการเชิงผสมผสานเป็นวิธีการที่มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของศาสตร์ทางสังคม

4. ช่วยให้นักวิจัยหรือนักประเมินตั้งคำถามและวัตถุประสงค์ของการศึกษาคำตอบได้อย่างหลากหลาย และยังสามารถใช้เทคนิควิธีการอย่างหลากหลายในการหาคำตอบให้กับคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้ออื่นๆอีก

ข้อจำกัดของวิธีการเชิงผสมผสาน

1. ความเชี่ยวชาญของนักวิจัยหรือนักประเมินทั้งด้านความรู้และความสามารถในการดำเนินงานวิจัยหรือประเมินโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณภายใต้บุคคลเดียวกัน

2. สิ้นเปลืองระยะเวลาดำเนินงานมาก ไม่ว่าจะเป็ระยะเวลาและงบประมาณในการวิจัย

3. การเขียนรายงานไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน

4. ผลการศึกษาหรือข้อค้นพบขัดแย้งกันทำให้ยากแก่การนำไปใช้และสร้างความเข้าใจต่อผู้อ่าน

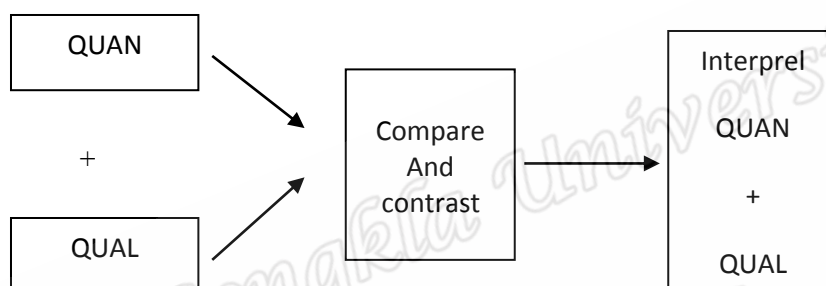
จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิจัยแบบผสมวิธีนั้นสามารถหาคำตอบได้อย่างครอบคลุมเพราะศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเหมาะสมกับการวิจัยทางการศึกษาพฤติกรรมของคนและสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และตั้งคำถามหาคำตอบได้หลากหลายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นข้อดีของการวิจัย แต่วิจัยผสมวิธีก็ยังมีข้อจำกัดของการวิจัยอยู่ คือผู้วิจัยไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเขียนรายงานวิจัยไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและบางครั้งผลงานวิจัยทั้งสองวิธีอาจจะขัดแย้งกันซึ่งอาจจะเป็นประเด็นในการนำไปใช้ และในการศึกษาวิจัยใช้ระยะเวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูงเพราะต้องทำวิจัยสองวิธี

2.7.4 รูปแบบของการผสมวิธีกันระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ

รูปแบบหลักของการวิจัยในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ คือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดย mixed methods เป็นเทคนิควิธีวิจัยทางสังคม-ศาสตร์แบบผสมวิธีระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาร่วมกันศึกษาคำตอบเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการศึกษานั้นๆ เพื่อหวังที่จะได้คำตอบที่เป็นความรู้ของตัวแปรดังกล่าวที่หลากหลาย ทั้งนี้การวิจัยเชิงผสมทางการศึกษาสามารถที่จะเลือกใช้แบบแผนวิจัย 4 แบบแผน

รัตนะ บัวสนธ์(2554: 8-20) แบบแผนการวิจัย (Research Designs) เชิงผสมวิธีทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 แบบแผนหลัก โดยที่แต่ละแบบแผนก็ยังประกอบไปด้วยแบบแผน 3 ย่อยๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปดังนี้

1.แบบแผนสามเส้า (Triangulation Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน เพื่อศึกษาหาคำตอบให้กับปัญหาวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยแยกการดำเนินงานและให้นำน้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองอย่างเท่าเทียมกัน ใช้ช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัยในระยะเดียว และดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กันปัญหาหรือคำถามการวิจัย มักจะมีลักษณะเอื้อให้ใช้เทคนิควิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นเดียวกัน เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างแล้วสรุปตีความ ตอบปัญหาการวิจัยร่วมกันในลักษณะส่งเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน แบบแผนการวิจัยผสมผสานสามเส้าสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ตามภาพประกอบที่ 3

เมื่อ QUAN และ QUAL หมายถึง ให้นำน้ำหนักความสำคัญของวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน

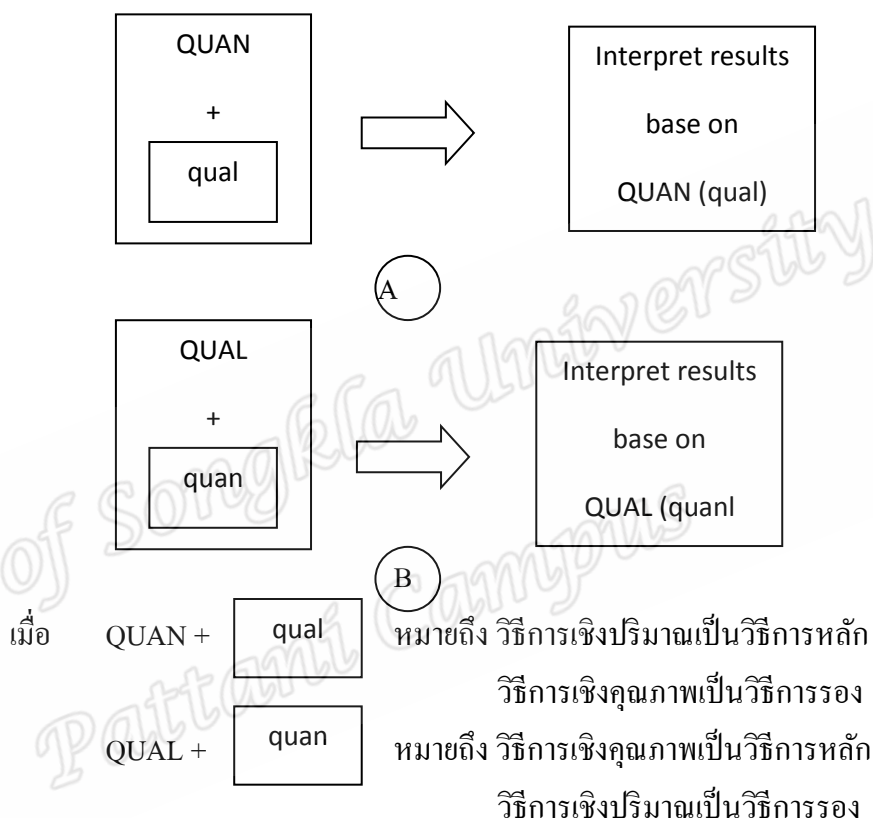
เครื่องหมาย + หมายถึง ดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กัน

ภาพประกอบที่ 3 แผนภูมิแสดงแบบแผนวิจัยเชิงผสมผสานแบบสามเส้า

แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบสามเส้ายังแบ่งเป็นแบบแผนย่อยๆ อีก 3 แบบแผน ได้แก่ 1) แบบการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ 2) แบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ และ 3) แบบพหุระดับ ทั้ง 3 แบบแผนมีลักษณะของการผสมผสานต่างกัน แต่ก็ยังคงมีลักษณะร่วมเหมือนกัน คือ เป็นแบบแผนที่ให้น้ำหนักความสำคัญของเทคนิควิธีการทั้งสองเท่าเทียมกัน ดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กันศึกษาหาคำตอบไปในประเด็นที่ต่างกัน แต่อยู่ภายใต้ปัญหาวิจัยเดียวกัน และนำผลวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปตีความร่วมกันในลักษณะส่งเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกัน

2. แบบแผนแบบรองรับภายใน (Embedded Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่มีลักษณะทั้งเป็นการศึกษาระยะเดียวและสองระยะต่อเนื่องกัน แบบแผนการวิจัยแบบนี้จะมีการจัดให้วิธีการวิจัยแบบใดแบบหนึ่งเป็นวิธีการหลัก และอีกวิธีการวิจัยหนึ่งเป็นวิธีการรองนั้น

คือ ให้นำน้ำหนักความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน และศึกษาหาคำตอบในปัญหาวิจัยแบบรองรับภายในจะแตกต่างจากแบบแผนสามเส้าตรงที่การให้นำน้ำหนักความสำคัญของวิธีการและประเด็นที่ใช้ศึกษาหนึ่งการจะใช้วิธีวิจัยแบบใดเป็นวิธีการหลักหรือวิธีการรองนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นสำคัญ แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบรองรับภายใน สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ตามภาพประกอบที่ 4

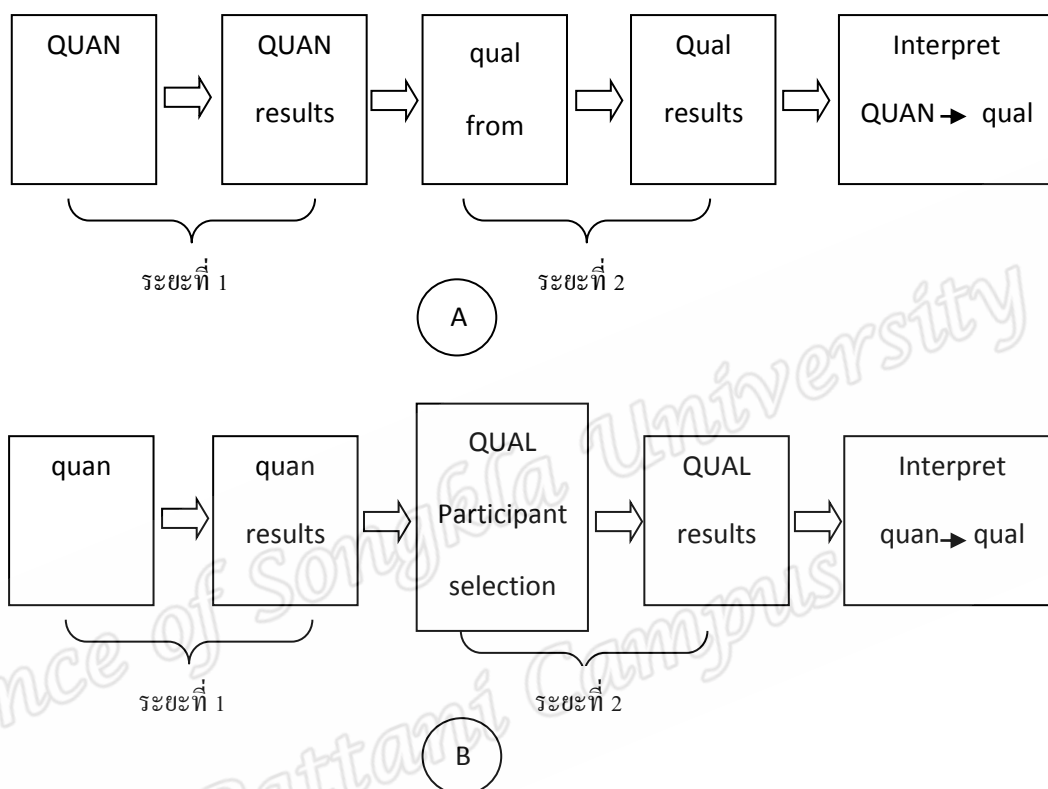
ภาพประกอบที่ 4 แผนภูมิแสดงแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบรองรับภายใน

แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบรองรับภายในยังแบ่งเป็น 4 แบบแผนย่อย ได้แก่ 1) แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองระยะเดียว วิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก 2) แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองสองระยะ วิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก 3) แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองสองระยะ วิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก และ 4) แบบแผนรองรับภายในรูปแบบสหสัมพันธ์ ทั้ง 4 แบบแผนย่อยก็มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ศึกษาหาคำตอบให้กับปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนมีขั้นตอนการทำงานที่ต่างกันไป

3. แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่มีลักษณะการดำเนินงานวิจัยสองระยะ (รัตนะ บัวสนธิ์, 2555: 108) โดยเริ่มต้นการวิจัย

ด้วยวิธีการเชิงปริมาณก่อนเสมอ แล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้เพื่อพิจารณาคัดเลือกประเด็นปัญหาและ
ผู้ให้ข้อมูล สำหรับดำเนินงานวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบเชิงอธิบายเขียนเป็นแผนภูมิได้ตามภาพประกอบที่ 5

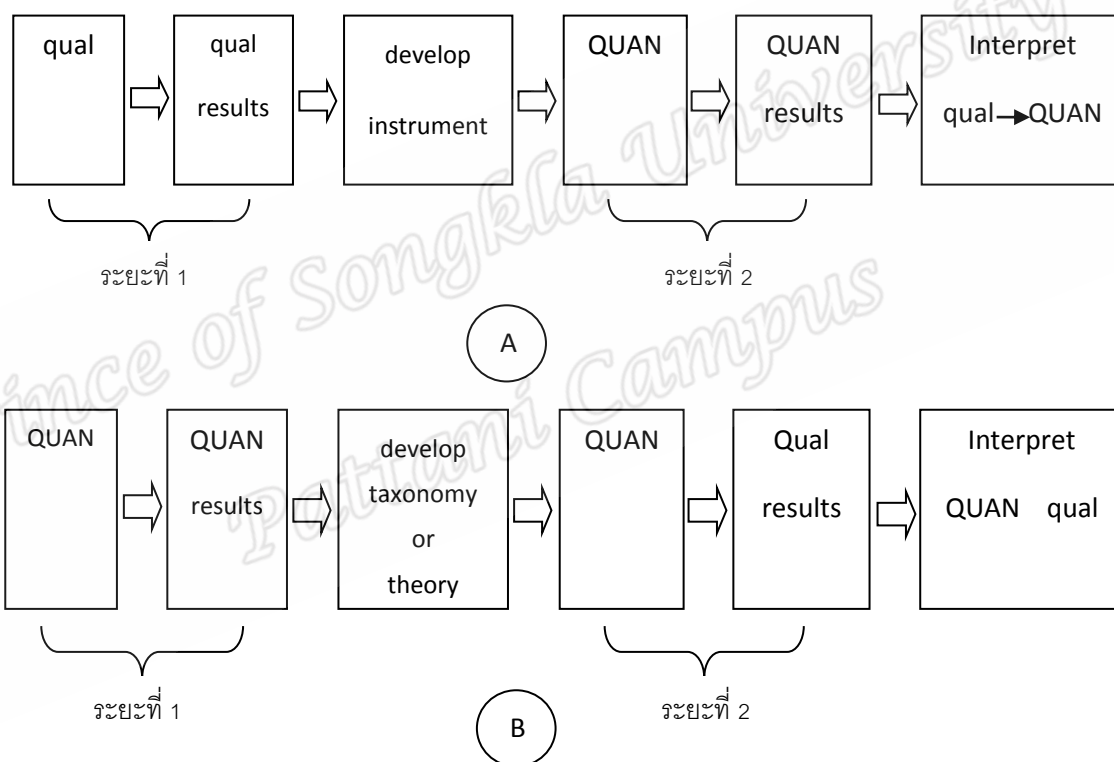
ภาพประกอบที่ 5 แผนภูมิแสดงแบบแผนการการวิจัยเชิงผสมผสานและเชิงอธิบาย

จากภาพประกอบที่ 4 ภาพ A แสดงให้เห็นว่า ให้ความสำคัญกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีการหลัก เมื่อได้ผลจากการวิจัยเชิงปริมาณอย่างไรแล้ว ก็ใช้ผลที่ได้รับสำหรับการกำหนดปัญหาวิจัยและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล เพื่อดำเนินการศึกษาหาคำตอบด้วยวิธีการเชิงคุณภาพต่อไป ทั้งนี้ โดยให้ความสำคัญกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการรอง เมื่อได้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเช่นไรแล้ว ผลการวิจัยจะถูกนำผลสรุปตีความเสริมผลการวิจัยเชิงปริมาณ แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบเชิงอธิบาย ในภาพ A นี้ เรียกว่า แบบแผนเชิงอธิบายรูปแบบติดตาม

สำหรับภาพ B นั้นจะตรงกันข้ามกับภาพ A นั่นคือ ให้ความสำคัญกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีการรอง โดยนำผลที่ได้จากการวิจัยใช้คัดเลือกให้ข้อมูล เพื่อดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างลุ่มลึก เข้มข้น ทั้งนี้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีการหลัก เมื่อได้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเช่นไรแล้ว ผลการวิจัยนี้จะนำไปสรุปตีความร่วมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ และนำเสนอมุ่งเน้นผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ประกอบเสริม แบบแผนเชิงอธิบายในภาพ B นี้ เรียกว่า แบบแผนเชิงอธิบายแบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

4. แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน ที่มีลักษณะการดำเนินงานวิจัยเป็นสองระยะเช่นเดียวกัน แต่แบบแผนการวิจัยแบบนี้จะเริ่มต้นด้วยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเสมอ นอกจากนั้นยังให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองวิธีไม่เท่าเทียมกันอีกด้วย (รัตนะ บัวสนธ์, 2555: 114) แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบนี้นิยมใช้สำหรับการค้นหาตัวแปรใหม่ๆ หรือเพื่อสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรตลอดจนใช้สำหรับพัฒนาสารบบ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน ดังกล่าวนี้ เขียนเป็นแผนภูมิได้ตามภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบที่ 6 แผนภูมิแสดงแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานเชิงสำรวจบุกเบิก

ในภาพประกอบที่ 5 ภาพ A แสดงให้เห็นว่า ในระยะแรกเป็นการดำเนินงานวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และให้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมีน้ำหนักความสำคัญเป็นวิธีการรองเมื่อได้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเช่นไรแล้วก็นำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางการให้นิยามและสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรต่างๆ หลังจากนั้นจึงนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งให้น้ำหนักความสำคัญกับการดำเนินงานวิจัยเชิงปริมาณมากกว่าการวิจัยเชิงคุณภาพ หลังจากได้ผลการวิจัยเช่นไรแล้วจะนำเสนอผลที่ได้จากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นผลหลักแล้วเสริม

ด้วยผลจากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน ในภาพ A นี้เรียกว่า แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิกแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

สำหรับภาพ B นั้น ในระยะแรกมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ และนำผลจากงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นสารบบ แนวคิดหรือทฤษฎี (ซึ่งมักเรียกว่า ทฤษฎีจากพื้นที่หรือทฤษฎีฐานราก ที่ตรงกับคำว่า “Grounded Theory” นั่นเอง) ไปกำหนดเป็นปัญหาและสมมุติฐานการวิจัย เพื่อทดสอบหาคำตอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป ทั้งนี้โดยให้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณมีน้ำหนักความสำคัญรองลงมา หลังจากนั้นก็นำคำตอบที่ได้รับจากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณนี้ไปสรุปตีความเสริมผลการวิจัยเชิงคุณภาพข้างต้น แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบสำรวจบุกเบิก ตามที่อธิบายนี้ เรียกว่า แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิกรูปแบบการพัฒนาสารบบ หรือทฤษฎี

การค้นหาคำความรู้ ความจริง ในปรากฏการณ์ทางการศึกษา ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับปัญหาหรือคำถามการวิจัยที่ต้องการศึกษาหาคำตอบ วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน จะช่วยให้ได้คำตอบการวิจัยที่รอบด้านลุ่มลึกหลายแง่มุม แต่อย่างไรก็ดี การจะใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานนั้นก็ยังมีแบบแผนการวิจัยให้เลือกใช้หรือออกแบบการวิจัยอย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละแบบแผนก็เหมาะสมกับลักษณะปัญหาการวิจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้นการดำเนินงานวิจัยเชิงผสมผสาน จึงจำเป็นต้องศึกษาเงื่อนไขที่เป็นข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละแบบแผนประกอบการพิจารณาด้วย

สรุปได้ว่า วิธีการวิจัยเชิงแบบผสมผสานวิธี สามารถช่วยให้ได้คำตอบการวิจัยที่ครอบคลุมชัดเจนและเจาะลึกเพราะใช้วิธีศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และการวิจัยแบบผสมผสานนั้นก็ยังมีแบบแผนการวิจัยที่หลากหลาย เพื่อใช้ในการศึกษา ดังนั้นเมื่อต้องการทำวิจัยผู้วิจัยควรดูความเหมาะสมกับลักษณะของปัญหาการวิจัยที่แตกต่างกันว่าควรจะใช้วิธีการใดเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สมมุติฐานการวิจัย และพบว่าวิธีการวิจัยที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม/ทางการศึกษามีความเหมาะสมที่จะใช้วิจัยเชิงผสมผสานวิธีมาก เพราะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมและการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนหลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และการส่งเสริม พัฒนาระบบการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาและหลักสูตรทั่วไป เช่น

ลูกมาน หนูยาหมาด (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพโดยรวมของการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ตามโครงการดังกล่าว นั้น พบว่า มีการเตรียมความพร้อม การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งโดยภาพรวมแล้วครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีการจัดทำหลักสูตรและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรยังคงมีปัญหาในการดำเนินการ

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ตามโครงการดังกล่าว พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ไม่มีศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษา ตลอดจนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นสูงสุด แนวทางการแก้ปัญหาคือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์และศูนย์อิสลามศึกษา มาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ทั่วถึงทั้งจังหวัด และให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อม ในระดับกระทรวงมาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบและรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ

ชুমัยยะห์ สาและ (2550) ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทที่เป็นจริงในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

2. บทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ที่มีอายุ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือหลักสูตรอิสลามศึกษาต้องปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับวัย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย มีการสอนซ่อมเสริมให้แก่แก่นักเรียนที่มีปัญหา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนสื่ออิสลามศึกษาที่เป็นภาษาไทย ให้กับโรงเรียน ควรวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และควรจัดให้มีการอบรมด้านการพัฒนาการเรียนการสอนให้แก่วิทยากรอิสลามศึกษา

มุฮัมมัด มอลอ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการนิเทศและการติดตามผล มีการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบมากที่สุด คือ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ ความไม่ลงตัวในการจัดเวลาเรียน/ตารางสอน ขาดการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือปฏิทินนิเทศ

3. แนวทางการแก้ไขปัญหในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จัดหางบประมาณจากส่วนอื่นมาทดแทน และเสนอต้นสังกัดให้เพิ่มงบประมาณ ลดจำนวนเวลาเรียนในแต่ละคาบ พุดคุยนอกเวลาและในที่ประชุมแทนการนิเทศตามระบบ

ฮัจยะ มาลินี (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล พบว่าหลักการและจุดหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับความต้องการของชาวไทยมุสลิม ส่วนองค์ประกอบด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ด้านบุคลากรมีความเหมาะสม แต่ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อมีไม่เพียงพอ ขาดความหลากหลายซึ่งจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หากอุปกรณ์ งบประมาณ และสื่ออื่นๆ ไม่พอ องค์ประกอบด้านกระบวนการพบว่า การประเมินผลการเรียนและการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี คือ มีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการวัดผล ประเมินผลและนำผลมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมการวางแผนเตรียมการต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ในส่วนของการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลาผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตาม

ความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดคือด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย

ปรีชา ยาชะรัต (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการเตรียมทรัพยากรทางการบริหาร และรองลงมาคือด้านการนิเทศและติดตาม

อัสนันย์ อาลีกาแห (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกันโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ความต้องการของครูสอนอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีดังนี้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้มีความต้องการมากที่สุดคือ อบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ นำเทคนิคใหม่ๆที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อ

การเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความต้องการมากที่สุดคือ คู่มือการวัดและประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับการศึกษา

มาหามะรือสะลี บินเซ็ง (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของ โรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านพบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรตามตัวแปรตำแหน่งและวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการการใช้ตามตัวแปรตำแหน่งต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ดังนั้นผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนด้วยการจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผลแก่ครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานการศึกษาเทศบาล และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ทันสมัยและหลากหลาย นอกจากนี้ ควรจัดอบรมและสัมมนาครูผู้สอนเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการใช้สื่ออย่างถูกต้อง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

อารีฟิน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่ประสบความสำเร็จสูงมีดังนี้

1.แนวทางการบริหารอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐใน 4 ด้านคือ ด้านการวางแผน ควรมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น มีการเตรียมข้อมูล การสำรวจความต้องการ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง การสรรหาครูผู้สอน การจัดทำหลักสูตรและการประชุมผู้ปกครองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ด้านการดำเนินการ ควรศึกษาโครงสร้างหลักสูตรทั้งสองหลักสูตร ส่งเสริมการผลิตสื่อ การอบรมและนิเทศครู การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้านการนิเทศ ควรวางแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและการจัดทำเอกสารรายงานผล ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐใน 6 ด้านคือ ด้านการเตรียมการสอน ครูควรเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตรและรู้จักนักเรียนรายบุคคล ด้านการดำเนินการสอนและเทคนิคการสอน ครูควรใช้แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการสอนควรเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนขอคํา ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้อุควรใช้สื่อทุกประเภท ด้านการวัดและประเมินผล ครูควรประเมินผลก่อนและหลังเรียนเป็นสำคัญ ด้านการติดตามและแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ครูควรติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาและควรอบรมจริยธรรมหลังละหมาด ด้านการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ครูควรจัดกิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมและติดต่อผู้ปกครองและชุมชนเสมอ

สมบุญ จารุวรรณ (2531) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา บัตตานี นราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการใช้หลักสูตร วิทยากรส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร ในระดับพอใช้ โดยวิทยากรได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมในห้องสมุด และจัดหาสื่อโดยใช้งบประมาณจากโรงเรียนจัดประชาสัมพันธ์การสอนวิชาอิสลามศึกษา โดยออกพบปะผู้ปกครอง การสอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยาย และการประเมินผลโดยวิธีการสังเกต สำหรับการนิเทศ สำหรับการนิเทศผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศมากที่สุดโดยวิธีการให้คำแนะนำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.สำหรับปัญหาการใช้หลักสูตร วิทยากรอิสลามส่วนใหญ่จะมีปัญหาว่า เนื้อหาในหลักสูตรมาสัมพันธ์กับเวลาเรียน บางชั้นจึงสอนไม่ทันตามแผนการสอน ไม่มีห้องที่จัดละหมาด โดยเฉพาะ วิทยากรไม่มีทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กใช้ห้องสมุด ขาดทักษะการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม ขาดความรู้เรื่องการออกข้อสอบ และมีความต้องการนิเทศให้มากขึ้น

อัปดุลชอมา โต้ะอาลิม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกันมีความเห็นแตกต่างกัน

อามีเนาะ มามู (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส พบว่า ระดับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่าภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน ครูอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิครูเห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารส่วนมากมีปัญหาด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่ออิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้คำแนะนำในการผลิตสื่อ และด้านพัฒนาครูผู้สอน เช่น จัดอบรมทางวิชาการน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น สำหรับข้อเสนอแนะส่วนมากได้เสนอแนะไว้ คือ ควรจัดสรรสื่ออิสลามศึกษาให้เพียงพอ ควรให้การอบรมเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการผลิตสื่อ ควรจัดอบรมทางวิชาการในวิชาอิสลามศึกษาให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ไปศึกษาดูงานในโรงเรียนอื่นๆ

2.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร มีดังนี้

มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) กล่าวว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนะแตกต่างกัน และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของ

รัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิ การศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนะไม่แตกต่างกัน

สุพรรณิ สุภาพรม (2549) กล่าวว่า ข้าราชการครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ที่มี เพศ การศึกษา ตำแหน่ง อายุ และ ประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ต่างกัน

มาหามะรือสะลี บินเซ็ง (2556) กล่าวว่า ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพ ปัญหาการใช้หลักสูตรตามตัวแปรตำแหน่งและ วุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการการใช้หลักสูตรตามตัวแปรตำแหน่งต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ทุกด้าน

อัคนันย์ อาลีกาแห (2553) กล่าวว่า จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาของ ครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สุชาติ สุขฉศิริ (2540) กล่าวว่า จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เกี่ยวกับกระบวนการบริหาร หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไม่แตกต่างกัน

นุกูล ชูนุ้ย (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มี ทัศนะต่อปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 เป็นราย ด้านทั้ง 5 ด้าน และในภาพรวมจำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานบุคลากรมีทัศนะต่อปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านการจัดการ เรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนแตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ขนาดต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการใช้หลักสูตรการใช้ด้าน บุคลากร ด้านการวัดผลและการ ประเมินผลในภาพรวมแตกต่างกัน และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการใช้ หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ตามทัศนะของบุคลากรใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สรุปได้ดังนี้ ด้านบุคลากรรัฐควรจัดส่งข้าราชการครูมาช่วยสอน ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนให้ครบทุกรายวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน รัฐควรจัดการเรียน

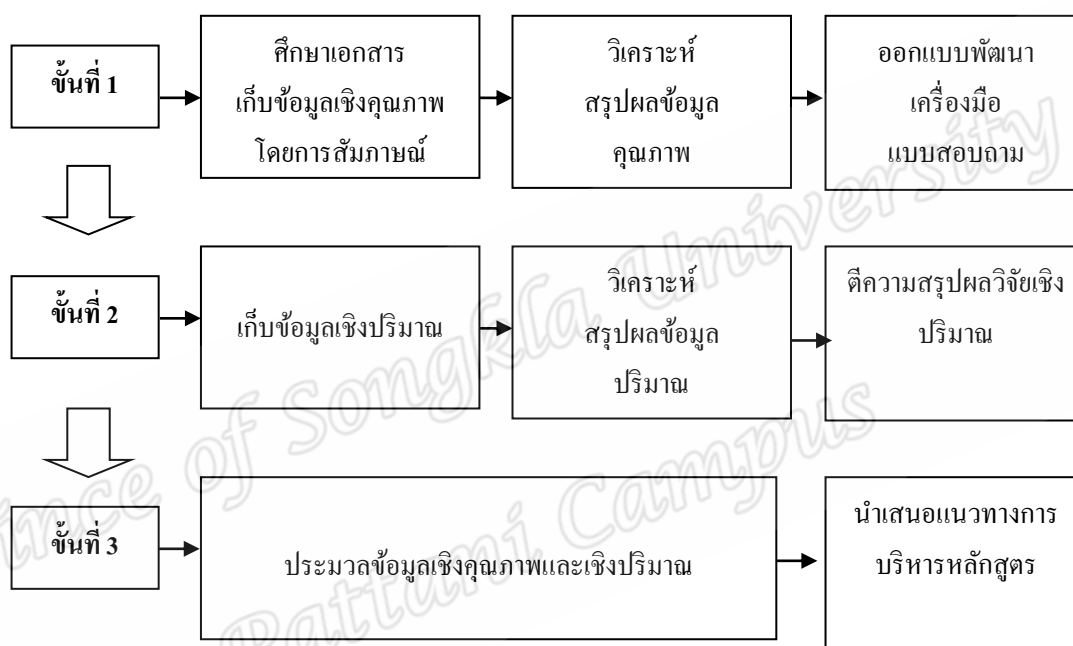
การสอน รับผิดชอบต่อเนื้อหาบางวิชาเพื่อให้เหมาะสมกับเวลา และควรจัดอบรมเทคนิควิธีการสอนแก่ครูสอนศาสนา ด้านสื่อการเรียนการสอน รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในการจัดซื้อสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และหนังสือประจำห้องสมุดทั้งวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์ ด้านการวัดผลประเมินผล รัฐควรจัดอบรมครูผู้สอนศาสนา ในเรื่องการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน รัฐควรมีสุนัขวิชาการเข้าไปดูแลแนะนำการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรหรือจัดฝึกอบรมครูผู้สอนในเรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆตามที่หลักสูตรกำหนด

อับดุลชอมะ โต้ะอาลิม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างกันมีความเห็นแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 7 กรอบดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) แบบแผนการวิจัย
- 2) ประชากร
- 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แบบแผนการวิจัย

มีการออกแบบวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Method Research) เรียกว่า แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิกรูปแบบการพัฒนา

เครื่องมือวิจัย (รัตนะ บัวสนธ์, 2554) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เมื่อได้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเช่นไรแล้วก็นำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางการให้นิยามและสร้างเครื่องมือ ชั้นที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการวิจัยสำรวจ เพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร ชั้นที่ 3 ประมวลผลข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสำรวจจากแบบสอบถาม จากนั้นนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังภาพต่อไปนี้

ชั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัย

การวิจัยในชั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองของผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม มีวิธีการศึกษาโดย ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยวิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง และนำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในชั้นตอนที่ 2 โดยการวิจัยเชิงสำรวจต่อไป

ชั้นที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีสำรวจ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวนทั้งสิ้น 155 คน ซึ่งใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษาวิจัย

ชั้นที่ 3 ประมวลผลข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร ที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามในตอนที่ 3 มาประมวลผลข้อมูล จากนั้นนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร

3.2 ประชากร

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก อาศัยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball Selection) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2557:154) คือผู้ให้ข้อมูลระบุชื่อบุคคลอื่นๆ ที่คิดว่าเป็นผู้รู้ ด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการระบุชื่อต่อกันเป็นทอดๆ

สามารถจำแนกได้ดังนี้ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 4 คน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผู้ให้สัมภาษณ์ในการทำวิจัย ในครั้งนี้

อำเภอ	ชื่อโรงเรียน	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
จะนะ	1. บ้านนา	นายสุระกำพล รักษ์วงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียน
	2. บ้านเกาะทาก	นายเกษม บูหัด	ผู้อำนวยการโรงเรียน
	3. บ้านปากบาง	นางสาวฟารีดา มะลิ	หัวหน้าอิสลามศึกษา
	4. บ้านปากบาง	นางสาวนุชรุฟา อาแว	ครูผู้สอนอิสลามศึกษา
เทพา	5. บ้านแม่ที	นายมารูดีง อีแอ	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน
	6. บ้านเทพา	นางสาวชิตีมาเรียม หีมกะ	หัวหน้าอิสลามศึกษา
	7. บ้านเทพา	นางสาวสุนิสตา มามะ	ครูผู้สอนอิสลามศึกษา
	8. บ้านแม่ที	นางสาวบิลกิส หะยีเต๊ะ	ครูผู้สอนอิสลามศึกษา
นาทวี	9. บ้านป่าเร็ด	นายอัมมันท์ ไบหา	หัวหน้าอิสลามศึกษา
สะบ้าย้อย	10. คอลอมูดอ	นายคอละ กาเดร์	หัวหน้าอิสลามศึกษา
	11. สะบ้าย้อยวิทยา	นางสาวฮาหยาด ปานจำปี	ครูผู้สอนอิสลามศึกษา
สะเดา	12.บ้านควนตานี	นางสาวสุคนธา บินหมัด	ครูผู้สอนอิสลามศึกษา

3.2.1.1 วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเครือข่าย (Network Sampling) หรือแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์คัดเลือก และสอบถามผู้ให้ข้อมูลต่อกัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีคุณสมบัติ ดังนี้

ผู้บริหารมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีวุฒิการศึกษาสามัญปริญญาโท
2. เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนหรืออดีตผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
3. เป็นผู้บริหาร โรงเรียนที่มีการบริหารหลักสูตรที่ดี ส่งผล

ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาหรือ I-NET มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ เป็นผู้ที่มิประสบการณืและมีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาเป็นอย่างดี

4. มีประสบการณ์บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4 ปีขึ้นไป

5. เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่ดำเนินการเปิดใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐบาล

ครูอิสลามศึกษาแบบเข้มมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีวุฒิการศึกษาสามัญปริญญาตรีทางด้านอิสลามศึกษา
2. เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
3. มีประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษา 2 ปีขึ้นไป
4. มีความรอบรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม สามารถให้ข้อมูลด้านอิสลามศึกษาได้เป็นอย่างดี

หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้มมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีวุฒิการศึกษาสามัญไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
2. เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
3. มีประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษามากกว่า 8 ปี
4. มีประสบการณ์ และมีความรอบรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม สามารถให้ข้อมูลด้านอิสลามศึกษาได้เป็นอย่างดี

3.2.1.2 กระบวนการในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ศึกษาข้อมูล โดยคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี โดยอาศัยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) คือผู้ให้ข้อมูลระบุชื่อบุคคลอื่นๆ ที่คิดว่าเป็นผู้รู้ ด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการระบุชื่อต่อกันเป็นทอดๆ ผู้วิจัยก็ได้รายชื่อบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางหนังสือราชการ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ

3.2.2 ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2558 จาก 24 โรงเรียน จำนวน 155 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 39 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 24 คน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 92 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบยกกลุ่มจากประชากรทั้งหมดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ประชากรในการตอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ประชากร			
		ผู้บริหาร โรงเรียน	หัวหน้าฝ่าย วิชาการ	ครูผู้สอน อิสลามศึกษา	รวม
1.	บ้านคอลลอมุด	3	1	9	13
2.	บ้านล่องควน	1	1	5	7
3.	บ้านสุโสะ	2	1	7	10
4.	สะบ้าย้อยวิทยา	2	1	3	6
5.	บ้านป่าโอน	2	1	5	8
6.	บ้านแม่ที	2	1	5	8
7.	บ้านเทพา	2	1	3	6
8.	เทพา	3	1	5	9
9.	บ้านตลิ่งชัน	2	1	6	9
10.	บ้านนา	3	1	4	8
11.	บ้านโคกม้า	1	1	2	4
12.	บ้านปากบาง	1	1	3	5
13.	ชุมชนบ้านทางควาย	1	1	5	7
14.	วัดประจำ	1	1	1	3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ประชากร			
		ผู้บริหาร โรงเรียน	หัวหน้าฝ่าย วิชาการ	ครูผู้สอน อิสลามศึกษา	รวม
15.	บ้านเขาจันทร์	1	1	2	4
16.	บ้านปากบางนาทับ	2	1	3	6
17.	บ้านท่าคลอง	1	1	3	5
18.	บ้านม่วงอน	1	1	2	4
19.	จะนะวิทยา	1	1	2	4
20.	บ้านพรุหาว	1	1	4	6
21.	บ้านโมย	1	1	3	5
22.	บ้านป่าเร็ด	2	1	4	7
23.	บ้านควนตานี	1	1	4	6
24.	นาทวิวิทยาคม	3	1	2	6
รวมทั้งหมด		39	24	92	155

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้น จากการศึกษาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน หรือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (The Semi Standardized Interview or Semi Structure Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556:109) โดยใช้คำถามปลายเปิดและเน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์ที่เริ่มต้นด้วยการกำหนด

ประเด็นคำถามไว้อย่างชัดเจน เพื่อใช้สัมภาษณ์ และเมื่อได้คำตอบเป็นประการใดแล้ว ผู้สัมภาษณ์ก็จะกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ขึ้นใหม่ โดยพิจารณาถึงคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ เพื่อให้ทราบข้อมูลในเรื่องนั้นมากที่สุด ซึ่งเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แล้วหาค่าความถี่เพื่อนำมาประกอบการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารหัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4 ด้าน หลักสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) แบบให้เลือกตอบเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งซึ่งถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์น้ำหนักคะแนนดังนี้ คือ

5 หมายถึง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะ และหาแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

3.3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.3.3.1 วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (กรมวิชาการ, 2545; ลูกมาน หนูยาหมาด, 2559) ผู้วิจัยนำมาพัฒนาในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structure Interview) หรือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (The Semi Standardized Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556:109) โดยกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไข แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. นำแบบสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย ทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 3 ท่าน
5. ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของเครื่องมืออีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์จากข้อบกพร่องที่พบจากการตอบของกลุ่มตัวอย่าง
6. จัดทำแบบสัมภาษณ์ ที่ถูกต้องสมบูรณ์แล้ว เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.3.2 วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองของผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับการสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และศึกษาเอกสารหลักสูตร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารหนังสือ และงานวิจัยต่างๆ จากนั้นนำมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ในด้าน 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำ เพื่อสามารถแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาจำนวน 3 ท่าน ไปพิจารณาความสมบูรณ์ ถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง (พิศณุ พงศ์ศรี, 2554: 138) โดยกำหนดให้คะแนนดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่ตรงกับขอบข่ายเนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

คัดเลือกข้อความที่มีดัชนีความสอดคล้องไม่ถึง 0.5 นำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญผลการวิเคราะห์ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อพิจารณาความถูกต้อง สมบูรณ์ของแบบสอบถาม

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามแบบเข้ม ปีการศึกษา 2558 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ โดยคัดเลือกจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ไรส์ของครอนบัค (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน กัทรพร เกษสังข์, 2549:138-139) เพื่อให้ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ .965 ซึ่งแสดงว่าใช้ได้ และรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร มีจำนวน 10 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น .921 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีจำนวน 9 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น .915 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) มีจำนวน 9 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น .901 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีจำนวน 8 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น .932

7. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ

8. ดำเนินการสร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

ต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตจากประธานกรรมการบริหารหลักสูตร สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ไปยังโรงเรียนที่จะทำการเก็บข้อมูลจากนั้นผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาอิสลามศึกษา ไปยังโรงเรียนที่จะทำการเก็บข้อมูลเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการแจกแบบสัมภาษณ์ นัดสัมภาษณ์

2. นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ ส่งให้โรงเรียนที่ต้องการเก็บข้อมูล

3. สัมภาษณ์ ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล โดยได้การบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง สรุปผลลงในเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ตามรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 3 กำหนดการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอน
อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

อำเภอ	ชื่อโรงเรียน	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วัน เดือน ปี	เวลา
จะนะ	1. บ้านนา	นายสุระกำพล รัชชวงศ์	ผู้อำนวยการ	04/09/2558	09.00
	2. บ้านเกาะทาก	นายเกษม บุญหัด	ผู้อำนวยการ	04/09/2558	14.30
	3. บ้านนา	นางสาวฟารีดา มะลิ	หัวหน้าอิสลาม	09/08/2558	17.00
	4. บ้านปากบาง	นางสาวนุญรฟา อาแว	ครูผู้สอนอิสลาม	30/07/2558	13.30
เทพา	5. บ้านแม่ที	นายมารุดิง อีแอ	อดีตผู้อำนวยการ	10/08/2558	14.00
	6. บ้านเทพา	นางสาวชิตีมาเรียม หีมกะ	หัวหน้าอิสลาม	30/07/2558	16.30
	7. บ้านแม่ที	นางสาวสุนิสา มามะ	ครูผู้สอนอิสลาม	9/08/2558	16.30
	8. บ้านแม่ที	นางสาวบิลกิส หะยีเต๊ะ	ครูผู้สอนอิสลาม	10/08/2558	16.30
นาทวี	9. บ้านป่าเร็ด	นายอัมมันท์ ไบหา	หัวหน้าอิสลาม	8/08/2558	12.30
สะบ้าย้อย	10. คอลอมุดอ	นายคอละ กาเดร์	หัวหน้าอิสลาม	8/08/558	13.40
	11. สะบ้าย้อย วิทยา	นางสาวฮาหยาด ปานจำปี	ครูผู้สอนอิสลาม	11/08/2558	13.30
สะเดา	12.บ้านควนตานี	นางสาวสุคนธา บินหมัด	ครูผู้สอนอิสลาม	08/08/2558	15.00

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึง โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อแจ้งความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

2. ผสานงานกับครูในโรงเรียน จากนั้นนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดเวลาที่จะมารับแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูล มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 วิจัยเชิงคุณภาพ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาตั้งวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปแบบความเรียง ด้านการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ในการสัมภาษณ์ จะจดบันทึก และบันทึกเทปเพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลที่สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง
2. วิเคราะห์รายละเอียดข้อมูลที่ได้อาจจากการบันทึกและถอดเทป
3. จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ทั้งด้านเนื้อหา สถานที่ เวลา เมื่อได้ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลในเวลาและสถานที่ต่างกัน ว่ามีสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้หรือไม่
4. จัดแยกข้อมูลที่ได้ออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการสรุปเนื้อหาแต่ละประเด็น
5. นำผลการศึกษามา สร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป
6. นำผลการศึกษาที่ได้มาสรุปรวบรวมเป็นข้อความแบบบรรยาย และผนวกกับคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์บางตอน เพื่อเน้นความหมายของคำให้หนักแน่นและน่าเชื่อถือ และนำมาใช้ในการ อภิปรายผลต่อไป

3.5.2 วิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และประมวลผลข้อมูล โดยการใช้โปรแกรมคำนวณผลด้วยคอมพิวเตอร์

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง
3. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ตอนที่ 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยการหาค่าเฉลี่ย

ประชากร (Mean: μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation : σ) รายด้านและรายรวมกำหนดผลช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (วรรณรัตน์ ทยาธิดา, 2551:41)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 -1.50 หมายถึง มีสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มี เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เรียงตามลำดับโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-Test) หากพบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา จากแบบสอบถามตอนที่ 3 และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และประมวลความคิดเห็นที่ได้สรุปเป็นผลการวิจัย

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณผลด้วยคอมพิวเตอร์ใช้สถิติตามหัวข้อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.ค่าร้อยละ

2.ค่าเฉลี่ย

3.ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.สถิติสำหรับทดสอบสมมุติฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

5.สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้ความแปรปรวนทางเดียว หากพบมีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารงานหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อดังนี้

4.1 วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าจำนวน (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.3 วิเคราะห์แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในภาพรวม รายด้านและรายข้อ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหา ค่าเฉลี่ยของประชากร (Mean: μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation : σ)

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ สภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบค่าความแปรปรวน (t-test) (F-test)

4.3.3 ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน และการแจกแจงความถี่

4.4 ประมวลข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

4.1 วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาโดยแยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

ภาพรวมสภาพปัญหาในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า เมื่อมีการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น ในระยะแรกมีการอบรมด้านหลักสูตร ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน แต่ในระยะหลังไม่มีการอบรม ทำให้บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น ซึ่งทำให้ครูเข้าใจใหม่ขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้จริง ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น เพราะนักเรียนส่วนใหญ่พูดมลายูไม่ได้ แต่มีหนังสือเรียนเป็นภาษามลายู ไม่มีหนังสือเรียนเป็นภาษาไทย ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ บางโรงเรียนครูสอนพร้อมกันหลายระดับชั้นในอาคารละหมาด ทำให้เกิดเสียงดัง นักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียน ครูไม่มีสมาธิในการสอน และขาดสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา เพราะบางโรงเรียน ไม่มีอาคารละหมาด ละหมาดในหอประชุม เพราะนักเรียนมีเยอะ บางโรงเรียนขาดแคลนครูผู้สอนอิสลามศึกษา ครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น จัดครูสอนวิชาอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาที่สอน เช่น จบการตลาด บัญชี รัฐศาสตร์ ซึ่งครูผู้สอนบางคนไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆด้านให้กับนักเรียน ครูผู้สอนอิสลามศึกษาขาดการอบรม ในด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ และการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จากคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และที่สำคัญบางโรงเรียน ไม่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ให้กับชุมชนได้รับทราบอย่างชัดเจน ถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้ผู้ปกครองบางคนไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจโรงเรียน

การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในปัจจุบันประสบปัญหาต่างๆ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม จึงขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เมื่อมีหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ก็มีการประชุมคณะกรรมการ สอบถามความต้องการจากผู้ปกครอง ชุมชน จากนั้นเมื่อเข้าร่วมโครงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ ก็มีการส่งครูเข้ารับการอบรม โครงสร้างหลักสูตร จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขึ้นมาเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน”
(ผู้บริหาร โรงเรียน 2,10 สิงหาคม 2558)

“ก่อนจะมีหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเมื่อก่อนเป็นโรงเรียนคู่ขนานก็มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาก่อนแล้ว แต่จะเอาหลักสูตรตาคีมาไว้ในโรงเรียน เมื่อมีหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มขึ้นมา ระยะเวลาแรกก็มีการจัดอบรมครูผู้สอน มีการจัดทำหลักสูตรจัดทำสื่อ มีหน่วยงานภายนอก หรือเขตพื้นที่จัดอบรมให้ความรู้ ทางโรงเรียนก็ส่งครูไปอบรมทุกครั้ง แต่ระยะหลังนี้ขาดงบประมาณ ไม่ค่อยจะมีการอบรมเหมือนที่ผ่านมา”
(ผู้บริหาร โรงเรียน 3,4 กันยายน, 2558)

ในช่วงระยะแรกที่เริ่มมีหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ด้านหลักสูตร มีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรสถานศึกษาขึ้น ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูก็มีความรู้ในด้านหลักสูตรเป็นอย่างดี เพราะได้ผ่านการอบรมมาแล้ว แต่ในปัจจุบันนี้ ครูที่มีประสบการณ์สอเลี่ยนตำแหน่งเป็นข้าราชการ โรงเรียนก็รับครูใหม่เข้ามา ครูบางคนไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพราะไม่ได้จบสาขาอิสลามศึกษา และไม่ได้เข้าอบรมในด้านหลักสูตรจึงไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“การเตรียมความพร้อมด้านหลักสูตรในระยะแรก โดยภาพรวมแล้วไม่ค่อยมีปัญหา เพราะก่อนที่จะเริ่มใช้หลักสูตร ก็มีการอบรมหลักสูตร ทำโครงการสอน แผนการสอน ทำให้ครุมีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตร เมื่อมีครูเข้ามาใหม่ก็ได้ทำการอบรมชี้แจงวางแผนการทำหลักสูตร ทำให้ครูอิสลามศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาเป็นอย่างดี เพราะเมื่อประกาศใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ก็มีการจัดอบรมคณะครูเกี่ยวกับหลักสูตร การทำเอกสารประกอบหลักสูตร ทำแผนการสอน จากนั้นนำมาประชุม ชี้แจงให้ทีมงานได้รับทราบ แต่ระยะเวลา 2 ปีหลังนี้ยังไม่มี การอบรม พัฒนาครูผู้สอนในด้านหลักสูตร”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

“ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดีอยู่แล้ว แต่ครูที่เพิ่งเข้ามาใหม่ต้องศึกษาเรียนรู้หลักสูตร และทำความเข้าใจด้วยตนเอง เพราะในช่วงนี้ไม่มีการอบรมหลักสูตรให้ครูเข้าใหม่”

(ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 30 กรกฎาคม 2558)

“การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ประสบปัญหาในช่วงระยะหลัง ครูบางคนยังไม่เข้าใจหลักสูตรที่ชัดเจน เรียนรู้อย่างผิวเผิน โดยไม่เข้าใจเอกสารประกอบหลักสูตรอย่างชัดเจน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

“ตั้งแต่เข้ามาสอนอิสลามศึกษาเป็นเวลา 4 ปีกว่า ยังไม่ได้การอบรมเพื่อพัฒนาตนเองเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดทำสื่อการเรียนการสอน เทคนิคการสอน จึงศึกษาหลักสูตรและทำความเข้าใจเอง สืบเสาะจากผู้อื่น และสอบถามครูที่มีความรู้ประสบการณ์ เพราะเมื่อหน่วยงานต่างๆมีการอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษา ทางเขตพื้นที่ก็จะคัดเลือกตัวแทนส่งไปอบรมเพื่อพัฒนาครูผู้สอน แต่เมื่อครูที่อบรมกลับมาไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับมา ประชุมชี้แจงให้ผู้อื่นได้รับทราบ จึงทำให้ผู้อื่นไม่ได้พัฒนาตนเองและรับทราบในเรื่องนั้น”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 8 สิงหาคม 2558)

นอกจากนี้ ยังพบว่า โรงเรียนประสบปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร หนังสือเรียนแปลภาษา

ไทย สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม โครงการส่งเสริมด้านอิสลาม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่

“ทางโรงเรียนยังขาดงบประมาณในการซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน เพื่อใช้เป็น สื่อการเรียนการสอน ที่โรงเรียนไม่มีงบประมาณของอิสลามศึกษา อาคารสถานที่จัดการเรียน การสอน มีงบประมาณอย่างจำกัด ในการซื้อสื่อ ผลิตสื่อ และหนังสือใช้ประกอบการเรียน การสอน ซึ่ง สื่อและเอกสารประกอบหลักสูตรที่ได้มานั้น ได้จากการสำรวจจากเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สงขลาเขต 3 แล้วจัดสรรให้โรงเรียน แต่ได้บางส่วน ไม่ได้ตามความต้องการที่ทำเรื่องเสนอไป”
(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

“ประสบปัญหาในด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ ในการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ไม่มีตำราเรียน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการเรียน การสอน ซึ่ง ในปัจจุบันได้นำหนังสือของตาดีกามาใช้ในการสอน และทำหนังสือแปลภาษาไทย เพื่อให้ นักเรียน ได้เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนมากยิ่งขึ้น”
(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3,8 สิงหาคม 2558)

“โรงเรียนประสบปัญหาขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการ จัดการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนไม่มีงบประมาณของอิสลามศึกษาที่จะจัดซื้อสื่อต่างๆ ต้องได้รับ จัดสรรมาจากเขตพื้นที่ ซึ่งทางเขตก็มีการสำรวจความต้องการของแล้ว แต่เมื่อได้รับสื่อจากเขต ไม่ได้ตามความต้องการตามโรงเรียนที่โรงเรียนส่งไป”
(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2,8 สิงหาคม 2558)

“เมื่อก่อนได้งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการเรียน การสอน ได้รับจากเขตพื้นที่การศึกษาที่จัดสรรมาให้ แต่ปัจจุบันไม่มีงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อการเรียน การสอน”
(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

“แต่ก่อนงบประมาณสำหรับอิสลามศึกษามีเยอะใช้ในการบริหารจัดการ ซื้อ อุปกรณ์การเรียน สร้างอาคารละหมาด ทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันก็มีการจัดสรรงบประมาณ ให้กับโรงเรียนเพื่อใช้ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา แต่งบประมาณโดนตัดบางส่วน ตั้งแต่ ขึ้นเงินเดือนครูอิสลามศึกษาหมื่นห้า งบประมาณด้านอื่นก็ลดลง อัตราการจ้างครูก็ลดลง ถึงแม้ โรงเรียนจะขาดครูก็ตาม”
(ผู้บริหารโรงเรียน 1, 4 กันยายน 2558)

และพบว่าโรงเรียนรับครูอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาวิชา ที่สอน เช่น จบ การตลาด บัญชี รัฐศาสตร์ มาสอนอิสลามศึกษา ซึ่งครูผู้สอนบางคนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีใน ทุกๆด้านให้กับนักเรียน สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ทางโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม แต่ครูผู้สอนไม่ได้ จบอิสลามศึกษาโดยตรง มีครูผู้สอนทั้งหมด 3 คน จบสาขาอิสลามศึกษา คนเดียวเท่านั้น”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1 ,30 กรกฎาคม 2558)

“ทางโรงเรียนมีการรับบุคลากรเข้ามาสอนศาสนา มีคุณสมบัติตามที่ระเบียบ กำหนดแต่มีความรู้ด้านศาสนาน้อย มีแต่ใบรับรอง แต่ตัวครูขาดความรู้ ความสามารถด้านอิสลาม ศึกษา เพราะตัวครูไม่ได้จบอิสลามศึกษาโดยตรง มีวุฒิชั้น 10 จบสาขาอื่น ก็สมัครเป็นครูอิสลาม ศึกษาได้”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5, 11 สิงหาคม 2558)

“ที่โรงเรียนรายวิชาที่สอนตรงกับความถนัดและความสามารถของตัวเองแต่มีครู อิสลามศึกษาหลายท่านที่จบไม่ตรงสาขา”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4,10 สิงหาคม 2558)

“ปัญหาขาดแคลนครู เนื่องจากเป็น โรงเรียนประจำอำเภอมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก จำนวนครูมีน้อยไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน อัตราส่วน ครู 1 คน/นักเรียน 40 คน ซึ่งทาง โรงเรียนทำเรื่องเสนอไปยังเขตพื้นที่เพื่อขอครูอิสลามศึกษาเพิ่มเติมแต่ยังไม่ได้ครูใหม่ ในการจัดการ เรียนการสอนอิสลามศึกษาไม่สามารถจัดได้ตรงตามสาขาวิชาโดยตรง เพราะครูผู้สอนไม่ได้จบตาม สาขาโดยตรง ครูผู้สอนมีวุฒิสถาบันชั้น 7 มุตาวัชชีฮ์ขึ้นไปก็เข้ามาเป็นครูสอนอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐ”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

และยังพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ไม่ค่อยให้ความสำคัญในการ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา เพราะทางโรงเรียนไม่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับ ชุมชนได้รับทราบอย่างชัดเจน ถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้ผู้ปกครองบางคน ไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองบางคน มองว่า โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม นักเรียนต้องเรียนหนักมากสองเท่า ผู้ให้ สัมภาษณ์ กล่าวว่า

“ผู้ปกครองบางคนมองว่า การที่ลูกเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ลูกต้องเรียนหนัก ทั้งสามัญและศาสนา แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ปัญหาการเรียนหนัก แต่อยู่ที่เทคนิคการสอนของครู ต้องสอนทั้งวิชาการและนันทนาการควบคู่กันเพื่อให้นักเรียนผ่อนคลาย แต่เมื่อนักเรียนสามารถเรียนผ่านจุดนี้ไปได้ เมื่อเรียนในระดับสูง ก็จะมี ความรู้สึกชอบและประสบความสำเร็จ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ก็รู้จักคิดเพราะมีศาสนาเป็นวิถีชีวิต สามารถเข้าสู่วิถีอิสลามได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้ศึกษาเรียนรู้อิสลามศึกษา” (ผู้บริหาร โรงเรียน 2, 10 สิงหาคม 2558)

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปสภาพปัญหาการเตรียมความพร้อม บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 8 สภาพปัญหาการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร

จากภาพประกอบที่ 8 ภาพรวมปัญหาในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม สรุปได้ว่า ในระยะหลังไม่มีการอบรม ทำให้บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งทำให้ครูเข้าใจใหม่ขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้จริง โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยเฉพาะหนังสือเรียนเป็นภาษาไทย ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และขาดสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา ขาดแคลนครูผู้สอนอิสลามศึกษา จัดครูสอนวิชาอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาที่สอน เช่น จบการตลาด บัญชี รัฐศาสตร์ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาขาดการอบรม ในด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ไม่ได้รับความร่วมมือ จากคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และที่สำคัญบางโรงเรียน ไม่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับชุมชนได้รับทราบอย่างชัดเจน ถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้ผู้ประกอบการบางคนไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจโรงเรียน

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ภาพรวมสภาพปัญหาด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า จัดวิชาสอนไม่สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน การจัดตาราง เวลาเรียนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด เช่น วิชาภาษามลายู ภาษาอาหรับ ไม่สามารถจัดการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากเนื้อหาในหลักสูตรมีมาก และนักเรียนไม่มีพื้นฐานทางด้านภาษา ต้องสอนพื้นฐานภาษาอาหรับให้แก่นักเรียนก่อนเข้าสู่เนื้อหาในหลักสูตร ปัญหาบางวิชาการวางแผนหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง เพราะพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม เพราะอยู่ในสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย บางกิจกรรมก็ไม่เหมาะสมกับมุสลิม ในการบริหารจัดการหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันกับครูผู้สอน เมื่อเปิดเทอมก็ทำการสอนเหมือนปกติ ไม่มีการวิเคราะห์ผู้เรียน ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันพัฒนา และครูผู้สอนไม่ได้เข้าอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาตนเองอย่าง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ออกเอกสารประกอบหลักสูตร ครูผู้สอนจึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายได้

และในการดำเนินการบริหารหลักสูตร ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกภาคส่วน ไม่ได้ร่วมกัน ประชุม วางแผน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา อิสลามศึกษา และยังพบว่าโรงเรียนขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอน อิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง

การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้มและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมด้านวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียน ในปัจจุบัน ประสบปัญหาต่างๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“การจัดเวลาเรียน และวิชาเรียน ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร จาก 8 สาระวิชาต้องจัด 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่ทางโรงเรียนของเราจัดเวลาเรียนได้แค่ 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ก็เสนอทางฝ่ายวิชาการแล้วแต่เขาก็จัดให้ไม่ได้”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 30 กรกฎาคม 2558)

“ทางโรงเรียนมีการวางแผนหลักสูตร ไม่สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษา มีกิจกรรมเยอะ เวลาไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5, 11 สิงหาคม 2558)

ก่อนดำเนินการใช้หลักสูตรต้องมีการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ ได้ถูกต้อง แต่บางโรงเรียนใช้ข้อมูลหลักสูตรที่มีอยู่ โดยหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหาร ครูไม่มีการประชุม วางแผน ปรับปรุงหลักสูตร ยังคงใช้หลักสูตรเดิม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ตั้งแต่เข้ามาสอนที่โรงเรียนเป็นเวลา 5 ปีกว่าแล้ว ไม่ได้ทำการอบรม วางแผน พัฒนาหลักสูตร ร่วมกับ ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา ผู้บริหาร คณะครู โรงเรียนก็ใช้หลักสูตรที่มีอยู่เดิม ไม่มีการปรับปรุง แก้ไขหลักสูตร”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 30 กรกฎาคม 2558)

โรงเรียนบางแห่งมีการ ประชุม ปรีกษา วางแผนการทำหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง แต่ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจด้านอิสลามศึกษา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษามีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนด้านหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้ซึ่งคณะครูอิสลามศึกษาช่วยเหลือกันแต่ผู้บริหารไม่ค่อยใส่ใจกับครูผู้สอน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

นอกจากนี้ ยังพบว่า โรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม คือ โรงเรียนขาดการวางแผนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครูผู้สอนไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ประสบปัญหาเมื่อครูอิสลามศึกษารับราชการเป็นพนักงานราชการและเข้ารับราชการจึงมีตำแหน่งว่าง เมื่อรับครูใหม่เข้ามา ไม่มีความรู้ด้านหลักสูตร และการทำแผนการสอน รวมทั้งการจัดทำแผนงาน โครงการต่างๆ” (ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 8 สิงหาคม 2558)

“ทางโรงเรียนไม่มีการวางแผนการทำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีระบบที่ชัดเจน เพราะขาดประสบการณ์ในการทำแผน โครงสร้างหลักสูตร เอกสารทางวิชาการ ที่ทำอยู่ปัจจุบันนี้ อาศัยประสบการณ์ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่า”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 8 สิงหาคม 2558)

และพบว่า โรงเรียนบางโรงเรียน มีการวางแผนหลักสูตร และมีการจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ให้กับครูผู้สอน ในด้านหลักสูตร ด้านการจัดทำแผนการสอน เพื่อให้ครูเข้าใจหลักสูตร สามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร

“ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีปัญหา เพราะมีการอบรมครูผู้สอนในด้านหลักสูตรและการจัดทำแผนการสอน แต่ปัจจุบันระยะเวลา 2 ปีหลังนี้ ไม่มีการอบรมด้านหลักสูตรและการจัดทำแผนการสอน ซึ่งครูอิสลามได้จัดอบรมหลักสูตร การทำแผนการสอน ให้กับครูผู้สอนที่เข้ามาใหม่”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 8 สิงหาคม 2558)

ยังพบปัญหาอื่นๆ ในด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร คือ โรงเรียนบางโรงเรียนมีการวางแผนงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในกิจกรรมบางกิจกรรมจัดขึ้นไม่สอดคล้องเหมาะสมกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม กิจกรรมกีฬา มี เซียร์ลีดเดอร์ ฯลฯ โรงเรียนไม่มีการอบรมให้ความรู้ด้านหลักสูตร และไม่ได้วางแผนหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรมาใช้ และการจัดรายวิชาสอนจัดไม่ตรงกับความถนัดของครูผู้สอน เพราะโรงเรียนบางโรงเรียนรับครูผู้สอนที่ไม่จบอิสลามศึกษาโดยตรง แต่บางโรงเรียนก็มีการ ประชุม อบรมวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร แต่บางวิชาครูผู้สอนสอนไม่ทันตามแผน โครงสร้างหลักสูตรที่วางไว้ เนื่องจากเนื้อหาของหลักสูตรมีมาก ทำให้สอนไม่ทันตามเนื้อหาหลักสูตร ครูผู้สอนไม่ได้รับการอบรม ศึกษา ดูงาน เพื่อพัฒนาตนเองในการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ และเอกสารประกอบ

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุป สภาพปัญหาการวางแผนดำเนินการ ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 9 สภาพปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

จากภาพประกอบที่ 9 ภาพรวมสภาพปัญหาด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สรุปได้ว่า โรงเรียนจัดวิชาสอนไม่สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน การจัดการเรียน เวลาเรียนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด เช่น วิชาภาษามลายู ภาษาอาหรับ ไม่สามารถจัดการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากเนื้อหาในหลักสูตรมีมาก พื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกันและนักเรียนบางคนไม่มีพื้นฐานทางด้านภาษา การ จัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม เพราะอยู่ในสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย บางกิจกรรมก็ไม่เหมาะสมกับมุสลิม ในการบริหารจัดการหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันกับครูผู้สอน เมื่อเปิดเทอมก็ทำการสอนเหมือนปกติ ไม่มีการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขพัฒนา และครูผู้สอนไม่ได้เข้าอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาตนเองอย่าง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้อ และเอกสารประกอบหลักสูตร ครูผู้สอนจึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายได้ และ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกภาคส่วนไม่ได้ร่วมกัน ประชุมวางแผน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา และยังพบว่าโรงเรียนขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มี ความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง

3. ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร (บริหารหลักสูตร)

ภาพรวมสภาพปัญหาด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร (บริหารหลักสูตร) พบว่าครูผู้สอนไม่ได้จัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากไม่ได้ศึกษาหลักสูตร ครูไม่ได้จัดทำแผนหลักสูตรทุกรายวิชา และนักเรียนไม่มีพื้นฐานด้านอิสลามศึกษา และในการจัดการเรียนการสอน ครูสอนไม่ทันตามแผนที่กำหนด เนื่องจากมีกิจกรรมเยอะ และเนื้อหาหลักสูตรมีมาก ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม วัสดุ อุปกรณ์ หนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา สื่อนวัตกรรมใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษารวมทั้งบางโรงเรียนสถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ สถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

การดำเนินการใช้หลักสูตร (บริหารหลักสูตร) ในโรงเรียน

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้มและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียน ปัจจุบัน ประสบปัญหาต่างๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“การจัดการเรียนการสอนจัดไม่สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร จาก 8 สาระวิชา ต้องจัด 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่จัดเวลาเรียนได้ 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ บางวิชาต้องสอนแบบบูรณาการเนื้อหาหลายวิชา”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

“ได้รับมอบหมายให้ทำการสอนวิชาภาษาอาหรับ ซึ่งไม่ได้ถนัดในด้านภาษาจึงสอนพื้นฐานให้กับนักเรียน ไม่ได้สอนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตร เนื่องจากนักเรียนไม่มีพื้นฐานทางด้านภาษาอาหรับ และภาษามลายู ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาค่ำ”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 30 กรกฎาคม 2558)

“ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนทันกับหลักสูตร และ โครงการสอนที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีกิจกรรมมาก และเนื้อหาของหลักสูตรมีมาก และยากเกินความสามารถของนักเรียนในวิชาภาษามลายูและภาษาอาหรับ”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 30 กรกฎาคม 2558)

และพบว่า โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มส่วนใหญ่ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน เอกสารประกอบการสอน สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบศาสนกิจ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ในการจัดการเรียนการสอนขาดแคลนสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น Projector; วัสดุทัศน รวมถึงบรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพราะมีห้องเรียนจำกัดต้องจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในห้องละหมวดโดยไม่มีกำแพงกั้น ซึ่งมีนักเรียน 3 ห้อง และครู 3 คน ทำให้เกิดเสียงดังรบกวนเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้ของนักเรียน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

“โรงเรียนของเราไม่มีงบประมาณโดยตรงที่ใช้จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ก็ใช้สื่อที่มีอยู่ ได้รับจากเขตพื้นที่เป็นปากกาอ่านอัลกุรอาน แต่มีแค่ สาม เครื่อง ซึ่งใช้ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 30 กรกฎาคม 2558)

“นักเรียนมีการประกอบศาสนกิจในหอประชุมทุกวัน ซึ่งไม่มีสถานที่ อาคาร ปฏิบัติศาสนกิจโดยเฉพาะ เมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ในหอประชุมก็ส่งผลกระทบต่อการประกอบศาสนกิจของนักเรียน ”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า โรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มขาดความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และบุคคลใกล้ชิดคิดในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักอิสลาม และครูผู้สอนดำเนินการสอนโดยไม่มีแผนการสอน และไม่ได้เตรียมความพร้อมก่อนสอน อาศัยความเคยชิน ในการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย และไม่มี การนำเสนอผลงานด้านอิสลามศึกษา เผยแพร่ ถ่ายทอดประสบการณ์กัน เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเอง และผู้เรียนต่อไป สอดคล้องกับผู้ที่ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ทางโรงเรียนปลูกฝังนักเรียน ให้ปฏิบัติละหมาด แต่งกาย ปฏิบัติตนตามหลักอิสลาม แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้านผู้ปกครอง ไม่นั่นย้ำ เรื่องละหมาดและ การแต่งกาย ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5, 11 สิงหาคม 2558)

“โรงเรียนของเรามีครูผู้สอนจำกัด มีครูผู้สอนอิสลามเพียง 9 คน ในโรงเรียน แต่เด็กนักเรียนมีพันกว่าคน ทำให้ครูผู้สอนมีคาบสอนเยอะจึงทำแผนการสอนได้ไม่ครบทุกวิชา ให้ครูผู้สอนทำแผนการสอนคนละหนึ่งวิชาเท่านั้น”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 8 สิงหาคม 2558)

“ทางโรงเรียนจัดการเรียนการสอนครบทุกวิชา แต่ครูผู้สอนทำแผนการสอนไม่ครบทุกรายวิชา ทำแค่วิชาเดียว เพราะไม่มีเวลาว่างในการจัดทำแผน ต้องสอนสัปดาห์ละ ยี่สิบกว่า คาบ” (ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 8 สิงหาคม 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอ หรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในด้านอิสลามศึกษา เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู นำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 8 สิงหาคม 2558)

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปสภาพปัญหาด้านการดำเนินการ บริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 10 สภาพปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

จากภาพประกอบที่ 10 ภาพรวมสภาพปัญหาด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) สรุปได้ว่า ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตรไม่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสอนไม่ทันตามเนื้อหาเวลาที่กำหนด เนื่องจากมีกิจกรรมเยอะ และเนื้อหาหลักสูตรมีมาก และครูไม่ได้จัดทำแผนการสอนทุกรายวิชา ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม ทั้งวัสดุอุปกรณ์ หนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา สื่อนวัตกรรมใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา รวมทั้งบางโรงเรียนสถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ สถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการจัดกิจกรรมนำเสนอเผยแพร่ผลงาน นวัตกรรมด้านอิสลามศึกษา เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้ครูนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

ภาพรวมสภาพปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า ภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการวางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษา ไม่มีเครื่องมือใช้ประกอบการนิเทศ และขาดเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับ ติดตามและประเมินผลโดยตรง ได้รับการนิเทศ ติดตามไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบทั้งในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา

การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในโรงเรียน

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม พบว่าปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในโรงเรียนปัจจุบันประสบปัญหาต่างๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ผู้บริหารไม่เข้าใจหลักสูตร เนื้อหาสาระเกี่ยวกับอิสลามศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นไทยพุทธจึงไม่สามารถทำการนิเทศเนื้อหา กรสอนของครูผู้สอนได้ จึงทำการประเมินโดยภาพรวม ดูการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม”
(ผู้บริหารโรงเรียน 1,4 กันยายน 2558)

“ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลในการทำงาน ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานไม่ได้เข้ามานิเทศโดยตรง ส่วนใหญ่เพื่อนครูนิเทศกันเอง และไม่นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง”
(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 8 สิงหาคม 2558)

“ครูไม่สามารถนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเองได้เพราะไม่มีการนิเทศติดตาม และประเมินผล ทำให้ครูไม่รู้จักตนเอง และไม่สามารถพัฒนาตนเองได้”
(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

“ทางโรงเรียนไม่มีคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการสอนอิสลามศึกษา ซึ่งครูผู้สอนไม่ได้รับการนิเทศการสอนจากสถานศึกษา และหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษาก็ไม่เข้ามานิเทศ ทำให้ไม่ทราบจุดเด่น จุดด้อยของตัวเอง จึงไม่สามารถนำข้อมูลมาพัฒนาตนเองต่อไป”
(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 30 กรกฎาคม 2558)

“การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ยังประสบปัญหา ครูสอนหลายวิชา คาบสอนเยอะ ไม่ค่อยมีเวลาทำแผนการสอน และส่งงาน เอกสารทางวิชาการไม่ทันตามวันเวลาที่กำหนด แต่ฝ่ายวิชาการก็ยืดหยุ่นเวลาส่งเอกสารให้”
(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 8 สิงหาคม 2558)

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า โรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่นิเทศ กำกับ ดูแล และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาด้านอิสลามศึกษาต่อไป และพบว่าโรงเรียนไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการการนิเทศ รายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ว่า

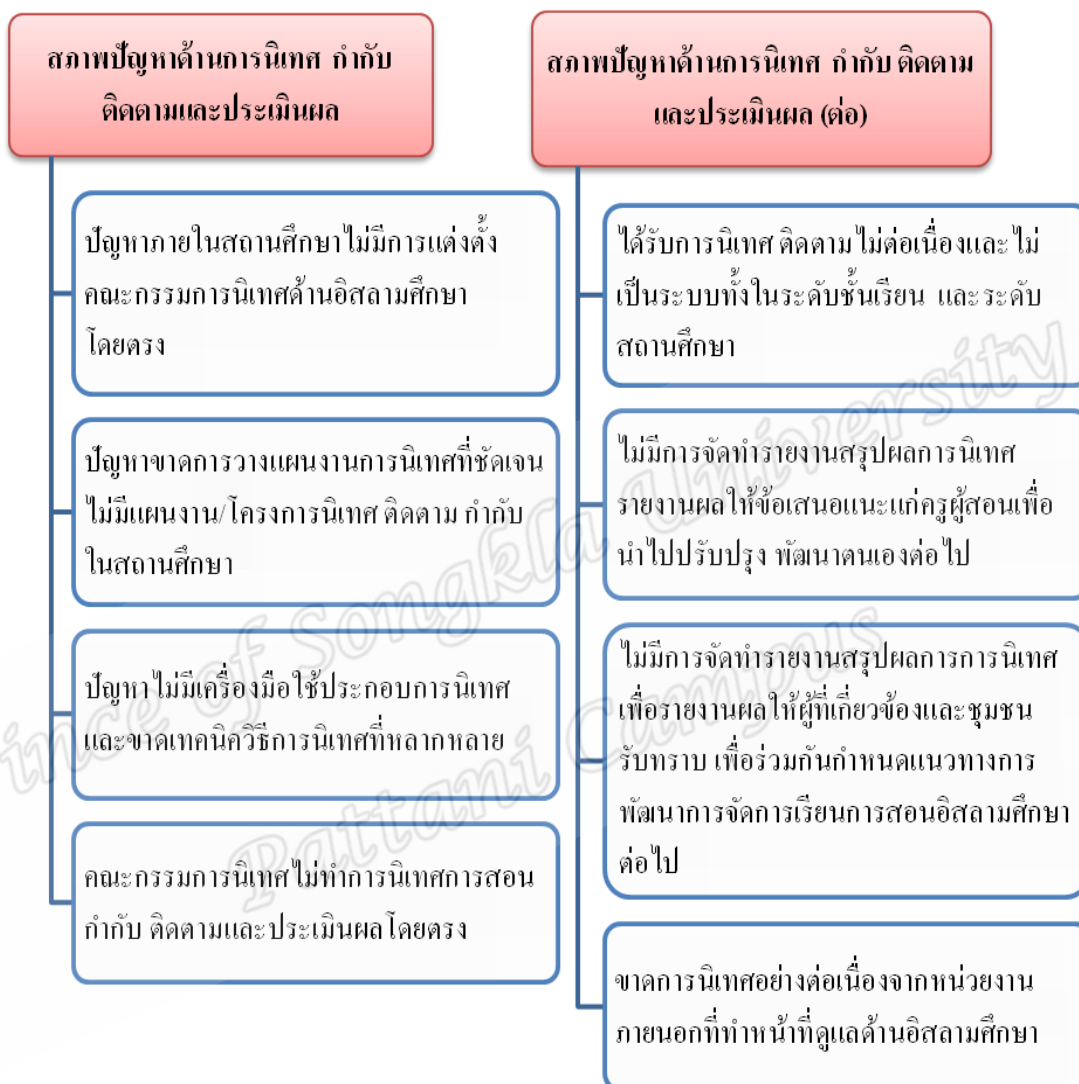
“โรงเรียนมีคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยจัดการนิเทศตามสายชั้น ซึ่งไม่ได้กำหนด วางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน และไม่ได้ทำการนิเทศการสอนโดยตรง จะดูโดยภาพรวม และครูอิสลามศึกษาก็ไม่ได้ทำการนิเทศการสอนด้วยกัน”
(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 30 กรกฎาคม 2558)

“โรงเรียนมีการนิเทศการดำเนินงานของครู แต่ไม่มีการสรุปรายงานให้ครูและผู้เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ ทำให้ไม่รู้ว่าตนเองบกพร่อง ควรแก้ไขพัฒนาตนเองอย่างไร”
(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 8 สิงหาคม 2558)

“โรงเรียนไม่มีคณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และไม่มีการนิเทศครูผู้สอนอิสลามศึกษา ครูจึงไม่สามารถนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเองได้เพราะไม่มี การนิเทศ ติดตามและประเมินผลเลย”
(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 10 สิงหาคม 2558)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 11 สภาพ ปัญหาการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

จากภาพประกอบที่ 11 ภาพรวมสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล สรุปได้ว่า ภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้าน อิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการวางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษา ไม่มีเครื่องมือใช้ประกอบการนิเทศ และขาดเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับ ติดตามและประเมินผลโดยตรง ได้รับการนิเทศ ติดตามไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และหน่วยงานภายนอก

ที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องชุมชนรับทราบ เพื่อครูผู้สอนสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อไป และเพื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

1. ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ควรมีการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามให้กับผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เมื่อโรงเรียนประสบปัญหา คือ ครู ผู้บริหาร และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตร ก็ควรมีการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามให้มีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาการบริหารหลักสูตรต่อไป” (ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 30 กรกฎาคม 2558)

“ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มควรมีการอบรม ประชุมวางแผนหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาอิสลามศึกษาต่อไป”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 8 สิงหาคม 2558)

“ผมคิดว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของรัฐ ทุกคน เพื่อสร้างความเข้าใจในการบริหารการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางให้ครูและผู้บริหารมีแนวคิดใหม่ ๆ ทันทต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21”

(ผู้อำนวยการโรงเรียน 2, 8 สิงหาคม 2558)

และทางโรงเรียนควรมีการสอนงานให้กับครูที่เข้าใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการวางแผน และดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ ทางโรงเรียนควรมีการจัดอบรม ปฐมนิเทศ สอนงานให้กับครูที่เข้าใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตรต่อไปในอนาคตได้เป็นอย่างดี ”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5, 11 สิงหาคม 2558)

ให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องในด้านอิสลามศึกษา เช่น รอมฎอนสัมพันธ์ กวนอาซูรอ อบรมคุณธรรมจริยธรรม

“ให้ผู้รับผิดชอบเสนอผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และให้เงินรายหัวให้แก่นักเรียนที่เรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อนำงบประมาณไปใช้ในการจัดทำสื่อ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สร้างอาคารเรียน สถานที่ประกอบศาสนกิจ และรัฐบาลควรจัดหาหนังสือเรียนให้กับนักเรียน จัดสรรงบประมาณให้กับอิสลามศึกษาอย่างเพียงพอ”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 3 กรกฎาคม 2558)

มีการเสนอให้รับครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง และมีการจัดครูให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

“เนื่องจากโรงเรียนครูผู้สอนไม่ได้จบทางด้านอิสลามศึกษา และทางด้านทางภาษาอาหรับโดยตรง ทำให้ครูประสบปัญหาในการสอนวิชาภาษาอาหรับ ดังนั้น โรงเรียนควรรับครูให้จบตรงสาขาวิชา และครูที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยตรง สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมารวมทั้งจัดบุคลากรครูให้เหมาะสมกับนักเรียนและจำนวนชั้นเรียน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 8 สิงหาคม 2558)

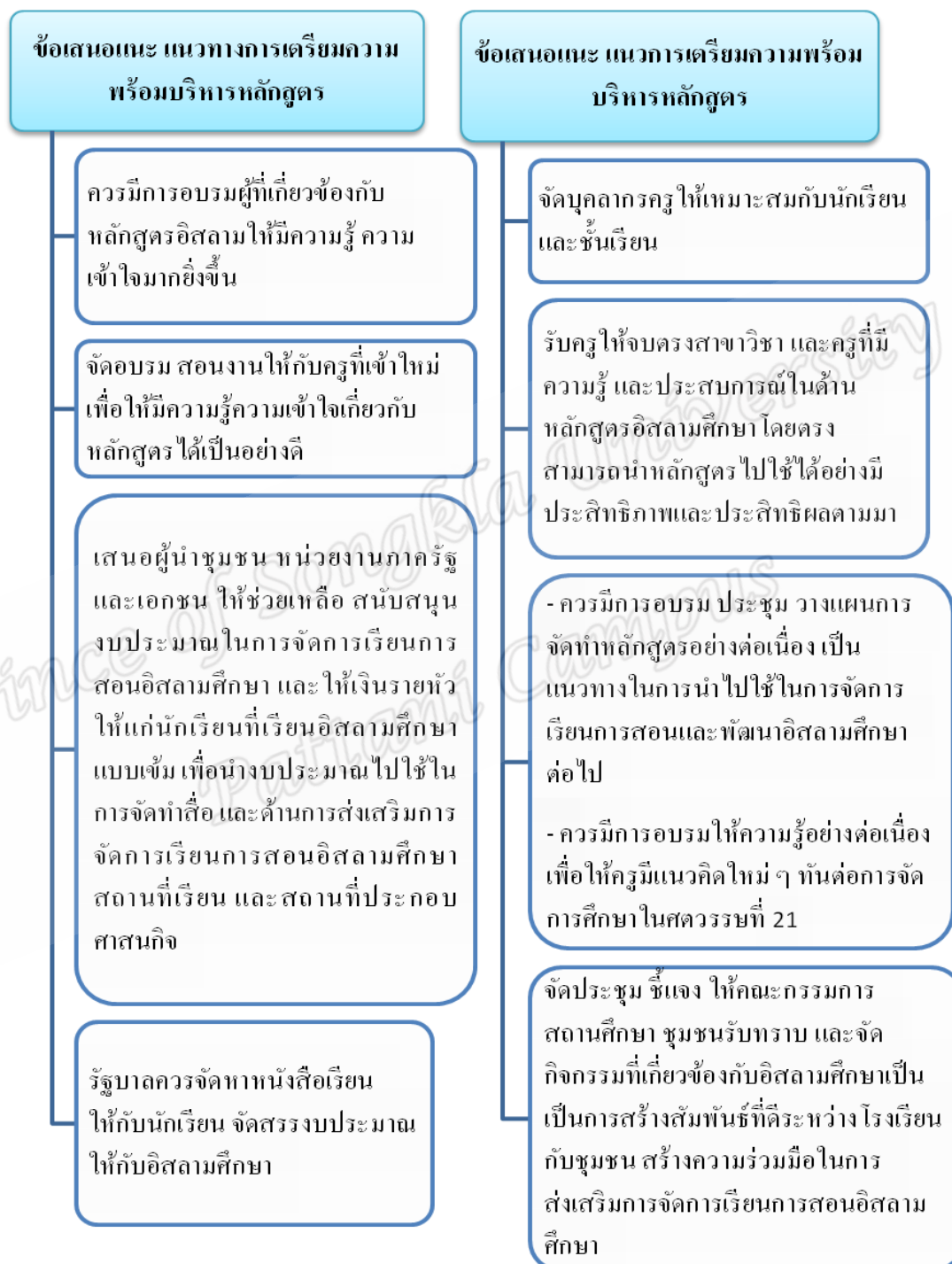
เมื่อโรงเรียนมีการนำหลักสูตรใหม่มาใช้ควรมีการประชุม ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และเมื่อทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆก็มีการเสนอให้ชุมชนรับทราบ และเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

“หลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนจะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพราะเมื่อมีอะไรเกิดขึ้นชุมชนก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ซึ่งโรงเรียนต้องจัดประชุม ชี้แจง ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนรับทราบ เมื่อมีหลักสูตรใหม่ หรือรับนโยบายมาจากส่วนกลางเพื่อมาพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษาต้องแจ้งให้ชุมชนรับทราบ ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 3, 4 กันยายน, 2558)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหาร
หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหาร
หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 12 ข้อเสนอแนะ แนวทางการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

จากภาพประกอบที่ 12 ภาพรวมข้อเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สรุปได้ว่า ควรมีการอบรมผู้ที่เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรมากยิ่งขึ้น และมีการจัดอบรม สอนงานให้กับครูที่เข้าใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเพราะครูบางคนยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ยังพบว่าโรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาด้านอิสลามศึกษา ควรมีการเสนอผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้ช่วยเหลือ สนับสนุน งบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และให้เงินรายหัวให้แก่นักเรียนที่เรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อนำงบประมาณไปใช้ในการจัดทำสื่อ และควรมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ทั้งสถานที่เรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจ รัฐบาลควรจัดหาหนังสือเรียนให้กับนักเรียน จัดสรรงบประมาณให้กับอิสลามศึกษา จัดบุคลากรครูให้เหมาะสมกับนักเรียนและชั้นเรียน และรับครูให้จบตรงสาขาวิชา และความรู้ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยตรง สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา ควรมีการอบรม ประชุม วางแผนการจัดทำหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาอิสลามศึกษาต่อไป และให้ครูมีแนวคิดใหม่ ๆ ทันต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จัดประชุม ชี้แจง ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนรับทราบ และวางแผนจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

2. ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีดังนี้ คือ ควรจัดวิชาสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาต้องรับครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง หรือผู้ที่จบทางด้านภาษามลายูและภาษาอาหรับเพื่อสามารถสอนอิสลามศึกษาได้ทุกวิชา แต่พบว่า ปัจจุบันนี้หลายโรงเรียนรับครูผู้สอนไม่จบอิสลามศึกษาโดยตรง ดังนั้น ก่อนที่จะเปิดภาคเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุม วางแผน ปรึกษาเกี่ยวกับรายวิชาที่สอน ว่ามีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง ใครที่ถนัด

วิชาอะไร ก็สามารถจัดรายวิชาสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมและถนัดของครูผู้สอน เพื่อไม่ให้ เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนในเวลาต่อมา

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

พบว่าหลายโรงเรียนไม่สามารถจัดตาราง เวลาเรียน สอดคล้องกับหลักสูตร จึงเกิด ปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอน เรียนไม่ทันเนื้อหาของหลักสูตร โรงเรียนควรจัดตารางเวลา เรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“โรงเรียนไม่สามารถจัดเวลาเรียนได้สอดคล้องกับหลักสูตร ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านอิสลามศึกษาดำ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจากเขตพื้นที่ควรลงมาดูการดำเนินการจัดการ เรียนการสอนของทุกโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือ และหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการให้ทุกโรงเรียน ที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จัดตาราง เวลาเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่ กำหนด”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 30 กรกฎาคม 2558)

เนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานด้านอิสลามศึกษาแตกต่างกัน นักเรียนบางคนอ่าน อัลกุรอานได้ แต่อีกบางคนไม่รู้จักพยัญชนะภาษาอาหรับ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียน การสอน ดังนั้น จัดคาบสอนเพิ่มเติม ให้นักเรียนที่อ่านภาษาอาหรับไม่ได้ รวมทั้งจัดกิจกรรมคำภาษา เพื่อให้นักเรียนสนใจ เข้าใจภาษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนได้สะดวกและราบรื่น สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“โรงเรียนของผมมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยเฉพาะซึ่งทำการบริหารร่วมกับฝ่ายบริหารวิชาการของโรงเรียน มีการประชุม ครุและวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน การวางแผนการเรียนการสอนจะเน้นการปฏิบัติจริง เน้นการ เรียนอัลกุรอาน ซึ่งเป็นนโยบายของโรงเรียน คือ นักเรียนต้องเรียนอัลกุรอาน หลักสูตร กิรออาตีใน คาบแรกตอนเช้า มีความเชื่อว่า คนมุสลิมต้องเรียนรู้อัลกุรอานเพราะเป็นบทบัญญัติในอิสลาม ถ้านักเรียนอ่านไม่เป็น ก็จัดคาบสอนเพิ่มเติม สอนพื้นฐานทางด้านภาษาอาหรับ และสอนอัลกุรอาน ให้นักเรียนที่อ่านภาษาอาหรับไม่ได้ รวมทั้งจัดกิจกรรมคำภาษา เพื่อให้นักเรียนสนใจ เข้าใจภาษา เพิ่มมากขึ้น” (ผู้บริหาร โรงเรียน 2, 10 สิงหาคม 2558)

ในการวางแผนหลักสูตรทางโรงเรียน ต้องวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่ และมีการประชุม วางแผน ก่อนจัดทำหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ก่อนวางแผนหลักสูตรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ต้องร่วมกันวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่ และมีการประชุม วางแผน ก่อนจัดทำหลักสูตร โครงการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายก็คือนักเรียน” (ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 8 สิงหาคม 2558)

“ฉันคิดว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรึกษาหารือร่วมกับครูผู้สอน ร่วมกันวางแผนงาน และแต่งตั้งครูที่เลี้ยงต้องคอยแนะแนวทางการดำเนินงานให้ครูผู้สอนตลอดระยะเวลา เพราะครูผู้สอนบางคนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องการวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตร เพราะเป็นครูใหม่ต้องอาศัยการบอกเล่าของครูผู้ที่มีประสบการณ์” (หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 8 สิงหาคม 2558)

“ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกภาคส่วน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร เพราะทุกคนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ในการบริหารจัดการหลักสูตรนั้นต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม โดยทุกคนเห็นชอบพร้อมกัน เมื่อมีการนำไปใช้แล้ว ก็ต้องร่วมกัน วิเคราะห์ คุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป” (ผู้บริหารโรงเรียน 3,4 กันยายน 2558)

“งานทุกอย่างของโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นก็ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นที่มาของความสำเร็จของงานคือการเตรียมการ วางแผนล่วงหน้า จากนั้นมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบไปศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงานจริง ซึ่งการทำงานของโรงเรียนต้องทำงานเป็นทีม โดยโรงเรียนต้องมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน” (ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 10 สิงหาคม 2558)

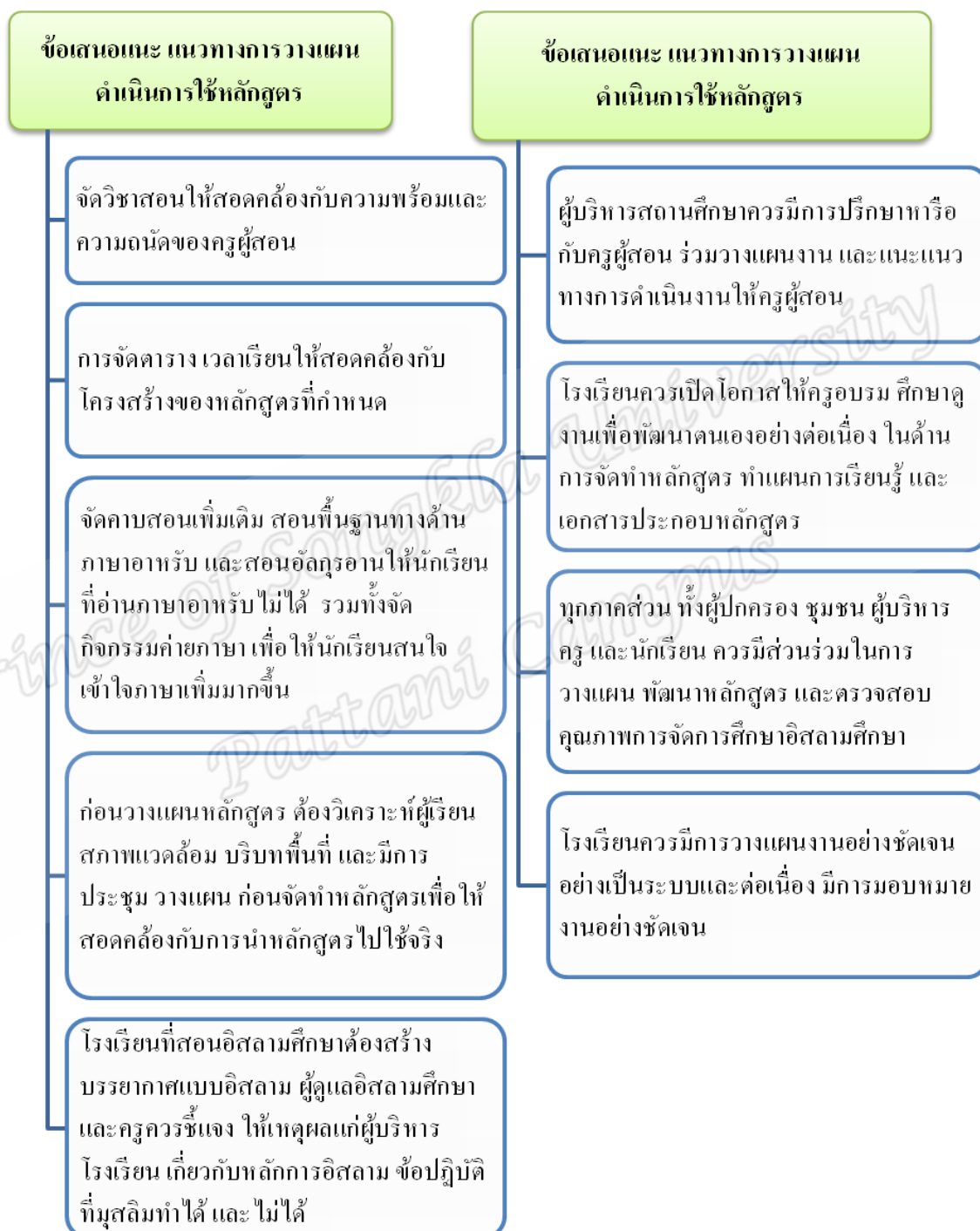
หน่วยงานที่รับผิดชอบและครูในโรงเรียน มีการชี้แจง บอกหลักฐานและเหตุผลที่ชัดเจนให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบ เกี่ยวกับบทบัญญัติหลักการทางศาสนา ว่าอะไรถูก อะไรผิด เพราะในสถานศึกษามีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมบางกิจกรรมมุสลิมปฏิบัติไม่ได้ เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา พิธีไหว้ครู ฯลฯ เพื่อโรงเรียนสามารถวางแผนกำหนดกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวไว้ว่า

“หน่วยงานที่ดูแลด้านอิสลามศึกษาต้องประชุมชี้แจงให้ผู้บริหารรับทราบเกี่ยวกับหลักการอิสลาม ข้อปฏิบัติที่ทำได้และทำไม่ได้ ทำให้ครูและนักเรียนสบายใจขึ้น และครูควรชี้แจงให้เหตุผลแก่ผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อเน้นย้ำผู้บริหารเกี่ยวกับขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ซึ่งโรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มต้องสร้างบรรยากาศแบบอิสลาม เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อชุมชนที่ส่งลูกหลานมาเรียน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 13 ข้อเสนอแนะ แนวทางการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

จากภาพประกอบที่ 13 ภาพรวมข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สรุปได้ว่า ควรจัดวิชาสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน รวมทั้งจัดตาราง เวลาเรียนให้สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด จัดคาบสอนเพิ่มเติมสอนพื้นฐานทางด้านภาษาอาหรับ และสอนอัลกุรอานให้นักเรียนที่อ่านภาษาอาหรับไม่ได้ รวมทั้งจัดกิจกรรมค่ายภาษา เพื่อให้นักเรียนสนใจ เข้าใจภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ก่อนวางแผนหลักสูตร ต้องวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่ และมีการประชุม วางแผน ก่อนจัดทำหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง ควรชี้แจงให้เหตุผลแก่ผู้บริหาร โรงเรียน เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่มุสลิมทำได้ และทำไม่ได้ โรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาต้องสร้างบรรยากาศแบบอิสลาม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรึกษาหารือกับครูผู้สอน ร่วมวางแผนงาน และแนะแนวทางการดำเนินงานให้ครูผู้สอน และ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูอบรม ศึกษาดูงาน ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญ ทุกภาคส่วน คือ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา โรงเรียนควรมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) มีดังนี้ คือ โรงเรียนจัดการเรียนการสอนอิสลามไม่สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร ดังนั้นต้องจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหา เพื่อให้เรียนรู้ได้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“วิธีการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร ครูต้องศึกษาให้รอบรู้ ต้องสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชา เพื่อให้นักเรียนได้เรียนครบตามหลักสูตร รวมทั้งครูอิสลามศึกษาต้องชี้แจงหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ และเข้าใจ เกี่ยวกับ โครงสร้าง เวลาเรียนของหลักสูตรอิสลามศึกษา และที่สำคัญให้เขตพื้นที่ลงมานิเทศดูการจัดการเรียนอิสลามศึกษาของทุกโรงเรียน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 9 สิงหาคม 2558)

ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจเนื้อหาได้เร็ว ครูต้องทำแผนการสอน ครูต้องสอนโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กสนใจ โดยเฉพาะสื่อ นวัตกรรมที่แปลกใหม่ ดังนั้นครูต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“ซึ่งการสอนแต่ละครั้งนั้นครูต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยการเขียนแผน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เมื่อผู้สอนไม่อยู่ก็สามารถให้ผู้อื่นทำการสอนแทนได้โดยมีรายละเอียดตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งโรงเรียนของผมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาครบทุกวิชา โดยมีการตรวจเช็ค ประเมินการทำแผนการสอนทุกเดือน มีการบันทึกหลังแผนทุกแผน”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 3, 4 กันยายน 2558)

“การดำเนินการสอน ก็จะสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการใช้สื่อการสอน การท่องจำ ใช้บทเพลงอาซานาซิด นำเสนอวีดิทัศน์ และเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา มีการแข่งขันอาซานา ตอบปัญหาอิสลามศึกษา การจัดการเรียนการสอนเน้นด้านภาษา ๔ ภาษา คือ ภาษาไทย อังกฤษ มลายู และภาษาอาหรับ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 2, 10 สิงหาคม 2558)

“การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันก็สามารถจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรตัวชี้วัด จุดประสงค์ เนื้อหาและความสามารถของนักเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การสาธิต การทดลองปฏิบัติจริง การบรรยาย ฯลฯ มีการใช้สื่อ นวัตกรรมที่หลากหลาย มีการสอนซ่อมเสริมวิชาอิสลามศึกษาให้กับนักเรียนในคาบชุมนุม โดยสอนอัลกุรอาน หลักสูตร กิรออาตี และสอนภาษาอาหรับให้แก่ นักเรียน และเชิญชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน และใช้มัสยิดเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน I-NET สูงขึ้น”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 10 สิงหาคม 2558)

“หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนี้ ต้องมีการจัดอบรมเทคนิคการสอน การทำสื่อ ให้ครูสร้างสื่อ ผลิตสื่อ นวัตกรรมที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้สอนนักเรียนได้จริง เพื่อ พัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีศักยภาพมากที่สุด เพราะก่อนหน้านี้ได้มีการอบรมผลิต สื่ออิสลามศึกษากัน แต่ไม่ได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะไม่มีความสมบูรณ์ใน เนื้อหา ”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 8 สิงหาคม 2558)

พบว่าบางโรงเรียนไม่มีห้องเรียนอิสลามศึกษาโดยเฉพาะ เพราะห้องเรียนมีไม่พอ กับจำนวนนักเรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาก็ไม่จำเป็นต้องเรียนทฤษฎีใน ห้องเรียน สามารถเรียนรู้โดยการปฏิบัติ อาจจะใช้ห้องละหมาด สนาม แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้จริง ระหว่างรอห้องเรียนใหม่ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เมื่อเรียนหลายห้องในสถานที่เดียวกันทำให้บรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน ดังนั้นในระยะเวลาที่ครูจึงใช้แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด สนามเด็กเล่น มัสยิด เพราะเด็กสามารถเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ให้อาบน้ำละหมาด ละหมาด คู่มือที่อัลลอฮ์สร้าง รอบๆตัว ก็สามารถสอนนักเรียนได้โดยไม่ต้องอยู่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยม ก็พบว่านักเรียนเรียน สนุก และมีความสุขกับการเรียนรู้นอกสถานที่ ”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 30 กรกฎาคม 2558)

พบว่า นักเรียนเมื่อมาโรงเรียนก็ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน อยู่ในกรอบ ของศาสนา เช่น ละหมาด ใ้ศรัทธาคลุมร่างกายถูกต้องตามหลักศาสนา พูจาไฟเราะ แต่เมื่อกลับบ้าน พบว่า นักเรียนไม่ปฏิบัติเหมือนอยู่ใน โรงเรียน คือ แต่งกายไม่ถูกต้องตามหลักศาสนา ไม่ปฏิบัติ ละหมาด เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชน ไม่นั่นย้ำ ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ดังนั้นทุกภาคส่วนต้อง ร่วมด้วยช่วยกันปลูกฝัง เพื่อให้ลูกหลานตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“โรงเรียนต้องประชุมผู้ปกครอง ปรึกษาหารือ ขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างความ ตระหนักให้เห็นความสำคัญ และส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม หรือจัด กิจกรรมประกวด หนูน้อยมุสลิม จัดทำสมุดบันทึกความดีให้ผู้ปกครองและครูตรวจการทำความดี ของนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1, 30 กรกฎาคม 2558)

ในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาอิสลามศึกษา ครูผู้สอนใช้หนังสือสอนนักเรียน แต่เนื้อหาบางอย่างไม่สอดคล้องกับหลักสูตรซึ่งต้องใช้หนังสือหลากหลาย และหนังสือที่ใช้เรียนได้รับจากเขตพื้นที่ที่มีเฉพาะภาษามลายู และภาษาอาหรับ โดยไม่มีการแปลเป็นภาษาไทย ทำให้นักเรียนไม่สามารถศึกษาด้วยตนเอง เพราะนักเรียนบางคน อ่านไม่ออก แปลความหมายไม่เป็น ซึ่งต้องเรียนรู้จากครูเท่านั้น

“ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำสื่อ หนังสืออิสลามศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการสอนได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทุกสถานที่ และสามารถเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่มได้อย่างเข้าใจ”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5, 11 สิงหาคม 2558)

สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อ ทำวิจัย นำเสนอผลงาน ร่วมแชร์ประสบการณ์กับเพื่อนครูต่าง โรงเรียน รับฟังการเสวนาทางวิชาการด้านอิสลามศึกษา เพื่อให้มีองค์ความรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูทำวิจัย หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ประชุมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อรับฟังประสบการณ์จากเพื่อนครู รวมทั้งเข้ารับฟังการเสวนาทางวิชาการ เพื่อให้ครูมีความรู้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป”

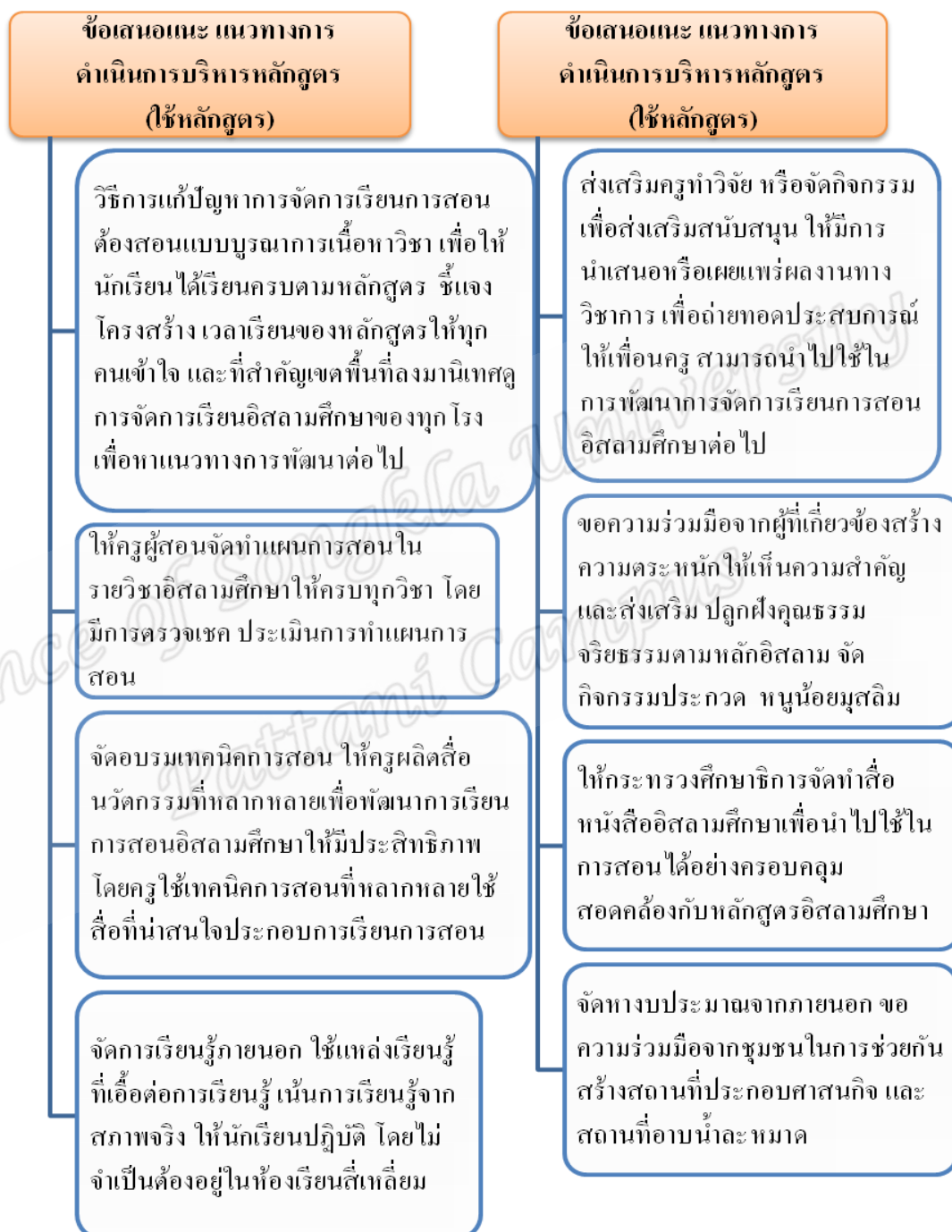
(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 8 สิงหาคม 2558)

ในโรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม หลายโรงเรียนยังไม่มีความพร้อมในด้านการประกอบศาสนกิจ (ละหมาด) และสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกติ เพราะขาดงบประมาณในการจัดทำอาคารเรียน อาคารละหมาดสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ผมคิดว่าโรงเรียนควรหางบประมาณจากภายนอก ขอความร่วมมือจากชุมชน ช่วยกันสร้างสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสถานที่อาบน้ำละหมาด หางบประมาณโดยจัดงานเลี้ยงโรงเรียนเพื่อของบประมาณจากศิษย์เก่า และผู้นำชุมชน เป็นการหารายได้มาสมทบทุนสร้างอาคารละหมาดให้กับนักเรียน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหาร หลักสูตร (ใช้หลักสูตร) อิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 14 ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

จากภาพประกอบที่ 14 ภาพรวมข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) สรุปได้ว่า สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) วิธีการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ต้องสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชา เพื่อให้นักเรียนได้เรียนครบตามหลักสูตร ชี้แจงโครงสร้าง เวลาเรียนของหลักสูตรให้ทุกคนเข้าใจ และที่สำคัญเขตพื้นที่ที่ลงมานิเทศการจัดการเรียนอิสลามศึกษาของทุกโรงเรียน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาต่อไป ให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกวิชา โดยมีการตรวจสอบ ประเมินการทำแผนการสอน จัดอบรมเทคนิคการสอน การทำสื่อ ให้ครูผลิตสื่อ นวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีศักยภาพมากที่สุด โดยครูสอนโดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และใช้สื่อที่น่าสนใจประกอบการเรียนการสอน จัดการเรียนรู้ภายนอก ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้จากสภาพจริง ให้นักเรียนปฏิบัติ โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยม ส่งครูเข้านำเสนอผลงาน หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม จัดกิจกรรมประกวด หนูน้อยมุสลิม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนรักการทำความดี การเป็นมุสลิมที่ดี โดยการเสริมแรงให้รางวัลแก่นักเรียน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านหลักสูตร เทคนิคการสอน การจัดทำสื่อการสอนเพื่อให้ครู แปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำสื่อ หนังสืออิสลามศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา จัดหางบประมาณจากภายนอก ขอความร่วมมือจากชุมชนในการช่วยกันสร้างสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสถานที่อาบน้ำละหมาด

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีดังนี้ คือ ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล ทำการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง และคณะกรรมการนิเทศ ต้องมีเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจน เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้าน เมื่อทำการนิเทศเสร็จ ต้องสรุปรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ และที่สำคัญ

ให้กับครูผู้สอน เพื่อให้ครูรู้จักเด่นจุดด้อยของตัวเอง เพื่อนำ ผล ไปพัฒนาตนเอง และการดำเนินงานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่

“ควรให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบจากหน่วยงานภายในเข้านิเทศ เทอมละ 2 ครั้ง และหน่วยงานภายนอกที่ดูแลด้านอิสลามศึกษาเข้านิเทศ ติดตาม การทำงานของครูอิสลามศึกษา ปีละ 1 ครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ครูมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา และเข้ามาสอบถามปัญหาที่ได้รับ เพื่อช่วยกันหาวิธีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 1, 4 กันยายน 2558)

“ระยะหลังนี้ไม่มีคณะกรรมการนิเทศอิสลามศึกษาในโรงเรียน ควรจัดตั้ง คณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผล รวมทั้งมีการวางแผนงานที่ชัดเจน กำหนดวิธีการ ประเมิน เครื่องมือที่ใช้ จากนั้นสรุปผลการประเมิน และนำข้อมูลที่ได้ไปให้ครูผู้สอน เพื่อให้ครูรู้จักเด่นจุดด้อยของตัวเอง รวมทั้งเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบ เพื่อนำผลที่ได้รับจากการ ประเมินมาร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป ”

(ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4, 10 สิงหาคม 2558)

และพบว่าโรงเรียนบางโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษา ทำหน้าที่นิเทศโดยตรงจัดให้มีการนิเทศการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ เพื่อให้ครูมีการวางแผนการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาเทคนิค วิธีการสอนต่างๆที่หลากหลายให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มากที่สุดสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่

“โรงเรียนมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ เป็นครูสอนอิสลามศึกษาร่วมกับหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียน นิเทศการทำแผนการสอน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้ความรู้ด้านหลักสูตร รวมทั้งมีการส่งครูเข้าอบรม เมื่อมีหน่วยงานต่างๆจัด อบรมรวมทั้งเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ด้านเทคนิคการสอน หลักสูตร การจัดทำ แผนการสอน ฯลฯ และเชิญโรงเรียนใกล้เคียงเข้ารับการอบรมด้วย”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 2, 10 สิงหาคม 2558)

“ เมื่อตอนที่เป็นผอ.โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผมก็มีความสุข เพราะเป็นโรงเรียนที่ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการนิเทศครูอิสลามศึกษา ผมใช้วิธีการ นิเทศการสอนที่หลากหลาย โดยเข้าไปนิเทศในชั้นเรียน นิเทศการทำกิจกรรมโครงการ การทำ

แผนการสอน วิจัยในชั้นเรียน และการปฏิบัติงานที่รับมอบหมาย พบว่า ครูผู้สอนปฏิบัติการสอนได้ดีสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ ซึ่งนักเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้เรียนเยอะ นักเรียนเรียนทั้งวิชาสามัญและวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งการเรียนเยอะนั้นแหละดีทำให้นักเรียนฉลาดและมีความรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทั้งวิชา ศาสนา และวิชาสามัญ ”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 3, 4 กันยายน 2558)

“โรงเรียนของผม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ในการจัดการเรียนการสอนด้านอิสลามศึกษา รับผิดชอบดูแลอิสลามศึกษาโดยตรง โดยเข้ามานิเทศ เทอมละ 2 ครั้ง การนิเทศ โรงเรียนได้ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหน่วยงานภายนอก จากเขตพื้นที่ เข้ามา นิเทศ ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3, 8 สิงหาคม 2558)

โรงเรียนควรมีการประชุมคณะกรรมการนิเทศ เพื่อวางแผนปฏิทินการนิเทศ รวมทั้งตั้งเกณฑ์ กำหนดเครื่องมือการนิเทศ เพื่อให้สามารถนำไปใช้และสรุปผลได้อย่างชัดเจน และให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนอย่างน้อย ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

“ก่อนอื่นต้องมีการประชุม ตั้งคณะกรรมการ วางแผนงานนิเทศที่ชัดเจน จัดโครงการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลในสถานศึกษา และที่สำคัญคณะกรรมการนิเทศ ต้องจัดทำเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจนเพื่อใช้ประกอบการนิเทศ และผู้นิเทศ ต้องใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนในการนำไปใช้ประกอบการประเมิน”

(หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2, 30 กรกฎาคม 2558)

“ให้ผู้มีอำนาจสั่งการเขตพื้นที่ หรือหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อดูความก้าวหน้า และให้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา”

(ผู้บริหาร โรงเรียน 1, 4 กันยายน 2558)

ทั้งนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้ครูอิสลามศึกษามีกรอบทิศทางในการพัฒนาหน้าที่การงานและยกระดับอิสลามศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป ให้โรงเรียนที่มี

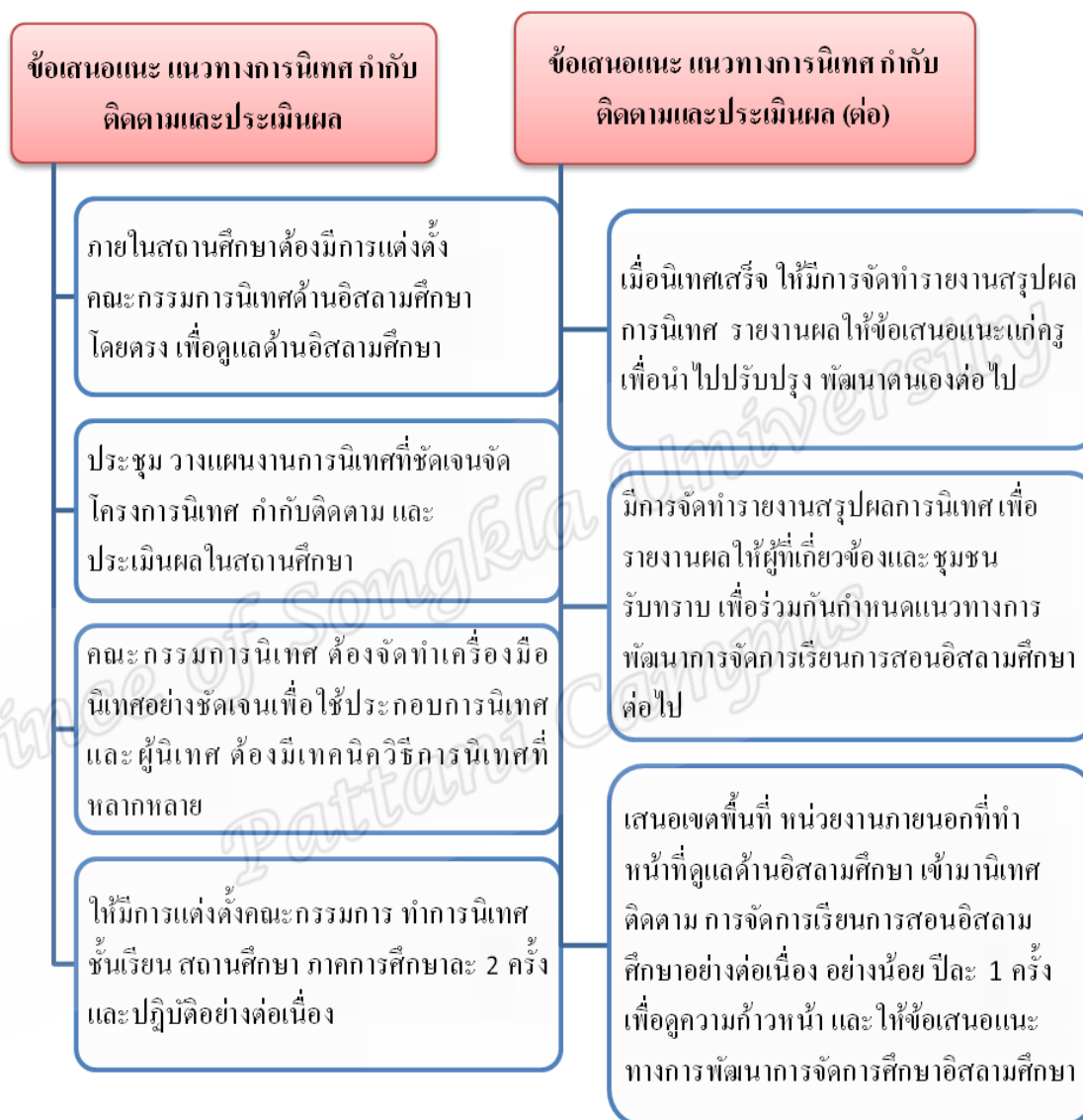
มุสลิม 50% - 80 % เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ และควรรขยายโครงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐในพื้นที่อื่นๆอีกด้วย

“โรงเรียนของรัฐทุกโรงทั่วประเทศที่มีนักเรียนอิสลาม 50% - 80 % ควรจัดโครงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ”
(ผู้บริหารโรงเรียน 1, 4 กันยายน 2558)

ครูอิสลามศึกษาไม่มีกรอบทิศทางในการพัฒนาตนเอง รัฐบาลควรสร้างความมั่นคงในหน้าที่การงานของครู และที่สำคัญสัญญาจ้างมาไม่ต่อเนื่อง บางครั้ง มา 3 เดือน บางครั้งมา 6 เดือน ซึ่งไม่แน่นอน ทำให้ครูไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน

“ต้องการให้รัฐบาลให้ตำแหน่งครูอิสลามศึกษาให้มีความมั่นคงในหน้าที่การงานให้มีตำแหน่งครูช่วยอิสลามศึกษา หรือพนักงานอิสลามศึกษาประจำโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อแก้ปัญหาการลาออกของครูผู้สอนอิสลามศึกษาเพื่อเลื่อนตำแหน่งอื่น ทำให้ครูผู้สอนอิสลามศึกษาหมุนเวียนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา”
(ผู้บริหารโรงเรียน 3, 4 กันยายน 2558)

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 15 ข้อเสนอแนะ แนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

จากภาพประกอบที่ 15 ภาพรวมข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล สรุปได้ว่า ภายในสถานศึกษาต้องมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง เพื่อดูแลด้านอิสลามศึกษา มีการประชุม วางแผนงาน การนิเทศที่ชัดเจนจัดโครงการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลในสถานศึกษา คณะกรรมการ นิเทศ ต้องจัดทำเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจนเพื่อใช้ประกอบการนิเทศ และผู้นิเทศ ต้องมีเทคนิค

วิธีการนิเทศที่หลากหลาย ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ทำการนิเทศ ชั้นเรียน สถานศึกษา ภาค การศึกษาระดับ 2 ครั้ง และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เมื่อนิเทศเสร็จ ให้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป มีการจัดทำรายงานสรุปผล การนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป เสนอเขตพื้นที่ หน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่าง น้อย ปีละ 1 ครั้ง เพื่อดูความก้าวหน้า และให้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลาม ศึกษา

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และความหมายที่ ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปรต่างๆดังต่อไปนี้

μ	แทน	ค่าเฉลี่ยของประชากร
σ	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร
N	แทน	จำนวน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของ ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ที่ใช้เป็นประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 155 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 155 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100.00 รายละเอียดปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน

สถานภาพส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	68	43.9
1.2 หญิง	87	56.1
รวม	155	100

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สถานภาพส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
2. ตำแหน่งงาน		
2.1 ผู้บริหาร	39	25.1
2.2 หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ	24	15.5
2.3 ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม	92	59.4
รวม	155	100
3. วุฒิการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	5	3.2
3.2 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	102	65.8
3.3 ปริญญาโท	48	31.0
รวม	155	100
4. อายุ		
4.1 ต่ำกว่า 30 ปี	23	14.8
4.2 30 - 40 ปี	73	47.1
4.3 41 - 50 ปี	36	23.2
4.4 51 ปีขึ้นไป	23	14.8
รวม	155	100
5. ประสบการณ์การทำงาน		
5.1 1 - 5 ปี	47	30.3
5.2 6 - 10 ปี	52	33.5
5.3 11 -15 ปี	34	21.9
5.4 15 ปีขึ้นไป	22	14.2
รวม	155	100

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 155 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย มีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 43.9 และผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 เมื่อจำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า ผู้บริหารและรองผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 หัวหน้าฝ่ายวิชาการ/หัวหน้ากลุ่มสาระอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 วุฒิกการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 และวุฒิการศึกษาปริญญาโท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 อายุ 30-40 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 อายุ 41-50 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่งงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง 1- 5 ปี มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 ผู้มีประสบการณ์ในตำแหน่ง 6 -10 ปี มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ผู้มีประสบการณ์ในตำแหน่ง 11-15 ปี มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และผู้ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง 15 ปีขึ้นไปมีผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็น ร้อยละ 14.2

4.3 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในภาพรวม รายด้านและรายข้อ ทั้ง 4 ด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 9-13

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังรายละเอียดใน ตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้าน

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา แบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา	μ	σ	ระดับปัญหา
1. การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	3.58	.67	มาก
2. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	3.56	.71	มาก
3. การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	3.63	.70	มาก
4. การนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล	3.68	.80	มาก
ผลรวมค่าเฉลี่ย	3.61	.61	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.61, \sigma = .61$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.68, \sigma = .80$) ปัญหาด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.63, \sigma = .70$) ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.58, \sigma = .67$) และปัญหาด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.56, \sigma = .71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ผลดังรายละเอียดตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร จำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

ข้อที่	การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
1	บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	3.33	1.13	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อที่	การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
2	ครูเข้าใจใหม่ขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้จริง	3.37	1.04	ปานกลาง
3	ขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	3.58	1.11	มาก
4	ไม่มีหนังสือเรียนเป็นภาษาไทย ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า	3.57	1.09	มาก
5	ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ	3.83	1.06	มาก
6	ขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสมถูกต้องตามหลักศาสนา	3.86	1.05	มาก
7	ขาดแคลนครู คือ จำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน	3.65	1.09	มาก
8	จัดครูสอนวิชาอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาที่สอน	3.54	1.08	มาก
9	ขาดการอบรมพัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษา ในด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง	3.51	1.15	มาก
10	คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา	3.52	1.05	มาก
รวม		3.58	.674	มาก

จากตารางที่ 6 สภาพปัญหาการการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 6 ขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.86, \sigma = 1.05$) รองลงมา คือ ข้อ 5 ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.83, \sigma = 1.06$) และข้อ 7 ขาดแคลนครู คือ จำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.65, \sigma = 1.09$) ตามลำดับ ส่วนระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 1 บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.33, \sigma = 1.13$)

3. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลดังรายละเอียดตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร จำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

ข้อที่	ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
11	จัดวิชาสอนไม่สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน	3.48	1.09	ปานกลาง
12	การจัดตาราง เวลาเรียนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด	3.52	1.21	มาก
13	วิชาภาษามลายู อาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน	3.69	1.20	มาก
14	ปัญหาบางวิชาการวางแผนหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง	3.41	1.10	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
15	การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม	3.37	1.16	ปานกลาง
16	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันกับครูผู้สอน	3.57	1.09	มาก
17	ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ออกเอกสารประกอบหลักสูตร	3.70	1.03	มาก
18	ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา	3.56	1.11	มาก
19	ปัญหาขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	3.68	1.03	มาก
ผลรวมค่าเฉลี่ย		3.56	0.71	มาก

จากตารางที่ 7 สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 17 ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ออกเอกสารประกอบหลักสูตร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.70$, $\sigma = 1.03$) รองลงมา คือ ข้อ 13 วิชาภาษามลายู อาหรับ ไม่สามารถจัดการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.69$, $\sigma = 1.20$) และ ข้อ 19 ปัญหาขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.68$, $\sigma = 1.03$) ส่วนระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 15 การจัดสภาพแวดล้อมและ

กิจกรรมต่างๆของของโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.37, \sigma = 1.16$)

4. ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ผลดัง รายละเอียดตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัญหาการบริหารงานหลักสูตรอิสลามศึกษา แบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) จำแนกเป็นรายชื่อ

ข้อที่	ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
20	จัดการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด	3.63	1.10	มาก
21	การจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาไม่ครบทุกวิชา	3.52	1.15	มาก
22	ขาดแคลนสื่อ หนังสือเรียน นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้	3.63	1.11	มาก
23	บุคลากรขาดทักษะด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน	3.51	1.10	มาก
24	ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการ เนื่องจาก ขาดแคลนห้องเรียน สถานที่เรียน ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน	3.67	1.09	มาก
25	ไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป	3.52	1.07	มาก
26	ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม	3.68	1.00	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
27	บุคลากรขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.67	1.01	มาก
28	ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด	3.86	1.01	มาก
ผลรวมค่าเฉลี่ย		3.63	0.70	มาก

จากตารางที่ 8 สภาพปัญหาการบริหารงานหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 28 ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.86$, $\sigma = 1.01$) รองลงมา คือ ข้อ 26 ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.68$, $\sigma = 1.00$) ข้อ 24 ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการเนื่องจาก ขาดแคลนห้องเรียน สถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน และ ข้อ 27 บุคลากรขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.67$, $\sigma = 1.09$) และ ($\mu = 3.67$, $\sigma = 1.01$) ตามลำดับ ส่วนระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 23 บุคลากรขาดทักษะด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.51$, $\sigma = 1.10$)

5. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลผลดังรายละเอียด ตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการบริหารงานหลักสูตรอิสลามศึกษา

แบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
จำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

ข้อที่	ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	ระดับปัญหา		
		μ	σ	แปลผล
29	ปัญหาภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง	3.59	1.15	มาก
30	ปัญหาขาดการวางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มี แผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา	3.66	1.03	มาก
31	ปัญหาไม่มีเครื่องมือใช้ประกอบการนิเทศ และขาด เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย	3.67	1.05	มาก
32	คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับ ติดตามและประเมินผลโดยตรง	3.61	1.08	มาก
33	ได้รับการนิเทศ ติดตามไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบทั้ง ในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา	3.64	1.06	มาก
34	ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา ตนเองต่อไป	3.78	1.06	มาก
35	ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการการนิเทศ เพื่อ รายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อ ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการ สอนอิสลามศึกษาต่อไป	3.74	1.06	มาก
36	ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอกที่ทำ หน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา	3.72	1.13	มาก
ผลรวมค่าเฉลี่ย		3.68	.80	มาก

จากตารางที่ 9 สภาพปัญหาการบริหารงานหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 34 ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu = 3.78, \sigma = 1.06$) รองลงมา คือ ข้อ 35 ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชน

รับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu=3.74$, $\sigma=1.06$) ข้อ 36 ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu=3.72$, $\sigma=1.13$) ส่วนระดับปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 29 ปัญหาภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\mu=3.59$, $\sigma=1.15$)

4.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 10-13

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	เพศ				Sig
	ชาย (n=68)		หญิง (n=87)		
	μ	σ	μ	σ	
1.ด้านการเตรียมความพร้อม บริหารหลักสูตร	3.61	.67	3.55	.68	.56
2.ด้านการวางแผนดำเนิน การใช้หลักสูตร	3.58	.72	3.54	.71	.71
3. ด้านการดำเนินการบริหาร หลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	3.72	.71	3.56	.68	.15
4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล	3.74	.79	3.63	.81	.37
ผลรวมค่าเฉลี่ย	3.66	.62	3.57	.61	.33

จากตารางที่ 10 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวม มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มตามความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีเพศต่างกัน ในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และด้านการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม ตำแหน่งงาน

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	ตำแหน่งงาน						Sig
	ผู้บริหาร		หัวหน้า		ครูผู้สอน		
	รอง		วิชาการ		อิสลามศึกษา		
	(1)		(2)		(3)		
	(n=39)		(n=24)		(n=92)		
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	
1.ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	3.61	.68	3.68	.61	3.54	.69	.68
2.ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	3.47	.74	3.78	.79	3.53	.68	.38
3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	3.74	.67	3.77	.82	3.55	.67	.27
4. ด้านการนิเทศ กำกับติดตามและ ประเมินผล	3.74	.77	3.86	.88	3.60	.80	.14
ผลรวมค่าเฉลี่ย	3.64	.59	3.77	.64	3.56	.61	.29

จากตารางที่ 11 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	วุฒิกการศึกษา						Sig	คู่ที่แตกต่าง
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		ปริญญาโท			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)		
	(n=5)	(n=102)	(n=48)	(n=48)	(n=48)	(n=48)		
	μ	σ	μ	σ	μ	σ		
1.ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	3.14	.72	3.60	.64	3.57	.73	.33	-
2.ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	2.89	.57	3.60	.67	3.54	.79	.09	-
3.ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	3.24	.95	3.62	.68	3.70	.71	.35	-
4.ด้านการนิเทศ กำกับติดตามและ ประเมินผล	2.73	.84	3.70	.80	3.72	.76	.03*	(1,2) (1,3)
ผลรวมค่าเฉลี่ย	3.01	.70	3.63	.59	3.63	.62	.08	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกัน ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก คือ วุฒิกศึกษาปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu=3.63, \sigma=.59$)

และวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu = 3.63$, $\sigma = .62$) ยกเว้น ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu = 3.01$, $\sigma = .70$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เฉพาะด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method) พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือมีความแตกต่างกันระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญา และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนด้านอื่น พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม อายุ

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	อายุ								Sig
	ต่ำกว่า 30 ปี (n=23)		30-50 ปี (n=73)		41-50 ปี (n=36)		51 ปีขึ้นไป (n=23)		
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ	
1.ด้านการเตรียมความพร้อม บริหารหลักสูตร	3.49	.74	3.61	.66	3.53	.61	3.64	.78	.82
2.ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	3.59	.81	3.52	.66	3.52	.78	3.69	.70	.79
3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	3.59	.72	3.58	.68	3.70	.73	3.72	.72	.77
4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	3.61	.88	3.64	.78	3.72	.80	3.79	.84	.83
ผลรวมค่าเฉลี่ย	3.57	.68	3.59	.60	3.62	.62	3.71	.58	.85

จากตารางที่ 13 สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน

สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม	ประสบการณ์การทำงาน								Sig	คู่ที่แตกต่าง
	1-5 ปี (n=47)		6-10 ปี (n=52)		11-15 ปี (n=34)		15 ปีขึ้นไป (n=22)			
	1		2		3		4			
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	μ	σ		
1.ด้านการเตรียมความพร้อม บริหารหลักสูตร	3.47	.69	3.51	.61	3.88	.48	3.51	.93	.03*	(3)(1) (3)(2) (3)(4)
2.ด้านการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร	3.44	.74	3.50	.69	3.91	.58	3.39	.77	.01*	(3)(1)
3. ด้านการดำเนินการ บริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	3.48	.74	3.53	.71	3.94	.58	3.73	.61	.02*	(3)(1)
4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	3.45	.89	3.61	.79	4.08	.51	3.69	.81	.01*	(3)(1)
ผลรวมค่าเฉลี่ย	3.46	.67	3.54	.60	3.95	.41	3.58	.61	.00*	(3)(1) (3)(2)

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก คือ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu = 3.54$, $\sigma = .60$) กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu = 3.95$, $\sigma = .41$) และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu = 3.58$, $\sigma = .61$) ยกเว้น กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย คือ ($\mu = 3.46$, $\sigma = .67$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์ที่ต่างกันที่ละคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe) โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ซึ่งทั้ง 3 คู่แตกต่างกับกลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปีทุกคู่ คือกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี ยกเว้นด้านการเตรียมความพร้อม บริหารหลักสูตร ไม่พบคู่ที่แตกต่างด้วยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe)

4.3.3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 4 ด้าน โดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน และการแจกแจงความถี่ปรากฏผลดังรายละเอียด ในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ
เข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร		
1. ครูมีความรู้น้อยในด้านหลักสูตร เพราะครูไม่ จบด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการอบรม พัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง ใน ด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา	50	- ควรมีการอบรมบุคลากรครูเกี่ยวกับการ นำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ และ อบรมหลักการวัดผล ประเมินผล
2. ผู้บริหารและฝ่ายบริหารงานวิชาการโรงเรียน ของรัฐส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการบริหาร หลักสูตร ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่าง ชัดเจน	48	- ควรมีการจัดอบรมเรื่อง หลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม และการบริหาร จัดการหลักสูตร แก่ผู้บริหารและฝ่าย บริหารงานวิชาการ ให้มีความรู้ ความ เข้าใจในด้านหลักสูตร
3. ขาดงบประมาณ ในการจัดทำเอกสาร ประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา รวมทั้ง ห้องเรียน สถานที่ประกอบศาสนกิจ	44	- จัดตั้งกองทุน ร่วมกันบริจาค เพื่อนำ เงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารจัดการ หลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบการ เรียนรู้ สื่อการสอน ห้องเรียน และอาคาร ละหมาดให้กับนักเรียน
4. คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนไม่ค่อย ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนอิสลามศึกษา	39	- อยากให้ผู้บริหารให้ความสำคัญในด้าน อิสลามศึกษา และทุกภาคส่วนก็จะให้ ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการจัดการ เรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม
5.ขาดแคลนครู จำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่ เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน จำนวนชั่วโมง สอนของครูมีมาก เฉลี่ย 26 คาบ/สัปดาห์	34	- หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสรร ตำแหน่งครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ให้กับโรงเรียนโดยมีการสำรวจนักเรียน ในแต่ละปี การศึกษาและจัดครูให้ เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนเพื่อให้

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร (ต่อ)		
		จัดการเรียนการสอนได้ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
6. โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถ ด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่ รับผิดชอบ ดูแล บริหารหลักสูตรอย่างเต็ม ศักยภาพ	30	- หน่วยงานต้นสังกัดจัดบุคลากรเฉพาะ ตำแหน่งให้โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลาม ศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล การจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาแบบเข้ม
7. ครูผู้สอนภาษามลายูและภาษาอาหรับไม่ใช่ เจ้าของภาษาโดยตรง และขาดเทคนิคในการ จัดการชั้นเรียน	24	- ควรส่งเสริมให้ครูที่เป็นเจ้าของภาษา โดยตรงมาสอนนักเรียน โดยเฉพาะวิชา ภาษาอาหรับและภาษามลายู เพื่อฝึก ทักษะการพูด การสนทนาภาษาต่างๆ และมีการจัดอบรมพัฒนาครู ด้านเทคนิค การสอน ให้ครูมีความรู้ดำเนินการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ดำเนินการบริหารหลักสูตร จัดการเรียนการ สอนที่ต่างกัน ไม่มีความเป็นเอกภาพ	18	- ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน อิสลามศึกษาแบบเข้ม ควรมีการประชุม ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วงกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลาม ศึกษา ให้ทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เข้าใจตรงกัน นำไปปรับใช้เหมือนกัน เพื่อความเป็นเอกภาพ
9. ไม่มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับ หลักสูตรอิสลามศึกษา ให้กับครูใหม่ ทำให้ ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน	15	- อยากให้มีการจัดอบรม ปฐมนิเทศ ครู เข้าใหม่ ในการเตรียมความพร้อม ด้าน หลักสูตร เพื่อนำความรู้ไปใช้พัฒนาการ บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร		
1. ไม่สามารถจัดรายวิชาอิสลามศึกษาได้ครบทั้ง 8 สาระตามที่หลักสูตรกำหนด คือ จัดตารางเรียน เวลาเรียน ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด	45	- ควรมีการปรับปรุงหลักสูตร จัดตารางเวลาเรียนให้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาตามหลักสูตร
2. ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ขาดการวางแผนงานร่วมกัน	43	- ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มควรดำเนินงานร่วมกัน มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน
3. ผู้ปกครอง ชุมชน ครู และนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร	38	- ผู้ปกครอง ชุมชน ครูและนักเรียนร่วมมือจัดประชุม สัมมนา ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น - ผู้รับผิดชอบด้านอิสลามศึกษา ควรจัดอบรม เสวนา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านอิสลามศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อภาคเรียน เพื่อร่วมกัน วางแผน แก้ปัญหาพัฒนา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป
4. ครูผู้สอนอิสลามศึกษาขาดการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ไม่นำผลการจัดการเรียนรู้ มาปรับปรุง พัฒนา วางแผนการใช้หลักสูตร	30	- ครูผู้สอนต้องร่วมกันวางแผน พัฒนาหลักสูตร โดยนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผนพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อไป

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร (ต่อ)		
5.ปัญหาบางวิชาการวางแผนหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง	26	- ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้างสาระหลักสูตร ของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน
6. ขาดการวางแผนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง	18	- ให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยปรับตำแหน่งจากลูกจ้าง เป็นพนักงานราชการ และเป็นข้าราชการ โดยมีเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และแก้ปัญหาลาออกเปลี่ยนครูบ่อย
ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)		
1. ครูผู้สอนไม่ได้จัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากไม่ได้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และครูผู้สอนไม่จัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา	45	- ควรมีการจัดอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ - แนะนำ ครูผู้สอนให้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในหลักสูตร และให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอน
2. ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอิสลาม วัสดุอุปกรณ์ หนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา สื่อนวัตกรรมใหม่ๆที่เกี่ยวข้องอิสลามศึกษา	42	- ภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เพราะโรงเรียนต้องใช้เงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งมีจำกัด มาบริหารจัดการในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้งบประมาณมีไม่เพียงพอ กับความต้องการ

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) (ต่อ)		
		- ควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม
3. ห้องเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจมีไม่เพียงพอต่อนักเรียน ทำให้เป็นอุปสรรคในการสอน และการประกอบศาสนกิจ	34	- จัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา และอบรมให้ความรู้ครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง
4. ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม	31	- ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ให้ความสนใจนักเรียน ส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้ถูกต้องตามหลักอิสลาม
5. ผู้บริหารและฝ่ายวิชาการไม่ให้ความสำคัญกับวิชาอิสลามศึกษา	25	- มีการจัดอบรมหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรอิสลามเพื่อให้เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน
6. ครูขาดทักษะทางด้านภาษา การเสวนา ภาษามลายู ภาษาอาหรับ ไม่สามารถพูดสนทนาได้ และการจัดการเรียนการสอนบางสาระวิชา ผู้เรียนไม่บรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด เนื่องจาก มาตรฐาน สูงเกินไป เนื้อหาสาระการเรียนรู้มากเกินไป ไม่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของสถานศึกษา เพราะพื้นฐานทางด้านภาษาของนักเรียนแตกต่างกัน	20	- ควรมีการจัดอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาทุกวิชาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เข้าใจตรงกัน ในการวิเคราะห์ใช้หลักสูตร นำความรู้ ไปพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนต่อไป - ควรปรับและบูรณาการสาระการเรียนรู้ บางสาระเข้าด้วยกัน และมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และสภาพผู้เรียนในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
		- ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมภาษา ค่าย ภาษา เพื่อให้ให้นักเรียนสนใจภาษามลายู ภาษาอาหรับมากยิ่งขึ้น
7. โครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เป็นข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ในการใช้หลักสูตร ต้องลดเวลาเรียนลงทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ทำให้มีเวลาสอนน้อยลง เพื่อเอาเวลาที่เหลือมาทำกิจกรรม	14	- ไม่ควรตัดเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาออกจากโครงสร้างของหลักสูตร ควรสอนแบบบูรณาการเนื้อหารายวิชา - ครูจัดสอนซ่อมเสริม ให้กับนักเรียนที่เรียนไม่ทันตามหลักสูตร
8. ด้านหนังสือเรียนภาษาไทย ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร ครูผู้สอนต้องศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ เพื่อมาทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน ทำให้ดำเนินการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน	11	- ควรจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร หนังสือเรียนเป็นภาษาไทยทุกรายวิชา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร - ใช้หนังสือเรียนเป็นภาษาไทยในบริบทพื้นที่ที่นักเรียนพูดภาษาไทย เพื่อให้เข้าใจ และนักเรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง
9. ผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของหลักสูตรอิสลามศึกษา จึงไม่ให้ความร่วมมือในด้านการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม	9	- ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันพัฒนา และให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และช่วยกันยกระดับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้สูงขึ้น และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษา
10. ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา	5	- ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล		
1. ผู้นิเทศ ไม่ทำการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้ามานิเทศ และประเมินผลโดยตรง (ความถี่ 41)	41	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม คู่มือโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง - ควรมีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินผลตามสภาพจริง และ ติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ภาค เรียนละ 1 ครั้ง
2. การนิเทศ มีการกำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การ นิเทศไม่ชัดเจน	37	- ควรวางกรอบ เครื่องมือ เกณฑ์การ นิเทศให้ชัดเจน
3. ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล	36	- ควรมีการนิเทศการสอน การดำเนิน กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา เพื่อรับรู้สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อนำมา ปรับแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ต่อไป
4. ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามจากหน่วยงาน ต้นสังกัด (ความถี่ 25)	25	- ควรมีคณะทำงานจากหน่วยงานต้น สังกัด ที่รับผิดชอบโดยตรง ทำหน้าที่ แนะนำ แนะนำ นิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลในด้านอิสลามศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง
5. ภายใน สถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง	16	- ภายใน สถานศึกษา ควรแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษา โดยตรง และคัดเลือกคนที่มีความรู้ด้าน หลักสูตรอิสลามศึกษา และด้านการนิเทศ เป็นอย่างดี เพื่อให้การดำเนินงานเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้ม	ความถี่	ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล (ต่อ)		
6. การนิเทศของสถานศึกษา แต่ละคร้งไม่มีการสรุปผลการนิเทศ รายงานผล ให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอน เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขต่อไป	10	- ควรมีการจัดคณะกรรมาการนิเทศที่ชัดเจน และนำผลการนิเทศมารายงาน ให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอน เพื่อนำไปพัฒนาตนเองต่อไป
7. ผู้บริหาร และฝ่ายวิชาการเป็นไทยพุทธไม่เข้าใจเนื้อหาอิสลามศึกษา จึงไม่สามารถนิเทศด้านการสอนได้อย่างชัดเจน แต่จะนิเทศโดยภาพรวมที่เห็นเป็นรูปธรรม	8	-ผู้บริหาร และฝ่ายวิชาการควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร เนื้อหาอิสลามศึกษา และเข้ารับการอบรม เสวนาทางวิชาการ เกี่ยวกับอิสลามศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าใจอิสลามศึกษามากขึ้น และสามารถ นิเทศ การทำงานของครูได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป

จากตารางที่ 15 พบว่า สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ เข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร มีปัญหาหนักที่สุด คือ ครูมีความรู้ น้อยในด้านหลักสูตร เพราะครูไม่จบด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการอบรม พัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา รองลงมาคือ ผู้บริหารและฝ่ายบริหารงานวิชาการ โรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการบริหารหลักสูตร ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่างชัดเจน และน้อยที่สุดคือ ไม่มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้กับครูใหม่ ทำให้ครูไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน

แนวทางการบริหารหลักสูตร หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดอบรมบุคลากรครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ หลักการวัดผล ประเมินผล และมีการจัดอบรมเรื่องหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และการบริหารจัดการหลักสูตร แก่ผู้บริหารและฝ่ายบริหารงานวิชาการ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักสูตรสามารถนำประสบการณ์ ความรู้ไปพัฒนา

บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาต่อไป เมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญในด้านอิสลามศึกษา และทุกภาคส่วนก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการบริหาร โรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ควรมีการประชุม ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา ให้ทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เข้าใจตรงกัน นำไปปรับใช้เหมือนกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร ปัจจุบันตำแหน่งครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มมีการเปลี่ยนครูบ่อย เนื่องจากไม่มีความมั่นคงในหน้าที่ จึงมีการสอบเป็นพนักงานราชการ และสอบเข้ารับราชการ ทำให้มีตำแหน่งว่าง และโรงเรียนต้องรับครูผู้สอนใหม่มาแทน ซึ่งครูเข้าใหม่บางคนไม่ได้จบสาขาอิสลามศึกษาโดยตรง ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตร จึงต้องให้มีการจัดอบรมครูเข้าใหม่ ในการเตรียมความพร้อม ด้านหลักสูตร จัดอบรมพัฒนาด้านเทคนิคการสอน อบรมหลักการวัดผล ประเมินผล นำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ ให้ครูมีความรู้ เพื่อนำความรู้ไปดำเนินการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป และโดยเฉพาะวิชาภาษาอาหรับและภาษามลายู ทางโรงเรียนควรคัดเลือกครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษาโดยตรงมาสอนนักเรียน เพื่อฝึกทักษะการพูด การสนทนาภาษาต่างๆ ที่สำคัญหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดบุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล สนับสนุนส่งเสริมทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับบริจาค เพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา

2.ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีปัญหามากที่สุดคือไม่สามารถจัดรายวิชาอิสลามศึกษาได้ครบทั้ง 8 สาระตามที่หลักสูตรกำหนด คือ จัดตารางเรียน เวลาเรียนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด รองลงมาคือ ผู้บริหารและครู และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ขาดการวางแผนงานร่วมกัน และน้อยที่สุดคือ ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง

แนวทางการบริหารหลักสูตร ทางโรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรโดยตรง ทั้งด้านสาระวิชาและเวลาเรียน ควรมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน ครูและนักเรียน ร่วมมือกันวางแผนจัดทำหลักสูตร จัดประชุม สัมมนา เพื่อพัฒนาหลักสูตร

ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ควรมีการดำเนินงานร่วมกัน มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอิสลามศึกษา ควรจัดอบรม เสวนา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านอิสลามศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อภาคเรียน เพื่อร่วมกัน วางแผน แก้ปัญหา พัฒนา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป ครูผู้สอนต้องร่วมกันวางแผน พัฒนาหลักสูตร โดยนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผน พัฒนาการใช้หลักสูตรต่อไป ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้าง สาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน และต้องให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยปรับตำแหน่งจากลูกจ้าง เป็นพนักงานราชการ และเป็นข้าราชการ โดยมีเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และแก้ปัญหาการลาออก เปลี่ยนครูบ่อย เมื่อครูลาออก ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) มีปัญหามากที่สุดคือ ครูผู้สอนไม่ได้จัดการเรียนรู้ตาม โครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากไม่ได้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และครูผู้สอนไม่จัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา รองลงมา คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม วัสดุ อุปกรณ์ หนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา สื่อนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา น้อยที่สุด คือ ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

แนวทางการบริหารหลักสูตร แนะนำครูผู้สอนให้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ชัดเจน และให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ทบทวนก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน ในการพัฒนาด้านอิสลามศึกษา ต้องได้งบประมาณที่สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะการใช้สื่อที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้เร็วขึ้น ปัจจุบัน โรงเรียนใช้เงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งมีจำกัด มาบริหารจัดการในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้งบประมาณมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และที่สำคัญทาง โรงเรียนจะต้องร่วมมือกับชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม

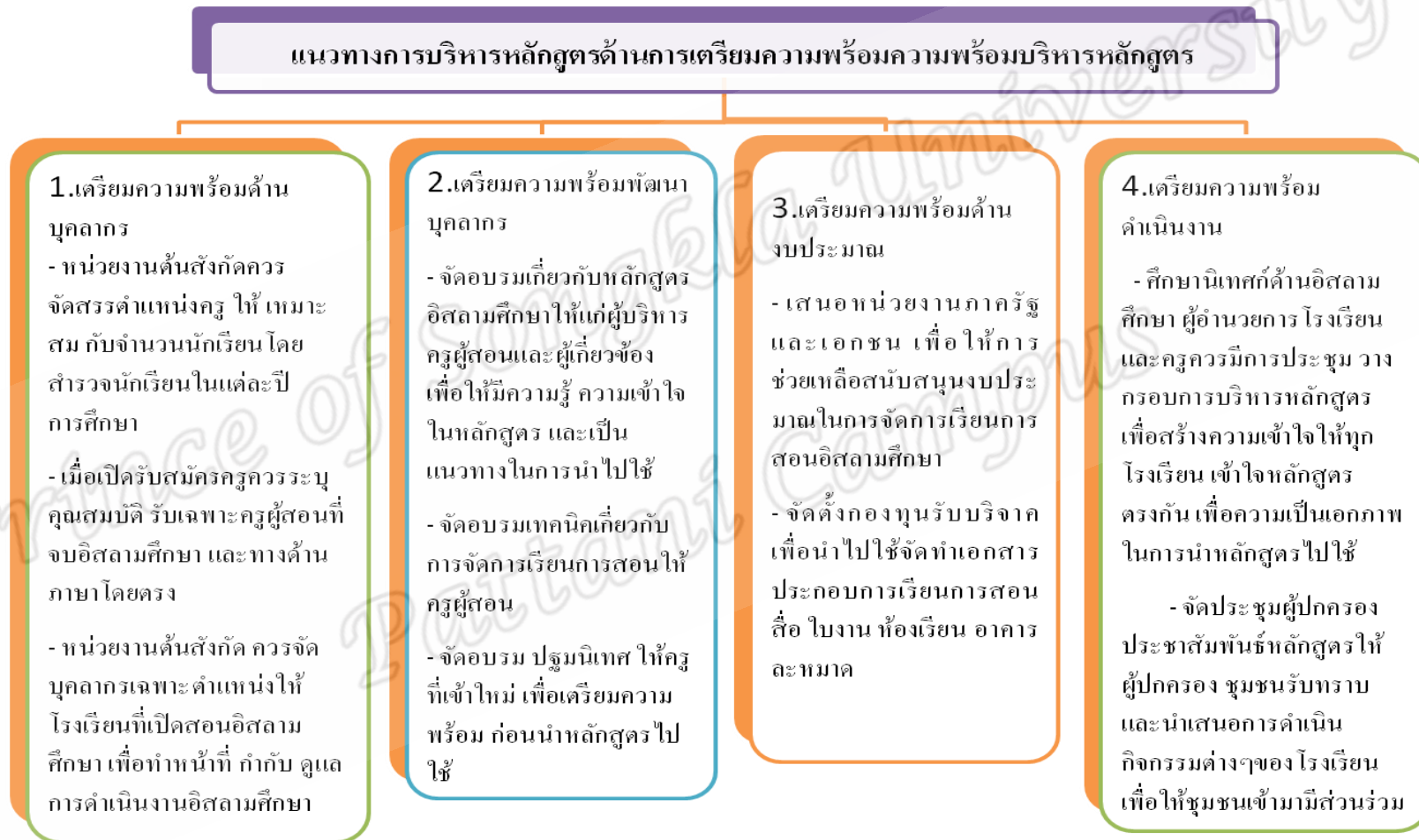
ศึกษา เพื่อชุมชนจะได้ช่วยเหลือ ในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีปัญหามากที่สุดคือผู้นิเทศ ไม่ทำการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้ามานิเทศและประเมินผลโดยตรง รongลงมา คือ การนิเทศ มีการกำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศไม่ชัดเจน น้อยที่สุดคือ ผู้บริหาร และฝ่ายวิชาการเป็นไทยพุทธไม่เข้าใจเนื้อหาอิสลามศึกษา จึงไม่สามารถนิเทศด้านการสอน ได้อย่างชัดเจน แต่จะนิเทศโดยภาพรวมที่เห็นเป็นรูปธรรม

แนวทางการบริหารหลักสูตร หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และควรมีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในการนิเทศ จะต้องมีการวางกรอบ เครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศให้ชัดเจน เพื่อให้การนิเทศ เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ อย่างชัดเจน ครอบคลุมในทุกด้าน สามารถใช้เป็นหลักฐานในการสรุป รายงาน และเป็นข้อมูล สำหรับครูผู้สอนเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานต่อไป

4.4 ประมวลข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น
โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ตารางที่ 16 ประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร จากการศึกษาสัมภาษณ์และแบบสอบถามสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 16

จากตารางที่ 16 การประมวลผลการวิเคราะห์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรตำแหน่งครู ให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน โดยสำรวจนักเรียนในแต่ละปีการศึกษา และเมื่อเปิดรับสมัครครูควรระบุคุณสมบัติ รับเฉพาะครูผู้สอนที่จบอิสลามศึกษา และทางด้านภาษาโดยตรง เพื่อให้สามารถแปลงหลักสูตรไปใช้ได้เป็นอย่างดี หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดบุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษา เพื่อทำหน้าที่ กำกับ ดูแลการดำเนินงานอิสลามศึกษา

การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรโดยมีการจัดอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้แก่ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร เป็นแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ได้ถูกต้อง และต้องมีการจัดอบรมเทคนิคเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้ครูผู้สอน รวมทั้งมีการจัดอบรม ปฐมนิเทศ ให้ครูที่เข้าใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนนำหลักสูตรไปใช้

มีการเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณเสนอหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และมีการจัดตั้งกองทุนรับบริจาค เพื่อนำไปใช้จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อ ใบงาน ห้องเรียน อาคารละหมาด ฯลฯ

มีการเตรียมความพร้อมดำเนินงาน โดยศึกษานิเทศก์ด้านอิสลามศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู ควรมีการประชุม วางกรอบการบริหารหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจให้ทุกโรงเรียน เข้าใจหลักสูตรตรงกัน เพื่อความเป็นเอกภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ จัดประชุมผู้ปกครอง ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครอง ชุมชนรับทราบ และนำเสนอการดำเนินกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ตารางที่ 17 ประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 17

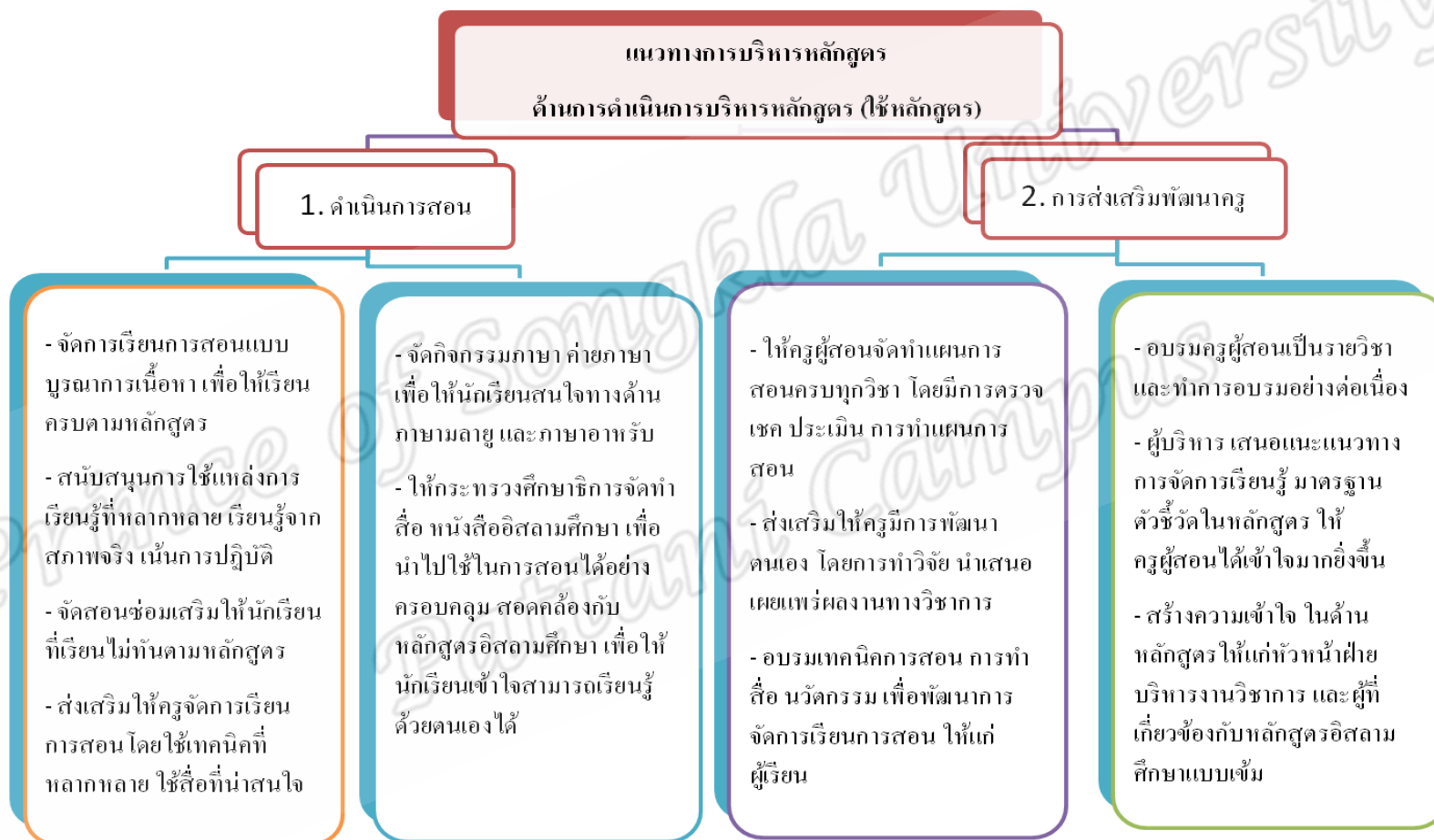

จากตารางที่ 17 การประมวลผลการวิเคราะห์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สรุปได้ดังนี้ คือ การวางแผนหลักสูตร ต้องวิเคราะห์ผู้เรียนสภาพแวดล้อม บริบทชุมชน แล้วดำเนินการวางแผนจัดทำหลักสูตร ในการจัดตาราง เวลาเรียนจะต้องจัดให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร มีการจัดคาบสอนเพิ่มเติมให้นักเรียน กำหนดกิจกรรมค่ายภาษา เพื่อพัฒนาทางด้านภาษาอาหรับและภาษามลายูเพื่อปรับพื้นฐาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสนใจทางด้านภาษา และโรงเรียนจะต้องจัดวิชาสอนให้สอดคล้องกับความถนัดของครูผู้สอน

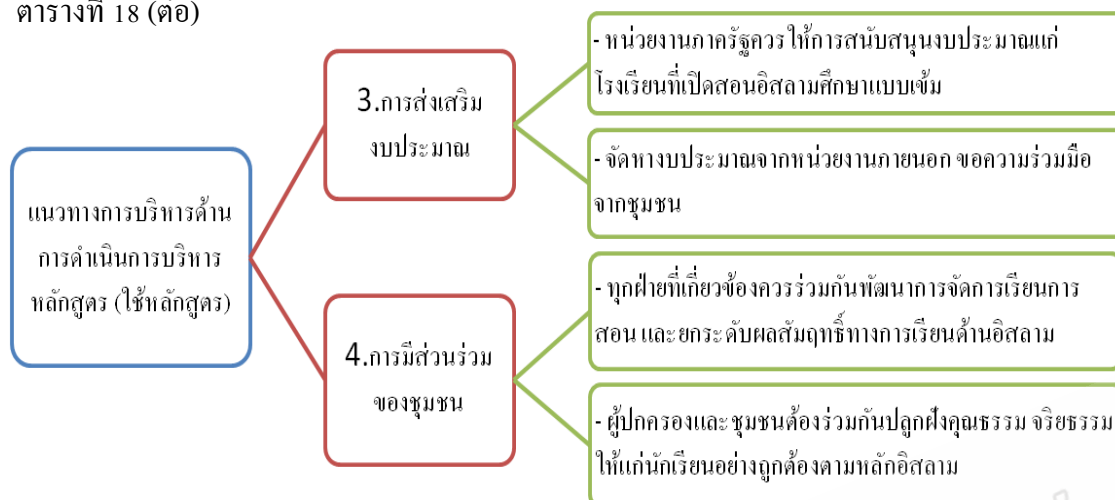
การวางแผนดำเนินงาน ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาข้อสรุป เพื่อให้การวางแผนดำเนินงานไปใช้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจะจัดขึ้น บางกิจกรรมไม่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ครูควรชี้แจง แนวปฏิบัติที่มุสลิมปฏิบัติได้ และสิ่งที่มุสลิมไม่สามารถปฏิบัติได้ ให้ผู้บริหารรับทราบ เพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โรงเรียนควรมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความถนัดของบุคคล ให้ความมั่นคงในหน้าที่แก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อให้ทำงานอย่างต่อเนื่อง แก้ปัญหาการลาออก เปลี่ยนครูบ่อย

การวางแผนพัฒนา ผู้รับผิดชอบดูแลด้านอิสลามศึกษา ร่วมเสวนากับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านอิสลามศึกษา เพื่อสะท้อนปัญหาพร้อมกันวางแผนแก้ปัญหาพัฒนาการบริหารหลักสูตร มีการส่งครูเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนการเรียนรู้อ การจัดทำหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อวางแผนการสอนได้ครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 18 ประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 (ต่อ)

จากตารางที่ 18 การประมวลผลการวิเคราะห์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) สรุปได้ดังนี้ คือ การดำเนินการสอน โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชา เนื่องจากบางโรงเรียนจัดวิชาเรียนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเรียนเนื้อหาครบตามหลักสูตร และผู้บริหารต้องสนับสนุนการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพจริง เน้นการปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต จัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนไม่ทันตามหลักสูตร ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำสื่อ หนังสืออิสลามศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการสอนได้อย่างครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เพราะปัจจุบันหนังสือเรียนเป็นภาษามลายู และไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมภาษา ค่าภาษาเพื่อให้นักเรียนสนใจทางด้านภาษามลายู และภาษาอาหรับ

มีการส่งเสริมพัฒนาครู โดยมีการอบรมเทคนิคการสอน การทำสื่อ นวัตกรรม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน อบรมครูผู้สอนเป็นรายวิชา และทำการอบรมอย่างต่อเนื่อง เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้ มาตรฐาน ตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ครูผู้สอนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น สร้างความเข้าใจในด้านหลักสูตรให้แก่หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนครบทุกวิชาโดยมีการตรวจเช็คประเมินการทำแผนการสอน ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองโดยการทำวิจัย นำเสนอ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

การส่งเสริมงบประมาณ หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนควรจัดหางบประมาณจากหน่วยงานภายนอกขอความร่วมมือจากชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลาม และผู้ปกครอง ชุมชนต้องร่วมกับครูผู้สอนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียนอย่างถูกต้องตามหลักอิสลาม เพื่อให้นักเรียนดำเนินอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางที่ 19 ประมวลผลข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 19

จากตารางที่ 19 การประมวลผลการวิเคราะห์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล สรุปได้ดังนี้ คือ การส่งเสริมนิเทศภายใน ผู้อำนวยการโรงเรียนรวมทั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ควรศึกษาเนื้อหาของหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอิสลามศึกษา สามารถนิเทศการสอนของครูได้อย่างชัดเจน สถานศึกษาต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตร เพื่อดูแลด้านอิสลามศึกษา มีการประชุม วางแผนงานการนิเทศ กำหนดปฏิทินการนิเทศ โครงการนิเทศ มีการนิเทศชั้นเรียน การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา ภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง โดยดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และคณะกรรมการนิเทศ ต้องจัดทำเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจนเพื่อใช้ประกอบการนิเทศ และผู้นิเทศ ต้องมีเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย เมื่อนิเทศเสร็จให้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเอง และรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป

ส่งเสริมการนิเทศภายนอก คือหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา ต้องเข้ามานิเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และต้องมีการรายงานผลการนิเทศให้โรงเรียนรับทราบ เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป และควรมีคณะทำงานจากหน่วยงานต้นสังกัด ทำหน้าที่แนะนำ นิเทศ ติดตาม และประเมินผล ด้านอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย รายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเปรียบเทียบสภาพปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันและเพื่อประมวล ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัด สงขลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Method Research) เรียกว่า แบบแผนเชิงสำรวจแบบการพัฒนาคำถามเชิงคุณภาพ (รัตนะ บัวสนธ์, 2554) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการ วิเคราะห์ข้อมูล

ซึ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา เมื่อได้ผลการวิจัย เชิงคุณภาพแล้วก็นำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงสำรวจ ระยะที่ 2 นำ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร หลักสูตร ชั้นที่ 3 ประมวลผลข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสำรวจจากแบบสอบถาม จากนั้น นำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการมีรายละเอียดดังนี้

ชั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 คน หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 4 คน และครูผู้สอน อิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยอาศัยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball Selection) (พรธณี ลีกิจวัฒน์, 2557:154) คือผู้ให้ข้อมูลระบุชื่อบุคคลอื่นๆที่คิดว่าเป็นผู้

ด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการระบุดูข้อดีข้อเสียเป็นทอดๆ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์ โดยใช้แบบกึ่งมาตรฐานหรือการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิดและเน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปเนื้อหา จากการสัมภาษณ์ จากนั้นนำเสนอในรูปแบบความเรียง และสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นหลัก นำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในขั้นตอนที่ 2 โดยการวิจัยเชิงสำรวจต่อไป

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่น จากนั้นทำการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 39 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 24 คน และครูผู้สอนอิสลามแบบเข้ม จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 155 คน โดยวิธีการเลือกแบบยกกลุ่มจากประชากรทั้งหมด ได้มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 24 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2558 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยหาค่าเฉลี่ยประชากร (Mean : μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation : σ) เปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มี เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ทำการเปรียบเทียบโดยใช้ค่า สถิติทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และประมวลความคิดเห็นที่ได้สรุปเป็นผลการวิจัย

ขั้นที่ 3 ประมวลผลข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตร ที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามในตอนที 3 มาประมวลผลข้อมูล จากนั้นนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามวัตถุประสงค์วิจัยดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.1 ตำแหน่ง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ร้อยละ 59.4 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 65.8 อายุ 30-40 ปี ร้อยละ 47.1 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 6 -10 ปี ร้อยละ 33.5

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับติดตามและ ประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร และปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรมี 8 รายการอยู่ในระดับมาก และอีก 2 รายการอยู่ในระดับ ปานกลาง

ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตร

อิสลามศึกษาแบบเข้มด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มี 6 รายการอยู่ในระดับ มาก และอีก 3 รายการอยู่ในระดับ ปานกลาง

ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)ทุกรายการอยู่ในระดับมาก

ด้านกรณีพิเศษ กำกับ ติดตามและประเมินผล สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านกรณีพิเศษ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านกรณีพิเศษ กำกับ ติดตามและประเมินผล ทุกรายการอยู่ในระดับมาก

5.1.3 ผลการเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และ ประสบการณ์การทำงาน

5.1.3.1 เปรียบเทียบตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5.1.3.2 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5.1.3.3 เปรียบเทียบตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านกรณีพิเศษ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe' Method) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือมีความคิดเห็นแตกต่าง

กันระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญา และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

5.1.3.4 เปรียบเทียบตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5.1.3.5 เปรียบเทียบตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ที่ต่างกันทีละคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ซึ่งทั้ง 3 คู่แตกต่างกับกลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปีทุกคู่ คือกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไปด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ด้านการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี

5.1.4 ผลการประมวลข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

5.1.4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ผลปรากฏว่าครูมีความรู้น้อยในด้านหลักสูตร เพราะครูไม่จบด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการอบรม พัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา ผู้บริหารและฝ่ายบริหารงานวิชาการ โรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการบริหารหลักสูตร ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่างชัดเจน และไม่มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้กับครูใหม่ ทำให้ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะทางการบริหาร คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร ฝ่ายบริหารงานวิชาการ และบุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ หลักการวัดผล และการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตรสามารถนำประสบการณ์ ความรู้ไปพัฒนา บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาต่อไป เมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญในด้านอิสลามศึกษา และทุกภาคส่วนก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ควรมีการประชุม ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา ให้ทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เข้าใจตรงกัน นำไปปรับใช้เหมือนกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร ปัจจุบันตำแหน่งครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มมีการเปลี่ยนครูบ่อย เนื่องจากไม่มีความมั่นคงในหน้าที่ จึงมีการสอบเป็นพนักงานราชการ และสอบเข้ารับราชการ ทำให้มีตำแหน่งว่าง และโรงเรียนต้องรับครูผู้สอนใหม่มาแทน ซึ่งครูเข้าใหม่บางคนไม่ได้จบสาขาอิสลามศึกษาโดยตรง ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตร จึงต้องให้มีการจัดอบรมครูเข้าใหม่ ในการเตรียมความพร้อม ด้านหลักสูตร จัดอบรมพัฒนาด้านเทคนิคการสอน อบรมหลักการวัดผล ประเมินผลนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ ให้ครูมีความรู้ เพื่อนำความรู้ไปดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป และโดยเฉพาะวิชาภาษาอาหรับและภาษามลายู ทางโรงเรียนควรคัดเลือกครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษาโดยตรงมาสอนนักเรียน เพื่อฝึกทักษะการพูด การสนทนาภาษาต่างๆ ที่สำคัญหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดบุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล สนับสนุนส่งเสริมทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับบริจาค เพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา

5.1.4.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลปรากฏว่า จัดวิชาเรียนและเวลาเรียน ได้ไม่สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร ผู้บริหารและครู และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ขาดการวางแผนงานร่วมกัน และ ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะทางการบริหาร คือ โรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตร โดยตรง ทั้งด้านสาระวิชาและเวลาเรียน ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน ครูและนักเรียน ต้องร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตร จัดประชุม สัมมนา เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ควรมีการดำเนินงานร่วมกัน มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ หาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอิสลามศึกษา ควรจัดอบรม เสวนา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านอิสลามศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อภาคเรียน เพื่อร่วมกัน วางแผน แก้ปัญหา พัฒนา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป ครูผู้สอนต้องร่วมกันวางแผน พัฒนาหลักสูตร โดยนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผนพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อไป ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน และต้องให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยปรับตำแหน่งจากลูกจ้าง เป็นพนักงานราชการ และเป็นข้าราชการ โดยมีเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และแก้ปัญหาการลาออก เปลี่ยนครูบ่อย เมื่อครูลาออก ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

5.1.4.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ผลปรากฏว่า

ครูผู้สอนไม่ได้จัดการเรียนรู้ตาม โครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากไม่ได้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และครูผู้สอนไม่จัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม วัสดุอุปกรณ์ หนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา สื่อนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา และชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

ข้อเสนอแนะทางการบริหาร คือ จัดอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ แนะนำให้ครูผู้สอนศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ชัดเจน และให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน ในการพัฒนาด้านอิสลามศึกษา ต้องได้งบประมาณที่สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะการใช้สื่อที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหา บทเรียนได้เร็วขึ้น ปัจจุบันโรงเรียนใช้เงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งมีจำกัด มาบริหารจัดการในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้งบประมาณมีไม่เพียงพอกับความ ต้องการ ควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจให้กับ โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และที่สำคัญทางโรงเรียนจะต้องร่วมมือกับชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา เพื่อชุมชนจะได้

ช่วยเหลือ ในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5.1.4.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ผลปรากฏว่า ผู้นิเทศไม่ทำการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้ามานิเทศและประเมินผลโดยตรง การนิเทศ มีการกำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศไม่ชัดเจน และ ผู้บริหาร และฝ่ายวิชาการเป็นไทยพุทธไม่เข้าใจเนื้อหาอิสลามศึกษา จึงไม่สามารถนิเทศด้านการสอน ได้อย่างชัดเจน แต่จะนิเทศโดยภาพรวมที่เห็นเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะทางการบริหาร คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตาม กำกับ ประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในการนิเทศ จะต้องมีการวางกรอบ เครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศให้ชัดเจน เพื่อให้การนิเทศ เป็นไปตามกรอบที่วางไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุมในทุกด้าน สามารถใช้เป็นหลักฐานในการสรุป รายงาน และเป็นข้อมูลสำหรับครูผู้สอนเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานต่อไป

5.1.5 สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ตามแบบสัมภาษณ์การวิจัย โดยแยกเป็นแต่ละด้าน ผลปรากฏตามรายละเอียดดังนี้

5.1.5.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ภาพรวมสภาพปัญหาในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร เมื่อมีการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในระยะแรกมีการอบรมด้านหลักสูตร ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน แต่ในระยะหลังไม่มีการอบรม ทำให้บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งทำให้ครูเข้าใจใหม่ขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้จริง ขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ ขาดสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา เพราะบางโรงเรียน ไม่มีอาคารละหมาด ละหมาดในหอประชุม เพราะนักเรียนมีเยอะ บางโรงเรียนขาดแคลนครูผู้สอนอิสลามศึกษา ครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จัดครูสอนวิชาอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาที่สอน เช่น จบการตลาด บัญชี รัฐศาสตร์ ซึ่งครูผู้สอนบางคนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีใน

ทุกๆด้านให้กับนักเรียน ครูผู้สอนอิสลามศึกษาขาดการอบรม ในด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ และการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จากคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และที่สำคัญบางโรงเรียน ไม่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับชุมชน ได้รับทราบอย่างชัดเจน ถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้ผู้ปกครองบางคนไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจโรงเรียน

5.1.5.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภาพรวมสภาพ

ปัญหาด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร คือ จัดวิชาสอนไม่สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน การจัดการวาง เวลาเรียน ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด ปัญหาบางวิชาการวางแผนหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง เพราะพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน เช่น วิชาภาษามลายู ภาษาอาหรับ นักเรียนไม่มีพื้นฐานทางด้านภาษา ต้องสอนพื้นฐานภาษาอาหรับให้แก่นักเรียนก่อนเข้าสู่เนื้อหาในหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม เพราะอยู่ในสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย บางกิจกรรมก็ไม่เหมาะสมกับมุสลิม ในการบริหารจัดการหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันกับครูผู้สอน เมื่อเปิดเทอมก็ทำการสอนเหมือนปกติ ไม่มีการวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไขพัฒนา และครูผู้สอนไม่ได้เข้าอบรมศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาตนเองอย่าง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้อ และเอกสารประกอบหลักสูตร ครูผู้สอนจึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายได้ และในการดำเนินการวางแผนหลักสูตร ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกภาคส่วนไม่ได้ร่วมกันประชุม วางแผน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา และยังพบว่าโรงเรียนขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มีครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง

5.1.5.3 ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร (บริหารหลักสูตร) สภาพปัญหา

ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร (บริหารหลักสูตร) พบว่า ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตรไม่สามารถแปรงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสอนไม่ทันตามเนื้อหาเวลาที่กำหนด เนื่องจากมีกิจกรรมเยอะ และเนื้อหาหลักสูตรมีมาก และครูไม่ได้จัดทำ

แผนการสอนทุกรายวิชา ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ หนังสือเรียน สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา สื่อนวัตกรรมใหม่ๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา รวมทั้งบางโรงเรียนสถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ สถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการจัดกิจกรรมนำเสนอเผยแพร่ผลงานนวัตกรรมด้านอิสลามศึกษา เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้ครูนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

5.1.5.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล สภาพปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า ภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการวางแผนงานการนิเทศอย่างชัดเจน ไม่มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษา ไม่มีเครื่องมือใช้ประกอบการนิเทศ และขาดเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับ ติดตามและประเมินผลโดยตรง ได้รับการนิเทศ ติดตามไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องชุมชนรับทราบ เพื่อครูผู้สอนสามารถนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป และเพื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

5.1.6 ข้อเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ตามแบบสัมภาษณ์การวิจัย โดยแยกเป็นแต่ละด้าน ผลปรากฏตามรายละเอียด ดังนี้

5.1.6.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรควรมีการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรมากยิ่งขึ้น และมีการจัดอบรม สอนงานให้กับครูที่เข้าใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเพราะครูบางคนยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ยังพบว่าโรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาด้านอิสลามศึกษา ควรมีการเสนอผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้ช่วยเหลือ สนับสนุน งบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และให้เงินรายหัวให้แก่นักเรียนที่เรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อ

นำงบประมาณไปใช้ในการจัดทำสื่อ และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา สถานที่เรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจ รัฐบาลควรจัดหาหนังสือเรียนให้กับนักเรียน จัดสรรงบประมาณให้กับอิสลามศึกษา จัดบุคลากรครูให้เหมาะสมกับนักเรียนและชั้นเรียน และรับครูให้จบตรงสาขาวิชา และครูที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยตรง สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา ควรมีการอบรม ประชุม วางแผนการจัดทำหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาอิสลามศึกษาต่อไป ควรมีการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูมีแนวคิดใหม่ ๆ ทันท่วงทีต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จัดประชุม ชี้แจง ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนรับทราบ และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

5.1.6.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ควรจัดวิชาสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน รวมทั้งจัดตาราง เวลาเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด จัดคาบสอนเพิ่มเติมสอนพื้นฐานทางด้านภาษาอาหรับ และสอนอัลกุรอานให้นักเรียนที่อ่านภาษาอาหรับไม่ได้ รวมทั้งจัดกิจกรรมค่ายภาษา เพื่อให้นักเรียนสนใจ เข้าใจภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ก่อนวางแผนหลักสูตร ต้องวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่ และมีการประชุม วางแผน ก่อนจัดทำหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง ควรชี้แจงให้เหตุผลแก่ผู้บริหาร โรงเรียน เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่มุสลิมทำได้ และทำไม่ได้ โรงเรียนที่สอนอิสลามศึกษาต้องสร้างบรรยากาศแบบอิสลาม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรึกษาร่วมกับครูผู้สอน ร่วมวางแผนงาน และแนะแนวทางการดำเนินงานให้ครูผู้สอน และ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูอบรม ศึกษาดูงาน ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญ ทุกภาคส่วน คือ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา โรงเรียนควรมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน

5.1.6.3 ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร (บริหารหลักสูตร) สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) วิธีการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ต้องสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชา เพื่อให้นักเรียนได้เรียนครบตามหลักสูตร ชี้แจงโครงสร้าง เวลาเรียนของหลักสูตรให้ทุกคนเข้าใจ

และที่สำคัญเขตพื้นที่ลงมานิเทศจัดการเรียนอิสลามศึกษาของทุกโรงเรียน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาต่อไป ให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกวิชา โดยมีการตรวจสอบ ประเมินการทำแผนการสอน จัดอบรมเทคนิคการสอน การทำสื่อ ให้ครูสร้างสื่อ ผลิตสื่อ นวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีศักยภาพมากที่สุด จัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้จากสภาพจริง ให้นักเรียนปฏิบัติ โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยม ส่งครูเข้านำเสนอผลงาน หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม จัดกิจกรรมประกวด หนูน้อยมุสลิม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนรักการทำความดี การเป็นมุสลิมที่ดี โดยการเสริมแรงให้รางวัลแก่นักเรียน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านหลักสูตร เทคนิคการสอน การจัดทำสื่อการสอนเพื่อให้ครู แปลงหลักสูตร ไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำสื่อ หนังสืออิสลามศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา จัดหางบประมาณจากภายนอก ขอความร่วมมือจากชุมชนในการช่วยกัน สร้างสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสถานที่อาบน้ำละหมาด

5.1.6.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภายในสถานศึกษาต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง เพื่อดูแลด้านอิสลามศึกษา มีการประชุม วางแผนงาน การนิเทศที่ชัดเจนจัดโครงการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลในสถานศึกษา คณะกรรมการนิเทศ ต้องจัดทำเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจนเพื่อใช้ประกอบการนิเทศ และผู้นิเทศ ต้องมีเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับ ติดตามและประเมินผลโดยตรง ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ทำการนิเทศ ชั้นเรียน สถานศึกษา ภาคการศึกษา ละ 2 ครั้ง และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เมื่อนิเทศเสร็จ ให้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาดนเองต่อไป มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป เสนอเขตพื้นที่ หน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ปี ละ 1 ครั้ง เพื่อดูความก้าวหน้า และให้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา

5.2 การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา มีประเด็นที่นำมาอภิปราย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปราย ดังนี้

5.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น

โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุฮัมมัด มอลอ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ อารีฟิน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 4 ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา พบว่าในภาพรวมมีความถี่การปฏิบัติเฉลี่ยร้อยละ 90.01

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการตามนโยบายที่รับมาจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่นการจัดการเรียนการสอน จัดไม่สอดคล้องตาม โครงสร้างของหลักสูตร และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่เป็นรูปแบบอิสลามทั้งระบบ การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่าโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมก่อนนำหลักสูตรมาใช้จริง แต่ยังคงขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งจำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณจ้างครูเพิ่ม ซึ่งบุคลากร

ครูบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม จึงขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง ภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ขาดการวางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตามกำกับ ในสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ชุมชนได้รับทราบ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองและกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ทั้งหมดที่กล่าวมาน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับปานกลางโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา รองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และขาดแคลนครู คือ จำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่มีงบประมาณด้านอิสลามศึกษาโดยตรง และบางโรงเรียนผู้บริหารไม่มีความตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา และครูอิสลามศึกษาบางโรงเรียนไม่ชัดเจนในเรื่องศาสนา อย่างเช่น เรื่องการละหมาด ครูอิสลามศึกษาไปละหมาดเมื่อเวลาประชุม แต่ครูบางคนละหมาดเสร็จแล้ว ซึ่งการกระทำที่ต่างกันเป็นประเด็นทำให้ผู้บริหารบางคนไม่เข้าใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ผู้บริหารไม่เข้าใจอิสลามศึกษา ซึ่งยากต่อการพัฒนา บางโรงเรียนยังขาด ห้องเรียน สถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา และขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า ทางโรงเรียนยังขาดงบประมาณในการซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ที่โรงเรียนไม่มีงบประมาณของอิสลามศึกษา อาคารสถานที่จัดการเรียนการสอน มีงบประมาณอย่างจำกัด ในการซื้อสื่อ ผลิตสื่อ และหนังสือใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งสื่อและเอกสารประกอบหลักสูตรที่ได้มานั้น ได้จากการสำรวจจากเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 แล้วจัดสรรให้โรงเรียน แต่ได้บางส่วนไม่ได้ตามความต้องการที่ทำเรื่องเสนอไป และยังสอดคล้องกับ มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปรีชา ยาชะรัต (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการเตรียมทรัพยากรทางการบริหาร และบางโรงเรียนจำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณจ้างครูผู้สอน ทำให้ครูผู้สอนมีคาบสอนเยอะไม่มีเวลาเตรียมการสอน ทำสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับหัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหาขาดแคลนครู เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำอำเภอมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก จำนวนครูมีน้อยไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน อัตราส่วน ครู 1 คน/นักเรียน 40 คน ซึ่งทางโรงเรียนทำเรื่องเสนอไปยังเขตพื้นที่เพื่อขอครูอิสลามศึกษาเพิ่มเติมยังไม่ได้ครูใหม่ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลูกมาน หนูยาหมาด (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมหลักสูตร พบว่า ประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนครู มีครูไม่พอเพียง บางโรงเรียนมีครูแค่หนึ่งคนสอนเด็กทั้งโรงเรียน และบางโรงเรียนครูผู้สอนสอนโดยรวมห้องนักเรียนสองห้องไว้เป็นห้องเดียวกัน

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้อ และเอกสารประกอบหลักสูตร รองลงมาคือ วิชาภาษามลายู อาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน และปัญหาขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม และกิจกรรมต่างๆของของโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในระยะหลังหน่วยงานต้นสังกัด และทางโรงเรียนไม่มีการอบรม และพาครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีความพร้อม และโรงเรียนดีเด่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษา I-NET สูง เพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรสถานศึกษา

และจำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เน้นการสร้างความเข้าใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดประเมินผล โดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่ม และเป็นรายบุคคลโดยการสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรกำหนดขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1. มอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องดำเนินงานและมีบทบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2. ประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร และวางแผนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรม ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

3. ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน ซึ่งอาจดำเนินการได้ในหลายลักษณะ เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน โดยเฉพาะเน้นการพัฒนาครูผู้สอนซึ่งเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจะต้องสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีมุม หรือศูนย์รวมความรู้ที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

5. ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม แลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเป็นที่ปรึกษาของครูผู้สอนในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการหรือบริหารจัดการ และควรจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้ มีประสิทธิภาพสูงสุด

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัดนันย์ อาลีกาแห (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของครูสอนอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีดังนี้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีความต้องการมากที่สุดคือ อบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ นำเทคนิคใหม่ๆที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อ

การเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ สำหรับข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 พบว่า ผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนด้วยการจัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ทันสมัยและหลากหลาย นอกจากนี้ ควรจัดอบรมและสัมมนาครูผู้สอนเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการใช้สื่ออย่างถูกต้อง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารีฟิน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ใน 4 ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา พบว่าในภาพรวมมีความถี่การปฏิบัติเฉลี่ยร้อยละ 90.01 โดยด้านการวางแผนมีความถี่การปฏิบัติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 92.01 และพบว่า แนวทางในการบริหารอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ด้านการวางแผน ควรมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น มีการเตรียมข้อมูล การสำรวจความต้องการ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง การสรรหาครูผู้สอน การจัดทำหลักสูตรและการประชุมผู้ปกครองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในรายวิชาภาษามลายู และภาษาอาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน สอดคล้องกับ นิเลาะ แวอุเซ็ง (ม.ป.ป. : 159-160) ได้สรุปภาพรวมการสังเคราะห์ ปัญหาในการจัดการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ยังขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน โดยรวมแล้วเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนต้องศึกษาในแต่ละระดับชั้นมีมากเกินไปจนความจำเป็น ปัญหาด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน เพราะพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกัน แต่ต้องรับเนื้อหาที่มีความหนักเหมือนกัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารีฟิน เทพลักษณ์ (2555) เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ครูควรใช้แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการสอนควรเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนขอคูลา ครูควรใช้สื่อทุกประเภทครูควรเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชีวิตในหลักสูตรและรู้จักนักเรียนรายบุคคล

ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ไม่มี ความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่าง ไม่มี ครูผู้สอน ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม คือ โรงเรียนขาด การวางแผนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครูผู้สอนไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ประสบ ปัญหาเมื่อครูอิสลามศึกษาบรรจุเป็นพนักงานราชการและเข้ารับราชการจึงมีตำแหน่งว่าง เมื่อรับครู ใหม่เข้ามา ไม่มีความรู้ด้านหลักสูตร และการทำแผนการสอน รวมทั้งการจัดทำแผนงาน โครงการ ต่างๆ

สอดคล้องกับ พูนสุข อุดม (2556:97) การวางแผนจัดทำหลักสูตร บุคคลที่มีหน้าที่ วางแผนหลักสูตรต้องร่วมกันจัดทำแผนจัดทำหลักสูตรตามขั้นตอนอย่างละเอียด และสามารถ ตรวจสอบแต่ละขั้นตอนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร หากมีปัญหา ก็ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ การกำหนดแผนการเรียนการสอนในหลักสูตรจะช่วยให้ทราบว่า จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดและอย่างไร ทั้งยังสามารถกำหนดสื่อการเรียน การสอน การประเมินผล เพื่อให้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล หรือที่เรียก กันทั่วไปว่า “คู่มือครู”

การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับ หลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องมีการบริหาร โดยยึดหลักอิสลามเพราะมีนักเรียนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะไม่ใช่ผู้บริหารที่สมบูรณ์แบบถ้าหาก เขาไม่ใส่ใจต่อมาตรฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรมของอิสลาม สอดคล้องกับ Ali Mohammad Jubran Saleh , (2551:55) การบริหารการศึกษาอิสลามต้องเชื่อมโยงกับระบบคุณธรรมของสังคมมุสลิม เช่น การสั่งใช้ให้ทำความดีและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่วร้าย ทั้งนี้เพื่อรักษาความมีวินัยในหมู่มุสลิม ซึ่ง หลักการดังกล่าว ควรจะนำมาใช้เพื่อการปฏิบัติเพราะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมุสลิม เนื่องจาก การบริหารการศึกษาอิสลามมีความเกี่ยวข้องกับมิติคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคล ในสถาบันการศึกษาควรสอดคล้องกับค่านิยมและคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม

3.ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากสถานที่ ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด รองลงมาคือ ขาดความร่วมมือจากทุกภาค ส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม และไม่สามารถจัดการเรียนการสอน

ได้ตามความต้องการ เนื่องจาก ขาดแคลนห้องเรียน สถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน และบุคลากรขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริมพัฒนา ด้านอิสลามศึกษา ทำให้มีสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่อำนวย และผู้ปกครอง ชุมชน ไม่นั่นยำ ปล่อยละเลยในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักอิสลาม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า “นักเรียนมีการประกอบศาสนกิจในหอประชุม ซึ่งไม่มีสถานที่ อาคารปฏิบัติศาสนกิจโดยเฉพาะ เมื่อมีกิจกรรมต่างๆในหอประชุมก็ส่งผลกระทบต่อประกอบศาสนกิจของนักเรียน”

และสอดคล้องกับ ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม5(2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า “ทางโรงเรียนปลูกฝังนักเรียน ให้ปฏิบัติละหมาด แต่งกาย ปฏิบัติตนตามหลักอิสลาม แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้านผู้ปกครอง ไม่นั่นยำ เรื่องละหมาดและการแต่งกาย ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม”

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้นครูจะสอนโดยเน้นทั้งด้านเนื้อหาทางวิชาการและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอยู่ตลอดเวลา สอนให้นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจ ตลอดจนการปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม เพื่อให้นักเรียนเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ ดำเนินชีวิตอยู่ในแนวทางของศาสนา ทั้งครูและผู้ปกครองจะต้องช่วยกันปลูกฝัง ตักเตือนนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ต้องส่งเสริมให้ทำความดีและให้ห่างไกลจากความชั่ว ถือเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องอบรมลูกหลานให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง จากหลักฐานอัลกุรอาน ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูกของท่านลูกมาน ความว่า

﴿ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾

(13: لقمان)

ความว่า “และจงรำลึกเมื่อลูกมานได้กล่าวแก่บุตรของเขา โดยสั่งสอนเขาว่า โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใดๆ ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์ โดยแน่นอน” (ลูกมาน : 13)

และยังมีหลักฐานอัลกุรอาน ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูกของท่านลูก
มานอีกในอายะฮ์ที่ 16- 19 ความว่า

﴿ يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ
أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ . يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ
بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ .
وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ
فَخُورٍ . وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ
لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴾ (لقمان: 16-19)

ความว่า “โอ้ลูกเอ๋ย แท้จริง (หากว่าความผิดนั้น) มันจะหนักเท่าเมล็ดฝักสักเมล็ด
หนึ่ง มันจะซ่อนอยู่ในหิน หรืออยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลาย หรืออยู่ในแผ่นดิน อัลลอฮ์ ﷻ
ก็จะทรงนำมันออกมา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงเมตตา ผู้ทรงรอบรู้อย่างยิ่ง โอ้ลูกเอ๋ย
เจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจงใช้กันให้กระทำความดี และจงห้ามปรามกันให้
ละเว้นการทำความชั่ว และจงอดทนต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า แท้จริงนั้นคือส่วนหนึ่ง
จากกิจการที่หนักแน่น มั่นคง. และเจ้าอย่าหันแก้ม (ไบหน้า) ของเจ้าให้แก่ผู้คนอย่าง
ยะโส และอย่าเดินไปตามแผ่นดินอย่างไร้มรรยาท แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ มีทรงชอบทุกผู้
ที่ยังจงหอง และผู้คุยโว โอ้อวด. และเจ้าจงก้าวเท้าของเจ้าพอประมาณ และจงลดเสียง
ของเจ้าลง แท้จริง เสียงที่น่าเกลียดยิ่งคือเสียง (ร้อง)ของลา” (ลูกมาน : 16-19)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น ได้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองสอนลูกๆ ให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ
และสอนในเรื่องการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์ อบรมสั่งสอนลูกๆ ให้มีคุณธรรมจริยธรรม สั่งใช้ให้ทำ
ความดีและห้ามปรามจากความชั่ว ดำเนินชีวิตตามแนวทางของอิสลามได้ส่งเสริมให้ประชาชาติมี
คุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามและปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านรอซูลมุฮัมมัด ﷺ ในทุกๆ ด้านเพราะทุก
การกระทำของท่านมีหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ยกย่องท่านรอซูลมุฮัม
มัด ﷺ ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมในหมู่มนุษยชาติจากหลักฐาน อัลกุรอาน ได้กล่าวว่

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ (القلم : 4)

ความว่า “และแท้จริง เจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่” (อัล - กอลัม: 4)

ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่สูงส่งก็คือ ท่านบิรฮัมมัด ﷺ อิสลามส่งเสริมให้ทำความดีและห้ามปรามจากความชั่ว ส่งเสริมให้มนุษย์ชาติมีคุณธรรมจริยธรรม มารยาทที่ดีงาม โดยปฏิบัติตามแนวทางของท่านบิรฮัมมัด ﷺ ดังนั้น ทั้งโรงเรียนและครอบครัว ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและบุคคลใกล้ชิด ต้องช่วยกันปลูกฝังให้ลูกหลานมีจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา ปฏิบัติตนตามหลักการอิสลามสอดคล้องกับผลงานวิจัยของมฮัมมะดัลกีรียูนัน (2553) กล่าวว่า โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนให้มากที่สุด เนื่องจากชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร ที่จะช่วยสอดส่องดูแลช่วยเหลือกันและกัน ร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนก็สามารถช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวก ในด้านสถานที่ เพื่อพัฒนาเยาวชนรุ่นหลังต่อไป

สถานศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการ เนื่องจาก ขาดแคลนห้องเรียน สถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน บุคลากรขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า “ในการจัดการเรียนการสอนขาดแคลนสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น Projector; วัสดุทัศน รวมถึงบรรยากาศในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพราะมีห้องเรียนจำกัดต้องจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในห้องละหมวด โดยไม่มีกำแพงกั้น ซึ่งมีนักเรียน 3 ห้อง และครู 3 คน ทำให้เกิดเสียงดังรบกวนเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้ของนักเรียน” สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอัดนันย์ อาลีกาแห (2552) พบว่า ความต้องการของครูสอนอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีดังนี้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีความต้องการมากที่สุดคือ อบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ นำเทคนิคใหม่ๆ ที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความต้องการมากที่สุดคือ คู่มือการวัดและประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกะดับการศึกษา และสมบุญ จารุวรรณ (2531) พบว่า สำหรับปัญหาการใช้หลักสูตร วิทยากรอิสลามส่วนใหญ่จะมีปัญหา เนื้อหาในหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียน บางชั้นจึงสอนไม่ทันตามแผนการสอน ไม่มีห้องที่จัดหมวดหมู่โดยเฉพาะ วิทยากรไม่มีทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กใช้ห้องสมุด ขาดทักษะการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม ขาดความรู้เรื่องการออกข้อสอบ และมีความต้องการนิเทศให้มากขึ้น และสอดคล้องกับ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) พบว่า ปัญหาการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ในด้านอิสลามศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษานั้น แหล่งเรียนรู้คือ การปฏิบัติตนเองตามหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่ในการประกอบศาสนกิจของนักเรียนในโครงการ ซึ่งตั้งอยู่ในโรงเรียน ได้แก่ ห้อง หรือ อาคารละหมาดที่มีลักษณะถูกต้องตามหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

1. สนับสนุนให้มีสถานที่อาบน้ำละหมาด ห้องละหมาด และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา

2. สนับสนุนงบประมาณในด้านการผลิตและจัดหาสื่อ โดยเฉพาะสื่อหนังสือเรียนให้เพียงพอให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และตลอดจนถึงงบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากรในด้านการผลิตและพัฒนาสื่อ เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีความคล่องตัวมากขึ้น

3. การจัดหลักสูตรอิสลามศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนอิสลามศึกษา และการปฏิบัติตนตามหลักบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดของนักเรียนสอดคล้องของนักเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรกำหนดเป็นนโยบายให้มีการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาดังกล่าวในทุกโรงเรียนที่มีความต้องการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน

4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในด้านการวัดผลประเมินผลและการวิจัย ในหัวข้อ ครูมีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง และการจัดทำรายงานและเผยแพร่รายงานการวิจัยในชั้นเรียน ควรจัดทำโครงการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป เพื่อให้ครูสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

5. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านเกณฑ์การประเมิน นโยบาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการติดตามการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือในการสรรหางบประมาณ ดังนั้น นโยบายการเปิดการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนจึงเป็นการทำให้โรงเรียนมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

6. ควรให้มีการดำเนินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนที่เรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาตาม

โครงการ ได้เรียนอย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งจะสะท้อนผลผลิตที่เป็นคุณภาพผู้เรียน ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปในอนาคต

7. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน พบว่า มีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกข้อ สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐที่มีความพร้อม และต้องการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วจะได้วุฒิทางศาสนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นอีกด้วย ประกอบกับนักเรียนมีเวลา และโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติศาสนกิจมากขึ้นนั้น ตรงกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรที่จะต้องสนับสนุนให้มีการต่อยอดในการดำเนินงานในโครงการนี้ให้มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครูจะต้องให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม มีวิธีการสอนใหม่ๆ ครูควรจะเป็นบุคคลที่สร้างสรรค์และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลในรูปแบบหรือวิธีการสอนการควรมีการผสมผสานระหว่างผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางและการประเมินการศึกษาจะต้องขนานอย่างใกล้ชิดกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตร และครอบคลุมจุดประสงค์ทางด้านจิตวิญญาณและคุณธรรมจริยธรรม หากไม่เช่นนั้นหลักสูตรจะต้องมีการทบทวนประสบการณ์ การสอนที่น่าสนใจ วิธีการสอน และวิธีการประเมินที่ปฏิบัติใช้ในสถานศึกษาดังกล่าว (รุสนานี ฮาซิม Rosnani Hashim.2001 อ้างถึงใน ซอลีสะห์ หะยีสะมะแอ,2551: 159)

4.ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อไป รองลงมา คือ ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป และขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อโรงเรียนมีการนิเทศครูผู้สอนแล้ว ไม่มีการสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานผลการนิเทศให้กับครูผู้สอน ทำให้ครูไม่รู้จุดเด่นจุดด้อยของตัวเอง ซึ่งไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ และไม่มีการรายงานผลให้กับผู้เกี่ยวข้อง ชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดหาแนวทางพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับหัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3 (2558) ให้สัมภาษณ์

ว่า “โรงเรียนมีการนิเทศการดำเนินงานของครู แต่ไม่มีการสรุปรายงานให้ครู และผู้เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ ทำให้ไม่รู้ว่าตนเองบกพร่อง ควรแก้ไขพัฒนาตนเองอย่างไร” และครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4 (2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า “โรงเรียนไม่มีคณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และไม่มีการนิเทศครูผู้สอนอิสลามศึกษา ครูจึงไม่สามารถนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเองได้เพราะไม่มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลเลย”

สอดคล้องกับ ฮัจยะ มาลินี (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า การประเมินผลการเรียนและการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี คือมีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการวัดผล ประเมินผลและนำผลมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมการวางแผนเตรียมการต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ในส่วนของการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เมื่อเกิดปัญหานี้แล้วสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ วางกรอบการนิเทศอย่างชัดเจนภายในสถานศึกษา และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการวางแผนการนิเทศ สอดคล้องกับ จรูณี เก้าเอี้ยน (2555 : 206-207) กล่าวว่า การนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผล ประกอบด้วย

1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
2. มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. มีเอกสารรายงานการนิเทศ

และยังสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545:59-64) กล่าวว่า ขอบข่ายการนิเทศ คือ สิ่งที่ผู้นิเทศจะต้องไปให้คำแนะนำ คำปรึกษาและช่วยเหลือ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภารกิจต่างๆตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สํารวจข้อมูลพื้นฐาน/สภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือสำรวจสภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นดำเนินการสำรวจสภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลังจากนั้นทำการบันทึกผลการสำรวจสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สรุปลักษณะการดำเนินงานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนนิเทศ มีขั้นตอน ดังนี้ ร่วมกันสรุปถึงความต้องการ / ความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจต่างๆที่กำหนดไว้

จากนั้นร่วมกันสรุปความต้องการ / ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา จากนั้นร่วมกันหาทางเลือกและวิธีการแก้ปัญหา โดยร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา หาทางเลือกที่หลากหลาย ผู้นิเทศนำเสนอทางเลือกที่ประสบความสำเร็จ ผู้รับการนิเทศเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสภาพความพร้อมของสถานศึกษา ผู้รับการนิเทศระบุความต้องการและความคาดหวังจากผู้นิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศวางแผนร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งกำหนดเวลาในการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งวิธีการประเมินผลการดำเนินงาน โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมการปฏิบัติงานของสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของการดำเนินงานที่ผ่านมา หาทางเลือกแก้ไขปัญหารับปรุงพัฒนา เลือกทางเลือกที่เหมาะสมในการปฏิบัติกรนิเทศในโอกาสต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการประเมิน เป็นการสรุปสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาหลังจากผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ร่วมกันนิเทศเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามแผนและได้มีการประเมินผล เก็บข้อมูลต่างๆเรียบร้อยแล้ว เป็นการสรุปเปรียบเทียบให้เห็นผลการพัฒนาจากการสำรวจสภาพการดำเนินการของสถานศึกษาครั้งแรก

ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการวางแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล อย่างมีระบบ ขั้นตอน เพื่อให้สามารถดำเนินการนิเทศบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถนำผลการนิเทศ ไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพรรณิ สุภาพรม (2549:91-92) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า สถานศึกษา ควรมีระบบการนิเทศติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นมาตรฐานและยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่ายและควรจัดให้มีการนิเทศ และจัดให้มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อให้เกิดความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยรายงานผลการดำเนินการให้ชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ จะได้มีส่วนร่วมในการนำไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาและผลงานวิจัยของอารีฝัน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาใน

โรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่ประสบความสำเร็จสูง ด้านการนิเทศ ควรวางแผน การนิเทศ ดำเนินการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและการจัดทำเอกสารรายงานผล ด้านการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา ควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการบริหารจัดการ อย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2554: 40) กล่าวว่า การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุม คุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การ ตรวจสอบและการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การตรวจแผนการ จัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น สถานศึกษาควรจัดให้มีแผนนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ดำเนินการให้ กระบวนการนิเทศเป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา บนพื้นฐาน ความรู้สึกที่เป็นกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ระหว่างการเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศ ซึ่งจะเกิดขึ้น ได้ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศ ติดตาม ที่เป็นกัลยาณมิตรดังกล่าวแล้วควรดำเนินการดังนี้

1. ร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศ หรือกำกับ ติดตาม เพื่อเฝ้าระวัง มิให้คุณภาพการจัดทำและใช้หลักสูตรเกิดปัญหา อุปสรรคและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน
2. สร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในเชิง บวกแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาว่า มิได้เป็นกระบวนการจับผิด แต่เป็นกระบวนการดูแล ช่วยเหลือ เพื่อให้การใช้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
3. กำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อน การนิเทศติดตามร่วมกัน และมีแผนการ ดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม
4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตาม ทั้งในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา อย่างเป็นระบบครบวงจรและต่อเนื่อง

ซึ่งการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการหลักสูตร แต่หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลด้านอิสลามศึกษาไม่ค่อยเชื่อมั่นในโรงเรียน สอดคล้องกับและครู อิสลามศึกษาแบบเข้ม 1 (2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า “ทางโรงเรียนไม่มีคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการสอนอิสลามศึกษา ซึ่งครูผู้สอนไม่ได้รับการนิเทศการสอนจากสถานศึกษา และ

หน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษาก็ไม่เข้ามานิเทศ ทำให้ไม่ทราบจุดเด่น จุดด้อยของตัวเอง จึงไม่สามารถนำข้อมูลมาพัฒนาตนเองต่อไป”

และสอดคล้องกับ ผลงาน วิจัยของ ลูกมาน หนูยาหมาด (2557) ที่ศึกษาเรื่อง “ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพโดยรวมของการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ตามโครงการดังกล่าว พบว่า มีการเตรียมความพร้อม การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งโดยภาพรวมแล้วครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีการจัดทำหลักสูตรและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรยังคงมีปัญหาในการดำเนินการ

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ตามโครงการดังกล่าว พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ไม่มีศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษา ตลอดจนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นสูงสุด แนวทางการแก้ปัญหาคือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์และศูนย์อิสลามศึกษา มาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ทั่วถึงทั้งจังหวัด และให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อม ในระดับกระทรวงมาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบและรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 :63-65) กล่าวว่า การนิเทศที่จัดโดยคณะบุคลากรภายนอกสถานศึกษา ซึ่งศึกษานิเทศก์มีหน้าที่รับผิดชอบงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีดังนี้

1. นิเทศการสอนและการบริการทางวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการในสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ
2. ดำรวจ วิเคราะห์ วิจัย ในงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้านวิชาการตลอดจนบริหารการศึกษา
3. จัดทำ พิจารณาและช่วยเหลือในการพิจารณาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน คู่มือครู แผนการสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
4. พัฒนาและควบคุมมาตรฐานทางบริหาร และวิชาการของสถานศึกษา
5. ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการบริหารการศึกษา โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษา
6. จัดหรือเป็นวิทยากรในการประชุม อบรม สัมมนาครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ

7.ติดตามและประเมินผลงานทางวิชาการ

8.เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9.ประสานงานวิชาการระหว่างสถานศึกษาและสถาบันอื่น

และกระทรวงศึกษาธิการ (2543:12) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ มีดังนี้ คือ

1.เตรียมความพร้อมของตนเองในเรื่องความรู้เชิงวิชาการในเรื่องต่างๆ และทักษะความสามารถเฉพาะในด้านการนิเทศ

2. ศึกษาข้อมูลสภาพของโรงเรียนในเชิงปริมาณและคุณภาพในทุกด้าน เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอนสภาพการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมต่างๆ และผลการเรียนรู้หรือตัวผู้เรียน

3.ร่วมวางแผนและกำหนดการนิเทศกับโรงเรียน โดยร่วมกับบุคลากรหลักของโรงเรียนในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา สื่อ กิจกรรมการนิเทศ กลุ่มเป้าหมาย ทีมงานที่จะนิเทศ และการติดตามประเมินผล

4.สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนและสถาบันผลิตครูเพื่อการพัฒนาโรงเรียน

5.ประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ และสถาบันผลิตครูในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันวางแผนในการพัฒนาบุคลากร และโรงเรียน

5.2.2 เพื่อเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มทั้งผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม มองประเด็นเป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิง เพราะ มีภาระการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ประสบปัญหาเหมือนกัน คือ ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร และขาดความพร้อมด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ที่เอกสารประกอบหลักสูตร อาคาร ขาดงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และ ไม่ได้รับการนิเทศจากสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และศึกษานิเทศก์จากภายนอกก็ไม่เข้ามาดูแล

ให้คำปรึกษา คำแนะนำเกี่ยวกับอิสลามศึกษา ซึ่งพบว่าผู้ที่มีเพศต่างกันมองเป็นประเด็นเดียวกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัดนันย์ อาลีกาแห (2553) ได้ทำวิจัย เรื่อง ปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใน จังหวัดปัตตานี พบว่า จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มองประเด็น ปัญหาเป็นแนวทางเดียวกัน เพราะในการดำเนินงานในสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร หลักสูตรก็เจอปัญหาเดียวกัน ทั้งการเตรียมความพร้อมของหลักสูตร ทุกตำแหน่งงานมีการ ดำเนินงานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในทุกฝ่าย เริ่มตั้งแต่ผู้บริหารในการนำหลักสูตรเข้ามาใช้ หัวหน้า ฝ่ายบริหารงานวิชาการทำหน้าที่จัดรายวิชาเรียนร่วมกับครูผู้สอน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบ เข้มเป็นผู้ดำเนินการแปลงหลักสูตรไปใช้ รวมถึงการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลใน สถานศึกษา ถ้าการทำงานฝ่ายใดเกิดข้อบกพร่อง ก็จะส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนั้นผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกันจึงมองประเด็นปัญหาเหมือนกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุทัย มาลาโกน (2551) ได้ทำวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อ สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารจำแนกตามตำแหน่ง โดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3.ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้าน การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe' Method) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือมีความแตกต่างกันระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน มองสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นแนวทางเดียวกัน คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง ในการวางแผนหลักสูตรจัดรายวิชาเรียนได้ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ส่งผลต่อการดำเนินการใช้หลักสูตรไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบตามหลักสูตร สอดคล้องกับ มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนะไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อัดนันย์ อาลีกาแห (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกันโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว ส่วนผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตร และประสบการณ์การทำงานน้อย ต้องอาศัยการอบรม กำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตร โดยผ่านกระบวนการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาตนเอง แต่โรงเรียนขาดการนิเทศ ดำเนินงานของครูผู้สอนอิสลามศึกษา ทำให้ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีประสบปัญหาในการทำงาน จากแนวความคิดดังกล่าว จึงทำให้ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับ อับดุลชอ

มะ โตะอะลิม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการ เปรียบเทียบ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตาม ความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลที่มอง ปัญหาแตกต่างกัน โดยผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยระดับความเห็นต่อสภาพปัญหาการ บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มทั้งในภาพรวมและรายด้านมากกว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรี และ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทมีค่าเฉลี่ยระดับความเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มทั้งในภาพรวมและรายด้านมากกว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญา ตรี สอดคล้องกับ มาหามะรือสะลี บินเซ็ง (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการ ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของ โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดนราธิวาส พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรตามตัวแปร ตำแหน่งและ วุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการ บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มทั้งผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน อิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีอายุต่างกัน แต่มองประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นแนวทางเดียวกัน มีความ คิดเห็นไม่แตกต่างกัน เพราะว่าการดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่ผ่านมาก็ ยังประสบปัญหาเหมือนกับปัจจุบัน ผู้ที่อายุมากและมีอายุน้อยก็ยังคงประสบปัญหาเหมือนกัน ยังไม่ สามารถแก้ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมของหลักสูตร ทั้งบุคลากร งบประมาณในการ ดำเนินงาน ขาดอาคารละหมาด และการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผล ก็ยังไม่ตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตร เพราะขาด ความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ อัดนันย์ ฮาลีกา

แห (2553) ได้ทำวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อับดุลชอมะ โต๊ะอาลิม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกัน

5. ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาต่างกับผู้มีประสบการณ์ 11-15 ปี ในทุกๆด้าน เนื่องจากความคิด ช่วงวัย และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีประสบการณ์มาก ระหว่าง 11-15 ปี มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานต่างอย่างเป็นระบบ เนื่องจากมีประสบการณ์ในการทำงานมาก โดยเฉพาะในด้านหลักสูตร เอกสาร การทำแผนการสอน การทำสื่อ และการจัดการเรียนการสอนจะมีความพร้อมมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์น้อย เพราะยังขาดความพร้อมในหลายๆด้าน ทั้งในด้านหลักสูตร การทำแผนการสอน การจัดการเรียนการสอน และยังไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน ทำให้ไม่มีความพร้อมในด้านหลักสูตร จึงมองว่าการดำเนินงานยังเป็นปัญหา

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นุกูล ชูชัย (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มีทัศนะต่อปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 เป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน และในภาพรวมจำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานบุคลากรมีทัศนะต่อปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนแตกต่างกัน

5.2.3 เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า

1.ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เรื่องหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม หลักการวัดผล ประเมินผล การบริหารหลักสูตร เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตรสามารถนำประสบการณ์ ความรู้ไปพัฒนา บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาต่อไปสอดคล้องกับครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1(2558) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อโรงเรียนประสบปัญหา คือ ครู ผู้บริหาร และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตร ก็ควรมีการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามให้มีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาการบริหารหลักสูตรต่อไป และสอดคล้องกับ ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มควรมีการอบรม ประชุม วางแผนหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาอิสลามศึกษาต่อไปและสอดคล้องกับ ผู้อำนวยการ โรงเรียน 2 (2558) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ผมคิดว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้าร่วม โครงการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของรัฐ ทุกคน เพื่อสร้างความเข้าใจในการบริหารการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางให้ครูและผู้บริหารมีแนวคิดใหม่ ๆ ทันต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ อาลี โมฮัมมัด ญบรอน ซอและห์ (2551:102) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุสลิมควรที่จะแสวงหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรทางการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะให้พวกเขาได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญในด้านอิสลามศึกษา และทุกภาคส่วนก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการบริหาร โรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา พัฒนาคู่มือของสถานศึกษาให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา และที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ควรมีการประชุม ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางจัดการศึกษาอิสลามศึกษา ให้ทุก โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เข้าใจตรงกัน นำไปปรับใช้เหมือนกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร ในปัจจุบันตำแหน่งครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มมีการเปลี่ยน ครุบ่อย เนื่องจากไม่มีความมั่นคงในหน้าที่ จึงมีการสอบเป็นพนักงานราชการ และสอบเข้ารับ ราชการ ทำให้มีตำแหน่งว่าง และโรงเรียนต้องรับครูผู้สอนใหม่มาแทน ซึ่งครูเข้าใหม่บางคนไม่ได้ จบสาขาอิสลามศึกษาโดยตรง ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตร จึงต้องให้มีการจัดอบรมครูเข้าใหม่ ใน การเตรียมความพร้อม ด้านหลักสูตร จัดอบรมพัฒนาด้านเทคนิคการสอน อบรมหลักการวัดผล ประเมินผลนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ ให้ครูมีความรู้ เพื่อนำความรู้ไปดำเนินการสอนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ พัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป สอดคล้องกับ ครูอิสลาม ศึกษาแบบเข้ม 5 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ทางโรงเรียนควรมีการจัดอบรม ปฐมนิเทศ สอนงาน ให้กับครูที่เข้าใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการ วางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตรต่อไปในอนาคตได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษา แบบเข้ม 3(2558) ให้สัมภาษณ์ว่า เนื่องจากโรงเรียนครูผู้สอนไม่ได้จบทางด้านอิสลามศึกษา และ ทางด้านทางภาษาอาหรับโดยตรง ทำให้ครูประสบปัญหาในการสอนวิชาภาษาอาหรับ ดังนั้น โรงเรียนควรรับครูให้จบตรงสาขาวิชา และครูที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ในด้านหลักสูตร อิสลามศึกษาโดยตรง สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา รวมทั้งจัดบุคลากรครูให้เหมาะสมกับนักเรียนและจำนวนชั้นเรียน และที่สำคัญหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดบุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้กับ โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล สนับสนุนส่งเสริมทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับบริจาค เพื่อนำเงินทุนที่ได้ไป พัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้การ บริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา และสอดคล้องกับหัวหน้า อิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ให้ผู้รับผิดชอบเสนอผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนให้ช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และให้เงิน รายหัวให้แก่เด็กเรียนที่เรียนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อนำงบประมาณไปใช้ในการจัดทำสื่อ และ ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา สถานที่เรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจ

และรัฐบาลควรจัดหาหนังสือเรียนให้กับนักเรียน จัดสรรงบประมาณให้กับอิสลามศึกษาอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุลฮัยดี ซากา (2557) ได้ทำวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐที่เปิดสอนอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดปัตตานี พบว่า ด้านงบประมาณ ควรสนับสนุนงบประมาณด้านอิสลามศึกษาเพิ่มเติมเพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมอิสลามศึกษา ด้านบุคคล คือ ควรพัฒนาสมรรถนะของครู โดยการให้ครูเข้ารับการอบรม การจัดสัมมนาและการนิเทศ และด้านทั่วไป คือ ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศแบบอิสลาม และควรจัดกิจกรรมวิชาการด้านอิสลามศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาก่อนดำเนินใช้หลักสูตร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและครอบคลุมในด้านการบริหารหลักสูตร สอดคล้องกับ จุณี เก้าเอี้ยน (2555 : 205) กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีดังนี้

1. การสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร โดยวิธีการ มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ

2. พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีวิธีการ มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ของบุคลากรในสถานศึกษา มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เป็นแหล่งเรียนรู้

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาเพื่อ การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่นๆ ตามความต้องการจำเป็น โดยการ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการตามหลักสูตรสถานศึกษา มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอื่นๆ ได้แก่ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ โดยการมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ให้บุคลากรในสถานศึกษาผู้ปกครองชุมชนทราบ บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา และสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2545:29) กล่าวว่า ก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. โดยการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็น

ที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการดำเนินการ

2. การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาคณะต่างๆตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและตามความจำเป็นของสถานศึกษา

4. การจัดทำระบบสารสนเทศใช้ในการจัดการศึกษา

5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและขอความร่วมมือ

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า ทางโรงเรียนควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรโดยตรง ทั้งด้านสาระวิชาและเวลาเรียน ควรมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดเวลาเรียนได้สอดคล้องกับหลักสูตร ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาค่ำ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจากเขตพื้นที่ควรลงมาดูการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของทุกโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือ และหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการให้ทุกโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จัดตาราง เวลาเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน ครูและนักเรียน ร่วมมือกันวางแผนจัดทำหลักสูตร จัดประชุม สัมมนา เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ควรมีการดำเนินงานร่วมกัน มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ หาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอาน ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

(من الآية 159 : آل عمران)

ความว่า “และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์ ﷻเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 159 : อาลาอิมรอน)

ซึ่งการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน แล้วตัดสินใจร่วมกัน ถือว่าเป็นแผนงานที่ดีที่สุดแล้ว และสุดท้ายก็งานทั้งหมดที่ต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ﷻ และต้องขอพรเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากพระองค์ แท้จริงแล้วมนุษย์วางแผนและอัลลอฮ์ ﷻ ก็วางแผน แต่อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้วางแผนที่ดีที่สุด และยังคงสอดคล้องกับ ผู้บริหารโรงเรียน 3(2558)ให้สัมภาษณ์ว่า ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทุกภาคส่วน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร เพราะทุกคนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ในการบริหารจัดการหลักสูตรนั้นต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อกำหนดทิศทาง การดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม โดยทุกคนเห็นชอบพร้อมกัน เมื่อมีการนำไปใช้แล้วก็ต้องร่วมกัน วิเคราะห์ คุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป และยังคงสอดคล้องกับ ผู้บริหารโรงเรียน 2 (2558)ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนของเรามีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยเฉพาะซึ่งทำการบริหารร่วมกับฝ่ายบริหารวิชาการของโรงเรียน มีการประชุม ครูและวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน การวางแผนการเรียนการสอนจะเน้นการปฏิบัติจริง เน้นการเรียนอัลกุรอาน ซึ่งเป็นนโยบายของโรงเรียน คือ นักเรียนต้องเรียนอัลกุรอาน หลักสูตร กิรออาตีในคาบแรกตอนเช้า มีความเชื่อว่า คนมุสลิมต้องเรียนรู้อัลกุรอานเพราะเป็นบทบัญญัติในอิสลาม ถ้านักเรียนอ่านไม่เป็น ก็จัดคาบสอนเพิ่มเติม สอนพื้นฐานทางด้านภาษาอาหรับ และสอนอัลกุรอานให้นักเรียนที่อ่านภาษาอาหรับไม่ได้ รวมทั้งจัดกิจกรรมคำภาษา เพื่อให้นักเรียนสนใจ เข้าใจภาษาเพิ่มมากขึ้น

รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอิสลามศึกษา ควรจัดอบรม เสวนา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านอิสลามศึกษา อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อภาคเรียน เพื่อร่วมกัน วางแผน แก้ปัญหา พัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มต่อไป ครูผู้สอนต้องร่วมกันวางแผน พัฒนาหลักสูตร โดยนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผนพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อไป ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้าง สารหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน และสอดคล้องกับครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ก่อนวางแผนหลักสูตรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ต้องร่วมกันวิเคราะห์ ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่ และมีการประชุม วางแผน ก่อนจัดทำหลักสูตร โครงการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายก็คือนักเรียน สอดคล้องกับ ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (2551 : 191-192) กล่าวว่า การออกแบบและการวางแผนนั้น ครูควรทุ่มเทเวลาและความพยายามในการวางแผนและดำเนินการใช้กลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน มีการจัดระเบียบการทำงาน รวมถึงการวางแผน การจัดการห้องเรียน การสอน การแนะแนวและการให้คำปรึกษา การศึกษาและการเตรียมการสอน การวัดและประเมินผล

ซึ่งในการวางแผนหลักสูตร ครูควรจะทบทวน วิเคราะห์ ประเมินและออกแบบแผนหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2545: 46-48) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นสถานศึกษาต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของการจัดในเรื่องต่อไปนี้

1.การบริหารวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประสบความสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา เชื่อมมั่น เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่า ฯลฯ

1.2 โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน

1.3 การจัดทำรายงานของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดทำรายงานของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาควรมีการพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึง หลักการเรียนรู้ จิตวิทยาการเรียนรู้ เทคนิควิธีสอน

1.4 การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียนโดยยึดหลักการจัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

1.5 การลงโทษ และให้รางวัล ต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.6 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

1.7 กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม ฯลฯ

1.8 โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์

1.9 เครือข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

2.การบริหารทั่วไป

2.1 โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย

2.2 แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อประสาน และพัฒนางาน

2.4 อาคารสถานที่สำรวจว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่ามากที่สุดเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ฯลฯ

2.5 การบริการและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงความถนัด ความรู้ ความสามารถ รวมทั้ง การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2.6 งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.7 การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกันใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

2.8 การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง ประเมินผลงานเป็นชั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมินรวมทั้งสถานศึกษา เพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด

และสอดคล้องกับ อารีฟิน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน ควรมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น มีการเตรียมข้อมูล การสำรวจความต้องการ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง การสรรหาครูผู้สอน การจัดทำหลักสูตรและการประชุมผู้ปกครองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบด้านอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยปรับตำแหน่งจากลูกจ้าง เป็นพนักงานราชการ และเป็นข้าราชการ โดยมีเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และแก้ปัญหาการลาออก เปลี่ยนครูบ่อย เมื่อครูลาออก ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ผลการวิจัย พบว่า ควรแนะนำ ครูผู้สอนให้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในหลักสูตรให้ชัดเจน และให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ทบทวนก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ผู้อำนวยการโรงเรียน 3 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ซึ่งการสอนแต่ละครั้งนั้นครูต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยการเขียนแผนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เมื่อผู้สอนไม่อยู่ก็สามารถให้ผู้อื่นทำการสอนแทนได้ โดยมีรายละเอียดตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งโรงเรียนของผมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาครบทุกวิชา โดยมีการตรวจเช็ค ประเมินการทำแผนการสอนทุกเดือน มีการบันทึกหลังแผนทุกแผน และยังพบว่า โรงเรียน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนอิสลามไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร ดังนั้นต้องจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหา เพื่อให้เรียนรู้ได้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร สอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 1 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า วิธีการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร ครูต้องศึกษาให้รอบรู้ ต้องสอนแบบบูรณาการเนื้อหาวิชา เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนครบตามหลักสูตร รวมทั้งครูอิสลามศึกษาต้องชี้แจงหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ และเข้าใจ เกี่ยวกับโครงสร้าง เวลาเรียนของหลักสูตรอิสลามศึกษา และที่สำคัญให้เขตพื้นที่ลงมานิเทศดูแลจัดการเรียนอิสลามศึกษาของทุกโรงเรียน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป และพบว่า ในการพัฒนาด้านอิสลามศึกษาได้งบประมาณที่สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจัดซื้อสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา นำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะการใช้สื่อที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหา บทเรียนได้เร็วขึ้น สอดคล้องกับ ผู้บริหารโรงเรียน 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า การดำเนินการสอน ก็จะสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการใช้สื่อการสอน การท่องจำ ใช้บทเพลงอาหรับ นำเสนอวิธีทัศน์ และเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา มีการแข่งขันอาชาน ตอบปัญหาอิสลามศึกษา การจัดการเรียนการสอนเน้นด้านภาษา 4 ภาษา คือ ภาษาไทย อังกฤษ มลายู และภาษาอาหรับ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง และสอดคล้องกับ ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันก็สามารถจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ตัวชี้วัด จุดประสงค์ เนื้อหาและความสามารถของนักเรียน โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การสาธิต การทดลองปฏิบัติจริง การบรรยาย ฯลฯ มีการใช้สื่อนวัตกรรมที่หลากหลาย มีการสอนซ่อมเสริมวิชาอิสลามศึกษาให้กับนักเรียนในคาบชุมนุม โดยสอนอัลกุรอาน หลักสูตร กิรออาตี และสอนภาษาอาหรับให้แก่

นักเรียน และเชิญชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน และใช้วัสดุเป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามศึกษา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน I-NET สูงขึ้น และสอดคล้องกับหัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนี้ ต้องมีการจัดอบรมเทคนิคการสอน การทำสื่อ ให้ครูสร้างสื่อ ผลิตสื่อ นวัตกรรมที่หลากหลาย และสามารถนำไปใช้สอนนักเรียนได้จริง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีศักยภาพมากที่สุด เพราะก่อนหน้านี้ได้มีการอบรมผลิตสื่ออิสลามศึกษาแล้ว แต่ไม่ได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะไม่มีความสมบูรณ์ในเนื้อหา และยังพบว่าในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาอิสลามศึกษา ครูผู้สอนใช้หนังสือสอนนักเรียน แต่เนื้อหาบางอย่างไม่สอดคล้องกับหลักสูตรซึ่งต้องใช้หนังสือหลากหลาย และหนังสือที่ใช้เรียนได้รับจากเขตพื้นที่มีเฉพาะภาษามลายู และภาษาอาหรับ โดยไม่มีการแปลเป็นภาษาไทย ทำให้นักเรียนไม่สามารถศึกษาด้วยตนเอง เพราะนักเรียนบางคน อ่านไม่ออก แปลความหมายไม่เป็น ซึ่งต้องเรียนรู้จากครูเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม 5 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำสื่อ หนังสืออิสลามศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการสอนได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทุกสถานที่ และสามารถเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่มได้อย่างเข้าใจ ซึ่งพบว่าในปัจจุบัน โรงเรียนใช้เงินอุดหนุนทั่วไป จัดซื้อสื่อและสนับสนุนอิสลามศึกษา ซึ่งงบประมาณของโรงเรียนมีจำกัด ต้องนำมาใช้บริหารจัดการในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ทำให้งบประมาณมีไม่เพียงพอกับความต้องการ สอดคล้องกับ ชูมัยยะห์ สาและ (2550) ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวัง ในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ใน โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือหลักสูตรอิสลามศึกษาต้องปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับวัย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย มีการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กนักเรียนที่มีปัญหา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนสื่ออิสลามศึกษาที่เป็นภาษาไทย ให้กับโรงเรียน ควรวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และควรจัดให้มีการอบรมด้านการพัฒนาการเรียนการสอนให้แก่วิทยากรอิสลามศึกษา

รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม สอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ผมคิดว่าโรงเรียนควรหางบประมาณจากภายนอก ขอความร่วมมือจากชุมชนช่วยกันสร้างสถานที่ประกอบศาสนกิจ และสถานที่อาบน้ำละหมาด หางบประมาณ โดยจัดงานเลี้ยงโรงเรียนเพื่อของบประมาณจากศิษย์เก่า และผู้นำชุมชน เป็นการหารายได้มาสมทบทุนสร้างอาคารละหมาดให้กับนักเรียน เป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งระหว่างการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่ง

โรงเรียนจะต้องร่วมมือกับชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา เพื่อชุมชนจะได้ช่วยเหลือ ในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น นับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องกับ นิเลาะ แวอุเซ็ง (ม.ป.ป. :1157-161) กล่าวว่า แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม มีดังนี้

1. ประสานความร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งให้ความช่วยเหลือในด้านทรัพยากรทางการศึกษา

2. ในช่วงเวลาการละหมาดวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะประเด็นที่ต้องการขอความร่วมมือจากชุมชน

3. สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บุคลากรของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาที่บูรณาการศาสนา วิชาการและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. รัฐควรให้การสนับสนุนในการก่อสร้างอาคารสถานที่สำหรับปฏิบัติศาสนกิจหรือละหมาด ทุกโรงเรียนควรมีสู่เหร่าหรือห้องละหมาดที่สามารถรองรับจำนวนนักเรียนมุสลิมทั้งหมดในโรงเรียน

5. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการบูรณาการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศความเป็นอิสลามทั้งในทางตรงและทางอ้อม

6. สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยกรณีเชิญผู้นำศาสนาหรือบุคคลที่มีความรู้ศาสนาในท้องถิ่นมาอบรมให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้เรียน

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน มีดังนี้

1. ควรมีการพัฒนาครูด้านเทคนิคการสอนเพื่อนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ควรจัดเวลาเรียนให้มีความสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรของอิสลามและสามัญให้มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

3. จัดให้มีโครงการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการสอนซ่อมเสริมเพื่อปรับพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่มีความรู้ศานาน้อย

4. ควรมีการวางแผนเวลาเรียนให้ชัดเจนระหว่างวิชาสามัญและวิชาศาสนา

ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ มีดังนี้

1. จัดให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา เพื่อให้เข้าสู่มาตรฐานความเป็นสากล

2. รัฐควรจัดเตรียมสื่อให้ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และอบรมการจัดทำสื่อเทคโนโลยีทางอิสลามศึกษาที่ทันสมัย

3. ควรส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมโครงการเพื่อศึกษาคูงานการใช้สื่อการเรียนรู้จากโรงเรียนต้นแบบที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาทั้งในระบบประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม ควรขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับ ครุอิสลามศึกษาแบบเข้ม1(2558) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนต้องประชุมผู้ปกครอง ปรึกษาหารือขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ และส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม หรือจัดกิจกรรมประกวด หนูน้อยมุสลิม จัดทำสมุดบันทึกความดีให้ผู้ปกครองและครูตรวจการทำความดีของนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อาชีضان เกป็น (2556) ที่ได้ศึกษา เรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล คือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการสร้างจิตสำนึก และบูรณาการกับการปฏิบัติตนตามแนวทางอิสลาม แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม โดยเน้นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ด้วยการเริ่มต้นจากที่บ้าน และมีการติดตามนักเรียนอย่างจริงจัง แนวทางการสร้างแบบอย่างที่ดี ได้แก่ มีการปลูกฝังและปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับนักเรียน ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกเรื่อง แนวทางการสร้างแรงจูงใจ ได้แก่ มีการกระตุ้น ส่งเสริม ให้รางวัล มอบเกียรติบัตร และชมเชยนักเรียนปฏิบัติในทางที่ดี ตามแบบอย่างของของอิสลาม แนวทางการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักการอิสลามให้หลากหลาย เช่น ส่งเสริมนักเรียนในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ จัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การปลูกฝังให้นักเรียนรักโรงเรียน จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และพบว่าสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อ ทำวิจัย นำเสนอผลงาน ร่วมแชร์ประสบการณ์กับเพื่อนครูต่างโรงเรียน รับฟังการเสวนาทางวิชาการด้านอิสลามศึกษา เพื่อให้มีองค์

ความรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูทำวิจัย หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ประชุมเครือข่ายโรงเรียนเพื่อรับฟังประสบการณ์จากเพื่อนครู รวมทั้งเข้ารับฟังการเสวนาทางวิชาการ เพื่อให้ครูมีความรู้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(ม.ป.ป.) กล่าวว่า ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คือ

1. สนับสนุนให้มีสถานที่อาบน้ำละหมาด ห้องละหมาด และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา
2. สนับสนุนงบประมาณในด้านการผลิตและจัดหาสื่อ โดยเฉพาะสื่อหนังสือเรียน ให้เพียงพอให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และตลอดจนถึงงบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากรในด้านการผลิตและพัฒนาสื่อ เพื่อให้การดำเนินงานตาม โครงการมีความคล่องตัวมากขึ้น
3. การจัดหลักสูตรอิสลามศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนอิสลามศึกษา และการปฏิบัติตนตามหลักบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดของนักเรียนสอดคล้องของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรกำหนดเป็นนโยบายให้มีการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาดังกล่าวในทุก โรงเรียนที่มีความต้องการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน
4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในด้านการวัดผล ประเมินผลและการวิจัย ในหัวข้อ ครูมีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง และการจัดทำรายงาน และเผยแพร่รายงานการวิจัยในชั้นเรียน ควรจัดทำโครงการพัฒนาผู้สอนอิสลามศึกษาในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป เพื่อให้ครูสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ
5. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านเกณฑ์การประเมิน นโยบาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงาน โครงการได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการติดตามการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือในการสรรหางบประมาณ ดังนั้น นโยบายการเปิดการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาใน โรงเรียนจึงเป็นการทำให้โรงเรียนมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่
6. ควรให้มีการดำเนิน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนที่เรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาตาม

โครงการ ได้เรียนอย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งจะสะท้อนผลผลิตที่เป็นคุณภาพผู้เรียน ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปในอนาคต

7. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน พบว่า มีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยภาพรวม ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกข้อ สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาใน โรงเรียนของรัฐที่มีความพร้อม และต้องการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วจะได้วุฒิทางศาสนาเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นอีกด้วย ประกอบกับนักเรียนมีเวลา และโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติศาสนกิจมากขึ้นนั้น ตรงกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรที่จะต้องสนับสนุนให้มีการต่อยอดในการดำเนินงานในโครงการนี้ให้มากยิ่งขึ้น

4.ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลผลการวิจัย พบว่า ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ทำการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับ ผู้บริหาร โรงเรียน 1 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่าควรให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบจากหน่วยงานภายในเข้านิเทศ เทอมละ 2 ครั้ง และหน่วยงานภายนอกที่ดูแลด้านอิสลามศึกษาเข้านิเทศ ติดตาม การทำงานของครูอิสลามศึกษา ปีละ 1 ครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ครูมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา และเข้ามาสอบถามปัญหาที่ได้รับ เพื่อช่วยกันหาวิธีการแก้ไขและพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ มุฮัมมัด มอลอ (2554) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านการนิเทศ และติดตามผลให้มาก ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มได้รับการพัฒนาและมีการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่องอยู่เสมอ และยังคงสอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 3 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนของผม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนด้านอิสลามศึกษา รับผิดชอบดูแลอิสลามศึกษาโดยตรง โดยเข้านิเทศ เทอมละ 2 ครั้ง การนิเทศ โรงเรียนได้ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหน่วยงานภายนอก จากเขตพื้นที่ เข้านิเทศ ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง และพบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแลโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และควรมีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับ ผู้บริหาร โรงเรียน 1 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ให้ผู้มีอำนาจสั่งการเขตพื้นที่ หรือหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้านิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อดูความก้าวหน้า และให้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลาม

ศึกษา สอดคล้องกับ ลูกมาน หนูยาหมาด (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 ตามโครงการดังกล่าว พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ไม่มีศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษา ตลอดจนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นสูงสุด แนวทางการแก้ปัญหาคือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์และศูนย์อิสลามศึกษา มาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ทั่วถึงทั้งจังหวัด และให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อม ในระดับกระทรวงมาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบ และรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษา ทำหน้าที่นิเทศโดยตรง จัดให้มีการนิเทศการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ เพื่อให้ครูมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาเทคนิค วิธีการสอนต่างๆ ที่หลากหลายให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มากที่สุด สอดคล้องกับ ผู้บริหารโรงเรียน 3 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อตอนที่เป็นผอ.โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ผมก็มีความสุข เพราะเป็นโรงเรียนที่ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการนิเทศครูอิสลามศึกษา ผมใช้วิธีการนิเทศการสอนที่หลากหลาย โดยเข้าไปนิเทศในชั้นเรียน นิเทศการทำกิจกรรม โครงการ การทำแผนการสอน วิจัยในชั้นเรียน และการปฏิบัติงานที่รับมอบหมาย พบว่า ครูผู้สอนปฏิบัติการสอน ได้ดีสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ ซึ่งนักเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้เรียนเยอะ นักเรียนเรียนทั้งวิชาสามัญและวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งการเรียนเขื่อนั้นแหละดีทำให้นักเรียนฉลาดและมีความรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทั้งวิชา ศาสนา และวิชาสามัญ สอดคล้องกับ ผู้บริหารโรงเรียน 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นครูสอนอิสลามศึกษาร่วมกับหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียน นิเทศการทำแผนการสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้ความรู้ด้านหลักสูตร รวมทั้งมีการส่งครูเข้าอบรม เมื่อมีหน่วยงานต่างๆ จัดอบรมรวมทั้งเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ด้านเทคนิคการสอน หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน ฯลฯ และเชิญโรงเรียนใกล้เคียงเข้ารับการอบรมด้วย สอดคล้องกับ อามีเนาะ มามู (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษา ของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารส่วนมากมีปัญหาด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่ออิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้คำแนะนำในการผลิตสื่อ และด้านพัฒนาครูผู้สอน เช่น จัดอบรมทางวิชาการน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น สำหรับข้อเสนอแนะส่วนมากได้

เสนอแนะไว้ คือ ควรจัดสรรสื่ออิสลามศึกษาให้เพียงพอ ควรให้การอบรมเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการผลิตสื่อ ควรจัดอบรมทางวิชาการในวิชาอิสลามศึกษาให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ไปศึกษาดูงานในโรงเรียนอื่นๆ

ในการนิเทศจะต้องมีการวางกรอบ เครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศให้ชัดเจน เพื่อให้การนิเทศ เป็นไปตามกรอบที่วางไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุมในทุกด้าน สามารถใช้เป็นหลักฐานในการสรุป รายงาน และเป็นข้อมูลสำหรับครูผู้สอนเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานต่อไปสอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 2 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ระยะหลังนี้ไม่มีคณะกรรมการนิเทศอิสลามศึกษาในโรงเรียน ควรจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผล รวมทั้งมีการวางแผนงานที่ชัดเจน กำหนดวิธีการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ จากนั้นสรุปผลการประเมิน และนำข้อมูลที่ได้นำไปให้ครูผู้สอน เพื่อให้ครูรู้จุดเด่นจุดด้อยของตัวเอง รวมทั้งเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบ เพื่อนำผลที่ได้รับจากการประเมินมาร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ อารีฟิน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต1 ผลการวิจัยพบว่า ควรวางแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่องและจัดทำเอกสารรายงานผล ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม 4 (2558) ให้สัมภาษณ์ว่า ก่อนอื่นต้องมีการประชุมตั้งคณะกรรมการ วางแผนงานนิเทศที่ชัดเจน จัดโครงการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลในสถานศึกษา และที่สำคัญคณะกรรมการนิเทศ ต้องจัดทำเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจนเพื่อใช้ประกอบการนิเทศ และผู้นิเทศ ต้องใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนในการนำไปใช้ประกอบการประเมินสอดคล้องกับ นิเลาะ แวอุเซ็ง (ม.ป.ป.:162) กล่าวว่า แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า 1)ควรอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาด้านการวัดผลและการวิจัยในชั้นเรียน 2)ควรมีปฏิทินการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกปีและ 3)สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรทำการศึกษาวิจัย และนำผลวิจัยมาพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ เข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยขอเสนอกลยุทธ์ในการดำเนินการดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในด้านหลักสูตร ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชนให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จัดหาบุคลากรครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง มีการอบรม ปฐมนิเทศ ก่อนดำเนินการสอนเพื่อให้การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนการบริหารหลักสูตรอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตรทั้งสาระวิชาและเวลาเรียน โดยนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับผู้เรียน

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตร สอนแบบบูรณาการเนื้อหารายวิชา และสอนโดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำหนังสืออิสลามศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้ชุมชนผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอิสลามให้แก่นักเรียน

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศ ทำการนิเทศ สรุปรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป และให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การนำนโยบายหรือกลยุทธ์ในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์จากผลการวิจัย ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของสถานศึกษาสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

3. แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา สามารถกำหนดเป็นมาตรการเพื่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การค้นคว้าวิจัยในเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ได้ประโยชน์อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ผู้วิจัยขอเสนอการวิจัยดังนี้

1. ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก โดยศึกษาเฉพาะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มที่มีคุณภาพ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดใกล้เคียง และเปรียบเทียบกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของโรงเรียนเอกชนในจังหวัด

3. ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา เช่น คุณลักษณะของผู้บริหารต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ความพึงพอใจต่อการบริหารงานหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เป็นต้น

4. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน นักเรียน ที่มีต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

5. ควรศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

บรรณานุกรม

หนังสือ:

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2543). แนวทางการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง. กรุงเทพฯ :
กรมวิชาการ.

_____. (2550). เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับ
การกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

_____. (2551). คู่มือการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2551 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด.

_____. (2553). หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช
2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. (2554). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
ไทย จำกัด.

_____. (ม.ป.ป.). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.ม.ป.ท.

กิติมา ปรีดีคิด.(2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรภาพิพัฒนา.

เขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1.สำนักงาน.เอกสารลำดับที่ 28/2549. รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.
ม.ป.ท.(เอกสารอัดสำเนา)

เขตพื้นที่การศึกษายะลา,ปัตตานี,นราธิวาส เขต 1,2,3 และสงขลา.สำนักงาน.(2550). รายงานผล
การดำเนินงานปี 2550 โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา
และมัธยมศึกษา.ม.ป.ท. (เอกสารอัดสำเนา)

จรูณี เก้าเอี้ยน. (2555). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา : กลยุทธ์และแนวทางการ
ปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารมืออาชีพ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

_____. (2556).เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา : กลยุทธ์และแนวทางการ
ปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารมืออาชีพ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ชวลิต ชูกำแพง. (2551).การพัฒนาหลักสูตร.ทีคิวพี จำกัด.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.กรุงเทพฯ : บริษัท วิพรินทร์
(1991) จำกัด.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2549) .การบริหารงานวิชาการ. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตปัตตานี.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2547).การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : K&P BOOKS.

ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ.(2551).มโนทัศน์การศึกษาในอิสลาม. โรงพิมพ์خانเมือง.

ถวัลย์ มาศจาริสและนิพนธ์ ประสงค์.(2556).คู่มือการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้าน
วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น .พิมพ์ครั้งที่ 2 บริษัท
21 เซ็นจูรี่ จำกัด

ทิศนา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

ธำรง บัวศรี.(2542).ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท
ธนรัชการพิมพ์ จำกัด.

นิเลาะ แวอุเซ็ง.(ม.ป.ป).เอกสารคำสอนการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้. ม.ป.พ. : ม.ป.ท.

นิตยา เปลื้องนุช.(2555).การบริหารหลักสูตร.พิมพ์ครั้งที่2 ขอนแก่น: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บรรจง ฟุ้งสง.(2555).การศึกษาในวิถีพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้: สมใจนึก ปรี้นท์ แอนด์ ก๊อปปี้
เซ็นเตอร์.

บุญชม ศรีสะอาดและสุริทอง ศรีสะอาด.(2552). การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.

บุญเลี้ยง ทุมทอง.(2553).การพัฒนาหลักสูตร.บริษัท แอคทีฟ พริน จำกัด.

ประสาธ เนืองเฉลิม. (2553). หลักสูตรการศึกษา . มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.(2546).การนิเทศการสอน.กรุงเทพ ฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.(2553). การบริหารงานวิชาการ.กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ

พ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และ สุภาพ นัฏราภรณ์.(2549). การออกแบบการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พนัส หันนาดินทร์. (2524). หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

พรรณิ ลีกิจวัฒน์. (2557). **วิธีการวิจัยทางการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 9.** กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พิชญ์ พงศ์ศรี. (2554). **วิจัยทางการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 8.** กรุงเทพฯ: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

ไพฑูริย์ ลินลารัตน์.(2554). **การจัดการหลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3** จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ภารดี อนันต์นาวิ.(2551). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.** มนตรี จำกัด.

มะลิ ศรีชู และ ชีระยุทธ รัชชะ. (2549). **ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูโรงเรียน
มัธยมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ . คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี.**

รัตนะ บัวสนธ์. (2555). **วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน.** กรุงเทพฯ ฯ: บริษัทวี. พรินท์
(1991) จำกัด.

_____. (2556). **วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 4** กรุงเทพฯ ฯ: บริษัทวี. พรินท์

ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ.(2556). **การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.พิมพ์ครั้งที่ 5** บริษัท นำศิลป์
สงขลา : โฆษณา จำกัด.

วิชัย วงษ์ใหญ่.(2521). **พัฒนาหลักสูตรและการสอน.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.**

_____. (2543). **กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร.นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.**

วิจารณ์ สารรัตน์. (2545). **วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม: กระบวนทัศน์ใหม่สำหรับการวิจัยทางการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธ.

_____. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา**. ทิพย์วิสุทธ.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.(2545).**พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย.(2536). **คู่มือปฏิบัติงานและเตรียมสอบเลื่อนตำแหน่งของข้าราชการ**. กรุงเทพฯ : ธนพร.

สังัด อุทรานันท์. (2532).**พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม.

สันต์ ชรรรมบำรุง.(2525).**หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร** กรุงเทพฯ: นรสิงห์.

สันติ บุญภิรมย์.(2547). **เอกสารคำสอนรายวิชาหลักการบริหารการศึกษา.คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล**. กรุงเทพฯ: บริษัทเฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง จำกัด.

สุนีย์ ภูพานธ.(2546). **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร.ห้างหุ้นส่วนจำกัด**.

สุทธนู ศรีไสย์.(2551).**การจัดการและการวางแผนพัฒนาหลักสูตร.พิมพ์ครั้งที่5: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.

สุนทร โคตรบรรเทา.(2553). **การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้.กรุงเทพฯ: ปัญญาชน**.

_____. (2551). **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

สมนึก ธาตุทอง.(2548).**เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.เพชรเกษมการพิมพ์**.

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต.(2550).ประวัติการศึกษาอิสลาม.พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี.

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต.(2558).ปรัชญาการศึกษาอิสลาม .พิมพ์ครั้งที่ 2 หาดใหญ่: บันไดการพิมพ์

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และนุমান หะยีมะแซ.(2553).ทฤษฎีใหม่สถาบันการศึกษามุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้.ห้างหุ้นส่วนจำกัด สลาดันการวิจัยและวิชาการ.

ภาษาต่างประเทศ:

Good, Carter V. (1973). **Dictionary of education/prepared under the auspices of Phi Delta Kappa.** New York : Macmillan.

Rosnani Hashim. (2001).**Kurikulum Pendidikan Dari Perpektif Islam Dalam Konteks Pendidikan di Malaysia.** Journal Pendidikan Islam. Volume 9.No.4. Malaysia: National University of Malaya.

Ronald Dool.(1978).**Cuuriculum Improvenent: Decision Making and Process .**Boston : Allyn and Bacon.

James B. Burr and Others. (1973) . **Elementary School Administration.** Boston : Allyn and Bacon.

หนังสือแปล:

มุหัมมัด บิน อับดุลลอฮฺ อัลดุวัยซ .(2555). **ท่านนบีสอนเคาะหะบะฮ์อย่างไร.**แปลโดย อนุอิบานะฮฺ ฟิตยะตุลฮัก.

มุฮัมมัด อะฎีเยฮ์ อัล-อับรอซี .(2554). **การศึกษาในอิสลาม**. แปลโดย บรรจง บินกาซัน. นัฏวีดาการพิมพ์.

Ahmad Ibrahim Abusin. (2553). **การบริหารจัดการในอิสลาม**. โดย ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด. สงขลา : ไอคิว มีเดีย.

Ali Mohmad Jubran Saleh. (2551). **การบริหารการศึกษาในอิสลาม**. แปลจาก Educational Administration: An Islamic Perspectives. โดย นิเลาะ แวอุเซ็ง. สงขลา : ห้างหุ้นส่วนจำกัดหาดใหญ่กราฟฟิค.

Hery Noer Aly,M.A. (2557). **การศึกษาในอิสลาม**. โดย ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด. สงขลา : ศูนย์อิกเราะหะมีเดีย.

Naceur Jabnoun. (2548). **อิสลามและการจัดการ**. แปลจาก Islam and Management. โดย นิเลาะ แวอุเซ็ง. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี.

บุคลากร :

เกษม บูหัด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านเกาะทาก ตำบลนาหว้า อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2558

คอละ การ์ด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านคอลลอมุด ตำบลจะแหน อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2558

ซีตีมาเรียม หิมะเป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านเทพา เทศบาลตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2558

นุรฟู อาแว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านปากบาง ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2558

บิลกิส หะยีเต๊ะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านแม่ที ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2558

ฟารีดา มะลิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านนา เทศบาลตำบลบ้านนา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2558

มารูดิง อีแอ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านแม่ที ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2558

สุคนธา บินหมัด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านควนตานี ตำบลสำนักเต๊ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2558

สุนิสา มามะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านเทพา เทศบาลตำบลเทพา อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2558

สุระกัญญา รัชชังค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านนา เทศบาลตำบลบ้านนา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2558

อัมมนท์ ไบหา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนบ้านป่าเร็ด ตำบลปลักหนู อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2558

สาหยาด ปานจำปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชยา ทอดทึง เป็นผู้สัมภาษณ์, โรงเรียนสะบ้าย้อยวิทยา ตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2558

วารสาร:

กิ่งเพชร ธารพร.(2551).การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; ว.มรม. 2(3)

ชวลีละห์ ทะยี่สะมะแอ. (2544). มโนทัศน์ทางการศึกษา: เปรียบเทียบจากทัศนะอิสลามและ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สารวิทยาลัย, 5(21) (กันยายน-ธันวาคม), 4.

พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒนะ. (2550). บทบาทศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 18(2)
(กรกฎาคม-ธันวาคม), 112-136.

รัตนะ บัวสนธิ์. (2554). วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย
,2(2), (มกราคม - มิถุนายน) 17-18.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย:

กัญญ์พิดา จงคง. (2553). การจัดทำและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๗ จังหวัด
กระบี่ การค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไกรสิทธิ์ สิงห์แสน. (2548). การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในโรงเรียน
เครือข่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรม
หาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

กัญญ์พิดา จงคง. (2553). การจัดทำและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัด
กระบี่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชไมพร สมบัติยานุชิต. (2541). บทบาทการดำเนินงานวัฒนธรรมของบุคลากรศูนย์วัฒนธรรม
จังหวัดใน ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชุมยยะห์ สาและ. (2550). บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของ
 วิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
 บัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ซุลฮัยดี บากา .(2557). สภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐที่เปิด
 สอนอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธนวัฒน์ นาคนคร.(2538). การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับ
 ปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 เอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์
 ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิตยา มัสเยาะ. (2545). ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ในทัศนะผู้บริหารและผู้สอน
 อิสลามศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

นุกูล ชูบุญ.(2540). ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2535. ใน
 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 .วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นุรีซัน ดอเลาะ.(2551). สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
 จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัย
 สงขลานครินทร์.

วิริยะ สู้เสงี่ยม.(2549). การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน พ.ศ. 2544 การจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี .
 วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 นครปฐม.

บุญธรรม แก้วสาร .(2539) .การบริหารหลักสูตรประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและ
หัวหน้า กลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร . วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญณิส แซ่เต๋น. (2555). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระการเรียนรู้ภาษาจีน
โรงเรียนเทศบาล ๑ ศรีเกิด เทศบาลนครเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษา.

บ้งอร วิเศษศักดิ์. (2554). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มหามะศักดิ์ ยูนัน.(2553).รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านจะแนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3.ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มาหามะรือสะดี บินเซ็ง . (2556). สภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุฮำมัดนาเซ สามะ.(2552).สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของ
รัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลาม
ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุฮำมัด มอลอ. (2554). การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสาม
จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต .สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุhammadryani บากา. (2554). การบูรณาการสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สำหรับ
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มณฑิพย์ เกตแก้ว . (2549). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้
คณิตศาสตร์ โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเขาพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะปี การ
ค้นคว้าอิสระ การบริหารการศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุทธนา เกื้อกุล. (2550). วิทยาการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

รังสันต์ โยศรีคุณ.(2556). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ . ศาสตราจารย์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รัตนดอน วินทะไชย. (2550) . การดำเนินงานตามกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายอ้อมเมืองภู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต ๒ .
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชรังสันต์

รุสดีย์ ดอหะ. (2555). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการ
จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาอิสลามศึกษาแบบเข้ม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส. ศึกษาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ลูกมาน หนูยาหมาด.(2556). ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน
1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการ
จัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วรรณรัตน์ ทายิดา. (2551).สภาพและปัญหาการบริหารวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วิไลลักษณ์ แก้วจินดา. (2546).สภาพและปัญหาที่เกิดจากการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาลบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏราชนครินทร์.

สุชาติ สุมณศิริ . (2540) .กระบวนการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุพรรณิ สุภาพรม.(2549).การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

สมบุญ จารุวรรณ.(2531). สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดยะลา บัตตานี และนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ สماعيل.(2552). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สมมาศ ทองร่วง. (2537). ปัญหาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช .

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อัฒันย์ อาลีกาแห. (2553). ปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลาม

ศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อรรณพ มะแน็ง. (2540). พฤติกรรมการบริหารหลักสูตรวิชาพลศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของ

หัวหน้างานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อับลชอมะ โต๊ะอาลิม. (2550). ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลาม) ของวิทยากรอิสลามศึกษาใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อาชีซัน เกป็น. (2556). สภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อามีเนาะ มามู. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีเทศกาลสอนวิชาอิสลามศึกษา ของผู้บริหารกับ

พฤติกรรมกรกับพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด
นราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อารีผิน เทพลักษณ์. (2555). การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุทัย มาลาโกน.(2551) .สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร
สถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์
ชวลิตกุล.

อัยยะ มาลินี. (2546). การประเมินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผล
มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ.(2552). หลักการจัดการศึกษาอิสลามของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาในโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก

ภาพผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์

Prince of Songkhro University
Pattani Campus

ที่ ศธ 0521.2.08/ว

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

สิงหาคม 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลการทำวิจัยของนักศึกษา

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นเพื่อการสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางสาวพิชชา ทอดทิ้ง นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน
โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะหมัด ยี่สุนทรง เป็นอาจารย์ที่
ปรึกษา

ในการศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการให้สัมภาษณ์ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลในครั้งนี้ เพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 08-5794-3776

โทรสาร 073-331305

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ 0857943776

ที่ มอ.751/

วันที่ ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อับรอฮีม ณรงค์รักษาเขต

ด้วยนางสาวพิชชา ทอดทิ้ง นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง อาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ ขอส่งแบบประเมินผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” จำนวน 3 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิจัย รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ 0857943776

ที่ มอ.751/ วันที่ ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอูเซ็ง

ด้วยนางสาวพิชชา ทอดทิ้ง นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง อาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่าน ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ ขอส่งแบบประเมินผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” จำนวน 3 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิจัย รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ 0857943776

ที่ มอ.751/

วันที่ ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ซัมซู สาอู

ด้วยนางสาวพิชชา ทอดทิ้ง นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง อาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ ขอส่งแบบประเมินผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” จำนวน 3 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรอง)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิจัย รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

ที่ ศธ 0521.2.08/ว

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรุดะมีแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ธันวาคม 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทำการทดลองเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้บริหารโรงเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา
แบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 6 ชุด

ด้วยนางสาวพิชชา ทอดทึง นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการ
จัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ
เข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร
อาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการตอบแบบสอบถาม จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลในครั้งนี้ เพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ
โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยู โษะ ดาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 0857943776

โทรสาร 073-331305

ที่ ศธ 0521.2.08/ว

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรุดะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้บริหารโรงเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา
แบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 6 ชุด

ด้วยนางสาวพิชชา ทอดทึง นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มใน
โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะหมัด ยี่สุนทรอง อาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการตอบแบบสอบถาม จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดให้ข้อมูลในครั้งนี้ เพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 0857943776

โทรสาร 073-331305

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและรายชื่อโรงเรียน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต

สาขาชำนาญการ	หลักสูตรและการสอน
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง

สาขาชำนาญการ	บริหารการศึกษา
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3. ดร.ซัมซุ สาอุ

สาขาชำนาญการ	บริหารการศึกษา
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

1. นายมารุดิง อีแอ	ข้าราชการบำนาญ
อดีต ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านแม่ที
2. นายเกษม นูหัด	อดีต ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านปากบาง
ปัจจุบัน ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านเกาะทาก
3. นายสุระกำพล รักษ์วงศ์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านนา
4. นายอัมรินทร์ ไบหา	หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านป่าเร็ด
5. นายคอละ กาเดร์	หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านคอลลมุดอ
6. นางสาวชิตีมาเรียม หีมกะ	หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านเทพา
7. นางฟารีดา มะลี	หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านนา
8. นางสาวสุคนธา บินหมัด	ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านควนตานี
9. นางสาวนุรฟู อาแว	ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านปากบาง
10. นางสาวสุนิสา มามะ	ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านเทพา
11. นางสาวฮาหยาด ปานจำปี	ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนสะบ้าย้อยวิทยา
12. นางสาวบิลกิส หะยีเต๊ะ	ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนบ้านแม่ที

รายชื่อโรงเรียนทดลองความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 40
ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. โรงเรียนบ้านบาตะกูโบ
ตำบลสาkobน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี
3. โรงเรียนยะหาศิรยานุกูล
ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
4. โรงเรียนบ้านกาแย
ตำบลคูซวงญอ อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส
5. โรงเรียนบ้านทอน
ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ภาคผนวก ค
แบบประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
และผลการวิเคราะห์

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

**แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา
ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง (content validity) ด้วยวิธีการหา IOC จากแบบสอบถามการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. หากพิจารณาเห็นว่า ข้อคำถามในเครื่องมือ สอดคล้อง/เหมาะสม กับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง โปรดให้คะแนน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง +1
2. หากพิจารณาเห็นว่า ข้อคำถามในเครื่องมือ ไม่สอดคล้อง/ไม่เหมาะสม กับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง โปรดให้คะแนน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง -1
3. หากพิจารณาเห็นว่า ข้อคำถามในเครื่องมือ ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง/ไม่แน่ใจว่าเหมาะสม กับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง โปรดให้คะแนน โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง 0

นัยาม	ข้อคำถาม	คะแนนค่ารวม เที่ยงตรงของ เนื้อหา			ข้อ เสนอ แนะ
		+1	-1	0	
ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	1. บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม				
	2. ปัญหาครูเข้าใจใหม่ขาดการอบรมด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา ขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้จริง				
	3. ปัญหาการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม				
	4. ปัญหาไม่มีหนังสือเรียนเป็นภาษาไทย ทำให้จัดการเรียนการสอนล่าช้า จึงต้องประชุม วางแผนจัดทำหนังสือประกอบการเรียนการสอนอิสลามศึกษา				
	5. ปัญหาขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ				

นียม	ข้อคำถาม	คะแนนค่ารวม เพียงตรงของ เนื้อหา			ข้อ เสนอ แนะ
		+1	-1	0	
ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	6. ปัญหาขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา				
	7. ปัญหาขาดแคลนครู คือ จำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน				
	8. ปัญหาจัดครูสอนอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาที่สอน				
	9. ปัญหาขาดการอบรมพัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษา ในด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง				
	10. ปัญหา คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา				
ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	11. ปัญหาจัดวิชาที่สอนได้ไม่สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของครูผู้สอน				
	12. ปัญหาการจัดรายวิชาในหลักสูตร เวลาเรียนไม่สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านเวลา ซึ่งต้องจัดการสอนแบบบูรณาการ				
	13. ปัญหาวิชาอิสลามศึกษาบางวิชา ไม่สามารถจัดการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน				
	14. ปัญหาการวางแผนหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง ในบางวิชา				
	15. การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนจัดไม่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และ				

นียม	ข้อความ	คะแนนค่ารวม เที่ยงตรงของ เนื้อหา			ข้อ เสนอ แนะ
		+1	-1	0	
ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	ตามหลักการอิสลาม				
	16.ปัญหาขาดสื่อการเรียนรู้อ/แหล่งเรียนรู้ สถานี่จัดการเรียนการสอน และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา				
	17.ผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันกับครูผู้สอน				
	18.ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาคุณงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้อ และเอกสารประกอบหลักสูตร				
	19.ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาร่วมกัน				
	20.ปัญหาขาดการวางแผน นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง				
ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร	21.ปัญหาการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้				
	22.ปัญหาการจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาไม่ครบทุกวิชา				
	23.ปัญหาขาดแคลนสื่อ หนังสือเรียน นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้				
	24.ปัญหาสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่เอื้ออำนวยต่อนักเรียนและไม่เหมาะสมตามหลักอิสลาม				

นียม	ข้อคำถาม	คะแนนค่ารวม เพียงตรงของ เนื้อหา			ข้อ เสนอ แนะ
		+1	-1	0	
ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตรใช้หลักสูตร	25.ปัญหาขาดแคลนห้องเรียน สถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน				
	26.ไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้เรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป				
	27.ปัญหา ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักการอิสลาม				
	28.ปัญหาไม่มีการประเมินคุณภาพภายในด้านอิสลามศึกษา อย่างเป็นระบบ				
	29.ปัญหาด้านการนิเทศ ติดตามผลการสอน การใช้หลักสูตรไม่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง				
	30.ปัญหาไม่มีการสรุปผลการประเมิน และนำผลประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป				
	ด้านการแทนที่ กับ ประเมินผล	31.ปัญหาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษา ภายในสถานศึกษาโดยตรง			
32.ปัญหาขาดการวางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา					
33.ปัญหาไม่มีเครื่องมือใช้ประกอบการนิเทศ และการจัดวิธีการนิเทศที่หลากหลาย					

นียม	ข้อคำถาม	คะแนนค่ารวม เที่ยงตรงของ เนื้อหา			ข้อ เสนอ แนะ
		+1	-1	0	
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	34.คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับติดตามและประเมินผลโดยตรง				
	35.ปัญหาได้รับการนิเทศ ติดตามไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา				
	36.ปัญหาไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผล ให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป				
	37.ปัญหาไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการบริหารหลักสูตรรายงานผล ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา				
	38.ปัญหาขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา				

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity)

ข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร					
1	1	1	1	1	ใช้ได้
2	0	1	1	0.67	ใช้ได้/ปรับปรุง
3	1	1	1	1	ใช้ได้
4	1	1	1	1	ใช้ได้
5	1	1	1	1	ใช้ได้
6	0	1	1	0.67	ใช้ได้/ปรับปรุง
7	1	1	1	1	ใช้ได้
8	1	1	1	1	ใช้ได้
9	1	1	1	1	ใช้ได้
10	1	0	1	0.67	ใช้ได้/ปรับปรุง
2. ปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร					
11	1	1	1	1	ใช้ได้
12	1	1	1	1	ใช้ได้
13	1	1	1	1	ใช้ได้
14	1	1	1	1	ใช้ได้
15	1	1	1	1	ใช้ได้
16	1	1	-1	0.3	ใช้ไม่ได้ ตัดออก
17	1	1	1	1	ใช้ได้
18	1	1	1	1	ใช้ได้
19	1	1	1	1	ใช้ได้
20	1	1	1	1	ใช้ได้
3. ปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)					
21	1	1	1	1	ใช้ได้

ค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) (ต่อ)

ข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
22	1	1	1	1	ใช้ได้
23	1	1	1	1	ใช้ได้
24	0	1	1	0.67	ใช้ได้/ปรับปรุง
25	1	0	1	0.7	ใช้ได้/ปรับปรุง
26	1	1	1	1	ใช้ได้
27	0	1	1	0.67	ใช้ได้/ปรับปรุง
28	1	1	1	1	ใช้ได้
29	1	1	1	1	ใช้ได้
30	1	1	-1	0.3	ใช้ไม่ได้ ตัดออก
4.ปัญหาการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล					
31	1	1	1	1	ใช้ได้
32	1	1	1	1	ใช้ได้
33	1	1	1	1	ใช้ได้
34	1	1	1	1	ใช้ได้
35	1	1	1	1	ใช้ได้
36	1	1	1	1	ใช้ได้
37	1	0	1	0.67	ใช้ได้/ปรับปรุง
38	1	1	1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

ค่าความเชื่อมั่นผลการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out)

ค่า Reliability

ผลการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out)

ผลจากนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของครอนบัก พบค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา แบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา	จำนวนข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
1. การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	10	.921
2. ปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	9	.915
3. ปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)	9	.901
4. ปัญหาการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล	8	.932
ผลความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ	36	.965

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

(สำหรับผู้บริหารโรงเรียน)

เรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา
แบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....จบการสัมภาษณ์.....

โรงเรียน.....สังกัด.....

ตำบล.....อำเภอ /เขต.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. อายุปี

2. ระดับการศึกษา.....

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() อื่นๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์การบริหารงานปี

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการ บริหารหลักสูตรต่อไป

1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร หรือไม่อย่างไร?
2. ท่านมีการอบรมชี้แจงเพื่อวางแผนการจัดทำ การใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่ อย่างไร?
3. ท่านมีการจัดหาคู่มือครูและเอกสารที่เกี่ยวข้องและจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?
4. ท่านมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?
5. โรงเรียนท่านมีการจัดทำเอกสารหลักสูตร หนังสือเรียนอิสลามศึกษาประกอบการค้นคว้าหรือไม่อย่างไร?
6. ท่านได้มีการจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมและสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่ อย่างไร?
7. โรงเรียนของท่านมีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครูอย่างเหมาะสมและพอเพียงหรือไม่อย่างไร?
8. ท่านมีการจัดครูสอนอิสลามศึกษาตรงตามวิชาเอกและคุณวุฒิ หรือไม่ อย่างไร?
9. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร

2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. ท่านมีการประชุมครูและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และอบรมครูเพื่อจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ หรือไม่ อย่างไร?
2. สาระการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดหรือไม่ อย่างไร?
3. โรงเรียนท่านมีปัญหาในการจัดเตรียมหลักสูตร แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน คู่มือครู และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มแก่ครูอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนของท่านมีการจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่อย่างไร?

5. ในภาพรวมการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

3) การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

1. โรงเรียนของท่านจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาครบทุกสาระวิชาหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ความสนใจความสามารถ ความถนัดของผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมและมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

5. ครูอิสลามศึกษามีการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

6. ครูอิสลามศึกษามีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยหรือไม่ อย่างไร?

7. ครูอิสลามศึกษามีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านมีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ และประสบการณ์ในวิชาอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศภายใน คุณดูแล การปฏิบัติงานของครูอิสลามศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนของท่านมีการสนับสนุนให้ครูอิสลามศึกษาทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านมีการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูสอนอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

6. โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนหรือไม่ อย่างไร?

7. โรงเรียนของท่านมีการนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

8. ในภาพรวมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
(สำหรับ หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม)
เรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งแบบสัมภาษณ์ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....จบการสัมภาษณ์.....

โรงเรียน.....สังกัด.....

ตำบล.....อำเภอ /เขต.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. อายุปี

2. ระดับการศึกษา.....

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() อื่นๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์การทำงานปี

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการ บริหารหลักสูตรต่อไป

1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร หรือไม่ อย่างไร?
2. ท่านมีการอบรมชี้แจงเพื่อวางแผนการจัดทำ การใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่ อย่างไร?
3. ท่านมีการจัดหาคู่มือครู เอกสารที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบหลักสูตร หนังสือเรียนอิสลามศึกษาประกอบการค้นคว้าหรือไม่ อย่างไร?
4. ท่านมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่ อย่างไร?
5. โรงเรียนท่านมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?
6. โรงเรียนของท่านมีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครูอย่างเหมาะสมและพอเพียงหรือไม่อย่างไร?
7. ท่านมีการจัดครูสอนอิสลามศึกษาตรงตามวิชาเอกและคุณวุฒิ หรือไม่ อย่างไร?
8. การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนของท่านได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียนหรือไม่ อย่างไร?
9. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

2) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. ท่านมีการประชุมครูและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม และอบรมครูเพื่อจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้อหรือไม่ อย่างไร?
2. สาระการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดหรือไม่ อย่างไร?
3. โรงเรียนท่านมีปัญหาในการจัดเตรียมหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มแก่ครูอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนของท่านประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการอิสลามหรือไม่ อย่างไร?

5. ในภาพรวมการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร

3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

1. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอน และจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาครบทุกสาระวิชาหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ความสนใจความสามารถ ความถนัดของผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหากิจกรรมและมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

5. ครูอิสลามศึกษามีการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

6. ครูอิสลามศึกษามีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยหรือไม่ อย่างไร?

7. ครูอิสลามศึกษามีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านมีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ และประสบการณ์ ในวิชาอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?
3. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศภายใน คู่มือ การปฏิบัติงานของครูอิสลามศึกษาให้บรรลุ ตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ อย่างไร?
4. โรงเรียนของท่านมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา และมีการวางแผนงาน โครงการนิเทศ กำกับติดตามในสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร?
5. ท่านมีการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูสอนอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?
6. โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนหรือไม่ อย่างไร?
7. โรงเรียนของท่านมีการนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ หรือไม่ อย่างไร?
8. ในภาพรวมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้มใน โรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนา อย่างไร?

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
(สำหรับครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม)
เรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งแบบสัมภาษณ์ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....จบการสัมภาษณ์.....

โรงเรียน.....สังกัด.....

ตำบล.....อำเภอ /เขต.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. อายุปี

2. ระดับการศึกษา.....

3.วุฒิการศึกษาสูงสุด

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() อื่นๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์การทำงานปี

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ
 เข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการ บริหารหลักสูตรต่อไป

1.) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

1. ท่านประสบปัญหาในการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
 หรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม การจัดทำเอกสาร
 ประกอบหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้รับการอบรมชี้แจงและศึกษาคู่มือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อวางแผนการ
 ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านได้รับการจัดสรรงบประมาณ ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ และจัดบรรยากาศการ
 เรียนรู้ สถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และห้องละหมาดหรือไม่ อย่างไร?

5. โรงเรียนของท่านมีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครูอย่างเหมาะสมและ
 พอเพียงหรือไม่อย่างไร?

6. โรงเรียนของท่านได้รับความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
 จากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนหรือไม่อย่างไร?

7. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียน
 ของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

2) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. ท่านประสบปัญหาในการจัดทำหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารอื่นๆที่
 เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มหรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มที่ใช้
 ในปัจจุบันเป็นอย่างดีหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านมีการประชุมและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม หรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ในด้านการจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้อ
 หรือไม่ อย่างไร?

5. โรงเรียนของท่านมีการจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตรหรือไม่
 อย่างไร?

6. รายวิชาที่ท่านสอนตรงกับความพร้อมและความถนัดของท่านหรือไม่ อย่างไร?

7. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

1. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาครบทุกสาระวิชาหรือไม่ และมีการจัดทำแผนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตร จุดประสงค์ เนื้อหา ความสามารถความสนใจและความถนัดของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?

4. ในการจัดการเรียนการสอนท่านมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมและมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านได้มีการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

6. ท่านได้มีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยหรือไม่ อย่างไร?

7. ท่านได้มีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านมีการสอนซ่อมเสริมวิชาอิสลามศึกษาแก่ผู้เรียนหรือไม่ ถ้ามี ปฏิบัติในช่วงเวลาใด?

9. โรงเรียนของท่านมีสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจที่เหมาะสมตามหลักอิสลามหรือไม่ หรือไม่ อย่างไร?

10. ในการจัดกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆของต่างศาสนิก นักเรียนได้เข้าร่วมหรือไม่ อย่างไร?

11. ท่านมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านอิสลามศึกษา หรือไม่ อย่างไร?

12. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา หรือไม่ อย่างไร?

13. ในภาพรวมการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) อิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. โรงเรียนของท่านมีคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านได้รับการนิเทศภายในสถานศึกษา ในด้านการสอนการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนของท่านมีการวางแผนกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ วิธีการนิเทศ และเป้าหมายการนิเทศที่ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านมีการศึกษาทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านได้รับการเสริมแรงและขวัญกำลังใจในการทำงานหรือไม่ อย่างไร?

6. ท่านได้รับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา หรือไม่ อย่างไร?

7. ท่านมีการนำผลการประเมินการเรียนรู้นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านได้รับการนิเทศ ติดตามทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--

คำชี้แจง

1) แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และหาแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

2) แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับระดับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ใช้วัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Form) เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

3) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ดังนั้นจึงขอความกรุณาให้ท่านตอบให้ตรงกับความจริงมากที่สุด การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านและการปฏิบัติงานในหน้าที่ของท่านแต่อย่างใด

งานวิจัยชิ้นนี้จะไม่ประสบผลสำเร็จหากปราศจากความร่วมมือจากท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่าน และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

นางสาวพิชชา ทอดทิ้ง

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

- 1) ชาย 2) หญิง

2. ตำแหน่ง

- 1) ผู้บริหาร
 2) หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ
 3) ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม

3. วุฒิการศึกษา

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี 2) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 3) ปริญญาโท 4) อื่นๆ (ระบุ).....

4. อายุ

- 1) ต่ำกว่า 30 ปี 2) 30 - 40 ปี
 3) 41 - 50 ปี 4) 51 ปีขึ้นไป

5. ประสบการณ์ในตำแหน่ง

- 1) 1- 5 ปี 2) 6- 10 ปี
 3) 11 - 15 ปี 4) 15 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ระดับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ
จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง กรุณาอ่านประเด็นคำถามแต่ละข้อโดยละเอียด แล้วพิจารณาแต่ละข้อว่าสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับใด จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดแล้วกาเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับระดับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มที่แท้จริงของโรงเรียนของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยให้ความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ ที่	สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา	ระดับสภาพปัญหา				
		5	4	3	2	1
ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร						
1.	บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม					
2.	ครูเข้าใจใหม่ขาดการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้จริง					
3.	ขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม					
4.	ไม่มีหนังสือเรียนเป็นภาษาไทย ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า					
5.	ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ					
6.	ขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา					
7.	ขาดแคลนครู คือ จำนวนครูผู้สอนมีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน					

ข้อ ที่	สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา	ระดับสภาพปัญหา				
		5	4	3	2	1
8.	จัดครูสอนวิชาอิสลามศึกษาไม่ตรงตามสาขาที่สอน					
9.	ขาดการอบรมพัฒนาครูผู้สอนอิสลามศึกษา ในด้านหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง					
10.	คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา					
ปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร						
1.	จัดวิชาสอนไม่สอดคล้องกับความพร้อมและความถนัดของ ครูผู้สอน					
2.	การจัดตาราง เวลาเรียนไม่สอดคล้องกับ โครงสร้างของหลักสูตรที่ กำหนด					
3.	วิชาภาษามลายู อาหรับ ไม่สามารถจัดการสอนให้สอดคล้องกับ หลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน					
4.	ปัญหาบางวิชาการวางแผนหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการนำ หลักสูตรไปใช้จริง					
5.	การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆของของ โรงเรียนที่ไม่ สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา และตามหลักการอิสลาม					
6.	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และ ขาดการปรึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันกับครูผู้สอน					
7.	ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ใน ด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรูู้ และเอกสารประกอบ หลักสูตร					
8.	ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการ วางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา อิสลามศึกษา					
9.	ปัญหาขาดการวางแผน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง					

ข้อ ที่	สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา	ระดับสภาพปัญหา				
		5	4	3	2	1
ปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)						
1.	จัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด					
2.	การจัดทำแผนการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาไม่ครบทุกวิชา					
3.	ขาดแคลนสื่อ หนังสือเรียน นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
4.	บุคลากรขาดทักษะด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน					
5.	ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการเนื่องจาก ขาด แคลนห้องเรียน สถานที่เรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน					
6.	ไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครู เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ต่อไป					
7.	ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม					
8.	บุคลากรขาดความเข้าใจในด้านหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถแปลง หลักสูตรไปสู่การสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
9.	ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากสถานที่ประกอบศาสนกิจและ สถานที่อาบน้ำละหมาดไม่ปกปิด					
ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล						
1.	ปัญหาภายในสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้าน อิสลามศึกษาโดยตรง					
2.	ปัญหาขาดการวางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจน ไม่มีแผนงาน/ โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา					
3.	ปัญหาไม่มีเครื่องมือใช้ประกอบการนิเทศ และขาดเทคนิควิธีการ นิเทศที่หลากหลาย					
4.	คณะกรรมการนิเทศไม่ทำการนิเทศการสอน กำกับ ติดตามและ ประเมินผลโดยตรง					

ข้อ ที่	สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา	ระดับสภาพปัญหา				
		5	4	3	2	1
ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล (ต่อ)						
5.	ได้รับการนิเทศ ติดตามไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบทั้งในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา					
6.	ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป					
7.	ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป					
8.	ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Form) เกี่ยวกับสภาพปัญหาแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการ บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาต่อไป

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

ปัญหา.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร

.....

.....

.....

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร

.....

.....

.....

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

ปัญหา.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร

.....

.....

.....

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

ปัญหา.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ฉ
ตารางสังเคราะห์ตัวแปรการวิจัย

ประเด็น	แหล่งข้อมูล														
	1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร	2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	6. ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร	7. ด้านการปรับปรุงหลักสูตรผู้เรียนการสอน	8. ด้านการบริหารสื่อและอุปกรณ์การสอน	9. ด้านการบริหารบุคลากร	10. ด้านการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร	11. ด้านการบริหารความเข้าใจหลักสูตร	12. ด้านการตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตร	13. ด้านการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผล	14. สรุปผลการดำเนินงาน	15. ปรับปรุงส่งเสริมพัฒนา
19. บังอร วิเศษศักดิ์, 2554						/						/			/
20. มูฮำมัด มอลอ, 2554					/		/			/			/		
21. บุญณิส แซ่เตี๋น, 2555	/	/	/			/							/	/	/
22. อารีฟิน เทพลักษณ์, 2555			/			/							/		/
23. มหามะรือสะลี บินเซ็ง, 2556				/		/		/					/		
24. ลูกมาน หนูยาหมาด, 2556	/			/						/			/		
ผลรวม	11	8	10	6	2	17	2	4	1	2	4	2	21	5	7

แสดงการวิเคราะห์ขอบข่ายการบริหารหลักสูตรจากจากเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสรุปได้จากการแจกแจงความถี่ของข้อมูลในด้านต่างๆที่มีความสำคัญ แล้วยำนำองค์ประกอบแต่ละด้านมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นกระบวนการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เหลือเพียง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพผนวก ข

นิพนธ์ต้นฉบับ (Manuscript)

สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

พิชชา ทอดทึง¹ อะห์มัด ยี่สุนทร²

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

² Ph.D. (Higher Education), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 12 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 155 คน มีการออกแบบวิจัย แบบผสมผสาน โดยใช้แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน อายุ โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม, โรงเรียนของรัฐ

States, Problems and Guidelines of Intensive Islamic Studies Curriculum Administration
in the Public Schools, Songkhla Province

Pitchaya Todting¹, Ahmad Yeesunsong²

¹Graduate (Islamic Educational Administration and Management) Prince of Songkla University

²Ph.D. (Higher Education), Assistant Professor

ABSTRACT

This research aimed to examine and compare states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province and to propose guidelines of Intensive Islamic studies curriculum administration in the Schools. The key informants included 12 informants of interview data and 155 informants of quantitative data consisting of administrators, heads of academic administration unit and intensive Islamic studies teachers. A mixed method research design which based on exploratory design for developing instrument was used in this research. The statistics employed to analyze the data consists of percentage, average, standard deviation, T (t-test) and F (F-test) and content analysis for qualitative data.

The findings of this studies were as follows: the overall level of states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province is high in all dimensions. The results of the comparison of states, problems of intensive Islamic studies curriculum administration of administrators, heads of academic administration nit and intensive Islamic studies teachers in the Schools based on sex, work positions, age showed that there were no significant differences between groups with respect to this demographic data. However, the level of problems of intensive Islamic studies curriculum administration was found to have a statistically significant difference between group with respect to educational qualification and work experiences at 0.05.

The proposed suggestions and guidelines of intensive Islamic studies curriculum administration in the public schools, Songkhla Province are 1) on the preparation for curriculum administration. 2) On the curriculum implementation plan. 3) On the curriculum administration operation (the curriculum implementation). 4) On the supervision, monitoring, follow-up and internal evaluation.

Keyword: Guidelines for the Administration, Intensive Islamic Studies Curriculum, Public Schools

บทนำ

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อมนุษยชาติ ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาเพื่อสร้างปัจเจกบุคคลที่มีความรอบรู้ ความศรัทธา และขำเกรงต่อระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮฺ ﷻ ตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีงาม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและแนวทางปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นบ่าวที่ดีและคอลลีฟะฮฺ และสามารถดำรงชีวิตอยู่บนโลกนี้อย่างมีความสุขและได้รับความโปรดปรานในโลกหน้า ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อสังคมนั้น จำเป็นจะต้องมีหลักสูตร กล่าวได้ว่า “หลักสูตร คือ หัวใจของสถานศึกษา การสร้างหลักสูตรต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการที่ต้องอาศัยบุคลากรจำนวนมากในการปฏิบัติงาน ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ เมื่อสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ที่จะช่วยให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาประสบความสำเร็จ การที่จะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ นั้น ต้องอาศัยการบริหารหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญ (ชวลิต ชุกาแพง, 2551:63; ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ, 2551:152; อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2550: 1)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นและวางแผนในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อำนวยความสะดวกแก่ครู ปฏิบัติการในทุกด้าน เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นแบบอย่างแก่ครูทุกคนในโรงเรียน ประสานและสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา (สมศักดิ์ สมมาคุณ , 2552: 24)

ซึ่งการจัดการศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และก่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขในท้องถิ่นของตน เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่หลากหลาย การจัดทำหลักสูตรในพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน(พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์ 2550: 121 และบรรจง ฟ้ารุ่งแสง, 2555: 209)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา พบว่า การบริหารหลักสูตรมักจะมีปัญหา ด้านหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไป ในการจัดการเรียนการสอนยังขาดแคลนสื่อและงบประมาณที่สนับสนุนใช้ในการเรียนและการสอน ด้านบุคลากรครู ปัญหาการขาดแคลนครู ครูที่สอนจบไม่ตรงสาขา การจัดอบรมครูเพื่อพัฒนาทางวิชาการมีน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น และ ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรจากเขตพื้นที่ ขาดการแลกเปลี่ยนการนิเทศในโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนอิสลามศึกษาแบบเข้มและบางพื้นที่ ไม่มีศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนในการนิเทศ

อิสลามศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ในทุกๆด้าน เริ่มจาก การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ (อามีเนาะ มามู , 2543 ; มุฮัมมัดนาเซ สามะ, 2551; ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ, 2552 ; อดันันย์ อาลีกาแห , 2553; มุฮัมมัดมอลอ, 2554 ; ลูกมาน หนูษาหมาด, 2556 ; นิเลาะ แวอุเซ็ง , ม.ป.ป.)

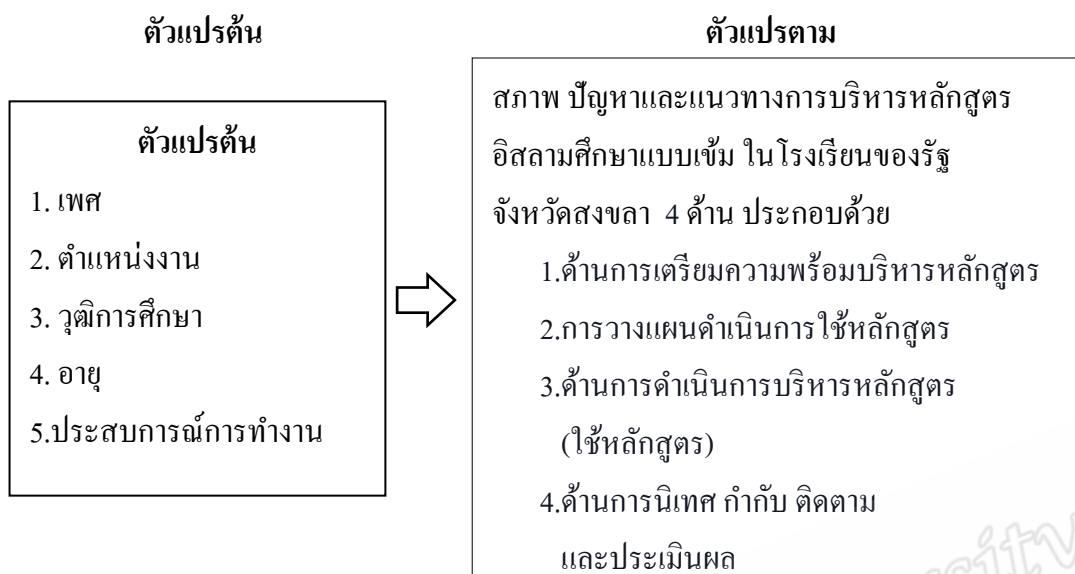
จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจำเป็นจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียน ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาปัจจุบันนี้กำลังประสบปัญหาหลายๆด้าน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษา สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรจากมุมมองของนักวิชาการและจากผลการวิจัยที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยจำแนกตามเพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ดังกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการออกแบบวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย (รัตนะบัวสนธิ์, 2554) ได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 3 คน หัวหน้าอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 4 คน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยอาศัยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball Selection) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2557:154) คือผู้ให้ข้อมูลระบุชื่อบุคคลอื่น ๆ ที่คิดว่าเป็นผู้รู้ ด้านการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการระบุชื่อต่อกันเป็นทอดๆ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาสังเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปแบบความเรียง และสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นหลัก นำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในขั้นที่ 2 โดยการวิจัยเชิงสำรวจต่อไป

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่น จากนั้นทำการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 39 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 24 คน และครูผู้สอนอิสลามแบบเข้ม จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน

155 คน โดยวิธีการเลือกแบบยกกลุ่มจากประชากรทั้งหมด ได้มาจากโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำนวน 24 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2558 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยหาค่าเฉลี่ยประชากร (Mean : μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation : σ) เปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มี เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ทำการเปรียบเทียบโดยใช้ค่า สถิติทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test) และประมวลความคิดเห็นที่ได้สรุปเป็นผลการวิจัย

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม ในตอนที่ 3 มาวิเคราะห์เนื้อหา ประมวลผลข้อมูลนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตร

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ตามวัตถุประสงค์วิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 155 คน ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.1 ตำแหน่ง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ร้อยละ 59.4 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 65.8 มีอายุ 30-40 ปี ร้อยละ 47.1 และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง 6 -10 ปี ร้อยละ 33.5

2. ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ปัญหาการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร และปัญหาการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรมี 8 รายการอยู่ในระดับ มาก และอีก 2 รายการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มี 6 รายการอยู่ในระดับ มาก และอีก 3 รายการอยู่ในระดับ ปานกลาง

2.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ทุกรายการอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ทุกรายการอยู่ในระดับมาก

3. ผลการเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

3.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเข้ม เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านมี

ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือมีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญา และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

3.4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มข้น เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นใน โรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ที่ต่างกันที่ละคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ในด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 3 คู่ ซึ่งทั้ง 3 คู่แตกต่างกับกลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปีทุกคู่ คือกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบคู่ที่แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล แตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี และ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี กับ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี

4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ปรากฏว่า ครู และ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ โรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการบริหารหลักสูตร ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่างชัดเจน และไม่มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษา ให้กับครูใหม่ เพราะครูไม่จบด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดควรควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร ฝ่ายบริหารงานวิชาการ และบุคลากรครูเกี่ยวกับ

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ จัดบุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล สนับสนุนส่งเสริมทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับบริจาค เพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารหลักสูตร เพื่อให้การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา

4.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลปรากฏว่า จัดวิชาเรียนและเวลาเรียนได้ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ขาดการวางแผนงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีการเปลี่ยนครูบ่อย ส่งผลกระทบต่อนักเรียน เกิดตำแหน่งว่างไม่มีครูผู้สอนทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะทางการพัฒนา คือ โรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรโดยตรง ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตร จัดประชุม สัมมนา เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและต้องให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานแก่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อแก้ปัญหาการลาออก เปลี่ยนครูบ่อย ซึ่งทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

4.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ผลปรากฏว่า ครูผู้สอนไม่ได้จัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เนื่องจากไม่ได้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และครูผู้สอนไม่จัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ครบทุกรายวิชา ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาได้แก่ จัดอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ แนะนำให้ครูผู้สอนศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรให้ชัดเจน และให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เงินรายหัวด้านอิสลามศึกษาเพื่อจัดซื้อสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สร้างอาคารเรียนและสถานที่ประกอบศาสนกิจให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม และที่สำคัญทางโรงเรียนจะต้องร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

4.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ผลปรากฏว่า ผู้นิเทศไม่ทำการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้ามานิเทศและประเมินผลโดยตรง การนิเทศมีการกำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศไม่ชัดเจน และ ผู้บริหาร และฝ่ายวิชาการ

เป็นไทยพุทธไม่เข้าใจเนื้อหาอิสลามศึกษา จึงไม่สามารถนิเทศด้านการสอนได้อย่างชัดเจน แต่จะนิเทศโดยภาพรวมที่เห็นเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนวทางการพัฒนา คือ หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม คู่มือโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และควรมีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินผลตามสภาพจริง และติดตามการดำเนินงานเป็นระยะภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในการนิเทศ จะต้องมีการวางกรอบ เครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศให้ชัดเจน เพื่อให้การนิเทศเป็นไปตามกรอบที่วางไว้อย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นหลักฐานในการสรุปรายงานและเป็นข้อมูลสำหรับผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานต่อไป

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา มีประเด็นที่นำมาอภิปราย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปราย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุฮัมมัด มอลอ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการตามนโยบายที่รับมาไม่ตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา จัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องตาม โครงสร้างของหลักสูตร การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่เป็นรูปแบบอิสลามทั้งระบบ ขาดอุปกรณ์ ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งจำนวนครูผู้สอนมีน้อย ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โรงเรียนไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ชุมชนได้รับทราบ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเอง ทั้งหมดที่กล่าวมาน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ สภาพปัญหาการบริหาร

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้วย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขาดงบประมาณในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียน และสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม รองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาไม่มีงบประมาณด้านอิสลามศึกษา ผู้บริหารไม่มีความตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา โรงเรียนยังขาดห้องเรียน สถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสม และขาดงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปรีชา ยาชะรัต (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการเตรียมทรัพยากรทางการบริหาร

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัญหาขาดการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้อ และเอกสารประกอบหลักสูตร รองลงมาคือวิชาภาษามลายูอาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในระยะหลังหน่วยงานต้นสังกัด และทางโรงเรียนไม่มีการอบรม และพาครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีความพร้อม และโรงเรียนดีเด่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษา I-NET สูง เพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรสถานศึกษา และจำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดประเมินผลโดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่ม

และเป็นรายบุคคล โดยการสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การศึกษาคุณงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในรายวิชาภาษามลายู และภาษาอาหรับ ไม่สามารถจัดโครงการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดได้ เนื่องจากพื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน สอดคล้องกับ นิเลาะ แวอุเซ็ง (ม.ป.ป. : 159-160) ได้สรุปภาพรวมการสังเคราะห์ ปัญหาในการจัดการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลที่สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ยังขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจน ปัญหาด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน

3.ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ รองลงมาคือ ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริมพัฒนาด้านอิสลามศึกษา ทำให้มีสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่อาบน้ำละหมาดไม่อำนวย และผู้ปกครอง ชุมชน ไม่นั่นยำ ในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักอิสลาม และสอดคล้องกับ ครูอิสลามศึกษาแบบเข้ม5(2558) ให้สัมภาษณ์ ว่า “ทางโรงเรียนปลูกฝังนักเรียนให้ปฏิบัติละหมาด แต่งกาย ปฏิบัติตนตามหลักอิสลาม แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้านผู้ปกครอง ไม่นั่นยำ เรื่องละหมาดและการแต่งกาย ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม”

ดังนั้นทั้งครูและผู้ปกครองจะต้องช่วยกันปลูกฝัง ตักเตือนนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ต้องส่งเสริมให้ทำความดีห่างไกลจากความชั่ว ถือเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องอบรมลูกหลานให้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง จากหลักฐานอัลกุรอาน ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูกของท่านลูกมาน ความว่า

﴿وَاذِقْ لِقْمَانَ لِبَنِيهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

(لقمان: 13)

ความว่า “และจงรำลึกเมื่อลูกมานได้กล่าวแก่บุตรของเขา โดยสั่งสอนเขาว่า โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใด ๆ ต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์ โดยแน่นอน” (ลูกมาน : 13)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น ได้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองสอนลูกๆ ให้รู้จักอัลลอฮ์ และสอนในเรื่องการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์ อบรมสั่งสอนลูกๆ ให้มีคุณธรรมจริยธรรม ตั้งใจให้ทำความดีและห้ามปรามจากความชั่ว เมื่อโรงเรียนและชุมชนร่วมกันส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ นักเรียน นักเรียนก็จะตระหนักถึงความสำคัญของอิสลาม และสามารถดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของท่านรอซูลมูฮัมมัด ในทุกๆ ด้าน

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ รายงานผลให้ข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาตนเองต่อไป รองลงมา คือ ไม่มีการจัดทำรายงานสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ

ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อโรงเรียนมีการนิเทศครูผู้สอนแล้ว ไม่มีการสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานผลการนิเทศให้กับครูผู้สอน ทำให้ครูไม่รู้จักเด่นจุดด้อยของตัวเอง ซึ่งไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ และไม่มีการรายงานผลให้กับผู้เกี่ยวข้อง ชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดหาแนวทางพัฒนาต่อไป

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพรรณิ สุภาพรม (2549:91-92) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า สถานศึกษา ควรมีระบบการนิเทศติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นมาตรฐานและยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่ายและควรจัดให้มีการนิเทศ และจัดให้มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการเพื่อให้เกิดความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยรายงานผลการดำเนินการให้ชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ จะได้มีส่วนร่วมในการนำไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน

2.1 ผลการเปรียบเทียบ สภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิง มองประเด็นเป็นแนวทางเดียวกันเพราะมีภาระการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประสบปัญหาเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัดนันย์ อาลีกาแห (2553) ที่พบว่า จาก

การเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตาม โครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มองประเด็นปัญหาเป็นแนวทางเดียวกัน เพราะในการดำเนินงานในสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรก็เจอปัญหาเดียวกัน ทั้งการเตรียมความพร้อมของหลักสูตร ทุกตำแหน่งงานมีการดำเนินงานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในทุกฝ่าย เริ่มตั้งแต่ผู้บริหารในการนำหลักสูตรเข้ามาใช้ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการทำหน้าที่จัดรายวิชาเรียนร่วมกับครูผู้สอน และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นผู้ดำเนินการแปลงหลักสูตรไปใช้ รวมถึงการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลในสถานศึกษา ถ้าการทำงานฝ่ายใดเกิดข้อบกพร่อง ก็จะส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนั้นผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกัน จึงมองประเด็นปัญหาเหมือนกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุทัย มาลาโกน (2551) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานของผู้บริหารจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างวุฒิการศึกษาที่ต่างกันที่ละคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือมีความแตกต่างกันระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระหว่าง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกันมองสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มเป็นแนวทางเดียวกัน คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง ในการวางแผนหลักสูตรจัดรายวิชาเรียนได้

ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ส่งผลต่อการดำเนินการใช้หลักสูตรไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบตามหลักสูตร สอดคล้องกับ มุฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนะไม่แตกต่างกัน

และผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี กับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว ส่วนผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักสูตร และประสบการณ์การทำงานน้อย ต้องอาศัยการอบรม คำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านหลักสูตร โดยผ่านกระบวนการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาตนเอง แต่โรงเรียนขาดการนิเทศ ดำเนินงานของครูผู้สอนอิสลามศึกษา ทำให้ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีประสบปัญหาในการทำงาน จากแนวความคิดดังกล่าว จึงทำให้ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับ อับดุลชอมะ โต๊ะอาลิม (2550) พบว่า ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิการศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลที่มองปัญหาแตกต่างกัน

2.4. ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีอายุต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีอายุต่างกัน มองประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นแนวทางเดียวกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เพราะว่าการดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่ผ่านมาก็ยังประสบปัญหาเหมือนกับปัจจุบัน ผู้ที่อายุมากและมีอายุน้อยก็ยังประสบปัญหาเหมือนกัน ยังไม่สามารถแก้ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมของหลักสูตร ทั้งบุคลากร งบประมาณในการดำเนินงาน การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผล ก็ยังไม่ตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตร เพราะขาดความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ อัดนันย์ อาลีกาแห (2553) พบว่า จากการเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการ

เรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.5 ผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์ 11-15 ปี ในทุกๆด้าน เนื่องจากความคิด ช่วงวัย และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าระหว่าง 11-15 ปี มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานต่างๆอย่างเป็นระบบ เนื่องจากมีประสบการณ์มาก การจัดการเรียนการสอนจะมีความพร้อมมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับผู้ที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี เพราะยังขาดความพร้อมในหลายๆด้าน ทั้งในด้านหลักสูตร การทำแผนการสอน การจัดการเรียนการสอน และยังไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน จึงมองว่าการดำเนินงานยังเป็นปัญหา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นุศูล ชูน้อย (2539) พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 เป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน และในภาพรวมจำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงานบุคลากรมีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนแตกต่างกัน

3 เพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

3.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม เรื่อง หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม เพื่อนำประสบการณ์ ความรู้ไปพัฒนาบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ อาลี โมฮัมมัด ญบรอน ซอและห์ (2551:102) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุสลิมควรที่จะแสวงหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรทางการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะให้พวกเขาได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรรับครูที่จบตรงสาขาและครูที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาโดยตรง รวมทั้งจัด

บุคลากรครูให้เหมาะสมกับนักเรียนและจำนวนชั้นเรียน และที่สำคัญหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดบุคลากรเฉพาะตำแหน่งให้กับ โรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มทำหน้าที่บริหาร กำกับ ดูแล ส่งเสริมสนับสนุนทุกด้าน เช่นด้านงบประมาณ โดยการรับบริจาคเพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาการบริหารหลักสูตร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุคฮัยดี ซากา (2557) พบว่า ด้านงบประมาณ ควรสนับสนุนงบประมาณด้านอิสลามศึกษาเพิ่มเติมเพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมอิสลามศึกษา

3.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า ทางโรงเรียนควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร ควรมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ทุกโรงเรียนที่เปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มจัดตารางเวลาเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนด ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตร มีการดำเนินงานร่วมกัน มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ หาข้อสรุป เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอาน ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

(من الآية 159 : آل عمران)

ความว่า “และจงปรึกษารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายแต่อัลลอฮ์ ﷻเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 159 : อาลาอิมรอน)

ซึ่งการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรต้องมีการปรึกษารือร่วมกัน แล้วตัดสินใจร่วมกัน ถือว่าเป็นแผนงานที่ดีที่สุด และสุดท้ายก็งานงานทั้งหมดที่ต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ﷻ ต้องขอพรเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากพระองค์ แท้จริงแล้วมนุษย์วางแผนและอัลลอฮ์ ﷻ ก็วางแผน แต่อัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้วางแผนที่ดีที่สุด และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอิสลามศึกษา ควรจัดอบรม เสวนา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านอิสลามศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อภาคเรียน มีการนำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ ปรับปรุง วางแผนพัฒนาการใช้หลักสูตรต่อไป ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้าง สาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับ ซอลีสะห์ หะยีสะมะแอ (2551 : 191-192) กล่าวว่า การออกแบบและการวางแผนนั้น ครูควรทุ่มเทเวลาและความพยายามในการวางแผนและดำเนินการใช้กลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนมีการจัด

ระเบียบการงานรวมถึงการวางแผนการจัดการห้องเรียนการสอนการแนะแนวและการให้คำปรึกษา การศึกษาและการเตรียมการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งในการวางแผนหลักสูตร ครูควรจะ ทบทวน วิเคราะห์ ประเมินและออกแบบแผนหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

3.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ครูควรจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรสอนแบบบูรณาการเนื้อหารายวิชา และใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำหนังสืออิสลามศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้ชุมชนผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม ปลุกฝัง คุณธรรม จริยธรรมอิสลามให้แก่ นักเรียน สอดคล้องกับ อาซีซัน เกป็น (2556) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล คือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน ได้แก่การสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนด้วยการสร้างจิตสำนึก และบูรณาการกับการปฏิบัติตนตามแนวทางอิสลาม แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ด้วยการเริ่มต้นจากที่บ้าน และมีการติดตามนักเรียนอย่างจริงจัง

3.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือ เกณฑ์ การนิเทศ ทำการนิเทศ สรุปลงและรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกัน กำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป และให้หน่วยงานที่ทำ หน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ มูฮัมมัด มอลอ (2554) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและ สนับสนุนด้านการนิเทศ และติดตามผล ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ได้รับการพัฒนาและมีการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่องอยู่เสมอ สอดคล้องกับ ลูกมาน หนูยาหมาด (2557) พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร แนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรให้มีศึกษานิเทศก์และศูนย์อิสลามศึกษา มาดูแลเรื่องอิสลามศึกษาให้ ทั่วถึงทั้งจังหวัด และให้มีหน่วยงานที่เป็นกิจลักษณะตลอดจนมีงบประมาณที่พร้อม ในระดับ กระทรวงมาดูแลอิสลามศึกษาทั้งระบบและรับผิดชอบดูแลทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในด้านหลักสูตร ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชนให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จัดหาบุคลากรครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง มีการอบรม ปฐมนิเทศ ก่อนดำเนินการสอน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนการบริหารหลักสูตรอย่างชัดเจน เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตร นำผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผนการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับผู้เรียน และสอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร สอนแบบบูรณาการ และใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ หน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำหนังสืออิสลามศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และให้ชุมชนผู้ปกครองร่วมกัน ส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอิสลามให้แก่นักเรียน และภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษาโดยตรง ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือ เกณฑ์การนิเทศ ทำการนิเทศ สรุปและรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ เพื่อร่วมกัน กำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาต่อไป และให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถกำหนดเป็นมาตรการเพื่อ การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก โดยศึกษาเฉพาะ โรงเรียนที่จัดการเรียน การสอนอิสลามศึกษาแบบเข้มที่มีคุณภาพ ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดใกล้เคียง และ เปรียบเทียบกับ โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเดียวกัน ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ควรศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ และ ศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม

เอกสารอ้างอิง

ชวลิต ชูกำแหง.(2551).การพัฒนาหลักสูตร.ทีคิวพี จำกัด.

ซอดีซะห์ หะยีสะมะแอ.(2551).มโนทัศน์การศึกษาในอิสลาม. โรงพิมพ์ชานเมือง.

นิเลาะ แวอุเซ็ง.(ม.ป.ป).เอกสารคำสอนการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้. ม.ป.พ. : ม.ป.ท.

บรรจง ฟารูงสาแ.(2555).การศึกษาในวิถีพุทธวัฒนธรรมชายแดนใต้: สมใจนีก ปรีนัท แอนด์ ก๊อปปี้ เซ็นเตอร์.

พรรณี ลีกิจวัฒน์.(2557). วิธีการวิจัยทางการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์.(2550). บทบาทศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 18(2)
(กรกฎาคม-ธันวาคม), 112-136.

รัตนะ บัวสนธ์.(2554). วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย
.2(2), (มกราคม - มิถุนายน) 17-18.

สอและห์.(2551). การบริหารการศึกษาในอิสลาม. แปลจาก Education Administration : An Islamic
Perspectives โดย นิเลาะ แวอุเซ็ง. สงขลา : หาดใหญ่กราฟฟิก.

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต.(2550).ประวัติการศึกษาอิสลาม.พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี.

วิทยานิพนธ์:

ซุลฮัยดี บากา.(2557). สภาพและปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐที่เปิด
สอนอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดปัตตานี.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นุกูล ชูนุ้ย.(2540).ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2535. ใน
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 .วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุฮัมมัดนาเซ สามะ.(2552).สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของ
รัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลาม
ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มุฮัมมัด มอลอ. (2554). การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต .สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลูกมาน หนูยาหมาด.(2556).ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล.ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมศักดิ์ สมาคุณ.(2552). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุพรรณิ สุภาพรม.(2549).การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3.การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- อัฒันย์ อาลีกาแห. (2553).ปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมีธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลชอมะ โต๊ะอาลิม . (2550). ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลาม)ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อาชีซัน เกป็น. (2556). สภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล สตูล.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อามีเนาะ มามู. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษา ของผู้บริหารกับพฤติกรรมการกับพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุทัย มาลำโกน.(2551).สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร
สถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์
ชวลิตกุล.

ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ.(2552). หลักการจัดการศึกษาอิสลามของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาในโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล นางสาวพิชยา ทอดทึง

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5620420119

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จ
ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) เกียรตินิยมอันดับ 1 สาขาครุศาสตร์อิสลาม	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2556

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ทุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จาก
วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง ครูผู้ช่วย

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านหินลาด ตำบลคูระ อำเภอกูระบุรี จังหวัดพังงา

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

พิชยา ทอดทึง, อะห์มัด ยี่สุนทร. 2559. “สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลาม
ศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา”, วารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 12
(น.ที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559)